עדגאמר עלען פון
עריפטענ

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/novelstranslated0000leon

עדנאר עלען פאָו

נאוועלען

איבערזעצט פון ענגלישען דורך ל ע א ן ע ל ב ע

פּאַרלאַג „אידיש" ניו־יאָרק

1920

עדגאר עלען פאו
אויסגעוועהלטע ווערק

ערשטער באנד

נאָוועלען

Copyright 1920

by

JEWISH BOOK AGENCY, INC.

די מאסקע פון דעם רויטען טויט.

דער „רויטער טויט" האט שוין פון לאנג פארווייסט דאס לאנד. קיין מגפה איז נאך ניט געווען אזוי פארדערבליך אדער אזוי שוידערליך. בלוט איז געווען זיין פארקערפערונג, און זיין זיגעל — די רויטקייט און דער שוידער פון בלוט. עס פלעגט אנכאפען שארפע וועהטאגען און פלוצלונג פארשווינדלען אין קאפ, און דערנאך פלעגט אהן א שיעור נעמען בלוטען פון די שוויים־לעכעלעך און דער קערפער פלעגט צעפאלען אין שטיקער. די שארלאך־רויטע פלעקען אויפ'ן קערפער, און איבערהויפט אויפ'ן פנים פון דעם קרבן — דאס איז געווען דער פעסט־צייכען, וואס פלעגט איהם לענגען אין חרם, אויסשליסענדיג איהם פון דער הילף און מיטגעפיהל פון זיינע מיטמענשען. און דאס אלעס, דער אנהויב, די אנטוויקלונג און דער אויסלאז פון דער קרענק, פלעגט געדויערען ניט מעהר, ווי א האלבע שטונדע.

אבער דער הערשער פראספערא איז געווע פרעהליך, אומדער־שראקען און שארפזיניג. וועז זיין לאנד האט פארלארען שוין האלב פון דער באפעלקערונג, האט ער פארופען צו זיך א טויזענד לוסטיגע און לייבטזיניגע פרייגד פון צווישען די ריטער און דא־מען פון זיין הויף, און ער האט זיך צוזאמען מיט זיי טיף באהאל־טען אין איינעם פון זיינע באפעסטיגטע קלויסטערס. דאס איז געווען א גרויסע און פראכטפולע געבויידע, געבויט נאכ'ן קענינ'ס אייגענעם משונה'דיגען, דאך דערהויבענעם, געשמאק. א שטאר־קע און הויכע וואנט האט דעם שלאס ארומגערינגעלט. די וואנט האט געהאט אייזערנע טויערען. די הויפלייט, וועז זיי זיינען אריין אינוועניג, האבען מיט זיך געבראכט שמעלץ־אויוועגס מיט שווערע האמערס און זיי האבען צונויפגעשמידט די פארר־

קוקט אין א פארמאכטען קאריאר, וואס האט זיך געדרעהט צוגלייך מיט די צימערען. די דאזיגע פענסטער זיינען געווען פון געפארבטען גלאז, און דער קאליר האט זיך געביטען וועדליג דעם הערשענדען קאליר פון די דעקאראציעס פון צימער, אין וועלבען דאס פענסטער האט זיך געעפענט. למשל, די דעקאראציעס אין סאמען מזרח זיינען געווען בלוי, זיינען אויך די פענסטער אזוי בלוי געווען. דער צווייטער חדר איז געווען פורפעל־רויט. דער דריטער איז געווען דורכאוים גרין, און אזוי זיינען אויך געווען די פענסטער־ראמען. דער פערטער איז געווען אויסגעשטאט און באלויכטען מיט אראנזשען־קאליר, דער פינפטער מיט ווייסען, דער זעקסטער מיט פיאלעט. דער זיבעטער איז געווען געדיכט באשלאגען מיט שווארצע סאמעטענע טאפעטען, וועלכע זיינען געהאנגען איבער'ן גאנצען סופיט און ארונטער די וועגט, ארונטערלאזענדיג זיך אין שווערע פאלדען אויף א טעפיד פון דעם זעלביגען שטאף און קאליר. נאר אין דעם איין חדר האט דער קאליר פון די פענסטער ניט געשטימט מיט די דעקאראציעס. דא זיינען די שויבען גענוען שארלאך־רויט, א טיפער בלוט־קאליר. אבער אין קיין צימער ניט, פון די אלע זיבען צימערען, איז ניט געווען קיין לאמפ אדער קאנדעלאבער צווישען זיך מאסע גאלדענע ארנאמענטען, וואס זיינען געלעגען צעווארפען אומעטום, אדער ארונטערגעהאנגען פון דאך. עס איז ניט געווען קיין שום שיין פון א לאמפ אדער א ליכט ערגעץ אין א צימער. דערפאר איז די קאריאדען, וואס זיינען געגאנגען נאך די צימערען, איז אנטקעגען יעדען פענסטער געשטאנען א שווארצער דרייפוס, און אויף איהם א פייערטאפ, וועלבער האט דורכגעשלאגען זיינע שטראלען דורך די קאלירטע גלאזען, און האט אויף אזא'נ'אופן העל באלויכטען דאס צימער. און אט אזוי זיינען ארויסגעקומען אהן א שיעור בריליאנטענע און פאנטאסטישע ערשיינונגען. אבער אין מערב פון שווארצען צימער איז דער עפעקט פון פייער־ליכט, וואס האט געשטראמט דורך די טונקעלע פארהאנגען, דורך די בלוט־געפארבטע שויבען, געווען שרעקליך ביז גאר, און האט ארויסגערופען אזא ווילדען קוק אויף די געזיכטער פון די וואס זיינען אריין־

קערס. זיי האָבען באשלאָסען, ניט צו לאָזען ניט קיין אייגנאָרט
און ניט קיין אויסגאַנג פאַר די פּלוצלינגע אימפּולסען פון פאַר
צוויפלונג פון דרויסען, אָדער משוגעת פון אינוועניג. דער קלויס־
טער איז געווען גוט באַזאָרגט מיט עסענוואַרג. מיט אָזעלכע באַ־
וואָרנישען האָבען די הויפּלייט זיך געקאָנט אויסלאָבען פון דער
מגפה. און די וועלט פון דרויסען זאָל אַליין זאָרגען וועגן זיך. דער־
וויל איז געווען נאָריש צו דאָגה'ן, אָדער צו טראָכטען. דער קענ־
האָט באַזאָרגט אַלע מיטלען פון פאַרגעניגען. עס זיינען געווען
קלאָונען, עס זיינען געווען בדחנים, עס זיינען געווען באַלעט־טענ־
צערינס, עס זיינען געווען מוזיקאַנטען, עס איז געווען שהנחייט,
עס איז געיוון וויין. דאָס אַלצדינג, און זיכער־קויט, איז געווען
אינוועניג. און דרויסען איז געווען דער „רויטער טויט".

דאָס איז געווען צום סוף פון דעם פינפטען אָדער זעקסטען
מאָנאַט פון זיין באַהאַלטען זיך, און בעת די מגפה האָט מיט
רציחה געבושעוועט אינדרויסען, האָט דער קענ־ג פּראָספּערא גע־
מאַכט פאַר זיינע טויזענד פרייַנד ,א מאַסקען־באַל פון אוי־
פערגעוועהנליכען גלאַנץ און פּראַכט.

עס איז נעווען א וואויל־לוסטיגע סצענע, יענער מאַסקעראַד.
אָבער לאָזט מיר אַפּריהער דערצעהלען וועגען די צימערען, וואו
דאָס איז פּאַרגעקומען. זיבען איז געווען — א קייזערליכע דיי־ח.
אין א כך פּאַלאַצען אָבער בילדען אָזעלכע צימערען א לאַנגע
אין גלייכע אַלעע, בעת די פלויגעל־טירען רוקען זיך אויף בייד־
זייטען כמעט הארט צו די וועגט, אַזוי, אז דאָס גאַנצע אויסזעהן
וועלט קוים געשטערט. דאָ איז אָבער געווען גאַנץ אַנדערש.
אַזוי ווי מען האָט געקענט ערוואַרטען פון דעם דוכס'עם ליבע פאַר
דאָס אומגעוועהנליכע. די צימערען זיינען געגאַנגען אזוי ניט־
רעגעלמעסיג, אז דאָס אויג האָט געקאָנט כאפּען פאַר איין מאָל
בלויז עטוואָס מעהר ווי אייגס. עס פלעגט זיך שיי־ף פּארקירע־
וועו ביי יעדע צוואַנציג אָדער דרייסיג אייַלען, און ביי יעדעם מאָל
פּארקירעוועו זיך איז געווען עפּעס א נייס, וואָס זאָל פּארכאַפּען
דאָס אויג. רעכטס און לינקס, אין דער מיט פון איטליעבער וואַנט,
האָט א הויך אוו שמאָל פענסטער, אין גאָטישען סטיל, ארויסגע־

אבער טראץ די אלע זאכען, איז עס געווען א פרעהליכע און פראכטפולע הוליאנקע. די געשמאקען פון דעם דוכס זיינען געווען מאדנע. ער האט געהאט א פיין אויג פאר פארבען און עפעקטען. ער האט ניט געקוקט אויפ'ן פוץ פון דער הויליגר מאדע. זיינע פלענער זיינען געווען געוואגטע און פייערדיגע, און זיינע השגות האבען געגליהט מיט בארבארישען גלאנץ. אנדערע וואלטען איהם געהאלטען פאר א משוגע'נעם. זיינע נאכפאלגער אבער האבען געפיהלט, אז ער איז דאס ניט. מען האט געמוזט איהם הערען און זעהן און אנריהרען, אום צו זיין ז י כ ע ר, אז ער איז ניט משוגע.

די באוועגליכע באפוצונגען פון די זיבען חדרים לכבוד דעמדאזיגען גרויסען פעסט — דאס איז צום גרעסטען טייל געווען זיין קאפ: אין עם איז געווען זיין אייגענער הערשערישער געשמאק, וואס האט אזוי כאראקטעריסטיש געמאכט די מאסקערא־דערם. איהר מענט זיין זיבער, אז זיי זיינען געווען משונה'דיג. עס איז געווען א סך גלאנץ און שיין און פיקאנטקייט און אילוזיע — וואס פיעלעם פון דעם האט מען שוין געזעהן אין „ערנאני". עס זיינען געווען אראבעסקע פיגורען מיט ניט פאסיגע גלידער און אויסשטאטונגען. עס זיינען געווען משוגע'נע פאנטאזיעס, אזעלכע, ווי א משוגע'נעם קען איינפאלען. עס איז געווען א סך שהנקייט, א סך צעלאזענקייט, א סך אויסערגעווענליכעם, עטוואס שרעקליכעם און ניט קיין ביסעל פון דעם, וואס קען ארויסרופען עקעל. הין און צוריק אין די זיבען חדרים זיינען פאקטיש ארומגענאנגען מיט ג'ג'נב'עטע טריט מאסען טרוימען. און די דאזיגע מרוימען — האבען זיך געדרעהט און געקארטשעט, קריגענדיג דעם קאליר פון די צימערען און מאכענדיג אז די ווילדע מוזיק פון דעם ארקעסטער זאל זיך אויסדוכטען, ווי דער אפקלאנג פון זייערע טריט. און באלד שלאגט דער זייגער פון עבענהאלף, וועלכער שטעהט אין דעם סאמעטענעם זאל. און דאן, איז אויף איין ווייל אלעם שטיל, אלעם שטום, און עם הערט זיך נאר דער קול פון דעם זייגער. די טרוימען בלייבען שטעהן, ווי פארגליווערטע. אבער די עכאם פון דעם זייגער־קלאנג פארשווינדען — זיי האבען

געקומען, אז זעהר וועניג פון דער חברה האבען גענוג מוט געהאט נאר א פּוס צו שטעלען דאָרט.

אט אין דעם צימער איז דאס אויך געשטאנען ביי דער מערב־וואנט א ריזיגער זייגער פון עבענהאלץ. זיין פּערפּענדיקעל האט זיך געווויגט הין און צוריק מיט א טעמפּען, שוועריז, מאנאטאנעם קלאנג: און ווען דער מינוטען־ווייזער האט גע־מאכט זיין עיגול ארום דעם ציפערבלאט און די שטונדע האט געדארפט שלאגען, איז פון די מעשענע לונגען פון דעם זייגער א־ויסגעקומען א קלאנג, וועלכער איז געווען קלאר, הויך, טיף און אייסערגעווענהנליך מוזיקאליש. אבער דער קלאנג האט געהאט אזא מאדנעם טאן אוז אויסדרוק, דאס ביי יעדער שטונדע פלעגען די מוזיקאנטען פון דעם ארקעסטער מוזיק פאר א ווייל איבערהאקען זייער שפּילען, אום צוצוהערען זיך צום קלאנג, און אזוי האבען אויך די וואלצערס געמוזט אפּשטעלען זייער טאנץ, און די גאנצע לוסטיגע חברה איז אויף א ווייל צעמישט געווארען, און בעת דער זייגער האט נאך געהאלטען אין קלינגען, האט מען געקענט באמערקען, ווי די לייבטזיניגסטע זיינען געווארען בלאס, און די עלטערע און מעהר געזעצטע האבען א פיהר געטאן מיט זייערע העגט איבער זייערע שטערענס, אזוי ווי די רעיונות וואלטען ביי זיי צעמישט געווארען, אדער זיי וואלטען וועלען עפּעס נאכדענקען. אבער ווען די קלאנגען האבען אינגאנצען אויפגעהערט, אזוי האט א לייבטער געלעבטער גלייך אנגעכאפּט די פארזאמלטע, די מוזיקאנטען האבען א קוק געטאן איינע אויף די אנדערע און געשמיכעלט, אזוי ווי זיי וואלטען עס געטאן איבער זייער אייגענער נערוועזיטעט און נארישקייט, און זיי האבען צווישען זיך אין דער שטיל אפּגעמאכט, אז ווייטער זאל דאס קלינגען פון דעם זייגער מעהר ניט מאכען אויף זיי אזא ווירקונג: און דאך, אז עס זיינען אריבער נאך זעכציג מינוטען (וועלכע כאפּען ארום דריי טויזענד מיט זעקס הונדערט סעקונדען פון דער צ י י ט, וואס פליהט), האט דער זייגער ווידער געקלונגען, און דאס איז געווען די זעלבע צעטומלענישּ, שרעקעדיגקייט און נאכדענקונג, ווי פריהער.

געריסען א הודזשעריי, אדער א מורמלעריי, אויסדריקענדיג אומ־צופרידענהייט אין איבערראשונג — דאס, צום סוף, שרעק, שוידער און עקעל.

אין א פלאץ פון פאנטאסטישע בילדער, אזעלכע ווי איך האב געשילדערט, קען מען זיך פארשטעלן, אז א געוועהנליכע ערשיי־נונג וואלט ניט געקאנט אנמאכען אזא רושם. אין דער אמת, די מאסקעראד פרייהייט פון דעם אוועגט איז געווען כמעט אומ־באגרענעצט: אבער די געשטאלט, וועגען וועלכער דא רעדט זיך, האט אריבערגעזעהן דעם הורדוס'ן און איז אריבער די גרענעצען פון אפילו דעם קעניג'ס אומבאגרענעצטער עטיקעטע. אפילו ביי די קאלטסטע נפשות זיינען פאראן אין די הערצער סכרונעס, וועלכע גיבען זיך א צאפעל, ווי נאר מען ריהרט זיי אן. אפילו ביי דורכאויס פארלארענע מענשען, פאר וועמען לעבען און טויט איז איין שפאס, זיינען דא זאכען, אויבער וועלכע עס לאזט זיך ניט שפאסען. עס האט ווירקליך אויסגעזעהן, די גאנצע קאמ־פאניע האט איצט טיף געפיהלט, אז אין דער קליידונג און אין דער האלטונג פון דעם אומבאקאנטען האט ניט געשטעקט, ניט קיין שכל און ניט קיין פאסיגקייט. עס איז געווען א גרויסע דארע פיגור, און אייגנעהילט פון קאפ ביז פים אין תכריכים. די מאסקע, וועלכע האט באהאלטען דאס געזיכט, איז געמאכט געווארען אזוי עהנליך צו א בר־מינן, אז אפילו גוט צוקוקענדיג זיך, איז אויך שווער געווען צו דערקענען די פאלשקייט. און דער האט דאס אלעס געקענט געדולדעט ווערען, אויב ניט גוטגעהיי־סען, פון די משוגע'נע הוליאקעס ארום. אבער דער פאר־מאסקיר־טער איז אוועק אזוי ווייט, דאס ער האט מיט זיך געווואלט פאר־שטעלען דעם „רויטען טויט". זיין קליידונג איז געווען באשפריצט אין בלוט, און זיין בריטער שטערן, מיט די אלע געזיכטסצוגען, איז געווען באשפרינקעלט מיט שארלאך־רויטען שרעק.

וועג די אויגען פון קעניג פראספערא זיינען געפאלען אויף דער גייסטערהאפטער געשטאלט (וועלכע איז ארומגענאנגען היז און צוריק צווישען די וואלצערם מיט לאנגזאמע פייערליכע טריט, ווי זי וואלט וועלען אויסהאלטען אינגאנצען איהר ראליע), האט

ואל איז ווילע נעהייעם — אוז א לייבעדיגע, האלבבאשטענדיגע
[illegible] דעם
נעמט די מיוזק שטייגט, אוז די מהיימען לעבען אוז דערמאנ
ויך אהין אוז פהרט, נאר לוכטיגער וי בריהער, קוייגערליך רעם
כאלוי פון די פינגער נעפאלבט פעפעדיגט, הויך וועלבט עם
שטראלען די שטראלען פון הויבים. אבער לייגט פין די בשפר
דעם יאנוס איעם ניט צייטיגרי צים צימער פון די וינטר, יאנם
ליגט אין בשמע מיטן; וואריים די נאכט נעמט בפשיינליך,
אוז עם נעמט פלוכען א נדעפטיגי שיין הויך די בילטלאכטיגי
שיבען, אוז די שווארצליים פון די כיבפלפבפנען יעלי
בלאכען, אוז דעי, ווענען פיוס עם מיטם אויף אויפ'ן כיבלי
מפוי, דערייכם פי דעם נאדעמט עבערוייגער א בשטילע
קלינגעדיי, מעהר פיעלדפבפאכש, וו עם דען נעייכען אי ד
אייגען פון יענע, וועלבע ווינען בשטאנען אין די מיטד הייבע
ליכטנאייטען פון די שנדיגע ציטערן.

אבער די דאיונע אנדיגע ציטערן ווינען נעיגען נעדיכם
נעפאכט, אי אי יי דאס ביכטיש נעלאבש דאס ארץ פי
לעבען. אי די היליאוק אי שטיגמדיג אנטנאנעי, כי דער
ווינער דאס ענדלוי נעיטען שלאנען האלבע נאכט. אוז דאס
דאס די מייוק אינטדיגם צו שפילען, וי אי דאס שיין יעי
נעהלט: אוז שלעם דאס אימהיוג ויך אפנשטמלב, אוי וי
בהיהר. אבער אינם דאס דער ווינער נעאיבם שלאנען צייטלי
מאל, אי דעיאר דאס עם אבשר אוי בשכוים, אי מעי
-נוגיגי ווינען נעדראבען אוז די קעפ פון די נעלאכענע צי
די וואס האבען נעהילעט. אוז אוי דאס עם אבשר אויך בש
כירם, וואס אידער די לעגטע עכאם פון לעבען לעזען ווינע
אפנשטראבען, ווינען נעיגען א כר מענשען צוישען דעם עלב
ווילבע האבען נעפיגען צוים צו באמעלבען די אנווינדיגהיים בון
א מאבר רבע נעשטאלבע ווילבע דאס בריהר קוינעם פיגי
מערקואמליים ניט צוגעצוגען. אוז ווען דער לעזען ווענען דעמי
דאוונע נוייעם אויף דאס וך שוכטעדיג אלין בשטיפיג
ארים אי שוב, דאס וך ענדלוך פון דעי נאנצע ביבי שייב

כענט גלייך פון אנהויב, פון בלויען צימער צום פורפּעל־רויטען. פון פורפּעל־רויטען צום גרינעם, פון גרינעם צום אראנזשעווען, און פון דעם ווידער צום ווייסען, און פון דארט צום פיאלעטעווען, אויידער אן אנטשלאסענע באוועגונג איז געמאכט געווארען צו באפּען איהם. ערשט דעמאלט האט דער קעניג פּראסּפּערא, אויפּ־געקאכט פּאר צארן, און שאנד איבער זיין אייגענעי אויגענבליק־ליכער שרעקעדיגקייט, זיך האסטיג א לאז געטאן דורך די זעקס צימערען, אבער קיינער האט איהם ניט נאכגעפּאלגט צוליב דעם טויט־שרעק, ווען האט אלעמען אנגעכאפּט. ער האט געהאלטען אין דער הויך א בלאנקען קינזשאל, און מיט א האסטיגען אימפּעט איז ער צוגעקומען ביי א דרייפּיער פּוס נאהענט צו דעם צו־ריקטרעטענדען פּארשוין, ערשט דער לעצטער, דערגרייכענדיג דעם סאמעז עק פון דעם סאמעטענעם חדר, האט זיך פּלוצלונג אומ־געקעהרט און זיך אוועקגעשטעלט פּנים אל פּנים צו זיין פּאר־פּאלגער. עס האט זיך דערהערט א שארפּער אויסגעשרייי — און דער קינזשאל איז גלאנצענדיג געפּאלען אויפ'ן סויבעלנעם טעפּיד, אויף וועלכען עס איז דערנאך אויגענבליקליך געפּאלען טויט דער קעניג פּראספּערא. דאו, אננעמענדיג זיך מיט ווילדען קוראזש פון פּארצווייפלונג, האט זיך א קופּע הוליאקעם גלייך א לאז געטאן אין שווארצען צימער אריין, און אנכאפּענדיג דעם פּאר־מאסקירטען, וועמעם גרויסע פיגור איז געשטאנען גלייך און באי־ווענלאז אין שאטען פון דעם עבען־זייגער, זיינען זיי געבליבען שטעהן מיט אפענע מיילער און אומאויסדרייקליכען שרעק, דער־זעהענדיג, אז אין די תכריכים און הינטער דער טויטען־ארטיגער מאסקע, פון וועלכע זיי האבען א תל געמאכט, האט זיך קיין שום ממשות'דיגע געשטאלט ניט געפונען.

איצטער איז שוין אנערקענט געווארען די אנווענהייט פון דעם „רויטען טויט". ווי א גנב איז ער געקומען אין דער נאכט. און אייגער נאכ'ן אנדער־ען זיינען זיי הוליאקעם געפּאלען אין די בלוט־באשמירטע זאלען, ווען זיי האבען געהוליעט, און איטליכער איז געשטארבען אין דער פּארצווייפּעלטער פּאזע, ווי ער איז ge־פּאלען. און דאס לעבען פון דעם עבען־זייגער איז אויסגעאנגען

מען געקענט זעהן, ווי ער איז אין דעם ערשטען אויגענבליק שטארק אויפגעשוידערט געוואָרען, ווי אין א קאנוואולסיע, צי פּאר שרעק אדער עקעל: אבער באלד איז זיין פּנים אנגעצונדען געוואָרען מיט צארן.

— ווער וואגט דאס? — האט ער מיט א הייזעריגען קול געשריען אויף די הויפּלייט, וואס זיינען לעבען איהם געשטאנען, — ווער וואגט עס צו מאכען פון אונז אזוי חוזק? כאפט איהם אין רייסט פון איהם ארונטער די מאסקע, אום מיר זאלען ווייסען ווער אויפצוהענגען גלייך מיט זונענאויפגאנג אויף דער פעסטונג וואנט!

דער קעניג פּראָספּערא איז געשטאנען אין דעם מזרח'דיגען, אדער בלויען צימער, בעת ער האט ארויסגעזאגט די ווערטער. זיי האבען געקלונגען הויך און דייטליך איבער אלע זיבען צימערען, וואָרים דער קעניג איז געווען א דרייסטער, קרעפטיגער מאן, און די מויזק איז אנטשווינגען געוואָרען ביים מאך פון זיין האנט.

אין בלויען צימער איז דאס דער קעניג געשטאנען מיט א גרופּע בלאסע הויפּלייט ביי זיין זייט. צוערשט, בעת ער האט ארויסגערעדט די ווערטער, האט די דאזיגע גרופּע געמאכט א לייכטע באוועגונג, ווי א לאז צו טאן זיך צום אומגעבעטענעם גאסט, ווען אין דעם אויגענבליק אויך געווען נאהענט צו דער האנט, און דאן, מיט א בארעבענטען און שטאלצען גאנג, האט ער זיך נעהענטער גערוקט צום רעדנער. אבער די אימה, וואס די משוגע'נע געשטאלט פון דעם פּארמאסקירטען האט ארויפּגעוואָרפען אויף אלעמען, איז געווען אזוי גרוים, דאס עם האט זיך קיינער ניט געפונען, וואס זאל אויסשטרעקען א האנד צו כאפּען איהם: איז ער זיך אומגעשטערט פּארבייגענאנגען אויף אן אייל ווייט פון דעם קעניג אליין: און בעת די צאהלרייכע פּארזאמלטע, אזוי ווי אלע דורך איין אימפּולס, האבען זיך אוועקגערוקט פון מיטען די צימערען, שפּארענדיג זיך צו די זיידען, איז ער זיך כסדר גענאנגען ווייטער, אבער מיט די זעלבע פייערליכע און געמאסטענע טריט, מיט וועלכע ער האט זיך אויסגעציי-

דער שווארצער קאטער.

ניט איך ערווארט, ניט איך בעט, מען זאל מיר גלויבען די ווילדסטע, דאך די איינפאכסטע געשיכטע, וועלכע איך וויל דא דערצעהלען. איך וואלט אמת משוגע געווען צו ערווארטען דאס, אין א פאל, וואס מיינע אייגענע חושים קענען עס ניט באנעמען. דאך משוגע בין איך ניט, און בין גאנץ זיכער, אז איך טרוים ניט. אבער מארגען שטארב איך, און היינט וויל איך באפרייען מיין זעלע פון שווערער לאסט. מיין ערשטער צוועק איז, פארצולעגען פאר דער וועלט איינפאך, קורץ און אהן פירושים א רייה פון בלויזע פאמיליען־פאסירונגען. אין זייערע פאלגען האבען די דאזיגע פאסירונגען מיך אויפגעשוידערט, מיך געפיניגט, מיך גע'פטר'ט. דאך וועל איך ניט פרובירען זיי צו דערקלערען. מיר האבען זיי נאר שרעק געגעבען; פאר אנדערע וועלען זיי אויך זעהן ניט אזוי שרעקליך, ווי זונדערבאר. מיט דער צייט, אפשר, וועט זיך געפינען א מענש מיט אזא פארשטאנד, וועלכער וועט זעהן אין מיין האלוצינאציע גאנץ געווענליכעס — א פארשטאנד א מעהר געוועטער, א מעהר לאגישער און א סך וועניגער אויפגערעגטער ווי מיין אייגענער, וואס וועט זעהן אין די אומשטענדען, וועלכע איך גיב דא איבער מיט אימה, ניט מעהר ווי א געווענליכע קייט פון זעהר נאטירליכע אורזאכען און ווירקונגען.

פון מיין קינדהייט אן האב איך זיך אויסגעצייכענט מיט מיין ווייכער און מענשליכער נאטור. מיין ווייכהארציגקייט האט זיך אפילו אזוי געווארפען אין די אויגען, אז מיינע חברים פלעגען פון מיר מאכען חוכא־טלולא. איבערהויפט האב איך ליב

מיט'ן לעצטען פון די הויפּאַעס. און די פּלאַמען פון דעם דריי־
פּום זיינען אויסגעלאַשען געוואָרען. און פּינסטערניש
און צעפּוילטקייט און דער רויטער טויט
האָבען אומבאַשרענקט געהערשט איבער אַלעמען.

פלוטא — דאס איז געווען דעם קאַרע׳ס נאָמען — איז געווען מיין באַליבט באשעפענישׂ און חבר. איך אליין האָב איהם עסען געגעבען, און וואו נאָר איך בין געגאַנגען אַרום הויז, איז ער אימער מיט מיר געווען. עס פלעגט מיר שווער אָנקומען ניט צו דערלאָזען איהם מיר נאָכצוגעהן אפילו אין גאַס.

אונזער פריינדשאפט האָט אויף אזא אופן געדויערט עטליכע יאָהר, דורך וועלכער צייט מיין אלגעמיינער טעמפּעראַמענט און כאַראַקטער האָט (איך שעם זיך אויסצוזאָגען) מיט דער הילף פון׳ם שטן פון שכרות דורכגעמאכט א ראַדיקאלע ענדערונג צום ערגערען. פון טאָג צו טאָג בין איך געווארען אלץ אָנגעבלאָזענער, אלץ אויפגערעגטער, אלץ ווינציגער געקימערט זיך וועגען די געפיהלען פון אַנדערע. איך האָב זיך ערלויבט צו געברויכען א ניט־פאַסיגע שפראַך צו מיין וויב. ענדליך האָב איך אפילו געוואָלט נעברויכט געגען איהם. מיינע ליבלינגען, פאַרשטעהט זיך, האָבען אויך גענומען פיהלען די ענדערונג פון מיין כאַראַקטער. ניט נאָר האָב איך זיי פארנאכלעסיגט, נאָר איך האָב זיי אויך שלעכטס געטאָן. פאַר פלוטא׳ן, אָבער, האָב איך נאָך געהאַט גענוג איינזעהעניש, אז איך זאָל איהם ניט שלעכטס טאָן, אזוי ווי איך פלעג זיך ניט אפהאלטען א טשעפע צו טאָן די קראַליקעס, די מאלפע, אדער אפילו דעם הונט, וועמען זיי פלעגען צופעליג אדער לאשצענדיג זיך שטעלען מיר אין וועג. אבער מיין קראַנקהייט האָט מיך אלץ מעהר באהערשט — איז דען פאראן נאָך אזא קראַנקהייט, ווי אלקאהאל? — און ענדליך האָט אפילו פלוטא, וועלכער האָט שוין אָנגעהויבען צו ווערען עלטער, און פאלגליך אויך עטוואס קאפריזנע, — יא, אפילו פלוטא האָט אָנגעהויבען צו פיהלען די ווירקונג פון מיין בייזען גייסט.

איינמאל בייגאַכט, צוריקקעהרענדיג זיך אהיים שטאַרק שכור פון מיין ארומשלעפען זיך איבער׳ן שטאָדט, האָט זיך מיר אויסגעדוכט, אז דער קאטער מיידט אוים צו ווייזען זיך מיר אויף די אויגען. איך האָב איהם א כאַפּ געטאָן, און ער, דערשרעקענדיג זיך, איך זאָל איהם עפעס ניט טאָן, האָט ער מיר לייכט איינגעביסען אין האַנט מיט זיינע צייהן. דער צארן פון א טיוועל

געהאט חיות, און מיינע עלטערן האבען מיר געלאזט האבען א כּד מינים חיות, צו שפּילען זיך מיט זיי. איך האב די מעהרסטע צייט מיינע פּאַרבראכט מיט זיי, און איך בין קיינמאל גלייכיגער ניט געווען, ווי בעת איך פּלעג זיי עסען געבען, אדער צערטלעך זיי. די דאזיגע אייגענטימליכע טבע איז געווען מיט מיינע יאהרען, און וועז איך בין שוין א מאן געוואָרען, איז דאס געווא־רען איינער פון מיינע הויפּט־קוועלען פון פּאַר־געניגען. פּאַר די, וואס האבען געהאט דאס פּאַרגעניגען אפּצוגעבען זיך מיט א ג־טרייען און שאַרפזיניגען הונט, דאַרף איך קוים באמיהען זיך צו דערקלערען, וואס פּאַר א מין שטאַרקע באפּרידיגונג מען האט פון דעם. עס איז עפּעם דא אין דער אומאייגענניציגער און זעלבסט־אויפּאפּערנדער ליבע פון א חיה, וועלכע געהט גלייך ארויז אין הארצען פון יענעם, וואס האט געהאט אפּט א געלעגנהייט אוים־צופּרואווען די פּאלשע פּריינדשאפּט און די אום־ממשות'דיגע געטרייקייט פון א בשר־ודם.

איך האב חתונה געהאט פּריה, און בין נעווען גליקליך צו געפינען אין מיין ווייב א נאטור, ניט אומהנליך צו מיינער. באמערקענדיג מיין פּאַרליבטקייט אין שטוביגע בעשעפּענישען, האט זי ניט דורכגעלאזען קיין געלעגנהייט צו קריגען אועלכע פון דעם אנגענעהמסטען מין. מיר האבען געהאט פּויגלען, גאלד־פישלאך, א פּיינעם הונט, קראליקעס, א קליינע מאלפּע און א קאטער.

דער לעצטער איז נעווען א וואונדערבאר גרויסע און שעהנע חיה, איינגאנצען שוואַרץ, אין קלוג ביז צו א דערשטוינענדען גראד. רעדענדיג פון זיין פּארשטאנד, פלעגט מיין ווייב, וועלכע איז אין הארצען נעווען ניט וועניג דורכגעדרונגען מיט אבער־גלויבען, אפּט נעבען אנצוהערענש וועגען דעם פּאַרציטיגען פּאלקס־באגריף, לויט וועלכען אלע שוואַרצע קעץ זיינען פּאר־שטעלטע מכשפות. ניט ווייל זי איז נעווען ערנסט אין דער דא־זיגער באהויפּטונג — איך דערמאן דאס נאר איינגאנצען ניט צוליעב עפּעם, נאר דערפאר, ווייל עם האט זיך גראד איצט געמאכט אזוי, אז איך האב זיך דערמאנט וועגען דעם.

וועגען דעם דאזיגען גייסט. דאך בין איך ניט מעהר זיכער אין דעם, אז מיין נשמה לעבט, ווי אין דעם אז דאס צו־לחכעים־געפיהל איז איינס. פון די פּרימיטיוויע אימפּולסען פונ׳ם מענשליכען האר־צען — איינס פון די אומטיילבארע גאר ערשטע אייגענשאפטען, אדער כעכטימענטען, וועלכע גיבען א ריכטונג צו דעם כאראק־טער פון דעם מענשען. וואר האט דאס א הונדערט מאל אויף זיך אליין ניט געפיהלט, אפּצוענדיג עפּעם שלעכטס אדער א נארישקייט, אהן א שום אורזאך, נאר ווייל ער וויסט, אז ער דארף דאס ניט טאן? האבען מיר דען ניט אן אייביגע נייגונג, אויף צו־לחכעים אונזער בעסטער אורטיילס־קראפט, עובר צו זיין אויף א געזעץ, נאר דערפאר, ווייל דאס איז א געזעץ? דער דאזיגער גייסט פון צו־לחכעים, זאג איך, איז געקומען צו דערענדיגען מיך אינגאנצען. עס איז געווען דער טיפער פארלאנג פון א נשמה, צו פייניגען זיך אליין, צו באגעהן גוואלדטאט קעגען דער אויי־גענען נאטור, צו טאן אומרעכט בלויז פון אומרעכט וועגען, און געטריבען מיד פאר־טצוועצען דאס רשעות, וואס איך האב גע־טאן איבער דער אומשולדיגער חיה. איין פריהמארגען האב איך גאנץ קאלטבלוטיג פארצויגען א פעטליע ארום זיין האלז, און איהם אויפגעהאנגען אויף א צווייג פון א בוים; אויפגע־האנגען איהם מיט גיסענדיגע טייכען טרערען פון מיינע אויגען און מיט דער ביטערסטער חרטה אין מיין הארצען; אויפגע־האנגען איהם, ווייל איך האב געוואוסט, אז ער האט מיך ליב געהאט און ווייל איך האב געפיהלט, אז ער האט מיך מיט קיין זאך ניט באליידיגט; אויפגעהאנגען איהם, ווייל איך האב גע־וואוסט, אז טוענדיג דאס, טו איך אן עבירה, א טויטליכע זינד, וועלכע וועט אזוי שטעלען אין געפאהר מיין אומשטערבליכע זעלע, אז אויב דאס וואלט געווען מעגליך, וואלט זי ניט געקענט דערגרייי־כען די אומענדליכע גנאד פון דעם בארעמהערציגסטען און שרעק־ליכסטען גאט.

אין דער נאכט פון דעם זעלבען טאג, איז וועלכען די דאזיגע העכסט־גרויזאמע מעשה איז אפּגעטאן געווארען, בין איך אויפ־געריסען געווארען פון שלאף דורך א געשריי „עם ברענט!" די

האָט מיך גלייך אַנגעכאַפּט. איך האָב שוין ניט געוואוסט, אויף וואָסער וועלט איך בין. מיין אמת'ע נשמה, האָט אויסגעזוכט, איז גלייך ארויסגעפלויגען פון מיין גוף, און נאָך עפּעס שטאַרקערעס, ווי טייוולאַנישע בייזווילינקייט, געשפּייזט פון בראַנפּוז, האָט דורכגעדרונגען אַלע פיברעז פון מיין קערפּער. איך האָב ארויסגענומען פון מיין וועסטעל־קעשענע א פּען־מעסערעל, אויפּגעפּענט עס, האָב א כאַפּ געטאָן דאָס אַרימע באַשעפענישׂ ביים האַלז, און מיט א כיון ארויסגענומען איהם אַן אויג! דער פּנים פלאַמט מיר, עס שוידערט מיר שרייבענדיג וועגען אָט דער פאַרזאַמטער רציחה.

וועז דער פּאַרשטאַנד האָט זיך צו מיר צוריקגעקערט מיט'ן פּריהמאַרגען, נאָכדעם ווי איך האָב זיך אויסגעניכטערט פון די נעכטיגע שכרות, האָב איך איבערגעלעבט א געפיהל פון האַלב שרעק, האַלב חרטה איבער'ן פאַרברעכען, וואָס איך האָב באַגאַנגען; אָבער אין בעסטען פאַל איז דאָס געווען א שוואַך אין צוויפעלהאַפּט געפיהל, און דאָס האַרץ איז געבליבען גאָרניט געריהרט. איך האָב זיך ווידער אריינגעלאָזען אין עקסצעסען, און האָב באַלד פּאַרטרונקען אין ווין די גאַנצע עראינערונג אָן דער מעשה וואָס איך האָב אָפּגעטאָן.

דער קאָטער איז דערווייל בישלעכווייז געזונט געוואָרען. אמת, עס איז געווען א שרעק צו קוקען אויף דאָס לעבעל, וואו דאָס פּאַלאַרענע אויג איז געזעסען, אָבער מעהר קיין שמערצען האָט ער, קענטיג, שוין ניט געליטען. ער איז ארומגענאַנגען אהן הויז ווי געוועהנליך, אָבער, ווי מען האָט געקענט ערוואַרטען, ע־פּלעגט אין טויט־שרעק אַנטלויפען, ווי ער פלעגט מיך דערזעהן. עס איז אין מיר נאָך עפּעס איבערגעבליבען פון מיין אַלט הא־יז, אז איך זאָל זיך צוערשט פיהלען געערגערט פון דעם, וואָס דאָס באַשעפענישׂ, וואָס האָט מיך אמאָל אזוי ליב געהאַט, זאָל איצט מיר ניט ליבען. אָבער אָט־אַ־דאָס געפיהל האָט באַלד אָפּגעטראָטען זיין פלאַץ פאר אויפרעגונג. און דאָן איז געקומען, ווי אומצוברענגען מיין ענדליכען און אומפּאַרמיידליכען אונטערגאַנג, דער גייסט פון צו־להבעים. די פילאָזאָפיע קימערט זיך ניט

דערביי ביים הויז. אז עס איז געווארען דער נעשריי „עס ברענט !". א־ז דער דאזיגער גאַרטען גלייך אַנגעפילט געווארען מיט אַן עולם, און איינער פון זיי האָט געמוזט מסתמא אפשניידען דעם קאָטער פון בוים און איהם ארויסגעווארפען דורך אַן אפען פענסטער אין מיין צימער אריין. דאָס איז ווארשיינליך געטאָן געווארען מיט דער כוונה מיך אויפצוואועקען פון שלאָף. דאָס פאלען פון די אַנדערע וועגט האָט ארויסגעקוועטשט דעם קרבן פון מיין אכזריות אין דער מאטעריע פון דעם פרישׂ־געלעגטען טינק, און די וואפנע דערפון, מיט די פלאָמען, און די אמאניאק פון דער נבלה — דאָס אלעס צוזאמען האָט ארויסגעבראכט די געשטאלט פון דעם קאָטער אויף דער וואנט, ווי איך האָב עס געזעהן.

כאָטש איך האָב מיר אזוי דערקלעהרט פאר מיין פארשטאנד, אויב ניט גאר פאר מיין געוויסען, דעם דערשטוינענדען פאקט, וואָס איך האָב דאָ גאר־וואָס דערצעהלט, האָט עס אבער ניט פאר־קלענערט דעם איינדרוק, וואָס דאָס האָט געמאכט אויף מיין פאנטאזיע. מאנאטען־לאנג האָב איך זיך ניט געקענט באפרייען פון דעם געשפענסט פונ׳ם קאָטער, און אין דעם משך צייט איז צוריקגעקומען אין מיין גייסט א האלב־געפיהל, וואָס האָט אויס־געדוכט צו זיין, אבער איז ניט געווען, חרטה. איך בין שוין אזוי ווייט נעגאנגען, צו באדויערען דעם פארלוסט פון דער חיה, און צו זוכען ארום זיך, צווישען די שלעכטע ערטער, וועלכע איך האָב איצט רק באזוכט, עפעס אן אנדער ליבלינג פון דעם זעלבען מין און פון עטוואָס עהנליכען אויסזעהן, וואָס זאל מיר קענען פארבייטען זיין פלאץ.

איינמאל ביינאכט, וועו איך בין געזעסען האלב באטויבט אין א פלאץ, וואָס איז געווען מעהר ווי שענדליך, איז מיין אויפ־מערקזאמקייט פלוצלונג צוגעצויגען געווארען צו עפעס א שווארצער זאך, וואָס איז געלעגען אנגעשפאַרט אויפ׳ן קאָפ פון איינער פון די גרויסע פעסער מיט דזשין, אדער מיט ראָם, וועלכע זיינען געווען די הויפט־מעבעל פונ׳ם הויז. איך האָב עטליכע מינוטען נאכאנאנד געקוקט אויפ׳ן אויבען פון אט־א־דער פאס, און וואָס עס האָט מיך איצט איבערראשט, איז געווען דער פאקט,

פּאַרהאַנגען פּון מיין בעט זיינען געווען אין פּלאַמען. דאָס גאַנצע הויז האָט געברענט. מיין ווייב, א דיענסט אוּן איך אַליין האָבען קוים מיט'ן לעבען זיך גערעטעוועט פּון די פּלאַמען. דער חורבן איז געווען פּולשטענדיג. פּון מיין גאַנצען וועלטליכען רייכטום איז א תל געוואָרען, אוּן פּון דעמאָלט אָן בין איך אינגאַנצען אנגעפּילט געוואָרען מיט יאוש.

איך בין גאָנץ ווייט פּון דער שוואַכקייט צו זוכען א צווא־מענקייטלונג פּון אורזאַך אוּן ווירקונג צוויישען דעם אומגליק אוּן דער רציחה. אָבער איך ברענג דאָ א קייט פּון פאַקטען אוּן איך וויל ניט לאָזען אומפאַלקאָמען אפילו א מעגליכען רינג. אויף מאָרגען נאָך דער שרפה האָב איך באַזוכט די חורבות. די וועגט, א חוץ איינע, זיינען געווען איינגעפּאַלען. די איבערגעבליבענע וואַנט איז געווען אָן אינוועניגסטע, ניט קיין זעהר דיקע, וועלכע איז געשטאַנען אָן ערד אינמיטען הויז, אוּן אָן וועלכער עס איז געווען אנגעשפּאַרט דער קאַפּען פּון מיין בעט. דער טונק איז דאָ אין א גרויסער מאָס בייגעשטאַנען דעם כח פּונ'ם פּייער, א פּאַקט, וועלכען איך האָב צוגעשריבען צו דעם, וואָס דאָס איז ניט לאַנג געלעגט געוואָרען. ארום דער דאָזיגער וואַנט האָט זיך אָן עם רב צונויפּגעקליבען, אוּן פּיעלע מענשען האָבען, ווי עס שיינט, עקזאַמינירט א באַזונדערען טייל פּון דער וואַנט מיט א ענויער אוּן טשיקאַווער אויפּמערקזאַמקייט. די וועלטער „זונ־דערבאַר!" „מאַדנע!" אוּן אנדערע עהנליכע אויסדריקען האָבען ארויסגערופען מיין נייגעריגקייט. איך בין צוגענאַנגען אוּן האָב דערזעהן ווי אויסגעשניצט אין בארעליעף אויפ'ן וויסען אויבער־פלאַך די געשטאַלט פּון א ריזיגער קאַץ. דער איינדרוק האָט זיך באַקומען מיט אָן אמת מערקווירדיגער פּינקטליכקייט. עס איז געווען א שטריק ארום דעם האַלז פּונ'ם באַשעפּענישס.

וועגן איך האָב צוערשט דערזעהן דעם דאָזיגען געשפּענסט — וויל פּאַר וועניגער ווי דאָס, האָב איך דאָס ניט געקענט באַטראַכ־טען — בין איך פּאַרוואָנדערט אוּן דערשראָקען געוואָרען בין גאָר. אָבער ענדליך האָב איך זיך באַדענקט. דער קאַץ, האָב איך זיך דערמאָנט, איז אויפּגעהאַנגען געוואָרען אין א גאַרטען

געווייכט פונ׳ם באשעפענישׂ: א געווישער געפיהל פון שאנדע אוֹן די ערינערונג אן מיין פריהערדיגער גרויזאמער טאט האט מיך אפגעהאלטען פון צו טאן איהם עפעם שלעכטס. איך האב פאר עטליכע וואכען ניט א קלאפ געטאן איהם, אוֹן אויך ניט געטשעפעט אויף אן אנדער אופן. אבער ביסלעכווייז, זעהר לאנג־זאם, האב איך אנגעהויבען צו קוקען אויף איהם מיט אומאויס־דריקבארען עקעל, אוֹן שטילערהייד צו ווייכען פון זיין אב־שיליכער אנווועזנהייט, ווי מען ווייכט פון א מגפה.

וואס עס האט אהן צווייפעל פארגרעסערט מיין שנאה צום באשעפענישׂ איז געווען מיין אויסגעפינען אויף מארגען, נאכדעם ווי איך האב עס געבראכט אהיים, אז פונקט ווי פלוטא, איז אויך ער באראובט געוארען פון אן אויג. דער דאזיגער אומשטאנד, אבער, האט איהם נאך טייערער געמאכט ביי מיין ווייב, וועלכע, ווי איך האב שוין געזאגט, האט פארמאגט אין א הויכען גראד יענעם מענשליכע געפיהל, וואס איז אמאל געווען א שטריך אין מיין כאראקטער, מיט וועלכען איך האב זיך אויסגעצייכענט, אוֹן וואס איז געווען דער קוואל פון פיעלע מיינע איינפאכסטע אוֹן ריינסטע פארגעניגענס.

וואס גרעסער אבער מיין עקעל איז געווארען צום קאטער, אלץ גרעסער איז זיין ליעבשאפט געווארען צו מיר. ער איז נאכ־געגאנגען מיינע טריט מיט אזא איינגעשפארטקייט, אז ס׳איז פשוט שווער צו גלויבען דעם לעזער פארשטעהן דאס. וואס איך פלעג זיך ניט זעצען, פלעגט ער אונטערקריכען אונטער מיין שטול, אדער ארויפשפרינגען אויף מיינע קניע, באדעקענדיג מיך מיט זיינע אבשיילעכע צערטליכקייטען. אז איך פלעג זיך אויס־שטעלען אוֹן נעהמען גענוג, פלעגט ער זיך איינפלאנטערן צווי־שען מיינע פיס, אז איך פלעג שיער ניט אומפאלען, אדער אויס־טשעפענדיג זיך מיט זיינע לאנגע אוֹן שארפע נעגעל אין מיינע קליידער, פלעגט ער אזוי ארויפקלעטערן צו מיר אויפ׳ן ברוסט. אין אזעלכע צייטען, כאטש עס האט זיך מיר געהאלפ׳ש צו פטר׳ן עם מיט איין קלאפ, פלעג איך זיך דאך איינהאלטען אוֹן ניט טאן דאס, טייל־ווייז צוליעב דעם וואס איך פלעג זיך דערמאנען אן מיין

וואָס איך האָב פּריהער ניט באַמערקט די זאַך, וואָס איז געלעגען דאָרויף. איך בין צוגענאַנגען און האָב עס אַנגעריהרט מיט מיין האַנט. עס איז געווען א שוואַרצער קאַטער, זעהר א גרויסער, אינגאַנצען אזוי גרויס ווי פּלוטא, און שטאַרק געראַטען אין איהם אין יעדער הינזיכט, אויסער אין איין זאַך. פּלוטא האָט ניט געהאַט קיין וויסע האָר אויף קיין שום טייל פון זיין קערפּער, אַבער אַט דער קאַטער האָט געהאַט א גרויסען, כאַטש אומבאַשטימטען, פּלעק פון וויסע האָר, באַדעקענדיג כמעט דעם גאַנצען פּלאַץ פון דער ברוסט.

וועז איך האָב איהם אַנגעריהרט, האָט ער זיך גלייך אויפגעשטעלט, מיט צופרידענהייט הויך א בורטשע געטאָז, זיך א ריב געטאָן אַן מיין האַנט, און איז, דאכט זיך, געווען צופרידען מיט מיין אויפמערקזאמקייט. דאָס איז אלזא געווען דאָס ריכטיגע באַשעפּעניש, וואָס איך האָב געזוכט. איך האָב גלייך געבעטען דעם באלעבאָס, ער זאל עס מיר פאַרקויפען, אַבער ער האָט קיין שום תביעות אויף דעם ניט געמאַכט, האָט גאַרנישט געוואוסט פון דעם, האָט עס גאָר ביז אַהער ניט געזעהן.

איך האָב עס ווייטער געצערטעלט, און וועז איך האָב זיך געקליבען צו געהן אהיים, האָט דאָס באַשעפּעניש ארויסגעווייזען א נייגונג צו געהן מיט מיר. איך האָב איהם געלאָזען געהן מיט מיר, און אויפ'ן וועג האָב איך פון צייט צו צייט איינגעבויגען זיך און געגלעט איהם. וועז ער איז צוגעקומען צו מיין הויז, האָט ער זיך גלייך היימיש געמאַכט און איז באלד נעווארען שטאַרק באליבט ביי מיין ווייב.

וואָס איז שייך מיר, האָב איך באלד דערפיהלט, ווי עס וואקסט אין מיר א שנאה צו איהם. דאָס איז געווען פונקט דער היפוך פון דעם, וואָס איך האָב ערווארט; אַבער איך ווייס ניט, ווי אזוי און פאַרוואָס דאָס איז געווען, וואָס זיין באַשיינפּערליכע ליבשאפט צו מיר האָט ניכער מיר דערעסען און באלעסטיגט. ביסלאַכווייז זיינען די דאזיגע געפיהלען פון איבערדריסיגקייט און באלעסטיגונג ארויבער אין א ביטערער שנאה. איך האָב

די ברכה פון רוה! בייטאג האט מיך דאס באשעפענישׂ ניט אפּ־געלאזען אויף א רגע ניט, און ביינאכט פלעג איך זיך יערע שעה אויפכאפּען פון מאדנע שרעקליכע חלומות, דערפיהלענדיג **דעם** הייסען אטעם פון׳ם באשעפענישׂ אויף מיין פּנים, און זיין מוראדיגע וואג, א פּאר־קערפּערטען נאכט־שרעק, וועלכען איך האב קיין כח ניט געהאט אוועקצוטרייבען, איז געלעגען שווער אויף מיין הארץ!

אונטער׳ן דרוק פון אזעלכע יסורים איז דאס שוואכע איבער־בלייבענישׂ פון גוטס אין מיר אבגעשטארבען. בייזע מחשבות זיינען געווארען מיינע אייגיגע אינטימע פרייזר — די פינסטער־סטע און די שלעכטסטע מחשבות. די געוועהנליכע אנגעבלאזענ־קייט פון מיין כאראקטער איז אריבער אין א שטארקע שנאה צו אלע זאכען און צו דער גאנצער מענשהייט, און פון די פלוצ־ליכע, אפּטע און אומקאנטראלירבארע אויסברוכען פון ווילדען צארן, צו וואס איך האב זיך איצט בלינד אפּגענעבען, האט מיין זיך־ניט־באקלאגענדע ווייב מעהר פון אלעמען מיט דער גרעסטער געדולד גע׳ליטען.

איינמאל איז זי מיט מיר געגאנגען נאר עפּעס אין קעלער אריין פון דער אלטער געבוידע, וואו אונזער אריבקויט האט אונז געצוואונגען צו וואוינען. דער קאטער איז מיר נאכגענאנגען אראפּ די שטארק־משופּע׳דיגע טרעפּ, און שיער ניט פאלענ־דיג איבער איהם מיט׳ן קאפּ אראפּ, בין איך דערצארעגט גע־וואָרען ביז צו משוגעת. אויפהויבענדיג א האק און פארגעסענדיג אין מיין צארן די קינדערשע מורא, וועלכע האט ביז אהער אפּ־געהאלטען מיין האנט, האב איך זיך געצילעוועט צו געבען דער חיה א קלאפּ, וועלכער וואלט אויגענבליק געוואָרען פאטאל, ווען עס לאזט זיך אראפּ אזוי ווי איך האב געוואלט. אבער מיין ווייב׳ס האנט האט אפּגעהאלטען דעם דאזיגען קלאפּ. אריינ־געבראכט אין אן איבער־דעמאָניישען צארן דורך מיין ווייב׳ס אריינמישען זיך, האב איך ארויסגעריסען פון איהר די האנט און האב אריינגעלאזען די האק איהר אין מארך אריין, זי איז געפּא־לען טויט אויפ׳ן ארט אהן א קרעכץ אפילו.

פּריהערדיגען פּאַרבּרעכען, אָבער הויפּטזעכליך — לאָמיר זיך גלייך מודה זיין — צוליב דעם אַבסאָלוטען שרעק פּאַר דער חיה.

דער דאָזיגער שרעק איז אייגענטליך ניט געווען קיין שרעק פּאַר עפּעס א קערפּערליכען בייז, אָן דאָך ווייס איך אויך ניט, ווי דאָס אַנדערש צו דעפֿינירען. איך שעם זיך שיער ניט מודה צו זיין — יאָ, אפֿילו אין אָט־אַ־דער פּאַרבּרעכער־צעלע שעם איך זיך שיער ניט מודה צו זיין — אַז דער שרעק אָן שוידער, מיט וועלכען די חיה האָט מיך אַנגעפֿילט, איז דערהויבט געוואָרען דורך אייגע פּון די ריינסטע כימערעס, וועלכע מען קען זיך פּארשטעלען. מיין ווייב האָט מיך אויפּמערקזאם געמאַכט, מעהר ווי איין מאָל, אויף דעם כאַראַקטער פּון דעם סימן מיט די ווייסע האָר, וועגען וועלכע איך האָב גערעדט, אָן וואָס איז געווען דער אייגענטיגער קענטיגער אונטערשייד צווישען דער זונדערבּארער חיה און יענער, וועלכע איך האָב גע'פּטר'ט. דער לעזער וועט זיך דערמאָנען, אַז דער דאָזיגער סימן, כאָטש א גרויסער, איז צוערשט געווען זעהר אומבאַשטימט; אָבער לאַנגזאַם גראַדענווייז — גראַדען כמעט אוממערקבּארע, און וועלכע מיין פּארשטאַנד האָט א לאַנגע צייט געמאַטערט זיך צו פּאַרוואַרפען אלס פּאַנטאַסטישע — איז דאָס ענדליך שטארק קאָנטיג געוואָרען. דאָס האָט איצט מיט זיך פּארגעשטעלט עפּעס אזוינס, וואָס איך שוידער עס אַנצורופען מיט'ן נאָמען, און אָט־אַ־דאָס האָט מיר מעהר פּון אלעס געעקעלט און געשראָקען, און וואָלט איך געוואָגט, וואָלט איך זעהן פּטור צו ווערען פּון דעם מאַנסטער. נון, דאָס איז געווען, זאָג איך, דאָס בילד פּון אַן אבשייליכער, פּון א שוידערליכער זאַך — פּון דעם נאָלגאַן! א טרויעריגע און מוראַדיגע מאשין פּון שרעק און פּארבּרעכען, פּון גסיסה און טויט!

און איצט בין איך וויידליך געוואָרען אַן אמת'ע חורבה פּון א מענשען, און א חיה רעה, וועמעס גלייכען איך האָב מיט פּאַראַכטונג ג'פּטר'ט — א חיה רעה, וואָס זאָל מיר פּארשאַפען, מיר, דעם מענשען געפּורעמט אין דער געשטאַלט פּון דעם אויבערשטען, אַזוי פיעל אומערטרעגליכע יסורים! וועה געשריען! ניט בייטאָג, ניט ביינאכט האָב איך שוין מעהר ניט געוואוסט

דיג דאָס צו דער אינוועניגסטער וואנט, האָב איך דאָס אזוי צו־געהאלטען, ביז איך האָב מיט וועניג מיה צוריק פארמאכט די וואנט, אזוי ווי זי איז צום אנפאנג געווען. קריגענדיג וואפנע, זאמר און האר, האָב איך מיט כל המעגליכער פארזיכטיגקייט צו־געפראווט א טינק, וואס זאל זיך ניט אונטערשיידען פונ׳ם אלטען טינק, און איך בין מיט דעם זעהר זאָרגפעלטיג איבערגע־גאנגען איבער דער ניי געמויערטער וואנט. וועז איך בין פאר־טיג געווארען, האָב איך געפיהלט אין זיך אז אלעס איז בשורה. אויף דער וואנט איז גאָרנישט ניט געווען קענטיג אז מען האָט עס געטשעפעט. די מיסט וואס אויף דער ערד האָב איך אויפגע־קליבען מיט דער פינקטליכסטער פארזיכטיגקייט. איך האָב נצחונ׳דיג זיך ארומגעקוקט און זיך אנגערופען צו זיך אליין: „יא, דא וועניגסטענס איז מיין ארבייט ניט אומזיסט געווען".

דער נעקסטער שריט מיינער איז געווען אויפצוזוכען די בעסטע, וועלכע איז געווען די סיבה פון אזוי פיעל צרות, וואָרים איך האָב ענדליך פעסט באשלאסען צו דער׳הרג׳ענען דאָס. וואלט איך אימשטאנד געווען צו טרעפען דאָס גליידך אויף דער הויסער מינוט, וואלט קיין שום צווייפעל ניט געקענט זיין וועגען זיין שיקזאל. אבער עס האָט אויסגעזעהן, אז דאָס כיטרע באשעפ־ניש איז באאומרוהיגט געווארען פון דער מעשה וואס איך האָב פריהער פאר כעס אפגעטאן, און דאָס האָט געזעהן ניט צו ווייז־זען זיך מיר אויף די אויגען אין מיין איצטיגער שטימונג. עס איז אוממעגליך צו שילדערן אדער פארצושטעלען זיך דאָס טיפע, גליקזעליגע געפיהל פון דערלייכטערונג, וואס די אבווועזנהייט פונ׳ם עקעלהאפטען באשעפניש האָט ארויסגערופען ביי מיר אין הארצען. דאָס האָט זיך ניט באוויזען אויך ביינאכט, און אזוי האָב איך וועניגסטענס איין נאכט, זינט דאָס איז צו מיר אין חויז אריין, שטארק און רוהיג געשלאפען; יא, געשלאפען אפילו מיט דער לאסט פון מארד אויף מיין זעלע.

דער צווייטער און דער דריטער טאג איז אוועק, און מיין פייניגער איז נאך ניט געקומען. איך האָב ווידער פריי געאטעמט. דער מאנסטער איז אין שרעק אויף אייביג אנטלאפען פונ׳ם פלאץ.

אפּטוענדיג דעם דאזיגען אבשיילידען מאדר, האָב איך גלייך געגומען טראכטען און פּלאַנעווען, ווי אזוי צו באהאלטען דעם קערפּער. איך האָב געוואוסט, אז איך קען עס ניט אוועקנעהמען פון הויז, ניט בייטאָג און ניט ביינאכט, סיידען ריזיקירענדיג באמערקט צו ווערען פון די שכנים. א סך פּלענער איז מיר אריין אין קאָפּ. איין מאָל איז מיר איינגעפאלען צעטיילידען דעם קערפּער אין די קלענסטע שטיקלאָך און צו פּארברענען דאָס. א צווייטען מאָל האָב איך באשלאָסטען אויסצוגראבען א גרוב פּאר דעם אין דעם באָדען פון דעם קעלער. ווידער האָב איך געטראכט וועגען אריינווארפען דעם קערפּער אינ'ם ברונעם פון הויף; אייני צופאַקען דאָס אין א קעסטל, אזוי ווי דאָס וואלט געווען סחורה, מיט דער געוועהנלידער אינאדרנונג, און אזוי קריגען א טרעגער, וואָס זאָל דאָס צונעהמען פון הויז. ענדליך איז מיר איינגעפאלען א פּלאַן, וועלכען איך האָב באטראכט אלס דעם בעסטען פון די אלע. איך האָב באשלאָסען איינצומויערן דאָס אין א וואנט אין קעלער, אזוי ווי די מאנאכען אין מיטעל־אלטער, ווי עס שרייבט זיך, פלעגען טאָן מיט זייערע קרבנות.

פאר אזא צוועק איז דער קעלער געווען ווי אנגעמאסטען. זיינע וועגט זיינען געווען שוואך אויפגעשטעלט, און זיי זיינען ניט לאנג איבערגעטינקעווען געווארען מיט א פּראסטען טינק, וואָס די פּייכטקייט פון דער לופט האט ניט געלאזט פארהאר־טעווען ווערען. נאכמעהר, אין איין וואנט האט עפּעס ארויסגעשטאַרצעט, אזוי ווי דאַרטען וואלט געווען כלומ'שט א קוימע, אדער א קאמין, וואס איז אויסגעפילט געווארען און אפּגעמאכט אזוי, אז עס זאָל גלייך זיין מיט די איבעריגע פונ'ם קעלער. ביי מיר איז קיין שום ספּק ניט געווען, אז איך קען גלייך ארויסנעהמען דעם קערפּער, און פּארמאכען צוריק די וואנט ווי געווען, אזוי, אז קיין שום אויג זאָל גארנישט ניט קענען פּארדעכטיגען.

און אין דער אויסרעכענונג האָב איך זיך ניט געגארט. מיט דער הילף פון א ברעכשטאנג האָב איך לייכט ארויסגענומען די ציגעל, און אריינגעשידיג פּארזיכטיג דעם קערפּער, אנשפּארענ־

געצייכענט גוט הויז. אט־א־די וועגט — איהר געהט שוין, מיינע העררען? — אט די וועגט זיינען פעסט צוזאמענגעשטעלט", — און דא, ווי צעקאכט פאר בראוואדא, האב איך מיט כח אראפ־געלאזען דעם שטעקען, וואס איך האב געהאלטען אין מיין האנט, אויף יענעם סאמען טייל פון וואגט, אין וועלכער עם איז געיוען פארשטעקט דער קערפער פון דער ווייב פון מיין שוים.

אבער זאל גאט באשירמען און באשיצען מיך פון די נע־געל פונ׳ם שטן! עס איז נאך ניט פארשטומט געווארען דער וויידער־קול פון מיינע קלעפ, ווי א שטימע האט מיר געענטפערט פונ׳ם קבר ארוים! — א געשרייי, צוערשט פארשטיקט און גע־בראכען, אזוי ווי דאס קרעכצען פון א קינד, און דאן זיך שנעל אויפגעהויבען, וועהרענדיג איין לאנגער, הויכער און אומאויפהער־ליכער שרייען, אינגאנצען אנאמאל אן אומענשליך — א וואיזן, א יאמער־געשריי, האלב פון שרעק און האלב פון נצחון, אזא וואס עס קען נאר ארוים פון גיהנום, צוזאמען אי פון די העלזער פון די פאר׳משפט׳ע אין זייער אנאניע און אי פון די טייוואלים, וואס פרעהען זיך ביז נאר מיט די יסורים פון יענע.

וואס איך אליין האב געטראכט, איז נאריש צו רעדען. אהן כחות האב איך זיך צוגעשלעפט צו דער אנטקעגענדיגער וואנט. אויף איין אויגענבליק איז די פארטיע אויף די טרעפ געבליבען שטעהן באוועגלאז, ווי פאר אויסערסטען שרעק און אימה. אין דעם אנדער אויגענבליק האבען א טויז געזונטע הענט גע־ארבייט ביי דער וואנט. איך בין געפאלען, מיט מיין קערפער אן דער ערד. דער טויטער קערפער, שוין היבש צעפוילט און בא־דעקט מיט פארגליווערט בלוט, איז געשטאנען גלייך פאר די אוי־גען פון די צוזעהער. אויב׳ן קאפ, מיט א רויט געפענטעז מויל און אייך־אייניצינען אויג, וואס האט געברענט ווי פייער, איז ג׳ע־זעסען די אבשייליכע בעסטיע, וועמעס כיטרעקייט עם האט מיך געטריבען צום מארד, און וועמעס פאר׳מסר׳ענדע שטימע עם האט מיך איבערגעגעבען צום תליון אין האנט.

איך וועל איהם מעהר ניט אנקוקען! צו מיין גליק איז קיין שיעור ניט געווען! די שולד פון מיין פינסטערער טאט האט מיר וועניג באאומרוהיגט. מען האט מיר יא געשטעלט עפּעם איינגע בראַגען, אבער איך האב אויף זיי גלייך געענטפערט. מען האט אפילו געוזכט אומעטום, אבער פּארשטעהט זיך, מען האט נאר־נישט ניט געפונען. איך בין געווען זיכער מיט מיין ציקינפּטיגער גליקזעליגקייט.

אויפ'ן פערטען טאג פונ'ם מארד איז א פּאר־טיע פּאליציי־לייט נאר אומגעריכט אנגעקומען אין מיין הויז און נעכטיגען זיי־דער שמארק זוכען אומעטום. אבער אזוי זיי איך בין געווען זי־כער, אז זיי וועלען בשום אופן נישט געפינען דעם פּלאץ, וואו איך האב באהאלטען דעם קערפּער, האב איך קיין שום פּאר־לענגהייט ניט געפיהלט. די בעאמטע האבען מיר געזאגט, איך זאל מיט זיי גיהן זוכען. זיי האבען קיין שום לאָד, קיין שום ווינקעל ניט דורכגעלאזען. ענדליך צום דריטען אדער פערטען מאל זיינען זיי ארונטער אין קעלער. איך האב מיט קיין גליק ניט א ציטער געטאן. מיין הארץ האט רוהיג געקלאפט, אזוי ווי בייַ איינעם, וואס שלאפט אין אומשולד. איך בין ארומגענאנגען אין קעלער פון עק ביז עק. איך האב צוזאמענגעלעגט מיינע הענט אויפ'ן הארצען, און האב זיך רוהיג ארומגעשפּאצירט הין און צוריק. די פּאליציי איז געווען פאלשטענדיג צופרידען, און זיך נעכליבען שוין אוועקצוגעהן. די פרייד אין מיין הארצען איז נעיוען צו שטארק, אום דאס איינצוהאלטען. מיר האט זיך נע'חלש'ט זאגען כאטש איין וואָרט, ארויסצואווייזען מיין נצחון אין צו מאכען נאך א מאל זיכער זייער זיכערקייט אין מיין אונשולד.

„מיינע הערען!" האב איך ענדליך געזאגט, בעת די פּאר־טיע איז ארויף די טרעפּ, „מיר פרעהט זעהר, וואס איך האב בארוהיגט אייער פּארדאכט. איך וויינש אייך אל'דאס גוטס אין א ביסעל מעהר אייַדעלקייט. און פּארבייגעהענדיג, מיינע הער־רען, וויל איך אייך זאגען, אז דאס — דאס איז א זעהר גוט אויפ־געשטעלט הויז" (אינ'ם וויילדען חשק צו זאגען עפּעם לייכט, האב איך קוים געוואוסט וואס איך רעד), „איך מעג זאגען, אן אייד־

זעהן. איהר האָט געדאַרפט זעהן, ווי קלוג איך בין אָנגענאָמען מיט דער אַרבייט, מיט וואָס פֿאַר אַ פֿאַרזיכטיגקייט, מיט וואָס פֿאַר אַן אויסגערעכענטקייט, מיט וואָס פֿאַר אַ פֿאַרשטעלטקייט איך האָב דאָס געזומען אַרבייטן! איך בין קיינמאָל ניט געווען פֿריינדלעכער צום אַלטען מאַן, ווי דורך דער נאָענצער וואָך, איידער איך האָב איהם דער־הרג׳עט. און יעדע נאַכט, אַרום האַלבע נאַכט, האָב איך אויפגעהויבען די קליאַמקע פון זיין טיר אין געפענט — אָה, ווי שטיל איך האָב דאָס געטאָן! און דאַן, ווען איך האָב אויפגעפענט אויף אַזוי פיעל, אַז איך זאָל קענען דעם קאָפּ דורכשפּאַרען, האָב איך אַרײַנגעדרוקט א טונקעלע לאַנטערנע, אינגאַנצען פֿאַרמאַכט, אַזוי פֿאַרמאַכט, אַז קיין ליכט האָט ניט אַרויסגעשיינט, און דאַן האָב איך דורכגעשפּאַרט מיין קאָפּ. אָה, איהר וואָלט לאַכען, זעהענדיג ווי קלוג איך האָב עס דורכגעשפּאַרט! איך האָב עס אַרײַנגעדרוקט פֿאַמעליך, זעהר, זעהר פֿאַמעליך, אום ניט צו שטערען דעם אַלטען מאַנס שלאָף. עס האָט מיר געזומען א שטונדע אַרײַנצודרוקען מיין גאַנצען קאָפּ אין דער עפענונג אַזוי ווייט, אַז איך זאָל איהם קענען זעהן, ווי ער ליגט אויפֿ׳ן בעט. האַ! וואָלט א משוגע׳נער געהאַט אויף אַזוי פיעל פֿאַרשטאַנד? און דערנאָך, ווען מיין קאָפּ איז שוין געווען ווייט אין צימער, האָב איך געמאַכט די לאַמטערנע אַזוי פינסטער — איך האָב עס אַזוי פֿאַרזיכטיג געטאָן (ווארים די זאַוויעסעם פון טיר האָבען א סקריפּ געטאָן) — איך האָב עס געמאַכט אַזוי, אַז איין שטראַל נאָר זאָל פאַלען אויפֿ׳ן קאַרשונען־אויג. און דאָס האָב איך געטאָן זיבען נעכט נאָכאַנאַנד — נאַכט אין נאַכט, פונקט אום האַלבע נאַכט — אָבער איך האָב דאָס אויג אימער געזונען צוגעמאַכט, און דעריבער איז געווען אוממעגליך צו טאָן די ארבייט, ווארים ניט דער אַלטער מאַן האָט מיך געערגערט, נאָר זיין „בייז אויג". און יעדען פריהמאָרגען, ווי עס פלעגט ווערען טאָג, פלעג איך דרייסט אַריין אין צימער און מוטיג רעדען מיט איהם, רופענדיג איהם מיט א האַרציגען טאָן ביים נאָמען, און פֿרעגען איהם, ווי אַזוי האָט ער די נאַכט געשלאָפען. זעהט איהר דאָך, אַז ער וואָלט ווירקליך געדאַרפט זיין א גרויסער חכם,

א האַרץ אַ מסור.

אמת! נערוועז, זעהר, זעהר שרעקליך נערוועז בין איך געוועז און איך בין; אַבער פֿאַרוואָס זאָלט איהר זאָגען, אַז איך בין משוגע? די קרענק האָט פֿארשארפט מיינע חושים, ניט אָפּגעטויט, ניט אָפּגעטעמפּט. מעהר פון אַלעס איז דער חוש השמיעה געווארען שארף. איך האָב אַלעס געהערט וואָס אין ה מעל און וואָס אין דער ערד. איך האָב געהערט א סך זאַכען וואָס אין גיהנום. הייַנט וויי אַזוי בין איך משוגע? האַרכט! און באַמערקט, וויי געזונט, וויי קאַלט איך קען דערצעהלען אייך די גאַנצע געשיכטע.

ס'איז אוממעגליך צו זאָגען, וויי אזוי איז דאָס צוערשט דער געדאַנק מיר אריין אין זינען; אַבער אַז עס איז שוין אַריין, האָט עס מיך פֿארפֿאַלגט טאָג און נאַכט. קיין שום אַבזיכט איז דערביי ניט געווען. קיין שום לייַדענשאַפֿט. איך האָב ליב געהאַט דעם אַלטען מאַן. ער האָט קיין מאָל מיר קיין אומרעכט ניט געטאָן. ער האָט מיך קיינמאָל ניט באַלייַדיגט. נאָך זיין געלט האָב איך זיך ניט געיאָגט. איך רעכען, זיין אויג איז שולדיג געווען! יאָ, זיין אויג! איין אויג זיינם איז געווען עהנליך צו א קאַרשונ'ס אויג — א בלאָם בלוי אויג, מיט א רעלעם באַרצויגען. וועז דאָס איז נאָר געפֿאַלען אויף מיר, איז מיין בלוט אין מיר פֿאַרקיהלט געוואָרען; און אט אזוי שטופענווייז — נאָר צוביסלאָך — האָב איך באשלאָסען צו נעהמען דאָס לעבען פון דעם אַלטען מאַן, און אויף אזא אופן פּטור ווערען פּינ'ס אויג אויף אייביג.

יאָ, דאָס איז די נעשיכטע. איהר דענקט, אַז איך בין משוגע. משוגעים ווייסען גאָרנישט. איהר האָט אָבער מ י ך געזאַרפט

איז ניט גענוען קיין קרעטין פון פיין אדער קומער. אה, ניין! עס איז געווען דער שבילער פארשטיקטער קאנג, וועלכער רייסט זיך ארויס פון דער טיפעניש פון דער נשמה, בעת זי ווערט איבער־פילט מיט אימה. איך האב גוט געקענט דעם קלאנג. א סך נעכט, פונקט אום האלבע נאכט, ווען די גאנצע וועלט פלעגט שלאפען, פלעגט עס ארויסציהען פון מיין אייגענער ברוסט, פאר־טיפענדיג, מיט זייער שוידערליכען ווידערקול, די שרעקען, וואס פלעגען מיך משוגע מאכען. אך זאג אייך, אז איך האב עס גוט געקענט. איך האב געוואוסט, וואס דער אלטער מאן האט גע־פיהלט און אין האב אויך איהם רחמנות געהאט, כאטש איך האב אין הארצען נעשטיקט זיך פאר געלעכטער. איך האב געוואוסט אז ער איז געלעגען וואכעדיג זינט ער האט דערהערט דעם ער־שטען לייכטען גערוש, בעת ער האט זיך איבערגעקהרט איז בעט. זיין מורא איז פון דאן אן געוואקסען אין איהם. ער האט זיך נעמאטערט פארצושטעלען זיך, אז זיין מורא איז אן אומזיס־טע, אבער ער האט ניט געקאנט. ער האט געטאן און גערעדט צו זיך: „עס איז נארנישט, דאס איז דער ווינט אין קוימען, דאס איז נאר א מויז איבערגעלאפען דעם דיל", אדער: „דאס האט נאר א גריל איין מאל א צוויטשער געטאן". יא, ער האט געזוכט צו טרייסטען זיך מיט די דאזיגע השערות, אבער ס'איז אלץ אומזיסט געווען. א ל ץ א ו מ ז י ס ט, ווייל דער טויט, דערנעהנטערענדיג זיך צו איהם, האט זיך צו איהם צוגע־גנב'עט מיט זיין שווארצען שאטען, און איינגעוויקעלט דעם קרבן. און דאס האט דער שמערצליכער איינפלום פון דעם אומבאמערק־טען שאטען איהם געמאכט צו פיהלען, — כאטש ער האט ניט געזעהן און ניט געהערט — צו פ י ה ל ע ן די אנווועזנהייט פון מיין קאפ אין צימער.

ווען איך האב אפגעווארט א לאנגע צייט, זעהר געדולדיג, און האב ניט געהערט איהם אוועקלעגענדיג זיך, האב איך באשלא־סען צו עפענען א קליין, גאר א קליין שפעלטעל אין דער לאנ־טערנע. האב איך געעפענט — איהר קענט זיך גאר ניט פאר־שטעלען, ווי גע'גנב'עט, ווי גע'גנב'עט איך האב דאס געטאן, —

דער זקן, צו פֿארדעכטיגען, אז יערע נאכט, פֿינקט צוועלף, כאפּ איך א קוק אויף אירע אהים בעת ער שלאפֿט.

די אכטע נאכט בין איך געווען מעהר פֿארזיכטיג ווי אימער בײם עפֿענען די טיר. א מינוטען־ווייזער פֿון א זייגער ריהרט זיך פּיעל שנעלער ווי מיין האנט האט זיך נעריהרט. איך האב נאר קיינמאל אזוי ניט געפּיהלט, ווי גרוים מיינע קרעפּטען זיינען, ווי גרוים מיין שארפּזיניגקייט איז. איך האב קוים געקענט אייכ־האלטען מיינע געפּיהלען פֿון נצחון. דער איין געדאנק, אז איך בין דאכטען געווען, ביסלעכווייז עפּענדיג די טיר, און איהם האט זיך אפּילו ניט ג׳חלומ׳ט פֿון מיינע באהאלטענע מעשׂים אדער מחשבות! איך האב זיך געשטיקט אין זיך פּאר געלעכטער, טראכטענדיג פֿון דעם; און אפּשר האט ער דערהערט, ווארים ער האט זיך א קעהר געטאן פֿלוצלונג אין בעט, ווי ער וואלט זיך דערשראקען. איהר קענט דאך מסתמא רעכענען, אז איך האב זיך א לאז געטאן אויף צוריק, — זאג איך אייך, אז ניין. זיין צימער איז געווען שווארץ ווי פּעך, מיט א געדיכטער פינסטער־ניש (ווארים די לאדען זיינען געווען הארט פֿארמאכט אוים מורא פֿאר רויבער), האב איך געווואוסט, אז ער קען ניט זעהן, ווי די טיר איז אפּען, און איך האב זי אלץ געשטופּט און גע־שטופּט.

איך האב שוין מיין קאפּ געהאט אינווענדיג, און האב שוין געוואלט עפּענען די לאכטערנע, ערשט מיין גראבער פינגער האט א מאל געטאן מיט׳ן בלעכענעם פּארטזוקער, און דער אלטער מא׳ איז אויפגעשפּרונגען אין בעט, אויסשרייענדיג: „ווער איז דאם?“

איך האב זיך געהאלטען גאנץ שטיל און גארנישט געזאגט. פּאר א גאנצע שטונדע צייט האב איך ניט קיין מוסקעל ניט א ריהר געטאן, און דערווייל הער איך ניכ, ער זאל זיך צוריקלעגען. ער איז נאר געזעסען אין בעט און האט זיך צוגעהערט, פֿינקט ווי איך פלעג טאן נאכט אין נאכט צוהערענדיג זיך צו די טויטען־זייגערס אין וואנט.

באלד האב איך דערהערט א לייכטען קרעכץ, און איך האב געוואוסט, אז דאס איז געווען דער קרעכץ פון טויט־שרעק. עס

בארעז שרעק. דאד, פאר א צייט פון נאר עטליכע מינוטען, האב איך זיך איינגעהאלטען אוז בין געשטאנען שטיל. אבער עם האט געגומען קלאפען אלץ שטארקער אוז שטארקער! איך האב געמיינט, דאס הארץ וועט צעפלאצט ווערען. אוז דא האט מיך א נייער שרעק אנגעכאפט — א טכן קען דערהערען דעם קלאנג! דעם זקנ'ס שטונדע איז געקומען! מיט א הויבען אויסגעשרייי האב איך אויפגעעפענט די לאנטערנע אוז אריינגעשפרונגען אין צימער. ער האט א געשריי געטאן איין מאל — איין מאל נאר. אין איין רגע האב איך איהם אראפגעשלעפט אויפ'ן דיל, אוז האב אויף איהם ארויפגעווארפען דאס שווערע בעט. איך האב דאן לוסטיג געשמייכעלט, וואס די ארבייט איז שוין אויף אזוי פיעל אפגעטאן. אבער מינוטען לאנג נאך האט דאס הארץ געקלאפט מיט א פארשטיקטען קלאנג. דאס אבער האט מיר ניט געקימערט; איבער'ן וואנט וואלט מען עס ניט געקענט הערען. ענדליך האט עס אויפגעהערט. דער אלטער מאן איז געווען טויט. איך האב אראפגענומען דאס בעט אוז עקזאמינירט דעם קערפער. יא, ער איז געווען טויט ווי א שטיין. איך האב ארויפגעלעגט מיין האנט אויף זיין הארץ, אוז עס געהאלטען מינוטען לאנג. עס האט ניט געקלאפט. ער איז געווען טויט ווי א שטיין. זיין אויג וועט מיך שוין מעהר ניט באאומרוהיגען.

אויב איהר קלערט נאך אלץ, אז איך בין משוגע, וועט איהר עס שוין מעהר ניט קלערען, ווען איך וועל אייך שילדערן, ווי פאר א קלוגע פארזיכטם-מיטלען איך האב אנגענומען, אום דעם קערפער צו באהאלטען. די נאכט איז געקומען צו איהר ענדע, אוז איך האב געארבייט אין אייליגקייט, אבער שטיל. די ערשטע זאך האב איך צעשניטען דעם קערפער גלידערווייז. איך האב אבגעשניטען דעם קאפ, די הענט אוז די פיס.

איך האב דאן אויפגעהויבען דריי ברעטער פונ'ם דיל פון צימער אוז האב אלעס אריינגעלעגט צווישען די קלעצער. דאן האב איך די ברעטער צוריקגעלעגט אויף זייער ארט אזוי געשיקט, אזוי קונציג, אז קיין שום מענשליך אויג — אפילו ניט ז י י נ ס —

ביז עס האָט ענדליך זיך ארויסגעשפּאָרט פון שפּאָלט איין אייני־ציגער טונקעלער שטראָל, אזוי ווי דער פּאָדים פּון א שפּין, אזוי איז געפּאָלען אויפֿ'ן קאָרשונען־אויג.

עס איז געווען אפּען — בריט, בריט אפּען — און איך בין ווילד געוואָרען קוקענדיג אויפֿ דעם. איך האָב עס נאָכּן הייט־ליך געזוכּן — אין נאָכּצוג טונקעל־בלוי, מיט אן אבשייליך הויי־טעל פּאָרצוגען איבער דעם, ווען האָט פּאָרקויפֿלט דעם כּאָ־מען מאָדע פּון מייַנע ביינער: אבער איך האָב מעהר נאָרנישט געקענט זעהן פּון דעם אלטען מאַנ'ס פּנים אָדער פּערזאָן, ווי־דיס, איך האָב גענאָוט פּאָלאָוט דעם שטראָל, ווי אינסטינקטיוו, פּונקט אויפֿ'ן פּאָרפּלוכטען אָרט.

און איצטער זעהט איהר, האָב איך ניט געוואָגט, אז דאָס ווען איהר נעהמט אן על פּי טעות כּאָר משוגעה, איז ניט מעהר ווי איבערגעשאָרפּטקויט פון די חושים? זאָג איך אייך, אז עס איז דערגאַנגען צו מייַנע אויערן א שטילע, טעמפּער, שנעלער קלאַנג, אזוי ווי פון א זייגער, בעת ער איז אייגעוויקעלט אין זיאַטע. איך האָב ד ע ם קלאַנג אויך גוט געקענט. דאָס האָט גע־קלאַפּט דעם אלטען מאַנ'ס הארץ. דאָס האָט מיך נאָך מעהר אריינגעכּאַפּט אין צאָרן, פּונקט ווי דאָס קלאַפּען פּון א פּויק מיט מערט אויפֿ דעם סאָלדאָט.

אבער אז לי דאָן האָב איך זיך אייגעהאלטען אין בין נעזיצ־שטיל. איך האָב קוים געאטעמט. איך האָב באוועגלאָז געהאל־טען די לאַנטע'נס. איך האָב געוואָלט זעהן, ווי לאַנג וועל איך נע־נען האלטען דעם שכּראָל גלייך אויפ'ן אויג. דערוויל איז דאָס הע־לישע קלאַפּען פּון הארץ שטאַ־קער געוואָרען. מיט יעדער רגע האָט עס געקלאַפּט אלץ שנעלער און שנעלער, אלץ העכּער און העכּער. דעם זקן'ס שרעק האָט געמוזט זיין בין גאָר! איך זאָג, אז מיט יעדען מאָמענט האָט עס געקלאַפּט אלץ העכּער אי־ער כּער — באָמערקט איהר גוט, ווען איך זאָג? איך האָב אייך גע־זאָגט, אז איך בין נערוועז: בין איך עס. נו, אזוי שפּעט אין דער נאכט, אין דער שרעקליכּער שטילקייט פּון יענעם אלטען הויז, האָט אזא מאַנער ניט קיין אַרויסגעוויזען אין מיר אן אומקאָנטראָלי־

האָב געענטפערט גאַנץ לעבעדיג, האָבען זיי געפֿלוידערט פון גע־ וועהנליכע זאַכען. אָבער אינגיכען האָב איך דערפיהלט, ווי איך וועך בלאָס און איך האָב גע'חלש'ט, זיי זאָלען שוין אַוועקגעהן, עס האָט מיר וועה געטאָן דער קאָפּ, און עס האָט זיך מיר אויסגע־ דוכט, אַז עס קלינגט מיר אין די אויערן; אָבער זיי זיינען נאָך געזעסען און האָבען געפֿלוידערט. דאָס קלינגען איז נעוואָרען דייטלִיכער — עס האָט געהאַלטען אין איין קלינגען און אַלץ הע־ כער און העכער. איך האָב גענומען רעדען אָהן אַן אָפּהאַלט, אום לויז צו ווערען פון דעם געפיהל, אָבער עס האָט געקלונגען און גע־ קלונגען, און אַלץ דייטלִיכער און דייטלִיכער, ביז איך האָב ענדלִיך אויסגעפונען, אַז דאָס גערוויש איז גאָרנִיט אין מיינע אויערן.

עס איז קיין שום ספֿק ניט געווען, אַז איך בין געוואָרען זעהר בלייך, אָבער איך האָב גערעדט פֿלִיסיגער און מיט אַ העכערע קול. דאָך האָט זיך דער קלאַנג פֿארשטאַרקט — און וואָס האָב איך געקענט טאָן? עס איז געווען אַ שטילער, טעמ־ פֿער, שנעלער קלאַנג — פֿיעל עהנלִיך צום קלאַנג פון אַ זיידנער, וואָס איז אויפֿגעוויקעלט אין וואַטע. איך האָב שווער געאָטעמט — און דאָך האָבען דאָס די באַאמטע ניט גע־ הערט. איך האָב גערעדט שנעלער, קרעפטיגער, אָבער דער גערוויש האָט זיך כסדר פֿארגרעסערט. איך האָב זיך אויפגעהויבען און אַרגומענטירט וועגען קלייניגקייטען, אויף אַ הויכען טאָן און מיט שטאַרקע זשעסטיקולאַציעס, אָבער דער גערוויש איז כסדר גרעסער געוואָרען. פֿארוואָס געהען זיי ניט אַוועק? איך האָב אַרומגע־ שפּרייזט איבערן צימער מיט שווערע טריט, אַזוי ווי איך וואָלט שטאַרק אויפגערעגט געוואָרען פון די באַאַכטונגען פון די מע־ נער — אָבער דער גערוויש איז כסדר גרעסער געוואָרען. אַך גאָט! וואָס קען איך טאָן? איך האָב גע'כעס'ט, געליאַרעמט, גע־ שאָלטען. איך האָב אַ כאַפּ געטאָן דעם שטול, אויף וועלכען איך בין געזעסען, און אַ זעץ געטאָן מיט איהם איבער די ברעטער, אָבער דער גערוויש האָט זיך אויפגעהויבען איבער אַלעם און איז כסדר גרעסער געוואָרען. ער איז געוואָרען העכער, העכער, ה ע ־

וואלט געקענט פארדעכטיגען, אז עפעס איז ניט גלאט. עס איז גארנישט ניט געווען וואס צו אויסוואשען — קיין שום פלעק, קיין שום בלוט־פלעק. איך בין געיוען זעהר פארזיכטיג אין דעם פרט. א צעבער האט אלעס צוגענומען — כא! כא!

וועו איך בין פארטיג געוואָרען מיט דער גאנצער ארבייט, איז שוין געווען פיער דער זייגער — נאָר פינסטער ווי אין האלבער נאכט. וועו דער גלאק האט געשלאגען פיער, האט זיך דער הערט א קלאפ אין דער טיר פון דרויסען. איך בין ארונטער עפענען מיט א לייכט הארץ, — וואָרים פאר וואס האב איך איצט מורא צו האָבען? עס זיינען אריין דריי מענשען, וועלכע האָבען זיך פארגעשטעלט מיט אמת'ער ליבליכקייט אלס פאליציי־באאמטע. א שכן האט דערהערט א געשריי ביינאכט: עס איז געיוואָרען פארדעכטיג, אז עפעס א מיאוס'ע מעשה איז געשעהן: מען האט גלייך מודיע געווען אין פאליציי־אמט, און זיי (די פאליציי־לייט) זיינען געשיקט געוואָרען צו מאכען א חויז־זוכונג.

איך האב געשמייכעלט: וואָרים וואס האב איך מורא צו האָבען? איך האב די הערערען געזאגט: ווילקאמען! דער אויסגעשרייי, האב איך געזאגט, איז געווען מיין אייגענער — פון שלאף איז דאס געווען. דער אלטער מאן, האב איך דערמאנט, איז ניטא היע. איך האב מיינע געסט ארומגעפיהרט איבער'ן גאנצען חויז. איך האב זיי געהייסען זוכען — ג ו ט זוכען. צום סוף האב איך זיי אריינגעפיהרט אין ז י י ן צימער. איך האב זיי געווייזען זיינע אוצרות, גאנץ, ניט געריהרט. פאר התפעלות, וואס איך בין אזוי זיכער געווען, האב איך אריינגעבראכט שטולען אין צימער, און איך האב זיי געבעטען אפרוהען פון זייער מידקייט, או אויך אליין, אין דער וויילדער דרייסטקייט פון מיין פאלקאמענעם טריאומף, האב מיר אוועקגעשטעלט מיין שטול צום זעצען זיך אויפ'ן זעלבען פלאץ דארט וואו ס'איז אונטען געלעגען באגראבען דער קערפער פון דעם קרבן.

די פאליציי־באאמטע האבען זיך צופרידענגעשטעלט. מיין ה א ל ט ע ן ז י ך האט זיי איבערצייגט. איך בין געווען מאדנע רוהיג. זיי זיינען געזעסען, און אין דער צייט וואס איך

וויליאם ווילסאן.

"What say at it, what say **conscience** grim
That spectre in my path?"

טשעסבערלייג'ס „פּאראַדאַ".

לאמיר זיך רופען דערווייל ווילסאן. דאס ריינע בלאט. וואס ליגט פאר מיר, דארף ניט באפלעקט ווערען מיט מיין אמת'ן נאמען. ער איז שוין געווען צופיעל צילבערעט פאר דער פּאראַכטונג, פאר'ן שוידער, פאר'ן האס פון מיין שטאם. האבען ניט די צארנדיגע ווינטען פארטראגען אין די ווייטסטע ערטער פונ'ם ערד־קוגל דעם שענדליכען נאמען, ווען כער האט צו זיך קיין גלייכען ניט? א, אויסוואורף פון אלע אויסוואורפען, די זינדיגסטע! ביזטו דען ניט אויף אייביג טויט פאר דער ערד, מיט איהר עהרע, מיט איהרע בלומען, מיט איהרע גאלדענע שטרע־בונגען? אוז טוט דען ניט הענגען אייביג א וואלקען, א געדיכטער, א פינסטערער אוז אומענדליכער צווישען דיינע האפענונגען אוז דעם הימעל?

איך וועל דא היינט, אפילו וועז איך זאל קענען, ניט אפגע־בען דין־וחשבון פון מיינע לעצטע יאהרען פון אומבאשרייבליכען עלענד אוז פון אומפארגלייכליכען פארברעכען. אט די עפאכע — די דאזיגע לעצטע יאהרען — האט פון זיך אליין זיך פלוצלונג דערהויבען צו פארדארבענקייט, אוז מיין איצטיגער צווסק איז נאר דעם אורשפרונג דערפון צו באצייכענען. מענשען ווערען גע־וועהנליך פארדארבען שטופענווייז. פון מיר איז די גאנצע טוגענד אין איין כהרף־עין ארונטערגעפאלען ווי א שלייער פונ'ם קערפער.

כ ע ר ! און די מענער האָבען נאָך אלץ פריינדליך געפלויערט און געשמייכעלט. איז עס מעגליך, אז זיי האָבען ניט געהערט ? אלמעכטיגער גאָט ! — ניין, ניין ! זיי האָבען יא געהערט ! זיי האָבען פארדעכטיגט ! זיי האָבען ג ע ו א ל ט ! זיי האָבען חוזק געמאכט איבער מיין שרעק ! דאָס האָב איך געטראכט און דאָס טראכט איך. אבער אלצדינג וואלט געווען בעסער אויפער די דאָזיגע עינויים ! אלצדינג וואלט געווען דערטרעגליכער אויפער דער דאָזיגער שפּאָט ! איך האָב שוין מעהר ניט געקענט פארטראגען אָט די היפּאקריטישע שמייכלען ! איך האָב געפיהלט, אז איך מוז א געשריי טאָן, אדער שטאַרבען — אוז אָט — ווידער ! האַרכט ! העכער ! העכער ! העכער ! העכער ! ה ע כ ע ר !

— לומפּען ! — האָב איך אויסגעשריען, — פארשטעלט זיך מעהר ניט ! איך בין זיך מודה, אז איך האָב דאָס געטאָן ! רייסט אויף די ברעטער ! אָט דא, אָט דא ! זיין אבשייליך האַרץ קלאפּט דאָס !

טראָלירבארסטע לייִדענשאפטען. שוואכזיניג און באפאלען מיט ארגאנישע קראנקייטען אזעלכע ווי מיינע, האבען מיינע עלטערן וועניג וואס געקענט טאן אפצוהאלטען די שלעכטע נייגונגען, מיט וועלכע איך האב זיך אויסגעצייכענט. אייניגע שוואכע און שלעכטגעוועגדטע באמיהונגען האבען זיך געענדיגט מיט א פאלשטענדיגען דורכפאל פאר זיי, און גענוים, מיט א טאטאלען טריאומף פאר מיר. פון דענסטמאל אן איז מיין שטימע געווארען א גענוג פאר'ן הויז־געזינד, און אין דעם עלטער, וואס וועניג קינדער פארלאזען זייערע געה־וועגלאר, בין איך שוין איבערגעלאזען געווארען צו דער השגחה פון מיין אייגענעם וויללען און איך בין געווארען אין אלעם, אויסער אין נאמען, דער באלעבאס פון מיינע אייגענע האנדלונגען.

מיינע פריהסטע ערינערונגען פון א שולל־לעבען זיינען פאר־בונדען מיט א גרויס, אומגעלומפערט עליזאבעטיש הויז אין א נעבעלדיגען דארף אין ענגלאנד, וואו ס'איז געווען א גרויסע צאהל ריזיגע סוקעוואטע בוימער, און וואו אלע הייזער האבען אויסגע־קוקט שטארק פארצייטיג. ווירקליך, עס איז געווען א פאנטאס־טישער און נייסט־באראוהיגענדער פלאץ, אט יענעם בבוד'יגע אלטע שטעטעל. ביים איצטיגען מאמענט פיהל איך אין מיין פאנטאזיע די דערפרישענדע קיהלקייט פון זיינע טיף־שאטענדיגע אלעען, זאפ איין די ריחות פון זיינע טויזענדער קוסטעס, און ווער דורכגערונגען פון דאס ניי מיט אומבאשטימבארער פרייד פון דעם טיפען דומפען טאן פון דעם קירכענגלאק, וואס קלינגט יעדע שטונדע מיט א מעלאנכאלישען און פלוצלונגען ברום איבער דער שטילקייט פון דער בין־השמשות'דיגער אטמאספערע, אין וועלכער דער פארצירטער גאטישער קירכען־טורעם ליגט איינגע־נראבען און איינגעשלאפען.

עס פארשאפט מיר אפשר אזוי פיעל פארגעניגען, ווי איך קען איצטער אויף וואסער עס איז אופן פיהלען, אפצושטעלען זיך אויף געוויע ערינערונגען פון דער שולע און איהרע עסקים, איינגע־וויקט איז עלענד ווי איך בין, — אוי, עלענד! שוין צו רעא־לער — וועט מען מיר פארצייהען, פארוואס איך זוך טרייסט, ווי קליין און צייטווייליג דאס זאל ניט זיין, אין דער שוואכקייט פון

פון פּאַרהעלטניסמעסיג אומבאַרייטענדע רשעות, בין איך מיט'ן שפּרייז פון א ריז אַריבער צו נאַר גרעסערע גרויזאַמקייטען, ווי פון אן עלאַה־נאַבאָלום. וואס פּאַר א געלעגנהייט, וואס פּאַר א פּאַסירונג עס האָט געפּיהרט צו דעם דאָזיגען איבעל, — האָט מיט מיר מיטלייד בעת איך דערצעהל עס. דער טויט דערנעהנטערט זיך, און דער שאָטען, וואס לויפט איהם פּאַראויס, האָט געוואַרפען א מילדערענדען איינפלום איבער מיין גייסט. אין מיין דורכ־געהן דורכ'ן טונקעלען טאל לעבן איך נאכ'ן מיטגעפיהל — איך האָב שיער ניט געזאָגט רחמנות — פון מיינע מיטמענשען. איר וואלט זיין צופרידען, זיי זאלען גלויבען, אז איך בין אין א געוויסער מאס געווען דער שקלאף פון אומשטענדען, וואס זיינען ניט ביים מענשען אין די הענט. איך וואלט וועלען, זיי זאלען פּאַר מיר אויסזוכען אין די דעטאַלען וואס איך וועל געבען דא, עפּעס א קליינעם אַזוים פון פּ א ט א ל י ט ע ט צווישען דער ווילדערניש פון אירטום. איך וואלט וועלען, זיי זאלען ציגעבען — וואס זיי קענען ניט צוריקהאלטען זיך פון צוצוגעבען — אז כאטש דער נסיון איז אפשר אויך פריהער געווען גרויס, איז דער מענש פריהער קיינמאל א ז ו י , לכל־הפּחות, ניט געפּרואוועט געווארען, זיכער, קיינמאל א ז ו י ניט געפּאלען. און דערפּאר איז עס, וואס ער האָט קיינמאל אזוי ניט געלימען? האָב איך דען ווירקליך ניט געלעבט ווי אין א חלום? און שטאַרב איך דען איצט ניט א קרבן פּאַר דעם שוידער און געהיימנים פון די ווילדסטע פון אלע ערדישע ווייזאַנען?

איך שטאַם אפּ פון א גזע, וועלכע האָט זיך תמיד אויסגע־צייכענט מיט איהר אייגנעבילדעטען און זיך לייכט־אויפרעגענדען טעמפּעראַמענט, און אין מיין פריהסטער קינדהייט האָב איך שוין געוויזען סימנים, אז איך האָב אינגאַנצען גע'ירש'ענט דעם פּא־מיליען־כאַראַקטער. וואס עלטער איך בין געוואַרען, אלץ שטאַר־קער האָט זיך דאָס ענטוויקעלט, וועראַנדיג צוליעב פיעלע טעמים אן אורזאַך פון ערנסטער זאַרג פּאַר מיינע פריינד און פון זיכערען שאדען פּאַר מיר אליין. איך בין געוואקסען אן עקשן, איבער־געגעבען צו די ווילדסטע קאַפּריזען, און א קרבן צו די אומקאָנ

איז א ווינקעל פון דער שווערער וואגט האט בייז ארויס־
געקוקט נאר א שווערערער טויער. עס איז געווען איינגעפעסטיגט
און באשלאגען מיט אייזערנע ריגלען, און פארשפּיצט מיט שמע־
כינע אייזערנע שטאקעטען. וואס פאר אן איינדרוק פון טיפער
אימה דאס האט ארויסגערופען! עס איז קיינמאל ניט געעפענט
געווארען א חוץ פאר די דריי פּריאדישע ארויסגאנגען און אריין־
גאנגען, וועלכע זיינען אויבען דערמאנט געווארען. היינט, איז
יערען סקרופ פון זיינע מעכטיגע זאוויעסעם האבען מיר געפונען
גאנצע סודות — א וועלט פון זאכען פאר ערנסטער באמערקונג,
אדער פאר נאר מעהר ערנסטער נאכדענקונג.

דער גרויסער פלאץ, איז וועלכען מיר זיינען געווען אייין־
געצאמט, איז געווען אומרעגעלמעסיג אין דער פארמע, האבענדיג
פיעלע גערואמע פארטיפונגען. דריי אדער פיער פון די דאזיגע
פארטיפונגען האבען צונויפגעשטעלט דעם שפּיל־פלאץ. עס איז
געווען פלאך און באדעקט מיט דינע הארטע זאמד־שטיינדלאך.
איך נעדענק גוט, אז עס האט ניט געהאט ניט קיין בוימער, ניט
קיין בענק, אדער עפּעס עהנליכעס. פארשטעהט זיך, עס איז ג־
ווען הינטער'ן הויז. פארענט איז געווען א קליין גערטענדעל,
פארפלאנצט מיט בוקסבוימלאך און אנדערע קוסטעס. אבער דורך
אט דעם הייליגען פלאץ פלעגען מיר, באמת, דורכגעהן נאר ביי
זעלטענע געלעגענהייטען, אזוי ווי ביים אנקומען איז שולע אדער
ביים אוועקגעהן פון דארט צום לעצטען מאל, אדער אפשר ווען
ווער פון די עלטערן אדער א פרייַנד פלעגט קומען נאר אונז,
פלעגן מיר מיט פרייד געהן דורך דארט אהיים אויף ווייהנאכטען
אדער אויף די מיטענזומערדיגע יום־טובים.

אבער דאס הויז! — ווי אלטפרענקיש די געבוידע איז ניט
געווען, פאר מיר איז עס באמת געווען א צויבער־פאלאץ. עס
איז ווירקליך קיין ענד ניט געווען צו די עגדרעהטע צימערען, צו
די אומבאגרייפליכע אפּטייל־ונגען אויף אפּטייל־ונגען. ווען מען
גיט זיך א כאפּ, איז געווען שווער צו זאגען מיט א זיכערקייט,
אויף וועלכען פון די צוויי שטאקען מען געפינט זיך. פון איין
צימער צום אנדערען האט מען זיכער געקענט געפינען דריי אדער

עטלִיבע איינצעלהייטען, וואס זיינען אויסער'ן וועג. נאכמעהר- אט די דורכאוים טריוויאלע דעטאלען, אוו זאגאר לעבערליכע איז זיך אליין, ווערען איז מיין פאנטאזיע צופעליג וויכטיג, אלס פארבונדען מיט א צייט אוו מיט אן ארט, וועו אוו וואו איך דערקענען די ערשטע אומזיכערע ווארנונגען פוו דעם שיקזאל, וואס האט זיך דערנאך אזוי ביז גאר ארויפגעלעגט אויף מיר. לאמיר אלזא דערמאנען זיך.

דאס הויז, האב איך געזאגט, איז געווען אלט אוו אומרעגעל- מעסיג. דער פלאץ איז געווען גרויס, אוו ארום אוו ארום איז געווען א הויכע סאלידע געמויערטע וואנט, באדעקט מיט א שיכט פוו צעמענט אוו צעבראכענע גלאז. דאס דאזיגע פעסטונגס-ווערק, וואס האט אויסנעזעהן ווי א תפיסה, האט געביליעט די גרענעץ פוו אונזער טעריטאריע. דאס, וואס געפינט זיך הינטער דעם, האבען מיר געזעהן נאר דרייי מאל א וואך — איין מאל יעדען שבת נאכמיטאג, ווען גענפיהרט פוו צוויי באהעלפערס, האבען מיר געמענט גענהן פאר א קורצען שפאציר אלע צוזאמען איבער א דערבייאיגען פעלד, אוו צוויי מאל יעדען זונטאג, מארשירענדיג אויף דעם זעלבען פארמעלען אופן אין דער פריה אוו אין אוועגט צו דער גאטעסדיענסט אין דער איין-איינציגער קירכע פוו'ם דארף. פוו אט דער קירכע איז דאס דער דירעקטאר פוו אונזער שולע גענוען דער פאסטאר. מיט וואס פאר א טיפען גייסט פוו פאר- וואונדערונג אוו פארווירונג בין איך געווען געוועהנט צו באטראכ- טען איהם פוו אונזער ווייטער באנק אין דער גאלערעע פוו דער קירכע, ווי ער פלעגט מיט יום-טוב'דיגע אוו לאנגזאמע טריט ארויף אויף דער בימה! אט דער בכבוד'ער מאן, מיט אזא אנגעצוי- גענער מיללדקייט אויף זיין געזיכט, מיט אזעלכע גלאנציגע אוו גלח'יש פלאטערנדיגע קליידער, מיט אזא פינקטליך אנגעפודרע- ווועטען פאריק, אזוי שטרענג אוו אזוי וואשנע — קען ער דאס זיין דער זעלבער וואס האט ערשט ניט לאנג מיט א זויערען פנים אוו אין פארשמאלצענע בנדים דורכגעפיהרט מיט דער ווירע אין האנט די דראקאנישע געזעצען פוו דער אקאדעמיע? א, ריזיגער פא- ראדאקס, צו דורכאוים מאנסטערהאפט, צו קינען לייזען דיך!

וואס זיי האבען געקאנט האבען אין די לאנג אוועקגענאנגענע טעג. א גרויסער עמער מיט וואסער איז געשטאנען אין איין עק צימער, און א זייגער פון משונה'דיגער גרויס — אין דעם אנדער עק.

איינגעשלאסען אין די מאסיווע וואנט פון אט דער בכבוד'יגער אקאדעמיע, האב איך פארבראכט, דאך ניט אין לאנגוויליגקייט אדער איבערדריסיגקייט, די יאהרען פון דעם דריטען פינפער פון מיין לעבען. דער פרוכטבארער מארד פון קינדהייט דארף ניט האבען קיין אויסערליכע וועלט פון פאסירונגען צו פארנעהמען עם אדער צו אמוזירען: און די דאכט זיך טרויעריגע מאנאטאניגקייט פון א שולע איז אנגעפילט מיט מעהר אינטענסיווער אויפרעגונג, ווי מיין רייפערע יוגענד האט געקענט ציהען פון לוקסוס, אדער מיין פולער מענליכקייט — פון פארברעכען. דאך מוז איך גלויבען, אז מיין ערשטע גייסטיגע אנטוויקלונג האט געהאט אין זיך פיעל פון דעם אומגעוועהנליכען — און אפילו פון דעם משונה'דיגען. אויף מענשען בכלל לאזען די פאסירונגען פון דער פריהסטער עקזיסטענץ זעלטען איבער א באשטימטען איינדרוק אין דעם צייטיגען עלטער. אלעס איז גרויער שאטען — א שיוכע און אומרעגעלמעסיגע ערינערונג, אז אומקלארע ווידעראויפזאמלונג פון שוואכע פארגעניגענם און פאנטאסמאגארישע שמערצען. מיט מיר איז אבער ניט אזוי. אין קינדהייט האב איך געמוזט פיהלען מיט דער ענערגיע פון א מאן, דאס וואס איך נעפינן איצט אפגעשטעמפעלט אויף מיין זכרון אין אזעלכע לעבעדיגע, טיפע און דויערהאפטע שורות, אזוי ווי די עקזערגען פון די קארטאגענישע מעדאלען.

דאך פאקטיש — פאקטיש פאר דער וועלט — ווי וועניג עם איז דארטען געווען צו געדענקען! דאס אויפשמעהן איז דער פריה, דאס גענן ביינאכט שלאפען, דאס חזר'ן, די דעקלאמירונגען, די פעריאדישע „האלבע טעג" און די אינספעקציעס, דער שפיל-פלאץ מיט זיין טומעל, צייט-פארטרייב, אינטריגעס, — די אלע זאכען, דורך גייסטיגען כשוף לאנג-פארגעסענע, זיינען געמאכט גע-וואהרען צונויפצובינדען א ווילדערניש פון עמפינדונגען, א וועלט

פּיער טרעפּ אויף ארויפצוגעהן אדער אראפּצוגעהן. היינט די זייטיגע אפּטיילונגען זיינען געווען אהן א שיעור, אומבאגרייפּליך און אזוי געדרעהט אייגע אין די אנדערע, אז אונזערע פּינקטליכסטע השגות בנוגע דאם גאנצע הויז זיינען געווען ניט זעהר וויים פּארשידען פון אונזערע באגריפּען מכח דעם אין־סוף. פּאר די פּינף יאהר וואם איך בין דאָרט געווען, בין איך קיינמאל ניט געווען אימשטאנד געגנוי צו דערגעהן, וווי וויים עס איז געלעגען דאם קליינע שלאפּצימער, וואם איז געווען באשטימט פּאר מיר און נאך אכטצעהן אדער צוואנציג אנדערע שילער.

דאם שול־צימער איז געווען דאם גרעסטע אינ׳ם הויז — נייז, עס האט זיך מיר אפּגעדוכט, אז אין דער גאנצער וועלט. עס איז געווען זעהר לאנג, שמאל און שרעקליך נידעריג מיט פּארשפּיצטע גאטישע פענסטער און א דעמבענעם סופּיט. אין א וווייטען און שרעק־אנווארפענדען ווינקעל איז געווען א פּיערקאנטיגער אפּגעצאמטער ארט פון אכט אדער צעהן פּוס, און דאָרט איז געווען דער ק ד ש י ־ ק ד ש י ם, די „צוויישען־שטונדען", פון אונזער דירעקטאר, דעם ר ע ו ו ר ע נ ד ד ר. ב ר א נ ס ב י. עס איז געווען א סאלידער בנין מיט א מאסיווער טיר, וואם איידער זי זאל זיין אפּען אדער אפּווענהייט פון דעם גלח, וואלטען מיר בעסער אלע וועלען אומקומען דורך די Peine forte et dure אין אנדערע וויקלען זיינען געווען צווייי עהנליכע קאסטענס, אמת, וווייט ניט אזעלכע חשוב׳ע, אבער נאך אלץ אזעלכע, פּאר וועלכע מען דארף פּיהלען א יראת־הכבוד. אייגער פון די, איז געווען די בימה פון דעם „קלאסישען" באהעלפער, און דער אנדערער — פון דעם „ענגלישען און מאטעמאטישען". פּאנאנדערגעווארפען איבער׳ן צימער, איבערקרייצענדיג הין און צוריק איז אן אומענדליכען תהו־ובהו, זיינען געווען בענק און שרייב־טישען, שוואַרצע, אלט־פרענקישע און אפּגענוצטע, שרעקליך פּארלענט מיט פּיעל־געבלעטערטע ביכער, און אזוי פיעל באצייכענט מיט איניציאלען, נעמען איז דער גאנצער לענג, אויסטערלישע פיגורען און אנדערע פּארפּילפּאכטע באמיהונגען פון דעם מעסער, אז זיי האבען אינ־גאנצען פּארלאָרען אפּילו דאם ביסעל פון דער אריגינעלער פּארמע,

טראַץ דעם קוראַזש, וואָס איך פֿלעג עפּענטלעך אַרויסווייזען אַנטקעגען איהם אוֹן זיינע פֿרעטענזיעס, האָב איך אין דער שטיל געפֿילט, אז איך האָב מורא פֿאר איהם, אוֹן ווי איך האָב ניט געוואָלט, האָב איך געמוזט קלערען, אז דאָס וואָס עס גיט זיך איהם אזוי לייכט איין צו האַלטען זיך גלייך מיט מיר, איז אין דער אמת'ען א סימן, אז ער שטעהט העכער פֿאר מיר; וואָרים, אוֹם ניט באַזיגט צו ווערען, מוז איך כסדר קעמפֿען. דאָך, די דאָזיגע אויבערמאַכט — זאָל זיין אפֿילו גלייכקייט — איז אין דער אמת'ען פון קיינעם ניט אנערקענט געוואָרען, א חוץ פון מיר אַליין. אונזערע חברים, עפּעס דורך אן אומדערקלערבארע בלינדקייט, האָבען, דאָכט זיך, אפֿילו נאָרניט פֿארדעכטיגט דאָס. ווירקליך, זיין קאַנקורענץ, זיין ווידערשטאַנד, אוֹן דערהויפּט זיין העזה'דיג אוֹן איינגע'עקשנ'ט שטעלען זיך אנטקעגען מיינע אנזיכטען, האָבען זיך ניט אזוי געוואָרפען אין די אויגען. עס האָט אויסגעזעהן, אז איהם פּעהלט אי די אמביציע, וועלכע האָט מיך געטריבען, אי די ליידענשאפֿטליכע קראַפֿט פון פֿארשטאַנד, וועלכע האָט מיך אימשטאַנד געמאַכט זיך אויסצוצייכענען. אין זיין קאַנקורענץ איז ער אפֿשר געטריבען געוואָרען דורכאוים פון א קאַפּריזנעם וואונש צו־לֿהכעים צו טאָן, צו דערשטוינען, אדער מיר עגמת־נפֿש אנצוטאָן, כאטש עס זיינען געווען צייטען, וועלען איך האָב ניט־וויל־ענדיג געמוזט באמערקען מיט א געפֿיהל, צוזאַמענגעשטעלט פון פֿארוואונדערונג, דערנידערונג אוֹן באַליידיגונג, אז אין זיין שעדיגען, בעליידיגען, אדער וויידערשפּרעכען האָט ער אריינגעמישט א העכסט־אומפּאַסיגע אוֹן זיבער העכסט־אומגעוויינשטע ל י ב ל י כ ע האַלטונג. איך האָב נאָר געקענט באַגרייפֿען, אז אט די מאַדנע אויפֿפֿיהרונג שטאַמט פון א פֿאַלקאַמענער זעלבסטנאַרעריי, אננעמענדיג דאָס וואולגארע אויסזעהן פון א באשירמער אוֹן באשיצער.

אפֿשר איז עס געווען אט דער לעצטער שטריך אין ווילסאָן'ס אויפֿפֿיהרונג, צוזאַמען מיט דעם וואָס מיר האָבען אייך נאַמען געטראַגען, אוֹן דער הויפּט צופֿאַל, וואָס מיר זיינען אין איין מאָג אנגעקומען אין שולע, — אפֿשר איז דאָס אלעם געווען, וואָס

פון רייכע אינציידענטען, אן אונוועזום פון פּאַרשיידענע עמאָציעס, פון אויפֿרעגונג, די העכסט ליידנשאַפֿטליכע און גייסט־אויפֿריהרענדע. "Oh, le bon temps, que ce cieècle de fer!"

ווירקליך, די היציקייט, דער ענטוזיאַזם און די העזה'דיגקייט פון מיין כאַראַקטער האָט מיך אינגיכען אויסגעציכענט צווישען מיינע שול־חברים, און דורך לאַנגזאַמע אבער נאַטירליכע גראַדאַציעס האָט עס מיר געגעבען אן איבערגעוויכט איבער אַלע, וואָס זיינען ניט פּיעל עלטער געווען פון מיר, — איבער אַלע, מיט אַין אייניגער אויסנאַם. די דאָזיגע אויסנאַם איז געפֿונגען געוואָרען איז דער פּערזאָן פון א שילער, וועלכער איז, אמת, ניט געווען מיינער א קרוב, אבער ער האָט געטראָגען דעם זעלבען ערשטען נאָמען און פֿאַמיליע־נאָמען, וואָס איך — אן אומשטאַנד, וואָס איז אין דער אמת'ען פון די קלייניע חידושים: וואָרים ניט אַכטענדיג אויף דער אַדעליגער אפֿשטאַמונג, איז מיין נאָמען גענוען איינער פון יענע אַלטעגליכע נעמען, וועלכע שיינען צו זיין פון קדמונים אן, ווי דורך א חזקה, דאָס אַלגעמיינע איינענטום פון דעם המון. אין דער דאָזיגער דערצעהלונג האָב איך דערביזיך אַנגערופֿען וויליאָם ווילסאָן, — אן אויסגעטראַכטער נאָמען, ניט גאר אומעהנליך צו דעם אמת'ען. פון די אַלע, וועלכע האָבען, אויף דער שול־שפּראַך, צונויפֿגעשטעלט אונזער „כיתה", איז מיין נאָמען־חבר נעווען דער איינער, וואָס האָט געוואָגט צו קאָנקורירען מיט מיר אין די לימודים פון דעם קלאַס, אין די שפּיעלעריין און שטרייטיגקייטען פון שפּיל־פּלאַץ, ניט וועלען בלינד גלויבען אין מיינע באַהויפּטונגען, וואָס איך פלעג מאַכען, אין אונטערוואַרפען זיך צו מיין ווילען — געוואָגט ווירקליך צו שטעלען זיך אַנטקעגען מיינע מוטווילינע באַפעהלען אין וואָסער הינזיכט עס זאָל ניט זיין. אויב עס איז דאָ אויף דער ערד אן אַלערהעכסטער און אומבאַדינגטער דעספּאָטיזם, איז דאָס דער דעספּאָטיזם פון א הערשער־גייסט אין אינגעלשע יאָהרען איבער די וועניגער ענערגישע גייסטער פון זיינע חברים.

ווילסאָן'ס מרידה איז געווען פּאַר מיר א קוואָל פון דער גרעסטער פֿאַרלעגנהייט. און נאָך מעהר איז דאָס געווען, וואָס

פאר'ן מאראליסט וועט זיין איבעריג נאך צוצוגעבען אז ווילסאן
און איר זיינען געווען די אומצעשיידבארסטע חברים.

עס איז אהן צווייפעל געווען דער אנאמאלער צושטאנד
צווישען אונז, וואס האט פארוואנדעלט אלע מיינע אטאקעס אויף
איהם (און זיי זיינען געווען א סך, אדער אפען אדער פארשטעלט)
אין א קוואל פון שפאט אדער שפיצלעך (וועלכע האבען פארשאפט
שמערץ, כלומר'שט אויסזעהענדיג ניט מעהר, ווי א שפאס) אוידער
אין א מיעהר ערנסטע און אן אנטשלאסענע פיינדשאפט. אבער
מיינע באמיהונגען אין דעם פרט האבען זיך פאר קיין פאל ניט
אין גלייכער מאס זיך איינגענעבען, אפילו וועז מיינע פלענער
זיינען געווען די שארפזיניגסט־געפלאנטע. וואהרים מיין נאמען
חבר האט געהאט פיעלעם אין זיין כאראקטער פון יענער איינפא־
כער און רוהיגער האר־טקייט, וואס הנאה־האבענדיג פון דער שטע־
כערינקייט פון זיינע אייגענע וויצען, האט ער לחלוטין ניט גע־
לאזען, אז מען זאל פון איהם אליין לאכען. איך האב אבער
געקענט געפינען נאר אין אנגרייפבארען פונקט, און דאס איז
געווען אזא, וואס באשטעהענדיג פון א פערזענלעכער אייגענטימ־
ליכקייט, וועלכע שטאמט אפשר פון אן ארגאנישער קראנקהייט,
וואלט עס געשאנעוועט געווארען פון אבי־וועלבען געגנער, וואס
זוכט ניט, אזוי ווי איך, חוזק צו מאכען פון יענעם: מיין געגנער
האט געהאט א פעהלער אין די שפרעך־ארגאנען, וואס האט איהם
קיינמאל ניט דערלאזען אויפהייבען זיין שטימע העכער פון
א זעהר נידעריגען פליסטער. איך האב קיין־
מאל ניט דורכגעלאזען די קלענסטע געלעגענהייט, וואס איז ג־
ווען אין מיין מאכט, צו באנוצען זיך מיט אט דעם פעהלער זיי־
נעם.

ווילסאן האט געהאט א סך אופנים, ווי אפצורעכענען זיך מיט
מיר: עס איז אבער געווען אייז פארמע פון זיינע שפיצלעך,
וואס האט מיך באאומרוהיגט אהן א שיעור. ווי אזוי זיין שארפ־
זיניקייט האט צוערשט בכלל אויסגעפונען, אז אזא קלייניגקייט
קען מיך ערגערען, איז א פראגע, וואס איך קען קיינמאל ניט פאר־
ענטפערען: אבער אויסגעפינענדיג דאס, האט ער געטאן און

האט געמאכט צו דענקען די עלטערע קלאסען פון דער אקאדעמיע, אז מיר זיינען ברידער. אזעלכע זיינען זיך ניט נוהג זעהר פּינקט־ליך חוקר ודורש זיין וועגען די עסקים פון זייערע אינגערע חברים. איך האב פריהער געזאגט, אדער איך האב געדארפט זאגען, אז ווילסאן איז אפילו אין דעם וויטסטען גראד ניט געווען פּארבונ־דען מיט מיין משפּחה. אבער דאס איז זיכער, אז ווען מיר ו ו א ל ט ע ן געווען ברידער, וואלטען מיר געמוזט זיין א צווי־לינג, וואהרים נאכדעם, ווי איך האב פּארלאזען דר. בראנסבי׳ס שולע, האב איך זיך צופעליג דערוואוסט, אז מיין נאמען־חבר איז גע־בארען געווארען דעם 19טען יאנואר 1813 — און דאס איז שוין עטוואס א מערקווירדיגע צוזאמענטרעפונג, ווארים דאס איז פונקט דער טאג, אין וועלכען איך בין אויך געבארען געווארען.

עס קען אויסקומען זונדערבאר, וואס טראץ מיין שטענדיגע זארג, וועלכע ווילסאן׳ס קאנקורענץ פלעגט מיר פּארשאפען, און טראץ זיין אומדערטרעגליכען גייסט פון קידער־ווידער, האב איך בשום אופן ביי זיך ניט געקענט פּועל׳ן גאר איננאנצען צו האַ־סען איהם. עס איז זיכער, אז כמעט אלע טאג האבען מיר געהאט צווישען זיך א קריג, וואו ער, נאכגעבענדיג מיר אין דער עפענטליכקייט דעם לארבער־קראנץ פון א זיגער, האט אבער אויף וועלכען עס איז אופן געמאכט מיר צו פיהלען, אז פארדינען האט ער עס פארדינט. דאר, א געפיהל פון שטאלץ פון מיין זייט און א ווירקליכע ווירדיגע האלטונג פון זיין זייט, האט ניט דער־לאזען, אז מיר זאלען זיין ברוגז, כאטש עס זיינען געווען א סר פונקטען פון שטארקער עהנליכקייט אין אונזערע טעמפּעראמענ־טען, וועלכע האבען געארבייט ארויסצורופען אין מיר א געפיהל, וואס נאר אונזער לאגע אליין אפשר האט ניט דערלאזען, אז דאס זאל זיך אנטוויקלען אין א פרייונדשאפט. עס איז ווירקליך שווער צו דעפינירען, אדער אפילו צו שילדערען, מיינע ריכטיגע געפיה־לען צו איהם. זיי האבען געבילדעט א בונטענפארביגע און פאר־שיידענארטיגע געמישענע. — א געוויסע קאפריזנע פיינדשאפט, וועלכע איז אבער ניט געווען קיין האס; עמוציאם אכטונג, מעהר רעספעקט, א סך מורא, מיט א וועלט פון פיינליכער נייגעריגקייט.

אדער איז גאר באמערקט געווארען פון אונזערע שול־חברים. אז ער האט עס באמערקט אין אלע פרטים, און פונקט אזוי שטארק, ווי איך, דאס איז געווען קענטיג. אבער אז ער זאל קענען אנטדעקען אין אזעלכע אומשטענדען אזא פרובטבאר פעלער פון באלעסטיגונג, קען נאר צוגעשריבען ווערען, ווי איך האב פריהער־געזאגט, צו זיין מעהר ווי געווען־אהנליכער קראפט צו קענען ארויסדרינגען אין יענעם׳ס נשמה.

זיין ראליע, וועלכע איז געווען פונקט נאכגעמאכט מיינע, איז באשטאנען אי אין די ווערטער, אי אין די האנדלונגען, אוו געשפיעלט האט ער זיין ראליע זעהר וואונדערבאר. מיין קליידונג איז געווען לייכט צו קאפירען: מיין גאנג און מיין אלגמיינע האלטונג האט מען אהן שוועריגקייט זיך געקענט צופאסען, און טראץ זיין ארגאנישען פעהלער האט אפילו מיין שטים איהם ניט געקענט אויסמיידען. מיינע אויבערשטע טענער האט ער, פארשטעהט זיך, ניט געקענט נאכמאכען, אבער דערפאר איז דער גרונד־טאן שוין געווען עהנליך, און זיין זונדערבארער פלוסטער איז פונקט געווארען דער אפקלאנג פון מיינעם.

ווי שטארק אט די העכסט־אויסגעצייכענטע פארטרעטער האט מיר געקרענקט (ווארים קיין קאריקאטור האט מען דאס באמת ניט געקענט אנרופען), וועל איך איצט ניט אונטערנעמען זיך צו בעשרייבען. איך האב נאר אין טרייסט געהאט — אין דעם פאקט, אז די אימיטאציע איז שיינבאר נאר פון מיר אליין באמערקט געווארען, און אז איך האב געהאט איבערצוטראגען נאר דעם וויסען און מאדנע סארקאסטישע שמייכלען פון מיין נאמען־חבר אליין. צופריעדענשטעלענדיג זיך ווען ער האט ביי מיר אין ברוסט ארויסגערופען דעם געמיינטען רושם, האט ער געשיינט צו שטיקען זיך באהאלטענערהייט פאר געלעכטער איבער דעם שטאר ווען ער האט מיר געעבען, און ער האט כאראקטעריסטישערוויז זיך ניט געקימערט וועגען די עפענטליכע אפלאדיסמענטען, ווען דער ערפאלג פון זיינע שארפזיניגע באמיהונגען וואלטען געקאנט אזוי לייכט ארויסרופען. ווען די שולע האט

באלעסטינט מיד דערמיט. איך האב אימער געפיהלט א ווידער־ווילען צו מיין ניט־עלעגאנטען פאמיליען־נאמען, און צו זיין זהר אייגפאכען, אויב ניט פלעבאישען, פארנאמען. די ווערטער זיינען געווען גיפט פאר מיינע אויערען, און ווען אין דעם טאג פון מיין אנקומען, איז א צווייטער ווילאם ווילסאן אויך אנגעקומען אין דער אקאדעמיע, בין איך אויף איהם געווען בייז, פאר־וואס ער טראגט דעם נאמען, און טאפלט איבערדריסיג בין איך געווען מיט דעם נאמען, ווייל א פרעמדער טראגט איהם, וועלבער ווען זיין די אורזאך פון זיין צווייענדריגער ווידערהאלונג, וועלבער ווען שטענדיג זיין אין מיין אנווועזנהייט, און ווען עסקים. אין דער גענועהנליכער רוטינע פון די שולגעשעפטען, מוזען אומ־פארמיידליך, צוליב דער אבשייליכער צוזאמענטרעפונג, אפט פארמישט ווערען מיט מיינע עסקים.

דאס געפיהל פון ערגערונג, ווען אין אזוי ארויסגעקומען, איז געווארען אלץ שטארקער מיט יעטווידער אומשטאנד, ווען דאס ענגייגט צו באווייזען די עהנליכקייט, מארשישע אדער פיזישע, צווישען מיין געגנער און מיר. איך האב דענסטמאל נאך ניט אויסגעפונען דעם מערקווירדיגען פאקט, ווען מיר זיינען בויד געווען פון איינע יאהרעז, אבער איך האב געזעהן, אז מיר זיינען בויד געווען פון איין הויז, און איך האב באמערקט, אז מיר זיינען אפילו מאדנע עהנליד געווען אין דער אלגעמיינער קאנ־טור פון פערזאן און געזיכטסציגען. מיד האט אויך זהר געערגערט דער קלאנג ווענען קרובה'שאפט, ווען האט זיך פאר־שפרייט אין די העכערע קלאסען. מיט איין ווארט, קיין זאך האט מיד ניט געקענט מעהר ערנסט באאומרוהיגען (באטש איך האב פארזיכטיג באהאלטען די באאומרוהיגונג), ווי ווען עס איז אנדייטונג ווענען עהנליכקייט אין גייסט, פערזאן אדער אומ־שטענדען, ווען עקזיסטירט צווישען אונז בוידען. אבער אין דער אמת, האב איך קיין אורזאך ניט געהאט צו גלויבען, אז (מיט דער אויסנאם פון דער געשיכטע ווענען קרובה'שאפט און אין דעם פאל פון ווילסאן'ען אלייז) די דאזיגע עהנליכקייט איז גאר ווען געמאכט געווארען פאר אן ענין צו רעדען ווענען דעם,

ווי דאס איז געווען, בין איך סוף־כל־סוף געווארען וו־דערשפּעניג אויפֿן העכסטען גראד אונטער זיין עקעלהאפּטער השגחה, אוז פון טאג צו טאג האב איך אלץ אפּענער ארויסגעוויזען מיין אומצופֿרידענהייט מיט זיין אומדערטרעגליכער חוצפּה. ווי איך האב שוין געזאגט, איז אין די ערשטע יאהרען פון אונזער פּארבינדונג אלס שול־חברים, האבען מיינע געפּיהלען צו איהם געקאנט לייכט אנטוויקעלט ווערען אין פּריינדשאפּט: אבער איז די לעצטע כאנאטען פון מיין זיין איז דער אקאדעמיע, כאטש זיין דאקטשעז מיר אויף זיין געווהנליכען גאנג איז אהן שום ספּק אין א געוויסער מאס קלענער געווארען, האבען מיינע נע־פּיהלען, איז כמעט אז עהנליכער פּראפּארציע, אנגענומען פּיעל מעהר פון פּאזיטיוון האס. ביי איין געלעגענהייט, רעכטן איד, האט ער דאס דערזעהן, אוז נאכדעם האט ער אויסגעמיטעז, אדער ער האט געמאכט אז אנשטעל ווי ער מיידט מיד אויס.

עס איז געווען ארום דערזעלבער צייט, אויב איך גערענק עס ריכטיג, איז אין א העפּטיגען קריג מיט איהם, ווען ער איז מעהר ווי אימער ארונטערגעשלייפֿערט געווארען פון זיין פּאזיציע, אוז ער האט גערעדט אוז געהאנדעלט מיט אז אפּענהערציגער האל־טונג, וואס איז געווען נאר פּרעמד פּאר זיין נאטור, האב איך אנטדעקט, אדער מיר האט זיך אויסגעדוכט אז איך האב אנט־דעקט, אין זיין אקצענט, איז זיין מינע אוז אלגעמיינעם אויסזעהן אז עפּעם, וואס האט צוערשט דערשטויגט, אוז דערנאך מיד טיף פּאראינטערעסירט, ברענגענדיג אויף מיין זכרון טונקעלע ווייזא־נען פון מיין פּריהסטער קינדהייט — ווילדע, צעמישטע אוז מחנות־ווייז ערינערונגען פון א צייט, וועז די ערינערונג אליין איז נאך ניט געבארען געווארען. איך קען בעסער ניט באשרייבען דאס געפּיהל, וואס האט מיך געדריקט, ווי זאגענדיג, אז איך האב מיט מאטערניש אפּגעטרייסעלט פון זיך דעם געדאנק, אז איך בין נאר נעווען באקאנט מיט דער בריאה, וואס איז געשטאנען פּאר מיר, איז א געוויסער עפּאכע זעהר לאנג צורוק — א געווי־סער פונקט פון דער פּארנאנגענהייט, כאטש אומענדליך ווייט. די אילוזיע אבער איז פּארשוואונדען, אזוי שנעל ווי זי איז געקו־

ווירקליך ניט געפיהלט זיין קונסט, ניט באגריפען די דורכפיהרונג
און ניט טיילנעמען אין זיין שפּאט, איז פּאר פיעלע ענגסטליכע
מאנאטען געווען א רעטעניש, וואס איר האב ניט געקענט טרעפען.
אפשר האט די ג ר א ד א צ י ע פון זיין קאפּיע געמאכט עס
ניט אזוי לייכט באמערקליך: אבער וואס מעהר מעגליך, האב
איך געהאט צו פּארדאנקען מיין זיכערקייט די מייסטערהאפּטע
תנועות פון דעם קאפּירער, וועלכער, פּאראבטענדיג די בוכשטעב-
ליכקייט (וואס אין מאלעריי איז דאס אלעם וואס דער טעמפּער
מענש קען זעהן), האט געגעבען נור דעם פּולשטענדיגסטען גייסט
פון זיין אריגינאל פּאר מיין פּערזענליכער באאבאכטונג אין ער-
גערניש.

איך האב שוין מעהר ווי איין מאל גערעדט פון דער איבער-
דריסיגער מינע פון א באשיצער, וואס ער האט אנגענומען בנוגע
צו מיר, און פון זיין אפטען אומגעבעטענעם אריינמישען זיך אין
מיינע עסקים. דאס אריינמישען זיך האט אפט אנגענומען דעם
אומהעפליכען אופן פון עצות געבען — עצות געבען ניט אפענער-
הייט, נאר מיט אנצוהערעניש, אדער אויף א פּארשטעלטען אופן.
איך פלעג עם אננעמען מיט א ווידערווילען, וועלכער איז אלץ
שטארקער געווארען וואס עלטער איך בין געווארען. דאך, אין
דעם היינטיגען וויטען טאג, לאמיר איהם טאן די איינפאכע
גערעכטיגקייט, מודה צו זיין זיך, אז איך קען זיך ניט דערמא-
נען קיין שום פאל, וועו די עצות פון מיין נעגנער זיינען
געווען פעהלערהאפט אדער נארישׁ, וואס איז אזוי געווענ-
ליך פּאר אן אומרייפען עלטער און באשיינפערליכער אום-
ערפאהרענהייט: אז זיין מאראלישער חוש, וועניגסטענס, אויב
ניט זיינע אלגעמיינע פעהיגקייטען און וועלטליכע וויזהייט, איז
געווען פיעל שארפער ווי מיינער, און אז איך וואלט
אפשר היינט געווען א בעסערער, און פאלגליך אויך א
גליקליכערער מענש, וועו איך וואלט ניט אזוי אפט צוריק-
געווייזען די עצות, וואס זיינען אויסגעדריקט געווארען אין יענע
באדייטונגספולע פליסטערם, וועלכע איך האב דענסטמאל צו
הארציג געהאסט און צו ביטער פּאראכטעט.

פעסט־צוזאמענגעצויגענע פארהאנגען זיינען געווען ארום בעט. אוז אום דורכצופיהרען מיין פלאן, האב איך זיי פאמעליך אוז שטיל פארנאנדערגעשרוקט, אוז די העלע שטראלען זיינען לעבעדיג געפאלען אויפ'ן שלאפער, אוז מיינע אויגען אין דעם זעלבען אויגענבליק — אויף זייז געזיכט. איך האב געקוקט, אוז א פאב־גליווערטקייט, אז אייזיגקייט פון נעפיהל האט אויגענבליקליך דורכגענומען מיין נשמה דורך אוז דורך. מיין ברוסט האט זיך געהויבען, מיינע קני האבען זיך געטרייסעלט, מיין גאנצער גייסט איז דורכגענומען געוואָרען מיט א צוועקלאזען, דאך אומ־דערטרעגליכען שוידער. עפענענדיג דאס מויל אום אפצוכאפען דעם אטעם, האב איך ארונטערגעלאזען דעם לאמפ נאך נעהענ־טער צו זיין פנים. זיינען דאס געווען — ד א ס די געזיכטס־ציגען פון וויליאם ווילסאן? איך האב געזעהן, ווירקליך געזעהן, אז דאס זיינען זיינע געווען, אבער עס האט מיך א טרייסעל גע־טאן, ווי אין אן אנפאל פון קאלטען פיבער, זיך פארשטעלענדיג. אז ניט. וואס־זשע איז ג ע ו ו ע ן אזוינס אין זיי, וואס זאל מיך צעמישען אויף דעם אופן? איך האב ניט אראפגענומען די אויגען פון איהם, אוז אין מיין מח האבען זיך געדרעהט מאסען אומצוזאמענהענגליכע געדאנקען. ניט אזוי האט ער אויסגע־קוקט — זיכער, ניט א ז ו י — אין דער לעבעדיגקייט פון זיינע וואכיגע שטונדען. דער זעלבער נאמען! די זעלבע קאנטור פון פערזאן! אוז דעם זעלבען טאג אננעקומען אין דער אקאדעמיע! אוז דאן זייז אייננעשפארטע אוז זינלאזע אימיטאציע פון מיין גאנג, מיין שטימע, מיינע געווהנהייטען אוז מיין האלטונג! איז עס געווען, באמת, אין די גרעניצען פון מענשליכער מעגליכ־קייט, אז דאס וואס איך האב איצט געזעהן, איז געווען דער רעזולטאט בלויז פון באשטענדיגען פראקטיצירען פון אט דער סארקאסטישער אימיטאציע? דורכגענומען מיט אימה אוז מיט א קריבענדען שוידער האב איך אויסגעלאשען דעם לאמפ, בין שטיל ארויס פון צימער אוז האב גלייך פארלאזען די וועגט פון יענער אלטער אקאדעמיע, אום מעהר זיך אהין ניט צוריק־קערען.

מען, אוז אויב איך דערמאן אם איצט, איז עס נאר צו דעפּינירען דעם טאג פון דעם לעצטען געשפּרעך, וואס איך האב דאַרטען געהאט מיט מיין זונדערבאַרען נאמען־חבר.

דאס גרויסע אלטע הויז, מיט זיינע צאהלאזע אפּטיילונגען אויף אפּטיילונגען, האט געהאט עטליכע גרויסע חדרים, וואס זיינען געווען פּארבונדען צווישען זיך, וואו די גרעסטע צאהל פון די סטודענטען איז געשלאפען. עס זיינען אבער געווען (ווי עס מוז נויטווענדיגערווייז טרעפּען אין אזא אומגעלומפּערט־געפּלאַנטער געביידע) אַ סך קלייגע ווינקלאך, אדער נישעס, די בארשיידענע צוטשעפּענישעס פון׳ם בנין, אוז אט די דאזיגע האט די עקאנאמישע שארפזינקייט פון דר. בראנסבי אויך אייגנגעריכט אלס שלאפּצימערען: אוז הגם זיי האבען אויסגעזעהן ווי צימערען, אמת, די קלענסטע, האבען זיי מעהר ניט געקענט ארייננעמען ווי אייגנאיגיגען מענשען. איינם פון אט די קלייגע צימערען האט ווילסאן פארנומען.

איין נאכט, וועז עס האט זיך געדארפט באלד ענדיגען מיין פינפט יאהר אין דער שולע, אוז גלייך נאך אט דעם קריג וואס איך האב אקארשט דערמאנט, געפּינענדיג איטליכען אייגנעהילט אין שלאף, בין איך ארויף פון בעט אוז מיט׳ן לאמפּ אין האנט האב איך זיך דורכגע׳נגב׳עט דורך א ווילדערניש פון שמאלע דורכנאנגען, פון מיין אייגענעם שלאפצימער בין צו מיין געגנער׳ס. איך האב שוין לאנג געפּלאַנעוועט אויף זיין רעכענונג עפּעס א בייזמוטיג שטיקעל, פון יענע שפּיצלאך, אין וועלכע איך בין בין אהער כסדר אומערפּאלגרייך געווען. מיין כוונה איז איצטער געווען צו לאזען מיין פּלאן ארבייטען, אוז איך האב באשלאסען געבען איהם צו פיהלען בין נאר די רשעות מיט וועלבער איך בין געווען דורכגעדרונגען. דערגרייכענדיג זיין צימער, בין איך שטילינקערהייט אריין, איבערלאזענדיג אין דרויסען דעם לאמפּ מיט׳ן קאלפאק איבער איהם. איך האב געמאכט א טראט, אוז זיך צוגעהערט צום קלאנג פון זיין רוהיגען אטעמען. דערקוריגענדיג זיך, אז ער שלאפט, האב איך זיך אומגעקערט, געזעמז דאס פייער, אוז מיט דעם ווידער צוגעגאנגען צום בעט.

ביי דער נאכט, וואָרים אונזער הויפאנקע האָט געראַרפט מיט איבערגעבענהייט ציהען זיך ביז אינדערפריה. ווייז האָט זיך פריי געגאַסען, אוז עס האָט ניט געפעהלט אויך אַנדערע, אוז אפשר מעהר געפעהרליכע פֿאַרפיהרונגען, אזוי, אז דער גרויער פריהמאַרגען איז שוין בלאָם ערשינען אין מזרח, אוז אונזער וואַנזיניגע צעלאָזענקייט איז נאָך געווען אויף דער העכסטער מדרגה. ווילד צעהיצט פון קאַרטען אוז שכרות, האָב איך געהאַלטען אין אייז באשטעהן אויף א טאַסט פון מעהר ווי געווהנליכע נבול־פה, ערשט מיין אויפמערקזאמקייט איז פֿלוצלונג אָפּגעווענדעט געווארען דורך א העפטיגען, הגם טיילווייזען אויפעפענען פון דער טיר פונ׳ם צימער, אוז דורך דער אויפגערעגטער שטימע פון א דיענער פון דרויסען. ער האָט געזאגט, אז אימיצער, קענטיג אין גרויס אייליש, ווילּ מיט מיר רעדען אין קאַרידאָר.

אוז ווייל איך בין געווען ווילד צעקאַכט פון ווייז, האָט די אומערוואַרטעטע אויפֿרייסונג מיך גיכער דערפרעהט, ווי אויבערראַשט. איך האָב זיך גלייך געלאַזט געהן, וואַקלענדיג זיך פון שכרות, אוז מיט עטליכע טריט בין איך שוין געווען אין דעם וועסטיביול פון דער געביידע. אין דעם דאזיגען נידעריגען אוז קלייגעם צימער איז קיין לאָמפּ ניט געהאַנגען, אוז איצט איז נאָר קיין ליכט ניט אַריינגעקומען, אָחוץ דאָס זעהר שוואַכע ליכט פונ׳ם טאָגען, וואָס האָט זיך דורכגעשלאָגען דורכ׳ן האַלב־רונדען פענסטער. ווי נאָר איך האָב אויפֿגעטראַטען די שוועל, האָב איך דערזעהן פאָר זיך די פיגור פון א בחור׳ל, אז ערך פון מיין וואוקס, אוז אנגעטאָן איז א וויייסען קאזימירענעם מאַרגען־ראָק, צוגעשניטען איז א מאַדנעם פאַסאָן פון דעם זעלבען, וואָס איך אליין האָב געטראָגען איז יענעם מאָמענט. דאָס בין איך געווען אימשטאַנד צו באַמערקען אינ׳ם שוואַכען ליכט, אָבער די גענויקטסציגען זיינע האָב איך ניט געקאַנט דערקענען. . ווי איך בין נאָר אַריינגעקומען, אזוי איז ער שנעל צוגענאַנגען צו מיר, און אנכאָפּענדיג מיר פאר׳ן אַרעם מיט א זשעסט פון גראָבער אומגעדולד, האָט ער א פלייסטער געטאָן די זוערטער „ווילּיאָם ווילסאָן!" אין מיין אויער.

נאכדעם ווי עס זיינען אריבער עטליכע מאנאטען, וועלכע איך האב פארבראכט אינדערהיים, ממש גארנישט ניט טוענדיג, בין איך געווארען א סטודענט אין איטאַ. דער קורצער אינטערוואל איז נענוג געווען אפצושוואכען מיין זכרון וועגען די פאסירונגען אין דר. בראנסבי'ס, אדער לכל הפחות אדיינצובערעגען א באדייטענדע ענדערונג אין דעם אופן פון די געפיהלען, ווי אזוי איך האב זיי געקענט געדענקען. דער אמת, די טראגעריע פון דער דראמע איז שוין מעהר ניט געווען. איצט האב איך שוין געקענט געפינען אורזאכען צו צווייפלען אין דער ממשות'דיגקייט פון מיינע חושים, און זיך זעלטען אינגאנצען דערמאנט דעם ענין, סיידען וואונדערענדיג זיך אויף ווי ווייט עס קען פארקריכען דעם מענשענ'ס לייכטגלויביגקייט, און שמייכלענדיג איבער דער לעבהאפטער קראפט פון דער פאנטאזיע, וועלכע איך האב געקראגען בירושה. עס האט אויך ניט אויסגעזעהן, דער סארט סקעפטיציזם זאל זיך פארמינדערן דורך דעם אופן, ווי איך האב געלעבט אין איטאַ. דער ווירבעל־שטראם פון ניט־בארעכענטע נארישקייטען, אין וועלכע איך האב זיך אזוי שנעל און אזוי זארגלאז ארייגגעווארפען, האט אפגעוואשען אלעס, איבערלאזענדיג נאר דעם שוים פון מיינע פארגאנגענע שטונדען, האט גלייך אייגענשלונגען יעטווידען סאלידען אדער ערנסטען אייגדרוק, און האט איבערלאזען אין זכרון נאר די סאמע פלאכקייטען פון א פרידהערדיגער עקזיסטענץ.

איך וויל אבער ניט אויספירען דעם גאנג פון מיין מיזעראבלער פארדארבענקייט דא — א פארדארבענקייט וואס האט זיך אויסגעלאכט פון די געזעצען, אין דערזעלבער צייט אויסמיידענדיג די השגחה פון דעם אנשטאלט. דריי יאהר נארישקייט, וואס זיינען אוועק אהן שום נוצען, האבען נאר געלאזען אין מיר אייגענארצעלטע געוואוינהייטען פון זינד, און צוגעגעבען, אין עטוואס אז אומגעוועהנליכען גראד, צו מיין קערפערליכען וואוקס — וועז נאד א וואד פון צעלאזענקייט האב איך אייגנעלאדען א קליינע קאמפאניע פון די צעלאזענסטע סטודענטען צו א געהיימען קערמישעל אין מיין צימער. מיר זיינען זיך צוזאמענגעקומען שפעט

נאכמיטאג, וועז איך אליין בין אנטלאפען. אבער אין א קורצער צייט האב איך אויפגעהערט צו טראכטען וועגען דעם ענין, ווייל מיין קאפ איז שוין געווען אינגאנצען פארנומען מיט דעם געפלאנטען פאהרען קיין אקספאָרד. איך בין אהין גלייך אוועק, און צוליעב דער ניט אויסגערעכענטער פוסטער גאוה פון מיינע עלטערן בין איך באזארגט געווארען מיט אן אויסשטאטונג און יעהרליכער הכנסה, וועלכע האט מיר געגעבען די מעגליכקייט ארויינצולאזען זיך מיט לייב און לעבען אין דעם לוקסוס, וואס איז שוין געווען אזוי טייער צו מיין הארצען — צו קאנקורירען אין געלט־פארשוועגדען מיט די שטאלצעסטע יורשים פון די רייכסטע גראפען פון גרויס־בריטאניען.

צעהיצט פון אזא איבערגעבען זיך צו פארדארבענהייט, וזאט זיך מיין ארגאנישער טעמפעראמענט א לאז געטאן מיט פארטאפעלטען ברעג, און איך האב צוריקגעשטויסען אפילו די אייגפאכע צוריקהאלטונגען פון אנשטענדיגקייט אין דער וואנזיניגער לייבע צו מיינע הוליאנקעס. אבער עס וואלט געווען נאריש אפצושטעלען זיך אויף די אינצעלהייטען פון מיין פארשוועגדערייַ. עס וועט זיין גענוג צו זאגען, אז פון אלע פארשוועגדער האב איך אריבערגע'הורדום'ט הורדום'ען, און אז געבענדיג נעמען צו א מאסע ניי־אויסגעטראכטע שטות'עריי־ען, האב איך צוגעגעבען ניט קיין קורצע ביילאגע צו דעם לאנגען קאטאלאג פון חטאים, וואס זיינען דאן געווען אין מאדע אין דעם צעלאזענסטען אוניווערזיטעט אין אייראפא.

מען וואלט עס אבער קוים געקאנט גלויבען, אז אפילו דא בין איך אזוי געפאלען בין גאר פון דעם דזשענטעלמענישען שטאנד, צו זוכען באקאנטשאפט מיט די ערגסטע קונץ־שטיק פון דעם פראפעסיאנעלען קארטענשפיעלער, און ווערענדיג א קענער אין זיין נעמיינער וויסענשאפט, צו פראקטיזירען עס כסדר אלס א מיטעל צו פארגרעסערען מיין שוין אזוי אויך אומגעהויערען אייגקונפט אויפ'ן חשבון פון די שוואכזיניגע צווישען מיינע חברים־סטודענטען. אבער דאס איז געווען א פאקט. און די גרעסטע אבשייליכקייט פון דעם דאזיגען פארברעכען קענען אלע

איך בין אין איין אויגענבליק אינגאנצען אויסגעניכטערט געווארען.

עס איז געווען אזוינס איז דער אלטונג פון דעם פּרעמדען אוז אין דעם שרעקעדיגען מאך פון זיין אויפגעהויבענעם פינגער, בעת ער האט איהם געהאלטען צווישען מיינע אויגען אוז דעם ליכט, וואס האט מיך אנגעפילט מיט אבסאלוטער דערשטוינונג: אבער עס איז ניט געווען דאס, וואס האט מיך אזוי העפטיג גע־ריהרט. עס איז געווען די באדייטונג פון א פייערליכער וואנדונג אין דעם זונדערבארען, נידעריגען, פייפענדען ארויסרעדען פון די וועלט, אוז מעהר פון אלץ, איז עס געווען דער באראקטער, דער טאן, דער גרונדטאן פון יענע עטליכע אויסדאבע אין באקאנטע, דאך ארויסגעפלוסטערטע זילבען, וועל־כע זיינען געקומען צושפארען זיך צו מיר מיט א טרויעניגט זכרונות פון פארנאנגענע טעג, אוז האט א קלאפ געטאן איבער מיין נשמה מיט א שטויס פון א גאלוואניישער באטארעע. איידע־איך האב נאך געקענט צוריקקומען צו מיינע חושים, איז ער שוין געווען אוועקגענאנגען.

כאטש די דאזיגע פאסירונג האט ניט געקענט ניט איבערא־זען א לעבעדיגען רושם אויף מיין צערודערטער פאנטאזיע, דאך איז עס פונקט אזוי שנעל אוועק, ווי ס'איז געקומען. עטליכע וואכען בין איך ווירקליך געווען פארנומען מיט מ־בען ערנסטע אויספארשונגען, אבער איך בין געווען איינגעהילט אין א וואל־קען פון קראנקהאפטע השערות. איך האב ניט געמיינט צו בא־האלטען פון מיין השגה די אידענטיטעט פון דעם מאדנעם פאר־שוין, וועלכער האט זיך מיט אזא עקשנות ארויינגעמישט אין מיינע געשעפטען אוז מיך באלעסטיגט מיט זיינע פארשטעלטע עצות. אבער ווער אוז וואס איז געווען אט דער ווילסאן? אוז פון וואנען איז ער געקומען? אוז וואס זיינען זיינע אבזיכטען געווען? — אויף קיין איינע פון די דאזיגע פונקטען האב איך זיך ניט געקענט צופריידנשטעלען, מעהר נישט, וואס איז שייך צו איהם, האב איך באשלאסען, אז צוליב א פלוצלינגע סיבה אין זיין פאמיליע איז ער אוועק פון דר. בראנסבי'ס אקאדעמיע אין דעם זעלבען־

א חברה פון אכט אדער צעהן, און איך בין געווען זעהר שטארק פארזיכטיג, אז דאס קארטענשפיעל זאל זיך כלומר'שט אנפאנגען צופעליג, און דער פארשלאג זאל געמאכט ווערען טאקע פון דעם, וועמען איך ווייל באטרייגען. צו זיין קורץ וועגען אזא מיאוס'ען ענין, ווייל איך זאגען, אז קיין שום זאך פון די געמיינע כיטרעקייט איז ניט אויסענגעלאזען געווארען, וואס איז אזוי געוועהנליך אין אזעלכע געלעגענהייטען, אז עס איז איינפאך א וואונדער, ווי אזוי עס געבינען זיך נאך אזעלכע דומע מענשען, וואס לאזען זיך באשווינדלען.

מיר האבען פארבראכט בין שפעט אין דער נאכט, און צום סוף האב איך אזוי געמאכט, אז גלענדינינג זאל ווערען מיין איינציגער געגנער. אויך דאס שפיעל איז געווען מיין באליבט écarté, די איבערגע פון דער קאמפאניע, פאראינטערעסירט אין דעם גאנג פון אונזער שפיעל, האבען געלאזען זייערע אייגענע קארטען, און זיך ארומגעשטעלט ארום אונז אלס צוקוקער. דער פארוועניג, וועלכען איך האב אין אכהויב אוועגט מיט מיינע שפיצ־לאך איינגעשמועסט צו טרינקען א סך, האט איצט שוין געטאשט די קארטען, געטיילט, אדער געשפילט מיט א ווילדער נערוועזער האלטונג, אין וועלכער, איך רעכען, זיין שבחות האט געקענט טיילווייז זיין שולדיג, אבער ניט אינגאנצען. אין א זעהר קורצער צייט איז עך מיר געווארען בעל־חוב אויף א גרויסע סומע געלט, און נעמענדיג א גרויסען זופ פארט־וויין, האט עך פונקט געטאן דאס, וואס איך האב קאלט ערווארט — עך האט פארגעשלאגען צו פארטאפלעז אונזער שוין אזוי אויך גרויסע איינשטעל־געלט. מיט א גוט־געמאכטער מינע ווי איך ווייל כלומר'שט ניט, און ערשט דעמאלט, וועז מיין כסדר'דיג אנטזאגען זיך האט פון איהם ארויסגערופען עטליכע בייזע ווערטער, וועלכע האבען כלומר'שט געמאכט, אז איך גיב ניט נאך מיט'ן גוטען ווילען,—ערשט דעמאלט האב איך צוגעשטימט. דער רעזולטאט, פארשטעהט זיך, איז געווען, אז דער פויגל איז אינגאנצען אין מיין נעץ אריינגעפאלען: איז וועניגער ווי אין א שטונדע האט עך זיין חוב שוין פארפיער־פאכט. א געווייסע צייט האט זיין געזיכט פארלאזען דעם העל־

מענליכע און עהרענהאפטע סענטימענטען האט אהן צווייפעל באַ־ווויזען די הויפּט, אויב ניט די אייניציגע, אורזאך פון דער אומ־באַשטראַפטקייט, מיט וועלכער דאס איז באַגאַנגען געוואָרען. ווער וואלט, ווירקליך, פון מיינע צעלאַזענסטע חברים גיכער ניט באַ־שטריטען דעם קלאַרסטען באַוויין פון זיינע חושים, אויבער צו פּאַרדעכטיגען אין אזעלכע שטיק דעם לויסטיגען, דעם אָפּענהער־ציגען, דעם גרויסמוטיגען וויליאם ווילסאָן, דעם אויבעלסטען און בריטהערציגסטען פּראָסטען בירגער פון אקספארד — איהם. וועמעס נאַרישקייטען (זאל זיין, זיין פּאַראָזיטען) זיינען ניט מעהר ווי די נאַרישקייטען פון יוגענד און אומגעצוימטער פּאַנ־טאַזיע, וועמעס פעלערען זיינען ניט מעהר ווי ניט־אימיטיר באַרער קאַפּריז, וועמעס טונקעלסטע מעשים זיינען ניט מעהר ווי זארגלאזע און שטורמישע פּאַרשוועגדעריי?

איך בין שוין געווען צווייי יאָהר ערפאַלגרייך באַשעפטיגט אויף אט דעם אופן, ערשט אין אוניווערזיטעט איז אננעקומען א יונגער פּאַרוואַנט, אז אדעלמאַן, גלענדינינג — רייד, זאגט מען, ווי הערדעם אטיקום — און זיין רייכקייט איז אויך פונקט אזוי לייכט דערוואַרבען. איך האָב באלד אויסגעפונען, אז ער האט א שוואכען פּאַרשטאַנד, און פּאַרשטעהט זיך, איך האָב איהם באַצייכענט אלס פּאַסענדען סוביעקט פּאַר מיין קונסט. איך האָב איהם אפט אריינגעשלעפט אין שפיל און איך האָב מיט א ביזון געזעהן, דורך די געווהנליכע קאַרטענשפּילערישע קונץ־שטיק, צו לאזען איהם געווינען באַדייטענדע סומען, כדי מיט מעהר ער־פּאלג פּאַרפּלאַנטערען איהם אין מיין נעץ. ענדליך, וועז מיינע פּלענער זיינען רייף געוואָרען, האָב איך זיך געטראפען מיט איהם (מיט דער פולער אבזיכט, אז דאס באַגענעניש זאל זיין דאס לעצטע און די אנטשיידענדע) אין דעם צימער פון א חבר, אויך א פּראָסטער בירגער ווי איך (מר. פּרעסטאַן), וועלכער איז געווען גלייך אינטים מיט בייזעז, אבער אוים נערעכטיגקייט צו איהם. מוז איך זאגען, אז ער האט אפילו דעם מינדסטען פּאַרדאכט ניט געהאט וועגען מיין פּלאַן. צו מאכען די זאך זאל אויסקוקען רא־יעלער, האָב איך מיט א ביזון געזעהן, עס זאלען זיך צונויפקומען

פונ׳ם צימער איז מיט אמאל בריים געעפענט געוואָרען מיט א שטאַרקען אוון ראַשיגען אימפּעט, וואס האָט, ווי דורך א כישוף, אויסגעלאַשען יעטווידע ליכט אין צימער. ביי זייער אויסגעהענדען שיין זיינען מיר אימשטאַנד געווען צו באַמערקען, אז א פּרעמדער איזאַריין, אז ערד פון מיין וואוקס, אוון גוט איינגעהיילט אין א מאַנטעל. אַבער ס׳איז שוין געווען אינגאַנצען פינסטער, אוון מיר האָבען נאָר געקענט פּיהלען, אז ער שטעהט צוויישען אונז. ביז ווער פון אונז האָט געקענט צו זיך קומען פון דער אויסערסטער דערשטוינונג, איז וועלכער די דאָזיגע שטורעמדיגקייט האָט אַלע־מען אַריינגעווארפען, האָבען מיר דערהערט די שטימע פון דעם אומגעבעטענעם גאַסט.

— מיינע העררען! — האָט ער געזאָגט אין א נידעריגען, קלאַרען אוון אומפּאַרגעסליכען פּלוסטער, וועלכער האָט דורכגעדרונגען ביז צום מארך פון מיינע בוינער, — מיינע העררען! איך אַנטשולדיג זיך פאַר מיין האַנדלונג, ווייל פיהלענדיג אזוי ערפיל איך נאָר א פליכט. איהר זייט, אהן צווייפעל, אומבאַקאַנט מיט דעם ריכטיגען כאַראַקטער פון דעם פּאַרשוין, וועלכער האָט היינט ביינאַכט געוואונען אין écarté א גרויסע סומע געלט ביי לאַרד גלענדיניננ. איך וועל דערפאר אייך געבען א שנעלען אוון זיכערען וועג ווי אזוי ארויסצוקריגען אט די זעהר נויטיגע אינפאַרמאַציע. זייט אזוי גוט אוון קוקט איבער, וועו איהר האָט צייט, אינוועניג דעם אונטערשלאַג פון דעם מאַנטעל פון זיין לינקען ארבעל אוון די עטליכע קלייניע פּעקלאַך, וועלכע מען קען געפינען אין די עטוואס־גראַמע קעשענעס פון זיין אויסגעשטיק־טען מאַרגען־ראָק.

בעת ער האָט נערעדט, איז די שטילקייט אזוי טיף געיוען, אז מען האָט געקענט הערען ווי א שפילקע פאַלט ארונטער אויפ׳ן דיל. ענדיגענדיג, איז ער גלייך אוועקגענאַנגען, אוון אזוי פלוצ־לונג, ווי ער איז געקומען. קען איד, זאל איד באשרייבען מיינע געפיהלען? זאל איד זאגען, אז איד האָב געפיהלט די אַלע שרעקען פון גיהנום? זיכערער ווי אַלץ, איד האָב וועניג צייט געהאַט צו טראַכטען. א סך הענט האָבען מיד גראַב אַנגעכאַפּט

רויטען קאליר, וואס ער האט געקראגען פונ׳ם ווייז: אבער דערנאך, האב איך צו מיין דערשטוינונג באמערקט, אז ער איז געווארען שרעקליך בלאס. איך זאג: צו מיין דערשטוינונג. גלענדינונג, ווי איך בין פריהער געווען טשיקאווע נאכצוזיפ־ענגען, איז פארגעשטעלט געווארען פאר זעהר א רייכען, און די סומע, וועלכע ער האט ביז אהער פארלארען, כאטש פאר זיך אליין זייר נעז זיי געווען זעהר גרויס, האבען, ווי איך האב זיך משער גע־ווען, פארט ניט געקענט זעהר ערנסט באאימרוהיגען, און געווים ניט אזוי שטארק איהם אנריהרען. דער געדאנק וואס האט אויפ׳ן שטעל געקאנט איינפאלען איז געווען, אז דאס האט איהם דער ווייז אזוי געמאכט: און גיכער מיט׳ן מיין איינהיטען די אייגענע רעפוטאציע אין די אויגען פון מיינע חברים, איידער צוליב וואסער ניט איז וועניגער פערזענליכען מאטיוו, האב איך שוין געהאלטען צו באשטעהן, פעסט אנטשלאסען, אויף דעם, אז מעהר זאלען מיר ניט שפילען, ערשט פון דער חברה האט מען מיר א שטוים געטאן עטליכע מאל אין עלענבויגען, און גלענדי־נינג אליין האט ארויסגעלאזען אז אויסגעשריי, וואס האט אוים־געדריקט פולשטענדיגע פארצווייפלונג, און דאס האט מיר געגע־בען צו פארשטעהן, אז איך האב איהם אינגאנצען רואינירט אונ־טער אזעלכע אומשטענדען, אז ער דארף ארויסרופען צו זיך רחמנות אפילו פון דעם טיוועל אליין.

ווי עס האט איצט געקאנט זיין מיין האלטונג, איז שווער צו זאגען. דער קלעגליכער צושטאנד פון מיין קרבן האט אריינ־געווארפען אלעמען אין א געדריקטער שטימונג, און אייניגע מינוטען האט געהערשט א טיעפע שטילקייט, אין פאדלויף פון וועלכע איך האב ניט־ווילענדיג געפיהלט, ווי מיינע באקען ווערען רויט פון די פיעלע ברענענדיגע בליקען פון פאראכטונג. אדער פארוואורף, געווארפען אויף מיר פון די וועניגער צעלאזענע פון דער חברה. איך וועל אפילו צוגעבען, אז אן אומדערטרעג־ליכע משא פון זארג איז אויף א קורצע ווייל אראפ פון מיין ברוסט דורך די פלוצלונגע און אויסערגעווענליכע איבערהאקונג וואס איז געקומען נאכדעם. די ברייטע, שווערע פליגעל־טיר

דערשלאגען, דערנידעריגט ביז צום שטויב, ווי איך בין דאן געווען, איז עס וואַרשיינליך, אז איך זאל ענטפערען גלייך אויף אט דער גאלגער שפראך מיט פערזענליכער גוואלדטאט, וועז אין דער רגע וואלט מיין גאנצע אויפמערקזאמקייט ניט אפגע־צויגען געווארען פון א פאקט פון העכסט־דערשטוינענדען כאראק־טער. דער מאנטל, וואס איך האב געטראגען, איז געווען פון א זעלטענעם סארט פוטער: ווי זעלטען, ווי פארשוועדעריש קאסטבאר, ווי איך גארניט אויסזאגען. היינט דער פאסאז איז געווען מיין אייגענע פאנטאסטישע ערפינדונג, וואַרים אין אזעלכע פוסטע זאכען בין איך געווען איבערקלייבעריש ביז צו א זינלא־זען גראד פון פראנטאווסטווע. אוז דעריבער, וועז מר. פרעסטאז האט מיר דערלאנגט דאס, וואס ער האט אויפגעהויבען פון דיל, לעבען דער פליגעל־טיר פונ'ם צימער, האב איך מיט א דערשטוי־נונג, וואס איז שיער ניט געווען נאהענט צו שרעק, באמערקט, אז מיין אייגענער מאנטל האנגט שוין אויף מיין ארעם (וואו איך האב אהן צווייפל ניט וויסענדיג עס ארויפגעלעגט), אוז אז יענער מאנטל, וועלכען מען האט מיר דערלאנגט, איז נאר געווען א ריכטיגער דופליקאט פון מיינעם אין אלע, אפילו אין די מעלכיכסט קלענסטע, פרטים. דער משונה'דיגער נפש וואס האט אזוי שוידערליך פון מיר ארונטערגעריסען די מאסקע, איז געווען איינגעהילט, ווי איך געדענק, אין א מאנטל: אוז קיי־נער פון די איבעריגע חברים פון אונזער קאמפאניע, אחוץ מיר, האט אזא מאנטל ניט געטראגען. קומענדיג עטוואס צו זיך, האב איך נענומען דעם מאנטל, וואס פרעסטאז האט מיר דערלאנגט, האב עס אומבאמערקט ארויפגעווארפען איבער מיינעם, האב פארלאזען דאס צימער מיט אן אנטשלאסענער בייזער מינע פון טראציקייט, אוז גלייך אויף מארגען, נאר איידער עס האט גענו־מען טאגען, האב איך זיך שנעל געלאזען אין וועג אריין פון אקספארד נאכ'ן קאנטינענט, אין א פאלקאמענער אנאניע פון שרעק אוז שאנדע.

א י ד ב י ן א ו מ ז י ס ט א נ ט ל א פ ע ן. מיין שלימזל האט ווי טריאומפירענדיג מיד פארפאלגט, אוז ער האט

גלייך אויפ'ן ארט, און עס איז צוריק באלד ליכטיג געווארעו. עס האט זיך אנגעהויבעו א זוכעניש. איז דעם אונטערשלאג האט מעו געפונעו אלע פיגור־קארטעו, וואס ס'איז נויטיג איז écarte , אוו איז די קעשענעס פוו מיין מארגעו־ראק — א צאהל פעקלאד קארטעו, וואס זייערע פאקסימילעס זיינעו גע־ברויכט געווארעו ביי אונזער שפילעו, מיט דער אייגיגער אוים־נאם, וואס מיינע זיינעו געווען פוו דעם סארט, וואס טעכניש רופט מעו זיי arrondées : די גרעסטע טרומף־קארטעו זיינעו ליכט געווען קאנווענקסירט ביי די ברעגעו, די קלענערע קארטעו ליכט קאנווענקסירט ביי די זייטעו. איז אזא אייגארדנונג, איז דער קרבו, וואס הויבט אפ, ווי געווענליך, די קארטעו איז דער לענג פוו דעם פעקעל, וועט כסדר מוזעו אפהויפעו פאר זיין געגנער א גרויסע טרומף־קארט, אבער דער אפערימט, אפהויבענ־דיג די קארטעו איז דער בריוט, וועט זיכער שוין ניט אפהויבעו פאר זיין קרבו אזעלכע קארטעו, וואס זאלעו האבעו עפעס א ווערדע ביים שפילעו.

דער גרעסטער אויסברוד פוו צארו וואלט מיר וועניגער גע־האדט, ווי די שטילע פאראכטונג, אדער די סארקאסטישע רוהיג־קייט, מיט וועלכע דאס איז אויפגענומעו געווארעו, בעת מעו האט דאס אויסגעפונעו.

— מר. ווילסאו, — האט אונזער באלעבאס געזאגט, אויפ־בויענדיג זיך אויפצוהויבעו פוו אונטער זיינע פים א זעהר, זעהר רייכעו מאנטעל פוו זעלטענעם פוטער, — מר. ווילסאו, דאס איז אייער אייגענטום! — (דאס וועטער איז געווען קאלט, אוו וועו איך האב פארלאזעו מיין צימער, האב איך ארויפגעווארפעו א מאנטעל איבער מיין שלאפראק, אויסטועגדיג עם צוריק ווען איך בין צוגעקומעו צום פלאץ פונ'ם שפיל). — איך רעכעו, עס איז איבעריג צו זוכעו דא — (באטראכטענדיג די פאלדעו פונ'ם בגד מיט א ביטערעו שמייכעל) — וואסערע ניט איז ווייטערע בא־וויזע פוו אייערע קונץ־שטיק. ווירקליך, מיר האבעו געהאט געוגו. איך האף, איהר וועט געפינעו פאר נויטיג צו פארלאזעו אקספארד. אלעגפאלס, צו פארלאזעו גלייך מיין צימער.

געשיקטקייט אנהאלטענדיג זיין קאפריז צו טראגען די זעלבע קלייד־
דער וואס איד) עס אזוי דערגרייכט אין זיין ארבייט צו שטע־
רען מיין ווילען אויף פארשיידענע אופנים, אז איד האב אויף
קיין איין מאמענט ניט געקענט זעהן זיינע געזיכטסציגען. זאל
ווילסאן זיין וואס ער איז — ד א ס וועניגסטענס איז נאר ע־
ווען דער סאמער שפיץ פון אויספיינערי אדער נארישקייט. האט
ער אויף איין ווילע געקענט זיד פארשטעלען, אז אין מיין בעל־
עצה פון איטאל, אין דעם צעשטערער פון מיין עהרע אין אקספארד,
אין דעם וואס האט געשטערט מיין אמביציע אין רוים. מיין
נקמה אין פאריז, מיין לויידענשאפטליכע ליבע אין נעאפעל,
אדער דאס, וואס ער האט פאלש אנגערופען מיין זשערנעקייט אין
עגיפטען — אז אין די אלע, מיין ארכי־שונא און בייזער גייסט,
האב איד ניט געקענט דערקענען דעם וויליאם ווילסאן פון מיינע
אינגעלשע שול־יאהרען, דעם נאמען־חבר, דעם קאמפאניאן, דעם
קאנקורענט פון דר. בראסבי׳ס? אוממענליך! אבער לאמיר זיד
אייליען צו דער לעצטער נעשעהנישפולער סצענע פון דער דראמע.

ביז אהער האב איך נאכלעסיג זיד אונטערגענעבען צו זיין
חוצפה׳דיגער אויבערהערשאפט. דאס געפיהל פון טיפער עהר־
פורכט, מיט וועלכען איך פלעג נעוועהנליד באטראכטען דעם גע־
הויבענעם כאראקטער, די מאיעסטעטישע ווייזהייט, די שיינבארע
אל־אנוועזנהייט און אלמעכטיגקייט פון ווילסאן, היינט דער
צו נאר דאס נעפיהל פון שרעק אפילו, מיט וועלכען נעווייסע אנ־
דערע שטריכען פון זיין נאטור און אנגענומענע נעשטאלטען הא־
בען מיד אנגעפילט. האבען ביז אהער נעארבייט ארויינצוגעבען
אין מיר א נעדאנק פון מיין אייגענער פאלשטענדיגער שוואכקייט
און הילפלאזיגקייט, און איינשמועסען מיד בלינד, כאטש שטארק
ווידערוויליג, אונטערהוארפען זיד צו זיין מוטוויליגקייט. אבער
אין די לעצטע טעג האב איד זיד איננאנצען אפגענעבען צו וויין,
און זיין ווילדמאכענדער אויינפלום אויף מיין נע׳ירשן׳טען טעמפע־
ראמענט האט מיד אלץ מעהר און מעהר פון נעדולד ארויסנע־
בראכט. איך האב נענומען מורמלען, קווייטקלען זיד, שטעלען זיב
אנטקענען. און איז דאס נאר נעווען אז אייגבילדונג, וואס האט

ווירקליך באוויזען, אז די אויסאיבונג פון זיין טיסטעריעזער הער־שאפט האט זיך ערשט אנגעהויבען. איך האב קיים מיין פּוס געשטעלט אין פּאריז, האב איך שוין אפריהער געהאט א פּרישען באווייז פון דעם אבשיילִיכען איכטערעם, וואם דער דאזיגער וויל־סאן האט ענומען אין מיינע געשעפטען. יאהרען זיינען ג׳עפלויגען, און קיין שום דערלייזונג איז מיר ניט געקומען. לומפּ! — ווי ניט אין דער צייט, דאך מיט וואם פאר א גייסטערהאפטער אומגעבעטענער פּריינדשאפט ער האט זיך אין רוים געשטעלט צווישען מיר און מיין אמביציע! אין וויען אויך, אין בערלִין, און אין מאסקווע! וואו, אין דער אמת׳ן, האב איך ניט גע־האט קיין ביטערע אורזאך צו שילטען איהם אין מיין הארץ? פון זיין אומערפּארשלִיכער טיראניי בין איך ענדליך אין טויט־שרעק ג׳עפלויגען ווי פון א מגפה, און צום סאמען עק וועלט ב י ז א י ד א ו מ ז י ס ט ג ע ל א פּ ע ן.

און אבער אמאל און ווידער אמאל האב איך אליין ביי זיך געפרעגט: „ווער איז ער? פון וואנען איז ער געקומען? און וואם ווי׳ל ער?" אבער איך האב קיין שום ענטפער ניט ג׳ע־פונען. היינט האב איך געפארשט, אויף א גיוויסען אופן, די פאר־מען און די מעטאדען און די הויפּט־שטריכען פון זיין חוצפּה׳־דיגער השנחה. אבער אפילו אין דעם פּרט האב איך וועניג וואם ג׳עפונען אויף וואם צו בויען אן השערה. מען האט ווירקליך געקענט באמערקען, אז אין די אלע פּיעלפאבע ביישפּי־לען, אין וועלכע ער האט די לעצטע צייט זיך געשטעלט מיר אין וועג, האט ער זיך נאר געשטעלט, צו נישט צו מאכען יענע פּלע־נער, אדער צו שטערען יענע האנדלונגען, וועלכע, אויב אויסג׳ע־פיהרט ביו צום סוף, וואלטען זיך געקענט ענדיגען שלעכט. דאם איז, באמת, א צרה׳דיגע רעכטפערטיגונג פאר אן אויטארי־טעט, אזוי העזה׳דיג זיך ג׳ענומען! א צרה׳דיגע פארגיטיגונג פאר נאטירליכע רעכט פון זעלבסט־טעטיגקייט, אזוי האר־טנע־קיג, אזוי באליידיגענד אוועקגערויבט!

איך האב אויך געמוזט באמערקען, אז מיין פּייניגער האט פאר א זעהר לאנגע צייט (בא׳רוכטיג און מיט וואונדערבא׳ר

א בלוט־רויטעז גארטעל. א מאסקע פון שוואַרצען זייד האָט אינ־גאַנצען באַרדעקט זיין פּנים.

— לומפּ! — האָב איך אויסגערופען מיט א שטימע הייזע־ריג פֿאַר צארן, אָון יעדע זילבע, וואָס איך האָב אַרויסגערעדט, האָט געשיינט צו זיין נייער עהל אויפ'ן פּייער, אויפצופּלאַקערן מיין צארן, — לומפּ! שווינדלער! פֿארפֿלוכטער באַנדיט! קום נאָר מיר, אויב נית, דערשטער איך דיר אָט דא וואָו דו שטעהסט! — אָון איך האָב זיך א לאַז געטאָן פון באַל־צימער אין א קליין דערבייאיג פֿארצימער אריין, שלעפּענדיג איהם מיט זיך אהן ווידערשטאַנד.

אריינגעהענדיג, האָב איך איהם פון זיך א שלייַדער געטאָן מיט רציחה. מיט וואַקעלדינע טריט איז ער צוגעפּאַלען צום וואַנט, אָון איך האָב דערווייל פֿארהאַקט די טיר מיט א קלאַפּ, אָון געהייסען איהם ציהען דעם שווערד. אויף איין וויילע האָט ער זיך געקווינקעלט: דערנאָך אבער מיט א לייכטען זיפּץ, האָט ער שטיל געצויגען דעם שווערד, צו פּארטיידיגען זיך.

דער שטרייט איז ווירקליך קורץ געווען. וואָס פֿאַר א סארט וויילדע אויפרעגונג ס'איז דא נאָר אויף דער וועלט, בין איך דער־מיט פּול געווען, אָון איך האָב געפיהלט אין מיין איין איינצי־גען ארעם די ענערגיע אָון די קראַפט פון טויזענדער. אין עט־ליכע סעקונדען האָב איך מיט מיין כח אַליין צוגעשפּארט איהם צו דער וואַנט, אָון האָבענדיג איהם אזוי אין מיינע הענט, האָב איך מיט א ברוטאַלער רציחה אריינגעהאַקט מיין שווערד, איין מאל אָון א צווייטען מאל, דורך אָון דורך זיין ברוסט.

אין יענער רגע האָט אימיצער א מאר געטאָן מיט דער קליאַמ־קע פון טיר. איך האָב אויף שנעל געמאַכט, אז קיינער זאל נית קענען אריינגעהן, אָון דאָן האָב איך זיך גלייך צוריקגעקערט צו מיין גוסס'ען געגנער. נאָר וואָס פֿאַר א מענשליכע שפּראַך קען ריב־טיג איבערגעבען י ע נ ע דערשטוינונג, י ע נ ע ם שוידער, וואָס האָט מיך באַהערשט דערזעהענדיג דאָס בילד? די קורצע וויילע, וואָס איך האָב אפּגעקערט מיינע אויגען, איז געגנג געווען

מיך געמאכט צו גלויבען, אז מיט'ן וואוקס פון מיין אייגענער שטארקייט. פאלט פּראפּאַרציאנעל די שטארקייט פון מיין פּיי־ניגער? נאר ווי דאס זאל ניט זיין, איך האב איצט אנגע־הויבען צו פיהלען די אינספּיראציע פון א בערגענדיגער האפנונג, און ענדליך האב איך טיף אין מיינע מחשבות ארויסגעבראכט א פעסטען און א פארצווייפעלטען באשלוס, אז מעהר וועל איך זיך שוין ניט לאזען פארשקלאפען.

דאס איז געווען אין רום, בעת'ן קארניוואל פון ——18, ווען איך בין אנווועזנד געווען אויף א מאסקאראד אין דעם פאלאץ פון דעם נעאפּאליטאנישען הערצאג די־בראנגליא. איך האב זיך נאר שטארקער ווי אימער צוגעכאפּט צום וויין־טיש, און דאן די שטיקענדיגע אטמאספּערע פון די געפּאקטע צימע־ן האט מיך נערייצט אהן א שיעור און אהן אן ערד. א חוין דעם, די שוועריג־קייט דורכצוקריכען דורך די לאבירינטען פון דער געזעלשאפט האט צוגעגעבען ניט קיין ביסעל צו דער אויפרעגונג פון מיין גע־מיט, ווארים איך האב געריג געזוכט (איך וועל ניט זאגען, מיט וואס פאר אן אומווירדיגען מאטיוו) די יונגע, די לוסטיגע, די שהנע ווייב פון דעם אלטען עובר־בטל די־בראנליא. מיט א צו געוויסענלאזען צוטרויען האט זי מיר פריהער נאך פארטרויט דעם סוד, אין וואס פאר א קאסטיום זי וועט זיין אנגעטאן, און איצט, דערזעהענדיג זי, האב איך זיך געאיילט צוצוגעהן צו איהר. אין דער רגע האב איך דערפיהלט, ווי א לייכטע האנט האט זיך אוועקגעלעגט אויף מיין אקסל, און דערהערט האט זיך יענער אייביג־אומפארגעסליכער, נידריגער פארדאמטער פ ל י ס ט ע ר אין מיין אויער.

אין אן אבסאלוטער ווילדקייט פון צארן, האב איך זיך גלייך א וואנדע געטאן אויף דעם, וואס האט זיך מיר אזוי אין וועג געשטעלט, און האב איהם מיט רציחה אנגעכאפּט פאר'ן קאל־נער. ווי איך האב ערווארט, איז ער געווען געקלוידט פונקט אין אזא קאסטיום ווי מיינער, טראגענדיג א שפּאניישען מאנטעל פון בלויען סאמעט, און אויף די לענדען אנגעגורט א ראפּיער אויף

דער אַוואַנגאַרד פֿאַרטרעט

דער שלאָס, וואוהין מיין דיענער האָט זיך דערוועגט אַרײַנ־
געהן אויפֿבראַנדיג די טיר, אום ניט צו לאָזען מיך אין מיין
פֿאַרצוויפֿעלטען פֿאַרוואונדעטען צושטאַנד פֿאַרברענגען א נאַכט
אונטער'ן אפענעם הימל, איז געווען איינע פון יענע גרויסע
געביידעס פון צענופּגעמישטע חושכ'ניש און הערלעכקייט, וועלכע
זיינען אזוי לאַנג פֿאַרכמורעט געשטאַנען צווישען די אפענינען,
ניט וועניגער אין דער ווירקלעכקייט, ווי אין דער פֿאַנטאַזיע פון
מרס. ראַדקליף. איטלעכער האָט געקענט זען, אז עס איז צייט־
ווייליג און זעהר ניט לאַנג פֿאַרלאָזען געווארען. מיר האָבען
זיך איינגעאַרדענט אין איינעם פון די קלענסטע און גאר ניט זעהר
רייך צוגעקלײבענע חדרים. עס איז געלעגען אין א וויטען טורעם
פון דער געביידע. די באַפֿוצונגען זיינען געווען רייך, דאך
אלט און אפֿגערוסען. די וועגט זיינען געווען באַהאַנגען מיט
טאַפּעטען און באַצירט מיט פיעלפֿאַכיגע און פיעלפֿאַרמיגע וואַפּען־
טראַפּעען, צוזאַמען מיט זײַ אומגעוועהנלעך גרויסער צאָהל פון
זעהר לעבהאַפֿטע מאַדערנע בילדער אין ראַמען פון רייבע גאַלדענע
אַראַבעסקען. אין די דאָזיגע בילדער, וואָס זיינען אַרונטערגע־
האַנגען פון די וועגט, ניט נאר אויף זייערע הויפּט־אויבערפלעכען,
נאר אויך אין זעהר א סך ווינקלען, וועלכע די פֿאַנטאַסטישע אר־
ביטעקטור פון'ם שלאָס האָט פאר נוטיג געמאַכט — אין די דאָזיגע
בילדער האָט, אפשר, מיין צעמישטקייט אין אַנהויב געטריבען
מיך טיף צו פֿאַראינטערעסירען זיך. האָב איך אלזא געהייסען
פֿערדאָ'ן פֿאַרמאַכען די שוועריע לאַדען פון'ם ציימער — ווייל
ס'איז דאך שוין געווען נאַכט — אַנצינדען די רעהרען פון א
גרויסען קאַנדעלאַבער, וואָס איז געשטאַנען צוקאַפּען פון מיין
בעט, און פֿאַרנאַנדערעפּענען וויט און בריים די פֿראַזיגע פֿאַר־
האַנגען פון שווארצען סאַמעט, וועלכע האָבען אַרומגעהילט דאָס
בעט אלייו. איך האָב געוואלט, דאָס אלעס זאל געטאָן ווערען,

צו מאכען באשיינפערליך א וויכטיגע ענדערונג אין דער אייגארד־נונג פון דעם העכערען אדער וויטערדיגען עק פונ׳ם צימער. א גרויסער שפּיגעל — אזוי האט צוערשט מיר אויסגעזוכט אין מיין צעמישונג — איז איצט געשטאנען דארטען וואו מען האט גאר פריהער קיין שפּיגעל ניט געזוכט: און וועז איך האב גע־נומען געהן אהין איז דער גרעסטער שרעק, האט מיין אייגענע געשטאלט, אבער מיט גרויכטסציגען אינגאנצען בלאס און פּאר־שפּריצט אין בלוט, זיך געלאזען געהן צו מיר מיט א שוואכען און וואקלדיגען טראט.

אזוי האט אויסגעזוכט, זאג איך, אבער געיוען איז דאס ניט. דאס איז נעווען מיין געגנער — דאס איז נעווען ווילסאן, וועל־כער איז דאן געשטאנען פאר מיר אין דער גסיסה פון זיין אויפ־לעזונג. זיין מאסקע און מאנטעל זיינען געלעגען דארט וואו ער האט זיי א ווארף געטאן, אויפ׳ן דיל. קיין איין פאדים אין זיין גאנצער קלוידונג, קיין איין שטריך אין די אלע בולט׳ע אין אוי־גענטימליכע שטריכען פון זיין גרויכט, אפילו אין דער אבסאלוט־סטער אידענטיטעט, איז ניט נעווען אין איהם, וואס איז ניט נעווען מ י י נ ס!

עס איז נעווען ווילסאן, אבער ער האט שוין מעהר ניט נערעדט מיט א פליסטער, און איד האב זיך נעקענט פארשטע־לען, אז איך אליין האב נערעדט דאס וואס ער האט נעזאגט:

— ד ו ה א ס ט ב א ז י נ ט, א ו נ א י ך נ י ב ז י ך א ו נ ט ע ר. ד א ד פ ו ן א י צ ט א ן ב י ס ט ד ו א ו י ך ט ו י ט — ט ו י ט פ א ר ד ע ר ו ו ע ל ט, פ ט ר׳ן ה י מ ע ל א ו ן פ א ר ה א פ־נ ו נ נ! א י ז מ י ר ה א ס ט ד ו נ ע ט א ן ע ק־ז י ס ט י ר ע ן, א ו ן א י ז מ י י ן ט ו י ט, ז ע ה א י ז א ט ד ע ר נ ע ש ט א ל ט, ו ו א ס א י ז ד י י ן א י י נ ע נ ע, ו ו י נ ע נ צ ל י ך ד ו ה א ס ט ז י ך א ל י י ן ד ע ר מ א ר ד ע ט!

אז איך האב איצט ריכטיג געזעהן — קען איך ניט און וועל ניט צווייפלען: וואָרים דער ערשטער אפּגלאַנץ פון די ליכט אויף יענעם לייוענט האָט געשיינט צו צעשפּרייטען די טרויעריקייט באוואוסטלאזיגקייט, וואס האָט זיך גע'גנב'עט איבער מיינע חושים, און צוריקצושטויסען מיך גלייך צום וואכעדיגען לעבען.

דער פּאַרטרעט, ווי איך האב שוין געזאגט, איז געווען פון א יונגער מיידל. עס איז נעווען נאר א קאָפּ און אקסלען, געמאכט אין, ווי מען רופט עס טעכניש אז, א ווינציגט שטייגער: פּיעל אין דעם סטיל פון די באליבטע קעפּ פון סאלי. די אַרעמס, דעם בוזום, און אפילו די עקען פון די גלאַנציגע האָר, זיינען אומ־מערקבאר צעשמאלצען געווארען אין דעם אומקלאַרען, דאך טיפען שאטען, וועלכער האָט געבילדעט דעם הינטערגרונד פון בעם גאנצען. די ראָם איז געווען אוואל, רייך באגולדעט און פילגרירט אין מ א ר ע ס ק. אלס א קונסטווערק, האָט ניט געקענט זיין וואונדערבארער, ווי דאָם בילד אליין. אבער עס האָט ניט געקענט זיין די אויספיהרונג פון דער ארבייט און אויך ניט די אום־שטערבליכע שענקייט פונ'ם געזיכט, וואס האָט מיך אזוי פלוצ־לונג און אזוי שטארק געריהרט. וועניגער פון אלעם האָט עס געקענט זיין, אז מיין פאַנטאזיע, אויפגעטריסעלט פון איהר האלב־דרעמעל, זאל מיינען, אז דאָם איז דער קאָפּ פון א לעבע־דיגען מענשען. איך האב גלייך געזעהן, אז די זונדערבארקייטען פון דער צייכענונג, פון דער ווינציגט־ארבייט און פון דער ראָם, האבען אויפ'ן שטעל געמוזט פארטרייבען אזא געדאנק, געמוזט אפילו ניט אויף א מאמענט דערלאזען אזא געדאנק. טראכטענדיג ערנסט איבער די דאזיגע פונקטען, בין איך פאר אפשר א שטונדע צייט געבליבען האלב־זיצענדיג, האלב אנגעלעהנט, מיט מיינע אויגען צוגעשמידט צום פּארטרעט. ענדליך, צופרידענשטעלענדיג זיך מיט דעם ריכטיגען סוד פון זיין ווירקונג, בין איך צוריקגענפּא־לען אין בעט. איך האב געפונען דעם צויבער פונ'ם בילד אין אן אבסאלוטער לעבענס־ענלישקייט. פין איסדרוק, וואס, צוערשט האָט מיך דערשטוינט, און צולעצט צעמישט, באַ־זיגט און דערשראקען. מיט טיפער עהרפורכט האב איך איעק־

בכדי איך זאל זיך קענען אפּגעבען, אויב ניט צו שלאָפען, איז וועניגסטענס צו באטראכטען דאס איין בילד און דאס אז אנדער בילד, און דורכצוקוקען א קליין ביכעל, וואס איך האב געפונען לויגענדיג אויפ'ן קישען און וואס האט באצוועקט צו קריטיקירען און צו באשרייבען די בילדער.

לאנג, לאנג האב איך געלייענט, און מיט ערנסט און מיט התמדה האב איך געקוקט און געקוקט. שנעל און הערליך זיינען די שטונדען פארבייגעפלויגען, און די טיפע מיטען־נאכט איז אנגעקומען. עס איז מיר ניט געפאלען געווען, ווי דער קאנדעלאבער איז געשטאנען, און אויסציהענדיג אליין מיט שווערוגקייט מיין האנט, אבי ניט צו טשעפען מיין דרעמלענדיגען דיענער, האב איך עס אזוי אוועקגעשטעלט, אז די שטראלען זאלען מעהר פאלען אויפ'ן בוד.

אבער דאס, וואס איך האב געטאן, האט נאר געהאט אן אומערוואַרטעטען עפעקט. די שטראלען פון די סך ליכט (זיי זיינען געווען זעהר פיעל) זיינען איצט אריינגעפאלען אין א נישע פונ'ם צימער, וואס איז ביז אהער געווען איינגעהילט אין א טיפען שאטען, צוליעב אייניעם פון די פיסלאך פונ'ם בעט. איך האב דערווייל דערזעהן אין א לעבעדיגען ליכט א בילד, וואס איך האב נאר פריהער ניט באמערקט. עס איז געווען דער פארטרעט פון א יונגער מיידעל, וואס האלט זיך אין אנטוויקלען אין א פרוי. איך האב שנעל געכאפט א קוק אויפ'ן בילד, און דאן מיינע אויגען פארמאכט. פארוואס האב איך דאס געטאן, איז צוערשט ניט געווען קלאר אפילו פאר מיין אייגענער השגה. אבער פאר דער צייט וואס מיינע אויגען־דעקלאך זיינען געבליבען אזוי צוגעמאכט, האב איך אין געדאנק שנעל דורכגעטראכט, וואס פאר א גרונד האב איך געהאט, זיי אזוי צוצומאכען. עס איז געווען אן אימפולס־ווער צוג, אום צו געווינען צייט פאר נאכדענקען. צו איבערצייגען זיך, אז מיין ווייזאו האט מיך ניט אפּגענארט, צו בארוהיגען און איינשטילען מיין פאנטאזיע, זי זאל קענען ניכטערער און באשטימטער באטראכטען. אין עטליכע מינוט ארום האב איך שוין ווידער געקוקט גלייך אויפ'ן בילד.

וועלכע איז אזוי שטארק אויסגעאנגען נאר איהם. דאך האט זי געשמייכעלט און געשמייבעלט, ניט באקלאגענדיג זיך, ווייל זי האט גענוהט, אז דער מאלער (וועלכער איז געווען זעהר באריהמט) האט געהאט א גרויסען פארגניגען פון זיין ארבייט, און ער האט געארבייט טאג און נאכט, אום צו מאלען זי, ווען האט איהם אזוי ליעב, דאך וואס ווערט פון טאג צו טאג אליין מעהר אראפגעשלאגען פון מוט און אפגעשוואכט. און איז דער אמת, ווער עס האט א קוק געטאן אויפ'ן פארטרעט, האט אין שטילע ווערטער גערעדט פון דער עהנליכקייט, ווי פון א גוואלדיגען וואונדער, און א באווייז, ניט אזוי פון דער קראפט פונ'ם מאלער, ווי פון זיין טיפער ליבע פאר איהר, וועלכע ער האט געמאלען אזוי אויסגעצייכענט. אבער, צום סוף, ווען די ארבייט האט זיך אליין מעהר דערנעהנטערט צו איהר ענדע, איז שוין מעהר קיינער ניט אריינגעלאזען געווארען אינ'ם טורעם, ווארים דער מאלער איז ווילד געווארען מיט דעם אייפער פון זיין ארבייט, און האט זעלטען וועז אפגעקרט זיינע אויגען פונ'ם לייוונט, אפילו א קוק צו טאן אויף זיין ווייב'ס פנים. און ער האט ניט גענוואלט זעהן, אז די קאליר, וועלכע ער האט אויסגעגאסען אויפ'ן לייוונט, זיינען ארויסגעצויגען געווארען פון די באקען פון דער, ווען איז לעבען איהם געזעסען. און ווען א סך וואכען זיינען צווישען, און עס איז נאך וועניג אי־בערגעבליבען צו טאן, אחוץ איין שמיר איבער'ן מויל און איין קאליר איבער'ן אויג, האט דער גייסט פון דער פרוי צוריק א פלאטער געטאן, אזוי ווי דער פלאם איז שפאלט פון דעם לאמפ. און דאן האט ער געגעבען דעם שמיר און אוועקגעלעגט דעם קא־ליר, און פאר איין ווייל איז דער מאלער אין עקסטאז געשטאנען פאר דער ארבייט, וועלכע ער האט געענדיגט: אבער באלד, נאך אלץ אנקוקענדיג, האט ער גענומען ציטערען און איז געווארען זעהר בלאם און דערשראקען, און שרייענדיג הויך אויפ'ן קול: „דאס איז ווירקליך דאס לעבען אליין!" — האט ער זיך פלוצ־לונג אפגעקערט צו באטראכטען זיין געליבטע: זי איז שוין געווען טויט!"

געשטעלט דעם קאַנדעלאַבער צוריק אויף זיין פּריהערדיגען אָרט. אזוי איז די אורזאך פון מיין טיפער אויפרעגונג אַוועקגענומען געוואָרען פון מיינע אויגען, און איך האָב גערינג געוויכט דאָס ביכעלע, וואָס האָט באַהאַנדעלט די בילדער און זייער געשיכטע. וועגענדיג זיך צו דעם נומער, וואָס האָט באַצייכענט דעם אוואַלען פּאַרטרעט, האָב איך געלייענט די אומקלאָרע און זונדערבאָרע וועגטער, וועלכע קומען דא:

„זי איז געווען א מיידל פון זעלטענסטער שעהנקייט, און ניט אזוי ליבליך, ווי פול מיט לעבען. און שלימזל'דיג איז געווען די שטונדע, וועו זי האָט דערזעהן דעם מאַלער, ליב געקראָגען איהם און חתונה געהאַט. ער — לייענשאַפטליך, איבערגעגעבען, ערנסט, און שוין געהאַט א ווייב — זיין קונסט. זי — א מיידל פון זעלטענסטער שעהנקייט, און ניט אזוי ליבליך ווי פול מיט לעבען: איגנאַנצען ליבט און שמייכעל, און שטיפערייש, ווי א יונג הירשעל; ליבט און לאַשטשעט יעטווידע זאך; האָסט נאָר די קונסט, וועלכע איז איהר קאַנקורענטקע געווען; ציטערט נאָר פאַר דאָס מאַלבערטעל און די פּענזלען און אַנדערע אומפּריינדליכע געצייג, וועלכע האָבען פון איהר אַוועקגערויבט דאָס געזיכט פון איהר געליבטען. עס איז דאָרום געווען א שרעקליכע זאך פאַר דער דאָזיגער פרוי צו הערען דעם מאַלער רעדענדיג פון זיין וואונש צו מאכען א פּאַרטרעט אפילו פון זיין יונגער ווייב אויך. אבער זי איז געווען קלייגהאַלטיג און געהאָרכזאם, און זי איז וואכענלאַנג געזעסען הכנעה'דיג אין דעם מינקעלען הויכען טורעם־צימער, וואו דאָס ליכט האָט געטריפט אויפ'ן בלאסען לייוועגט נאָר פון איבער'ן קאפּ. אבער ער, דער מאַלער, האָט זיך גרויס געהאַלטען מיט זיין ארבייט, וועלכע איז געוואקסען פון שטונדע צו שטונדע און פון טאג צו טאג. און ער איז געווען א לייענשאַפטליכער און א וויליגער און א קאַפריזנער מענש, וועלכער איז פאַרדאָרבען געוואָרען פון הוליאַנקעם: האָט ער אַזוי נישט געוואלט, זעהן, אז דאָס ליכט, וואָס איז אזוי טויטליך־בלאַס געפאַלען איז יענעם איינזאמען טורעם, האָט ער'פּטר'ט דאָס געזונד און גייסט פון זיין ווייב,

פֿארשטאַרקט דורך מאַטעמאַטישען שטודיום, און איבערהויפּט דורך יענעם העכסטען צוויג פֿון מאַטעמאַטיק, וועלכער איז מיט רעכט, אין צולויף די רעטראַגראַדע אפּפּראַציעס, אַנגערופֿען געווארען, אזוי ווי פֿאר עקסעלאַנס, אנאליז.

אבער אויסרעכענען הייסט נאך ניט אנאליזירען. א שאך־שפּילער, צום ביישפּיל, טוט דאס ערשטע, ניט נעמענדיג זיך די מיה צו טאַן דאס צווייטע. פּאַלגליך איז דאס שאך־שפּיל, אין דעם אופן ווי עס ווירקט אויפֿן גייסטיגען כאַראַקטער, היבש מיספֿארשטאַנען. איך שרייב איצטער ניט קיין ווייסענשאַפֿטליכע אפּהאַנדלונג, נאר באַאַכטונגען, מעהרסטענס סתם אזוי, אלס הקדמה צו אַן עטוואס זונדערבארער דערצעהלונג. איך ווייל זיך דערפֿאר באַנוצען מיט דער געלעגענהייט צו באַהויפּטען, אז די העכערע קרעפֿטען פֿון דעם רעפֿלעקטיוון אינטעלעקט ווערען אויף אַ אנטשיידענדען און ניצליכען אופן אַנגעוואַנדט אין דעם ניט־פֿרעטענדיעזען שפּיל פֿון דאמקעס, איידער אין דער גאַנצער קונציגער פּוסטקייט פֿון שאך. אין דעם לעצטען, וואו די פיגורען האַבען פֿארשיידענע און משונה'דיגע גאַנגען, מיט אַלערליי און אומבאַשטענדיגע באַדייטונגען, און דאס וואס איז בלויז קאמפּליצירט ווערט על פּי טעות אַנגענומען (ניט קיין אומגעוואַהנליכער טעות) פֿאר טיפֿזינניגקייט. די אויפמערקזאמקייט שפּילט דאַ די שטאַרקסטע ראַליע. אויב מען פֿארלירט דעם מוט אויף איין ווייַלע, פֿארזעהט מען א גאנג, און דאס פיהרט שוין צו א פֿאַרלוסט אדער א נידערלאַגע. אזוי ווי די מעגליכע גאַנגען זיינען ניט נאר פיעלפֿאַך, נאר אויך פֿארפֿלאַנטערט, ווערען די שאַנסען צו פֿארזעהן א גאנג פֿארפיעלפֿאַכט: און אין נייַן פעלען פון צעהן איז דער גווויינער דער וואס איז מעהר קאַנצענטרירט אין דער דער שארפֿזיניגער שפּילער. אין דאמקעס אבער פֿארקעהרט וואו די גאַנגען זיינען מעהר אינציג און האבען זעהר וועניג פֿאַרשיידענהייט, זיינען די וואהרשיינליכקייטען פון מאכען א פֿארזעהן קלענער, און אזוי ווי די הויפּע אויפמערקזאמקייט בלייבט באַהעלטניסמעסיג ניט אַנגעוואַנדט, ווערט דער פֿארצוג, וואס איין צד קריגט איבער'ן צווייטען, דערגרייכט דורך העכערן

די מאַרדען אויף דער מארג־גאַס.

„וואָס פֿאַר אַ ליד עס האָבען די סירענען געזונגען,
אַדער וואָס פֿאַר אַ נאָמען עס האָט אבילעס זיך געגעבען, בעת
ער האָט זיך באַהאַלטען צווישען פֿרויען, באָשט דאָס זיינען
שווערע פֿראַגען, פֿונדעסטוועגען קען מען זיי טרעפֿען".—

ס ע ר ט א מ א ס ב ר א ו ן .

די גייסטיגע שטריכען, פון וועלכע עס רעדט זיך אַלס אַנאַליטישע, זיינען אין זיך אַליין, קנאַפּ־וואָס מסוגל פֿאר אנאַליזן. מיר שעצען זיי אפֿ נאָר אין זייער וויכטונג, מיר וויסען פון זיי, צווישען אנדערע זאכען, אז זיי זיינען פֿאר דעם וואָס האָט זיי, אויב ער האָט זיי אהן א שיעור, אימער א קוואל פון דער העכסטער פֿרייד. פֿונקט ווי דער שטאַרקער מאן פֿרעהט זיך זעהר מיט זיין פיזישער קראפט הנאה האבענדיג ופון אזעלכע אי־בונגען, וועלכע מאכען טעטיג זיינע מוסקולען, אזוי איז דער אנאַליטיקער מלא שמחה מיט דער מאַראַלישער אקטיוויטעט וואָס פֿלאַנטערט פֿאַנאַנדערן. ער האט פֿארגעניגען אפילו פון די אומוויכטיגסטע באשעפֿטיגונגען, אין וועלכע ער קען נאָר ארויסווייזן זיין טאַלענט. ער איז פֿארקאַכט אין רעטענישען, שפיעלען, היראַנליפען, און צו יעדען מאל טרעפֿען ווייזט ער ארויס א נשוויסען גראד שארפזיז, וואס פֿאר דעם געווהנליכען מענשען זעהט דאס אויס אויסערנאטירליד. זיינע רעזולטאטען, וועלכע ווערען דערגרייכט דורכ'ן סאמען תוך און תמצית פון מעטאדע, האבען אין דער אמת'ן אינגאנצען דעם אויסזעהן פון אינטואיציע.

די פעהיגקייט צו לייזען פֿראבלעמען ווערט מעגליד פיעל

געמיין באגריפֿליך. אלזא, צו האבען א צו שטארקען זכרון און צו געהן פֿינקטליך, זיינען פֿונקטען, אלגעמיין באטראכט אלס דער סך־הכל פֿון גוט שפּילען. אבער עס איז נאר אין זאכען, וואס געהען אריבער די גרענצען פֿון הויפּט רעגלען, וואו די קונסט פֿון דעם אנאליטיקער וויזט זיך ארויס. שטיפֿערהייד מאכט ער זיך מאסען באאבאכטונגען און אויספֿיהרונגען. דאס זעלבע מוען אפשר אויך זיינע קאמפּאניאנען, און דער אונטערשייד אין דעם סכום פֿון די יריעות, וואס מען קריגט, ליגט ניט אזוי פֿיעל אין דער ריכטיגקייט פֿון דער אויספֿיהרונג וויִ אין דער קוואליטעט פֿון דער באאבאכטונג. נויטיגער פּאר אלעם דארף מען וויסען וואס צו באאבאכטען. אונזער שפּיל־ער באשרענקט זיך נאר־ניט: אויך ניט, וויל דאס שפּיל איז דער צוועק, פּאר־וואַרפֿט ער דעריבער אויספֿיהרונגען פֿון זאכען, וואס זיינען אינערליך ניט פּאַרבונדען מיט'ן שפּיל. ער באטראכט דאס אויסזעהן פֿון זיין שותף, פּאהנליכענדיג עם פּאַרזיכטיג מיט'ן אויסזעהן פֿון איט־ליכען פֿון זיינע געגנער. ער באטראכט וויִ אזוי די קארטען וועט־רען פֿארטירט אין איטליכער האנט, און נאך די אויגען דערקענט ער, וויפּיעל טרומפּען יענער האט און וויפּיעל גרויסע טרומף־קאר־טען. ער באמערקט יעטווידע ענדערונג פֿון געזיכט בעת דאס שפּיל גענהט אן, זאמלענדיג אז אוצר פֿון געדאנקען פֿון די פּאר־שיידענהייטען אין דעם אויסדרוק פֿון זיכערקייט, איבערראשונג, נצחון, אדער פּאַרדרום. צוקוקענדיג זיך גוט, וויִ איינער נעמט איין די קארטען, אורטיילט ער, צי יענער קען עס טאַן נאך א מאל מיט'ן זעלבען פּאַרב קארטען, שפּילט איינער מיט אן אנשטעל, דער־קענט ער עס נאך דער מינע, וויִ אזוי יענער גיט א וואַרף די קארט אויפֿ'ן טיש. א צופּעליג אדער נאכלעסיג וואַרט: אז עס פּאלט צופּעליג אראפּ א קארט, אדער עס קערט זיך איבער, און מען קימערט זיך דערביי אדער מען קימערט זיך ניט צו פּארשטעלען עס, אז מען זאל עס ניט באמערקען: דאס צעהלען פֿון די שטי־כען, מיט דעם סדר וויִ מען צולעגט זיי: פּארלענגהייט, קוועק־לען זיך, היציגקייט אדער שרעקעדיגקייט — דאס זיינען פּאר זיין שוינבאר אינטואיטיווער השגה אלץ סמנים, וואס צייגען איהם,

ש א ר פ ז י ו ן . צו זיין וועניגער אבסטראקט: לאמיר זיך פארשטעלען א שכיל פון דאמקעס, וואו פון די פעשקעס איז גאר וואירעז פיער קענינגז, פון וואי ופארשטעהט זיך, קיין באזונדערן קעז נישט זיין. עס איז קלאר, אז דא קען דער זיג אנטשידען ווערען (וועז די שפילערס זיינען צוויי גלייכע קרעפטען) נאר דורך א קונציגען גאנג, אויף וועלכען מען האט באזונדערס שטארק אכטגעגעבן דארפט אנשטרענגען דעם מוח. בארויבט פון די געוועהנליכע מיטלען, וואדפט זיך דער אנאליטיקער אריין אין דעם גייסט פון זיין אפאנענט, אידענטיפיצירט זיך דערמיט, און ניט וועלכען זעהט ער אזוי, מיט איין קוק, די איינציגע מעטאדען (אפטמאל ווירקליך נארישׂ־איינפאכע), דורך וועלכע ער קען אריינפיהרען אין א טעות אדער אריינכאפען אין א פאלשער אויסרעכענונג.

וויסט איז פון לאנג געווען באריהמט פאר זיין איינפלום אויף דאם, וואס מען רופט אויסרעכענונגס־קראפט, און מענשען פון העכסטען גראד אינטעלעקט, איז באוואוסט, פלעגען דאכט זיך אומדערקלערבאר, הנאה האבען פון וויסט, אויסמיידענדיג שאך אלס א פוסטע שפיל. עס איז קיין שום ספק, אז עס איז ניטא נאר אזא זאך, וואס זאל פאדערן אזוי פיעל די פעהיגקייט פון אנאליז. דער בעסטער שאך־שפילער אויף דער וועלט קאן זיך קענען א ביסל מעהר ווי דער בעסטער שפילער איז שאך; אבער קענטשאפט איז וויסט מיינט פעהיגקייט פאר ערפאלג איז די אלע מעהר וויכטיגע אונטערעמונגען, וואו שכל קעמפט מיט שכל. וועז איך זאג „קענטשאפט", מיין איך יענע ופארפאלקאמונג אינ׳ם שפיל, וואס נעמט אריין אין זיך דאם באגרייפען פון אל׳די קוועלען, פון וואנען מען קען ציהען לעגיטימע נוצען. די דאזיגע זיינען ניט נאר פיעל איז צאהל, נאר אויך פיעל איז פארעם, און זיי ליגען אפט צווישען די טיפקייטען פון גערדאנק, וועלכע זיינען לגמרי ניט צוגענגליך פאר׳ן געוועהנליכען פארשטאנד. צו באאבאכטען אופמערקזאם מיינט צו גערענקען קלאר, און, אזוי וויים, וועט דער קאנצענטראטיוער שאך־שפילער אויך קענען גוט שפילען וויסט, אזוי לאנג ווי די רעגלען פון האיל (אליין באזירט אויף דעם הויפען מעכאניזם ופונ׳ם שפיל) זיינען געניגענד און אל־

כאראקטער איז באגראבען געוואָרען אונטער דער אָרימקייט, און ער האָט אויפגעהערט צו טאָן עפּעס פאַר זיך אויף דער וועלט אָדער צו קימערען זיך וועגען צוריקקריגען זיין פאַרמעגען. דורך דער גוטסקייט פון זיינע קרעדיטאָרען איז פאַר איהם איבערגעבליבען א קליין רעשטל פון זיין ירושה, און מיט'ן איינקונפט, וואָס דאָס האָט איהם אַרײַנגעטראָגען, האָט ער, שטאַרק עקאָנאָמיזירענדיג, באַווײַזען דורכצושלאָגען זיך דאָס וויכטיגסטע, וואָס מען דאַרף אין לעבען, ניט קימערנדיג זיך וועגען מותרות. ביכער, דאָס איז ווירקליך געווען זיין איינציגער לוקסוס, און אין פאַריז קען מען זיי לייכט קריגען.

דאָס ערשטע מאל האָבען מיר זיך געטראָפען אין א פינסטערער ביבליאָטעק אויף דער מאָנטמארטר־גאַס, וואו דער צופאל, וואָס מיר ביידע האָבען געוווכט א זעהר זעלטען און זעהר מערקווירדיג בוך, האָט אונז געבראַכט אין ענגערער פאַרבינדונג. מיר האָבען געזעהן זיך ווידער אמאל און אבער א מאל. איך בין טיף פאַראינטערעסירט געוואָרען אין דער קלייניער פאַמיליען־געשיכטע, וועלכע ער האָט מיר דערצעהלט מיט אַלע אייגנצעלהייטען, מיט דער גאַנצער אָפענהערציגקייט, וואָס א פראַנצויז ווייזט אַרויס, ווען עס האַנדעלט זיך נאָר וועגען דער אייגענער פערזאָן. איך בין אויך דערשטוינט געוואָרען זעהענדיג, ווי שטאַרק אנגעלעזען ער איז, און מעהר פון אַלעס, האָב איך געפיהלט, ווי מיין נשמה וואָרט אין מיר אנגעצונדען פון דעם ווילדען ברען און דער לעבעדיגער פרישקייט פון זיין פאַנטאַזיע. זוכענדיג אין פאַריז די צוועקען, וואָס איך האָב דאָן געוווכט, האָב איך געפיהלט, אז די געזעלשאַפט פון אזא מאן וועט זיין פאַר מיר אן אומשאַצבאַרער אוצר, און דאָס דאָזיגע געפיהל האָב איך איהם אָפען פאַרטרויט. צום סוף איז אָפגעמאַכט געוואָרען, אז מיר זאָלען וואוינען צוזאַמען די צייט, וואָס איך דאַרף זיין אין שטאָט; און אזוי ווי מיינע מאַטעריעלע אומשטענדען זיינען געווען עטוואָס וועניגער צרה'דיג, ווי זיינע, האָב איך מיר ערלויבט דאָס פאַרגעניגען צו דינגען א דירה, און אויסמעבלירען זי אין א סטיל, ווי עס האָט געפאַסט פאַר דער העכסט פאַנטאַסטישער געדריקטער שטימונג פון אונ־

וואו די ריכטיגע לאָגע האלט. די ערשטע צוויי־דריי גאנגען אפּ־
געשפּילט, וויסט ער שוין, וואס יעדערער האט אין האנט, און
פון דאָ אָן לעגט ער ארויס זיינע קארטען מיט אזא אבסאלוטער
נעגוויאיגקייט פון צוועק, גלייך ווי די איבעריגע פון דער קאמפּא־
ניע וואלטען אויסגעקערט צו איהם זיינע קארטען.

די אנאליטישע קראפט זאל מען ניט צעמישען מיט אייגפּא־
כער שארפזיניגקייט, וואָרום בעת דער אנאליטיקער איז נויטוועג־
דיגערווייז שארפזיניג, איז אבער דער שארפזיניגער מענש אפּט
מערקווירדיג אומפעהיג צו אנאליזירען. די קאנסטרוקטיוע אדער
קאמבינירענדע קראפט, דורך וועלכער שארפזיניגקייט וווייזט זיך
נעווענליך ארויס, און פאר וועלכער דער פרענאלאג (איך גלויב,
אז דורך א טעות) האט באשטימט א באזונדער אָרגאן, זיך פאר־
שטעלענדיג אז דאס איז א פרימיטיוע פעהיגקייט, האט זיך אזוי
אפּט ארויסגעזוהן ביי יענע, וועמעס אינטעלעקט האט אין אנ־
דערע אופנים זיך נעגרענעצט מיט אידיאטסטווע, אז דאס האט
צוגעצויגען די אלגעמיינע אויפמערקזאמקייט פון שרייבער איבער
מאראל־פילאזאפיע. צווישען שארפזיניגקייט און אנאליטישער
פעהיגקייט איז ווירקליך דא א פיעל גרעסערער אונטערשייד, ווי
צווישען דעם אינבילדען זיך און דעם פארשטעלען זיך, אבער פון
א זעהר שטארק אנאלאגישען כאראקטער. מען קען אין דער
אמת'ן אויסנעפינען, אז די שארפזיניגע זיינען אימער אייגנעביל־
דעט, און די מענשען, וואס זיינען אמת רייך אין פארשטעלונגען,
זיינען אימער נאר אנאליטיש.

די דערצעהלונג, וואס קומט דא איצט וועט אויסזוהן פאר'ן
לעזער אזוי ווי א מין פּירוש אויף די נאר־וואס ארויסגעבראכטע
פראפאזיציעס.

דעם פריהלינג און א טייל פון זומער פון יאהר ——— 18,
וואס איך האב נעווואוינט אין פאריז, האב איך געשלאָסען בא־
קאנטשאפט מיט א מאסיע אגיוסט דיופּען. דער דאזיגער יונ־
גער מאן האט געשטאמט פון א גרויסארטיגער, ווירקליך פון א
חשוב'ער משפּחה, נאר איבער פארשיידענע אימגינסטיגע אומ־
שטענדען, איז ער אזוי פּאראירט נעווארען, אז די ענערגיע פון זיין

די ווילדע ליכט אוו שאטענס יענע אומענדליכקייט פון גייסטיגער התפעלות, וואס רוהיגע באאבאכטונגען קענען געבען.

אין אזעלכע צייטען האב איך ווילענדיג ניט־ווילענדיג געמוזט באמערקען אוו באוואונדערן (באטש פון דער דאזיגער רייכער אי־דעאליטעט בין איך געווען גרייט עס צו ערווארטען) א מאדנע אנאליטישע פעהיגקייט אין דיופענ'ען. עס האט אויסגעזעהן, או ער אויך האט שטארק הנאה, אויב ניט נאר צו ארויסווייזען דאס, איז צו פראקטיצירען דאס, אוו ער האט נארניט געלייקענט, או ער האט דערפון הנאה. ער האט זיך פאר מיר באריהמט, מיט א שטילען איינגעהאלטענעם געלעכטער, אז פאר איהם טראגען דאס רוב מענשען פענסטער אין זייערע הערצער, אוו ער פלענט באשטע־מיגען אזעלכע באהויפטונגען מיט דירעקטע אוו העכסט־דערשטוי־נענדע באווייזען. וויסענדיג מיינע פארבאהרגענסטע זאכען. זיין האלטען זיך אין די דאזיגע מאמענטען איז געווען קאלט אוו אב־סטראקט: זיינע אויגען האט געפעהלט אויסדרוק, אוו זיין שטי־מע, אזוי א רייכער טענאר, האט זיך פארריסען אין א סאפראז, וואס וואלט געקלונגען חוצפה'דיג, וועז ניט די מיושב'דיגקייט אוו קלארקייט פונ'ם אויסדרוק. באאבאכטענדיג איהם אין דער דאזי־גער שטימונג, האב איך אפט נאכדענקענדיג זיך אפגעשטעלט אויף דער אלטער פילאזאפיע פון דער צוויפאכיגער זעלע, אוו האב מיך אמוזירט מיט דער פארשטעלונג פון א טאפעלטען דיופען — דעם שאפענדען אוו דעם אויפלעזענדען.

זאל מען זיך ניט משער זיין פון דעם וואס איז ערשט גע־זאגט געווארען, אז איך דערצעהל דא עפעס א געהיימנים אדער טראכט אוים עפעס א מעשה. דאס וואס איך האב באשריבען אין דעם פראנצוזי, איז געווען בלויז דער רעזולטאט פון א אויפ־גערעגטען, אדער אפשר פון א קראנקהאפטען פארשטאנד. נאר אום צו האבען א בעספרען באגריף, ווי אזוי ער פלענט טרעפען זאכען, ווייל איך דא בעספר ברענגען א ביישפיל.

איינמאל ביינאכט האבען מיר געשפאצירט איבער א לאנגער שמוציגער גאס, ארום דער „פאלע ראיאל". אזוי ווי מיר זיינען ביידע, מסתמא, געווען פארנומען מיט אונזערע גדאנקען, האט

זער ביידע׳ס טעמפּעראַמענט, א חרוב׳דיג און משונה׳דיג הויז, וואָס איז שוין לאַנג פּאַרלאָזט געוואָרען איבער אַבערגלויבענס, וועגן וועלכע מיר האָבן זיך ניט געקימערט נאָכצופֿרעגן, און וואָס האָט געהאַלטן ביי איינפאַלן, אין א פּאַרוואַרפענעם און איינזאַמען טייל פון דער פּאַרשטאָט סט. זשערמעז.

וואָלט די וועלט געוואוסט פון דער רוטינע פון אונזער לעבן, וואָלטן מיר באַטראַכט געוואָרען פֿאַר משוגעים, כאָטש, אפֿשר, פֿאַר ניט קיין געפֿעהרליכע משוגעים. מיר זיינען געווען פֿאַלשטענדיג אָפּגעזונדערט פון דער וועלט. מיר האָבן קיינעם ניט אַרייַנגעלאָזן צו אונז. ווירקליך, דעם אָרט פון אונזער צוריקגעצויגענקייט האָב איך געהאַלטן שטאַרק בסוד אפֿילו פון מיינע פֿריהערדיגע באַקאַנטע, און ס׳איז שוין א סך יאָהרען געווען, זוי דיופּען האָט אויפגעהערט צו קענען וועמען אַדער צו זיין באַקאַנט אין פּאַריז. מיר האָבן עקזיסטירט נאָר אין אונז גופּא.

עס איז געווען א שגעון ביי מיין פֿרייַנד (וואָרום ווי אַנדערש זאָל איך עס רופֿען?) צו זיין פּאַרליבט אין דער נ א כ ט , פֿאַרליבט לשמה, און אין דער דאָזיגער זונדערבאַרקייט, פּונקט ווי אין אַלע אַנדערע זונדערבאַרקייטען זיינע, בין איך שטיל אַרייַנגעפּאַלען, איבערגעבענדיג זיך צו זיינע וויזלדע קאַפּריזען מיט א פּולשטענדיגער גלייכגילטיגקייט. די פֿינסטערע געטליכקייט האָט ניט אימער געהוהט מיט אונז, אָבער מיר האָבן געקענט פּעלשען איהר אַנוועזנהייט. א בליאָסק אויף טאָג, אַזוי פּלעגען מיר גלייך פֿאַרמאַכען די אַלע שוועָרע לאָדענס פון אונזער אַלטע געבויד: האָבן אַנגעצונדען א פּאָר חלב׳נע ליכטלאָך, וועלכע, שטאַרק שמעקענדיג, האָבן געוואַרפען נאָר די בלייכסטע און שוואַכסטע שכּרא־לעז, וואָס מען קען זיך פֿארשטעלען. מיט דער הילף פון אָט די ליכטלאָך האָבן מיר דאָן באַשעפֿטיגט אונזערע זעלעם מיט טרויקמען — געלייענט, געשריבען אדער געשמועסט, ביז דער זיינער האָט אונז אַנגעוואָגט, אז די אמת׳ע פינסטערניש קומט אָן. דאָן האָבן מיר זיך אַרויסגעלאָזט אין די גאַסען, אַרעם אין אַרעם, פֿאַרטיפֿענדיג די געשפֿרעכען פון טאָג, אַדער אַרומשליאַנדיג זיך ווייט און בריים ביז שפּעט אין דער נאַכט, זוכענדיג צווישען

פאקטיש בין איך געווען זאגאר מעהר איבערראשט, ווי איך וואלט עס געקענט אויסדריקען.

— דאס איז געווען דער פרוכט־הענדלער, — האט מיין פריינד געענטפערט, — וואס האט דיך געבראכט צום שלום, אז דער וואס פארריכט פאדעשוועס איז ניט גענוג די הויך פאר קסער־קסעס et id genus omne

— דער פרוכט־הענדלער! דו דערשטוינסט מיך! איך וויים גארניט פון קיין פרוכט־הענדלער.

— דער מאן, וועלכער איז אנגעלאפען אויף דיר, בעת מיר זיינען אריין אין דער גאס. דאס האט געמוזט זיין מיט א פופ־צעהן מינוטען פריהער.

איצטער האב איך זיך דערמאנט, אז ווירקליך א פרוכט־הענד־לער, טראגענדיג אויפ'ן קאפ א גרויסען קארב עפעל, האט שיער מיך ניט אומגעווארפען על פי סיבה, בעת מיר זיינען אריבער פון דער גאס ס——— אויף דער גאס, וואו מיר זיינען געשטאנען; אבער וואס האט דאס געהאט צו טאן מיט שאנטיליי, דאס האב איך ניט געקענט פארשטעהן.

עס איז ניט געווען קיין ברעקעל שארלאטאנסטווע אין דיר־פענ'ן.

— איך וועל דערקלערען, — האט ער געזאגט, — אוז כדי דו זאלסט אלץ קלאר פארשטעהן, וועלען מיר אפריהער איבער־געהן דעם גאנג פון דיינע גedאנקען, פון דער רגע אן, וואס איך האב גערעדט צו דיר ביז דער באגעגענישע מיט'ן פרוכט־הענדלער, וועגען וועלכען עס האנדעלט זיך דא. די גרעסטע רינגעלאך פון דער קייט לויפען אזוי: שאנטיליי, אריאן, דר. ניקאלס, עפיקורוס, סטערעאטאמיע, די שטיינער פון גאס, דער פרוכט־הענדלער.

עס זיינען דא וועניג מענשען, וואס האבען ניט וועז עס איז אין זייער לעבען נעהאט דאס פארגענגען צו איבערגעהן די טריט, דורך וועלכע עס זיינען דערגרייכט געווארען באזונדערע שלוסען פון זייערע אייגענע גedאנקען. דאס איז אן ארבייט, וואס איז אפט פול מיט אינטערעס, און דער וואס פרובירט עס צום ערשטען

קיינער פון אונז ניט ארויסגערעדט קיין איין זילבע, וועניג־סטענס פאר פופצעהן מינוטען צייט. פלוצלונג האט דיופען א זאג געטאן:

— ער איז זעהר א קלייניער יונג, דאס איז אמת, און ער וואלט בעסער געפאסט פאר'ן „טעאטער דע וואריעטע".

— עס קען קיין שום צווייפעל אין דעם ניט זיין, — האב איך געענטפערט ניט־וויסענדיג, און צוערשט גארניט באמערקענדיג (אזוי שטארק בין איך געווען אריינגעטאן אין מיינע רעיונות) דעם אויסערגעווענליכען אופן, ווי אזוי דער רעדנער האט זיך אריינגעריסען אין מיינע געדאנקען. אין אן אויגענבליק בין איך צו זיך געקומען, און מיין דערשטוינונג איז געווען טיף.

דיופען! — האב איך ערנסט זיך אנגערופען — דאס קען איך שוין גארניט פארשטעהן. וואס זאל איך לייקענען, איך בין איבערראשט, און איך קען קוים גלויבען מיינע חושים. ווי אזוי איז דאס מעגליך געווען, דו זאלסט וויסען, אז איך טראכט וועגען —?

דא האב איך זיך אפגעשטעלט, אום צו דערגעהן אהן א שוב סבק, צו ער האט ווירקליך געוואוסט, וועגען וועמען איך האב גע־טראכט.

— וועגען שאנטילי, — האט ער גאזאגט, — וואס האסטו זיך אפגעשטעלט? דו האסט אליין באמערקט צו זיך, אז זיין פי־צינקע פיגור קליידט איהם ניט פאר טראגעדיע.

דאס איז טאקע געווען דער ענין, וועגען וואס איך האב גע־טראכט. שאנטילי איז געווען פריהער א שוסטער אויף דער גאס סט. דעני, און דערנאך, וועראנדיג משוגע פאר ביהנע, האט ער פרובירט שפילען די ראליע פון קסערקסעס אין קרעביליאנ'ס אזוי־גערופענער טראגעדיע, און איז ווייט און בריים אויסגעלאכט געווארען פאר זיין מאטערן זיך.

— זאג מיר אויס, אום הימעל'ס ווילען, — האב איך אויס־געשריען, — די מעטאדע, אויב דא א י ז א מעטאדע, ווי אזוי האסטו געקענט אראפלאזען זיך טיף אין מיין נשמה וועגען אט דעם ענין?

האב געוואוסט, אז דו האסט ניט געקענט זאגען צו זיך „סטערנע־
אטאמיע", ניט טראכטענדיג א פריהער וועגען אטאמען, און אויף
אזא אופן שוין אויך פון די טעאריעס פון עפיקורוס; און אזוי
ווי, בעת מיר האבען דיסקוטירט דעם דאזיגען ענין ניט לאנג צו־
ריק, האב איך דיר דערמאנט, ווי מערקווירדיג, דאך ווי וועניג בא־
מערקבאר, די אומבאשטימטע השערות פון יענעם נאבעלען גריד
זיינען באשטעטיגט געוואָרען אין דער שפעטערדיגער נעבולאָרער
קאסמאגניע. האב איך געפיהלט, אז דו האסט ניט געקענט אויס־
מיידען ניט וועגדענדיג דיינע אויגען ארויפצוזעהן, צום גרויסען נע־
בעל־פלעק אין דעם אריאן, און איך האב געווויס ערוואַרט, אז דו
וועסט אזוי טאָן. דו האסט ארויפגעקוקט, און איך בין איצט
געווען זיכער, אז איך האב פינקטליך נאכגעפאלגט דיינע טריט.
אבער אין יענער בימערער טיראדע אויף שאנטיליִ, וואס איז ער־
שינען אין נעכטיגער „מיוסע", האט דער סאטיריקער, מאכענדיג
אייניגע שפנדליכע אנצוהערענישען אויף דעם וואס דער שוסטער
האט געענדערט דעם נאמען שפילענדיג די טראגעדיע, ציטירט א
לאטיינישע שורה, וועלכער מיר האבען אפט גערעדט. איך
מיין די שורה Perdidit antiquum litera prima sonum.
איך האב דיר געזאגט, אז דאס איז געווען אין באצוג צו א ר י א ן,
וואס פלעגט פריהער געשריבען ווערען א ו ר י א ן; און פון
געווייסע שטעכעריגע אנצוהערענישען, וואס זיינען פארבונדען מיט
דער דאזיגער דערקלערונג, האב איך געוואוסט, אז דו האסט
ניט געקענט פארגעסען. עס איז דאָרום געווען קלאר, אז דו
וואלסט ניט פאהפעהלען צו פארבינדען די צוויי באגריפען פון
אריאן און שאנטיליִ. אז דו האסט זיי פארבונדען, דאס האב
איך געזעהן אז דעם אופן פון דעם שמייכעל, וואס איז דורכגע־
גאנגען איבער דיינע ליפען. דו האסט געטראכט וועגען דעם קרבן
פון דעם אריסען שוסטער. ביז אהער ביזטו געגאנגען אייניגע־
בויגען, אבער דערנאך האב איך געזעהן, ווי דו האסט זיך אויס־
געצויגען אין דיין פולען וואוקס. איך בין דאָ געווען זיכער,
אז דו האסט געטראכט וועגען דער פיצינקער פיגור פון שאנטיליִ.
דא האב איך איבערגעהאקט דיינע געדאנקען מיט דער באמערקונג,

מאל, איז דערשטוינט דורך דעם אויגענשייליך גרענעצלאזען שטח און אומצוזאמענהאנג צווישען דעם אנהויב־פונקט און דעם ציל. היינט ווי גרויס האט געמוזט זיין מיין איבערראשונג, ווען איך האב גיהערט דעם פראנצויז רעדענדיג דאס וואס ער האט ערשט געזאגט, און ווען איך האב געמוזט באשטעטיגען, אז ער האט גע־זאגט דעם אמת. ער האט גערעדט ווייטער:

— מיר האבען גערעדט פון פערד, אויב איך גערענק עס ריכ־טיג, פונקט אויפן ערשטן מיר האבען פארלאזען די גאס ס——. דאס איז געווען דער לעצטער ענין, ווענען ווי לכען מיר האבען גערעדט. ווען מיר זיינען אריבער אין דער אנדער גאס, האט א פרוכט־הענדלער מיט א גרויסער קאהב אויף זיין קאפ, א שאר טוענדיג זיך שנעל פארבי אונז, א ווארף געטאן דיך אויף א קופע ברוק־שטיינער, אנגעלענט אויף א פלאץ, ווו מען האט געהאלטען אין פארריכטען דעם ברוק. דו האסט ארויפגעטראטען אויף איינס פון די צעווארפענע שטיקלאך, האסטו זיך אויסגעגליטשט, לייכט א לונק געטאן דיין קנעכל, האסט אויסגעזעהן צו זיין געערגערט אדער ברוגז, האסט ארויסגעמורמלט עטליכע ווערטער, א קער געטאן זיך א קוק צו געבען אויף דער קופע, און דאן ביסטו זיך ווייטער גענאנגען שטיל דיין וועג. איך בין ניט געווען באזונ־דערס אויפמערקזאם צו דעם, וואס דו האסט געטאן, אבער די לעצ־טע צייט איז ביי מיר געווארען א מין נויטוועגדיגקייט צו באאב־אכטען.

— דו האסט געהאלטען דיינע אויגען צו דער ערד, קוקענדיג מיט א בייזען אויסדרוק אויף די לעבער און שפאלטען אין דעם ברוק (אזוי, אז איך האב געזעהן, דו טראכטסט נאר פון די שטיי־נער), ביז מיר זיינען אנגעקומען צו א קליין געסעל, וואס רופט זיך לאמארטין, וואס איז געווען פאר אן עקספערימענט געברו־קירט מיט קלעלעד, צוגעפעסטיגט איינע אויף די אנדערע. דא האט דיין פנים אויפגעשיינט, און באמערקענדיג ווי דיינע לייפען באווגען זיך, האב איך קיין שום צווייפל ניט געהאט, אז דו האסט ארויסגעמורמלט דאס ווארט „סטערנעאטאמיע", א טער־מין, מיט וועלכען מען רופט כלומר'שט אי דעם סארט ברוק. איך

געווען ארויסגענומען און צוועקגעווארפען אויפ'ן מיטען דיק. אויפ'ן שטול איז געלעגען א גאל־מעסער, באשמירט מיט בלוט. אויפ'ן פריפעטשאק איז געלעגען צוויי אדער דריי לאנגע דיקע לאקען פון גראהע מענשליכע האר, אויך באשמירט מיט בלוט, און ווי עס שיינט זיינען זיי געווען אויסגעריסען מיט די ווארצלען. אויפ'ן דיל האט מען געפונען פיער נאפאלעאנס, אן אויער־רינגעל פון טאפאז, דריי גרויסע זילבערנע לעפעל, צוויי קלענערע פון מעטאל־ד'אלזשער, און צוויי זעקלער, וואו עס איז געלעגען נאך הענט פון פיער טויזענד פראנק איז גאלד. די שופלאדען פון א קאמאד, וואס איז געשטאנען איז א ווינקעל, זיינען געווען אפען. און ווי עס זעהט אוים, באראוובט, כאטש א סך זאכען איז נאך דארט געבליבען ליגען. א קליינער אייזערנער געלד־שראנק איז געפונען געווארען אונטער'ן ב ע ט (ניט אונטער'ן בעט־געשטעל). עס איז געווען אפען, און דער שליסעל האט נאך געשטעקט אין טיר. דארטען איז קיין זאך ניט געווען, א חוץ עטליכע אלטע בריף און אנדערע פאפירען פון קנאפער ווייטיגקייט.

„פון מאדאם ל'עספאנאי האט זיך קיין שום שפור ניט געזהן; אבער אזוי ווי מען האט באמערקט מאדנע פיעל סאזשע אין דעם קאמין, האט מען געגומען זוכען אין קומען, און (ס'איז שווידערליך צו דערצעהלען) דער טויטער קערפער פון דער טאכטער, מיט'ן קאפ אראפ, איז פון דארטען ארויסגעשלעפט געווארען; עס איז אזוי גאנץ ווייט ארייגעשטופט געווארען אין דעם שמאלער לאד. דער קערפער איז געווען גאנץ ווארים. עקזאמינירענדיג עס, האט מען באמערקט אין א סך פלעצער אפגעשונדען די הויט; קיין צווייפעל, אז דאס איז געקומען פון דעם וואס מען האט דאס דורכגעשפארט מיט רציחה און ארויסגענומען. אויפ'ן פנים איז געווען א סך שטארקע דראפען, און אויפ'ן האלז שווארצע סימנים פון וואונדען און טיף ארייניגעלאזענע נעגעל פון פינגער, אזוי ווי די פארשטארבענע וואלט דערווארגען געווארען אויף טויט.

„נאך א גרינדליכער אונטערזוכונג פון יערען טייל פון'ם הויז, און מעהר גארנישט געפינענדיג, איז די קאמפאניע אריין איז א

היות ער איז טאקע ועהר א קליין מענשעלע אט דער שאנטילי, וואלט ער בעסער געפאסט פאר'ן „טעאטער דע וואריעטע".

ניט לאנג נאכדעם האבען מיר דורכגעקוקט אן אווענט־אויס־גאבע פון דער „גאזעט דע טריביונא", ערשט די פאלגענדע פאראגראפען האבען צוגעצויגען אונזער אויפמערקזאמקייט:

„אויסערגעווענלעכע מאדעל. — היינט פריה, ארום דריי א זייגער, זיינען די איינוואוינער פון דעם קווארטאל סט. ראש אויפגעוועקט געוואָרען פון שלאף דורך שרעקליכע געשרייען, וואס זיינען געקומען איינס נאכ'ן אנדערן, ווי עס זעהט אויס, פון דעם פערטען שטאק פון א הויז אויף דער מארק־גאס, וואו, ווי עס איז געווען באוואוסט, עס האבען אויסשליסליך געוואוינט איינע א מאדאם ל'עספאנאי, און איהר טאכטער מאדמואזעל קאמיל ל'עספאנאי, נאר א ביסעל שהיות, צו־ליב דעם פרוכטלאזען פארזוך צו קענען אריינקומען אויף'ן גע־וועהנליכען וועג, איז דער טויער אויפגעבראכען געוואָרען מיט א ברעכשטאנג, און אכט אדער צעהן שכנים זיינען אריין, באגלייט פון צוויי זשאנדארעס. די געשרייען האבען דאן אויפגעהערט, אבער וועז די קאמפאניע האט זיך ארויפגעכאפט אויף'ן ערשטען שטאק, האבען זיך דערהערט צוויי אדער מעהר גראבע שטימען קריגענדיג זיך, און עס האט געשיינט, אז די קולות געהען פון דעם אויבערשטען טייל פון הויז. וועז זיי זיינען ארויף אויף'ן צווייטען שטאק, האבען אט די קולות אויך אויפגעהערט, און אלעס איז געוואָרען לגמרי שטיל. די קאמפאניע האט זיך צעשפרייט און איז געלאפען פון צימער צו צימער. אנקומענדיג איז א גרויסען הינטערשטען צימער אויף'ן פערטען שטאק (פון וועלכען די טיר איז אויפגערישען געוואָרען מיט גוואלד, וויל זי איז געווען פאר־שלאסען מיט'ן שליסעל פון אינווענדיג), האט מען דאָרט דערזעהן א בילד, וואס האט יערען אנווועזענדען אי אויפגעשוידערט אי דערשטוינט.

„די וואוינונג איז געווען אין דער וויל־דסטער אומארדנונג — דאס מעבעל צעבראכען און צעוואָרפען אין אלע זייטען. עס איז געווען נאר איין בעט־געשטעל, אין דאס בעט אליין איז

„פיער מארא, א טאבאק־הענדלער, זאגט עדות, אז ער פלעגט פארקויפען צוביס־לעד טאבאק און שמעק־טאבאק צו מאדאם ל׳עספאנאי פאר א משך פון נאהענט פיער יאהר. איז געבארען געווארען אין דער נאכבארשאפט, און האט שטענדיג גע־וואוינט דארטען. די פארשטארבענע און איהר טאכטער האבען באוואוינט דאם הויז, וואו די טויטע קערפערס זיינען געפונען גע־ווארען, פאר איבער זעקס יאהר. פריהער איז דאס געווען פאר־נומען פון א יואוועליר, וועלכער האט ארויסגעגעבען פון זיך די אויבערשטע צימערן צו פארשיידענע פערזאנען. דאס הויז איז געווען דאס אייגענטום פון מאדאם ל. איהר איז ניט געפעלען געווארען, ווי אזוי איהר שבן האלט די וואוינונג, האט זי זיך אליין ארויסגעקליבען, ניט וועלענדיג פארדינגען קיים שום טייל. די אלטע פרוי איז געווען קינדערש. דער עדות האט געזעהן די טאכטער א פינף־זעקס מאל פאר די זעקס יאהר ציויט. די ציויי האבען געלעבט א העכסט צוריקגעצויגענעם לעבען — מען האט גאזאגט, אז זיי האבען גאלט. ער האט נעהערט, שבנים פלעגען רעדען, אז מאדאם ל. איז א וואהרזאגערין — ער האט דאס ניט גאגלויבט. ער האט קיינמאל ניט גאזעהן א מענש זאל אריין אין הויז, אחוץ די אלטע פרוי און איהר טאכטער, א משרת איינמאל אדער צוויי מאל און א דאקטאר, עפעס א מאל אכט אדער צעהן.

„פיעלע אנדערע פערזאנען, שבנים, האבען עדות גאזאגט וועל־גען דער זעלבער זאך. קיינער האט ניט דערצעהלט וועגען הא־בען באזוכט דאס הויז. עס איז אויך ניט געווען באקאנט, צי מאדאם ל. און איהר טאכטער האבען עפעס גאהאט פארבינדונגען מיט וועמען. די לאדען פון די פארשטעט פענסטער זיינען זעל־טען געווען אפען. די פון די הינטערשטע זיינען אימער געווען צוגעמאכט, מיט דער אויסנאם פון דעם גרויסען הינטערשטען צי־מער אויפ׳ן פערטען שטאק. דאס הויז איז געווען א גוט הויז — ניט זעהר אלט.

„אידאר מיוסע, א זשענדאר, זאגט עדות, אז מען האט איהם גערופען צום הויז ארום דריי

קלייגעם געברוקירטען הויף היגטען פון דער געביידע, וואו עס איז געלעגען דער טויטער קערפער פון דער אלטער פרוי, מיט איהר האלז אזוי שטארק איינגעשניטען, דאס ביי א פארזוך אויפצוהויבען זי, איז דער קאפ ארונטערגעפאלען. דער קערפער פונקט ווי דער קאפ, איז געווען שרעקליך צעקאליעטשעט — דער קערפער אזוי צעקאליעטשעט, אז ס'איז קוים געבליבען א סימן פון א מענשען.

„צו דער דאזיגער שוידערליכער גיהיימניס, גלויבען מיר, איז נאר דער מינדסטער שפור ניטא".

אויפ'ן אנדערען טאג האט די צייטונג גיהאט צוגעגעבען די דאזיגע איינצלהייטען:

„די טראגעדיע אויף דער מארג־גאס. — א סך פארשוינען זיינען אויסגעפרעגט געוואָרען בנוגע דער דאזיגער אויסערגעווענליכסטער און שוידערליכסטער אפערע" (דאס וואָרט „אפערע" האט נאר ניט אין פראנקרייך די לייכט־זיניקייט פון באדייטונג, וואס דאס דריקט ביי אונז אויס), אבער עס איז גארנישט ארויסגעקומען עפעס וואס זאל וואָרפען אויף דעם ליכט. מיר גיבען דא אונטען אל'דאס וויכטיגע עדות־זאגען וואס מען האט ארויסגעקראגען.

„פאליז דיוברג, א וועשערין, זאגט עדות, אז זי האט געקענט ביידע פארשטארבענע פאר דריי יאהר צייט, וואס־שענדיג פאר זיי פאר דער צייט. די אלטע פרוי און איהר טאכטער האבען געשיינט צו לעבען גוט צווישען זיך — זעהר איבערגעגעבען איינע צו דער אנדערער. זיי זיינען געווען אויסגעצייכענטע צאהלער. זי קאן גארנישט זאגען בנוגע זייער ארט לעבען אדער זייערע מיטלען. זי רעבענט, אז מאדאם ל. האט געמאכט א לעבען פון וואהרזאגעריי. מען האט געזאגט, אז זי האט גע־קליבען גאלט. זי האט קיינמאל ניט געטראפען קיין פערזאנען אין הויז, בעת זי פלעגט קומען נאך די גרעט אדער אפערענגען. זי איז זיכער, אז ביי זיי איז ניט געווען קיין דיענסט. וויי עס שיינט, איז קיין מעבעל ניט געווען אין קיין שום מיי פון דער געביידע, אויסער אויפ'ן פערטען שטאק.

ערות, איז געווען פון אן איטאליענער. ער איז זיכער, אז עס איז ניט געווען קיין פראנצויז. ער איז ניט זיכער. אויב עס איז געווען א מאנ׳ס שטימע. עס קען זיין, אז עס איז געווען א פרוי׳ס. ער איז ניט באקאנט מיט דער איטאליענישער שפראך. ער האט ניט געקאנט כאפען די ווערטער, אבער פון דער אינטאנאציע איז ער געווען איבערצייגט, אז דער רעדנער איז געווען אן איטאליענער. ער האט געקענט מאדאם ל. און איהר טאכטער. ער האט אפט גערעדט מיט זיי ביידען. ער איז זיכער, אז דער שארפער קול איז ניט געווען קיינער׳ס פון די פארשטארבענע.

„אדער נהיימער, א רעסטאראטאר. דער דאזיגער האט זיך אליין אנגעשלאגען אלס עדות. אזוי ווי ער רעדט ניט קיין פראנצויזיש, האט מען איהם אויסגעפרעגט דורך א דאלמעטשער. איז א געבארענער פון אמסטערדאם. איז פארבייגאנגען דאס הויז בעת די געשרייען האבען זיך געהערט. זיי האבען געדויערט עטליכע מינוטען — וואהרשיינליך צעהן. זיי זיינען געווען לאנג און הויך — זעהר אימה׳דיג און יאמערליך. ער איז געווען איינער פון די, וואס זיינען אריין אין דער געביידע. האט באשטעטיגט די פריהערדיגע עדות אין אלע הינזיכטען, א חוץ איינס. ער איז זיכער, אז דער שארפער, שניינענדיגער קול איז געווען פון א מאן — פון א פראנצויז. ער האט ניט געקאנט כאפען די ווערטער, וואס זיינען ארויסגערעדט געוואָרען. זיי זיינען געווען הויך און שנעל ארויסגערעדט — ניט גלייך — ארויסגערעדט מסתמא אין שרעק און אויך אין צארן. דער קול איז געווען האַרט — ניט אזוי שניידענדיג ווי האַרט. ער קען עס ניט אנרופען א שניידענדיגע שטימע. דער גראבער קול האט נאכאנאנד געזאגט "Mon Dieu" און איין מאל "sacré", "diable" א באנקיר, פון דער פירמע „מינא זשול מינא, און די זיהן", פון דער גאס דעלאָרעז. ער איז דער עלטערער מיניא. מאדאם ל׳עספאנאי האט געהאט א ביסעל אייגענטום. זי האט געעפענט א קאנטא אין זייז באנק הויז אין פריהלינג פון׳ם יאהר — (מיט אכט יאהר פריהער). האט אפט אריינגעלעגט גאלט אין באנק אין קלייניע סומעז. האט גארנישט ניט ארויסגענו-

א זייגער פּארטאג, און ער האט געפונען א צוואנציג אדער דרייסיג פּאַרשוין ביים טויער, מאטערנדיג זיך אריינצוגעהן. ער האט דאס ענדליך אויפגעבראכען מיט א באאנעט — ניט מיט א ברעד־שטאנג. ער האט געהאט קנאפּ וואס שווערינקייט צו עפענען דאס, ווייל עס איז געווען א טאפּעלטער אדער צוואמענגערוקטער טויער, און איז ניט געווען פּאַרריגעלט ניט אונטען, ניט אויבען. די גע־שרייען האבען זיך נאך אלץ געהערט, ביז דאס טויער איז אויפ־געבראכען געוואָרען — און דאן פּלוצלונג אויפגעהערט. עס האט געשיינט צו זיין געשרייען פון א פּערזאן (אדער פּערזאנען) איז גרויס אנאניע — זיי זיינען געווען הויך און צעצווינגען, ניט קורץ און שנעל. דער עדות האט אלעמען געפיהרט אויבען אַרויף. אויפ'ן ערשטען שטאק, האט ער געהערט צוויי שטימען, הויך און בייז קריגענדיג זיך, — איינע איז געווען א גראבע שטימע, די צווייטע פיעל שארפער, זעהר א מאדנע שטימע. ער האט געקאנט דערקענען אייניגע וואָרטער פון דער ערשטער, וועלכע איז געווען די שטימע פון א פראנצויז. ער איז געווען זיכער, אז עס איז ניט געווען די שטימע פון א פרוי. ער האט געקאנט כאפּען די וואָר־טער "Sacre" און "Diable" די שארפע, שניידענדיגע שטימע איז געווען פון אן אויסלענדער. ער איז ניט זיכער, צי עס איז געווען די שטימע פון א מאן אדער פון א פרוי. ער האט ניט געקאנט דערגעהן וואס פאר א וואָרטער די שטימע האט געזאגט, אבער ער גלויבט, אז די שפּראך איז געווען שפּאניש. דער צו־שטאנד פון'ם צימער און פון די קערפערס איז געשילדערט געווא־רען פון דעם דאזיגען עדות אזוי ווי מיר האבען עס נעכטען בא־שריבען.

„ א נ ר י ד י א ו ו א ל , א שכן, און נאך דער ארבייט א זילבערשמיד, זאגט עדות, אז ער איז געווען אייניער פון דער קאמ־פּאניע, וואס איז די ערשטע אריין איז הויז. ער באשטעטיגט בכלל דאס וואס מיוסע האט געזאגט. גלייך ווי זיי זיינען אריין, האבען זיי צוריק פּארמאכט די טיר, אום צוריקהאלטען דעם עולם, וואס איז זעהר שנעל אנגעלאפען, ניט אכטענדיג אויף דעם, וואס עס איז געווען אזוי שפּעט. דער שארפער קול, רעכענט דער

געקומען. אלץ איז געווען פאלשטענדיג שטיל — קיין שום קרעכץ אדער גערוש. וועז מען האט אויפגעבראכען די טיר, האט מען קיינעם ניט נעזעהן. די פענסטער, אי פון דעם הינטערשטען אי פון דעם פאדערשטען צימער, זיינען געווען ארונטערגעלאזען אוז פעסט צוגעמאכט פון אינווענדיג. א טיר צווישען די צווי חדרים איז געווען פארמאכט, אבער ניט פארשלאסען. די טיר, וואס האט געפיהרט פון פאדער־צימער אין קאריראר אריין, איז געווען פארשלאסען, מיט'ן שליסעל אריינגעשטעקט פון אינווענדיג. א קליין צימער איז דער פאדער־זייט פונ'ם הויז, אויפ'ן פערטען שטאק, ביים אנפאנג פון דעם קאריראר, איז געווען אפען — די טיר האלב אפען. דאס דאזיגע צימער איז געווען אנגעפאקט מיט אלטע בעטען, קעסטלעך, א. אז. וו. אט די אלע זאכען האט מען פארזיכטיג ארויסגענומען אוז ארומגעוואכט. עס איז ניט געווען קיין איין שפאן פון וואסער ניט איז טייל פונ'ם הויז, וואס איז ניט ארומגעוואכט געוואָרען פארזיכטיג. מען האט מיט בעזימער די קוימענס אויסגעקערט הין אוז צוריק. דאס הויז איז געווען א פיער שטאקיג מיט דאך־שטיבלעך (מאנסארדעס). א פאל־טיר אויפ'ן דאך איז געווען גאנץ שטארק צוגענעגעלט — עס האט ניט אויסגעזעהן, אז מען זאל עס האבען געעפענט יאהרען־לאנג. די צייט, וואס איז אריבער צווישען דעם הערען די קולות פון די, וואס האבען זיך געקריגט אוז דעם אויפברעכען פון דער טיר פון צימער, איז פון די עדות אנגענעבען געוואָרען פארשיידען. איניגע האבען עס נעמאכט אזוי קורץ וויי דריי מינוטען, אנדערע אזוי לאנג וויי פינף. די טיר איז אנגעקומען שווער צו עפענען.

„ א ל פ א נ צ א ג א ר ט ש י א , א טויטען־באזארגער, זאגט עדות, אז ער וואוינט אויף דער מארג־נאס. איז א געביר־טיגער פון שפאניען. איז געווען איינער פון דער קאמפאניע, וואס איז אריין אין הויז. אויבען איז ער ניט אריפגענאנגען. איז נעריוועז אוז ער האט מורא געהאט, אז דאס אויפרעגען זיך ווען איהם שאטען. ער האט געהערט ווי מען האט זיך געקריגט. די גראבע שטימע איז געווען פון א פראנצויז. ער האט ניט גע־קענט כאפען די ווערטער. די שניידענדיגע שטימע איז געווען פון

מען ביז'ן דריטען טאג פּאר איהר טויט, וועז זי האט אליין ארוים־
געגומען די סומע פון פיער טויזענד פראנק. די דאזיגע סומע
איז אויסגעצאהלט געווארען איז גאלד, און אן אנגעשטעלטער איז
געשיקט געווארען אהיים מיט'ן געלט.

„ א ד א ל פ ה ל ע ב א ן , אן אנגעשטעלטער ביי „מיניא
און די זיהן", זאגט עדות, אז איז יענעם טאג, ארום האלבען טאג,
האט ער באגלייט מאדאם ל'עספּאנאי צו איהר וואוינונג, מיט די
פיער טויזענד פראנק, ארייגגעלעגט אין צווייי זעקלעד. וועז ס'איז
געעפענט געווארען די טיר, איז מאדמואזעל ל. ארוים און צוגעגומען
ביי איהם פון האנט איין זעקעל, און דאס צווייטע זעקעל האט
צוגעגומען די אלטע פרוי. ער האט זיך דאן פארנייגט און איז
אוועק. ער האט קיין שום מענשען ניט געזעהן איז גאס צו יענער
צייט. עס איז א זייטיגע גאס —— זעהר פארוואהרפען.

„ ו ו י ל י א ם ב ו י ר ד , א שניידער, זאגט עדות, אז
ער איז געווען איינער פון דער קאמפּאניע, וואס איז ארײן איז
הויז. איז אן ענגלענדער. האט געוואוינט אין פּאריז צווישן יאהר.
איז געווען איינער פון די ערשטע ארויפצוגעהן די טרעפּ. האט
געהערט די קולות קריגענדיג זיך. דער גראבער קול איז געווען
פון א פראנצויז. אייניגע ווערטער האט ער דענסמאל געכאפּט,
אבער ער קען זיי איצט אלע ניט געדענקען. ער האט אויסדריק־
ליך געהערט "sacré" און "Mon Dieu" זיך דעם מאמענט האט
זיך דערהערט א קול, אזוי ווי עטליכע מענשען וואלטען זיך גע־
שלאגען — א קול ווי מען שלאגט זיך און מען ראנגלט זיך. די
שניידענדיגע שטימע איז געווען זעהר הויך — העכער ווי די גראָ־
בע שטימע. ער איז זיכער, אז עס איז ניט געווען די שטימע פון
אן ענגלענדער. עס האט געשיינט צו זיין די שטימע פון א דייטש.
אפשר איז עס געווען א פרויען־שטימע. ער פארשטעהט ניט קיין
דייטש.

„פיער פון די אויבען־אנגערופענע עדות, וועז מען האט זיי
ווידער גערופען, האבען עדות געזאגט, אז די טיר פון דעם חדר,
וואו עס איז געפונגען געווארען דער קערפער פון מאדמואזעל ל.
איז געווען פארשפּארט פון אינווענדיג, בעת די קאמפּאניע איז צו־

געקוועמשט איז קוימען, איז געגוג צו דערקלערען פון וואנען דאס קומט אזוי. דער האלז איז געווען שטארק אפגעשוגדען. עס זיינען געווען עטליכע טיפע דראפען אקוראט אונטער'ן קין, צוזאמען מיט א רייה ברוין־בלויע פלעקען, וועלכע זיינען קענטיג געווען סמנים פון פינגער. דער פנים איז געווען שרעקליך פארענדערט, און די אויגאפפלען ארויסגעסטארטשעט. די צונג איז געוואלן ערטערווייז דורכגעביסען. א גרויסע וואונד איז געפונען געוואלן אויף דער פארטיפונג פון דעם מאגען, וואס איז מסתמא געקומען פון דעם, וואס די קני איז אויף דעם צוגעדריקט געווארען. נאך דער מיינונג פון פ. דיומא איז מאדמואזעל ל'עספאנאי דערווארגען געווארען אויף טויט פון איינעם אדער עטליכע אומבאקאנטע. דער קערפער פון דער מוטער איז געווען שוידערליך צעקלאפטשעט. אלע ביינער פון דעם רעכטען פוס און ארעם זיינען מעהר אדער וועניגער צעדרוזשגעט געווארען. דער ביין פון לינקען פוס צווישען קני און קנעבל איז געווען שטארק צעשפאלטען, און אזוי זיינען אויך געווען די ריפען פון דער לינקער זייט. דער גאנצער קערפער איז געווען שרעקליך צעקלאפט אן פארענדערט. עס איז אוממעגליך געווען צו זאגען, ווי אזוי זיינען די וואונדען געמאכט געווארען. א שווערער הילצערנער שטעקען, אדער א בריטער אייזערנער שטאנג, א שטול, וואסער ניט איז גרויסע, שווערע טעמפע וואלט געקענט ברענגען אזעלכע רעזולטאטען, אויב זיהר א שטארקער מאן וואלט עס באנוצט. זי פרוי וואלט ניט נעקענט אנמאכען אזעלכע וואונדען מיט קיין שום וואפען. דער קאפ פון דער פארשטארבענער, בעת דער עדות האט עס געזעהן, איז געווען אינגאנצען אפגעטיילט פון קערפער און איז אויך געווען שטארק צעשמעטערט. דער האלז איז קענטיג געווען צעשניטען מיט עפעס א שארפען אינסטרומענט — וואהרשיינליך מיט א גאלמעסער.

„א לעקסאנדער עטיען, א כירורג, איז נעפרופען געווארען צוזאמען מיט מ. דיומא צו באקוקען די קערפערס. ער באשטעטיגט דאס עדות־זאגען און די מיינונגען פון מ. דיומא.

„ווייטער איז מעהר קיין וויכטיגעס ניט ארויסגעבראכט ע־

אן ענגלענדער — דאס איז ער זיבער. ער פארשטעהט ניט די ענגלישע שפראך, אבער ער אורטיילט דאס נאך דער אינטאנאציע.

„אלבערטא מאנטאנע, א צוקערניק, זאגט ערות, אז ער איז געווען פון די ערשטע ארויפצוגעהן די טרעפ. האט געהערט די שטימען, וועגען וועלבע עס רעדט זיך דא. די גראבע שטימע איז געווען פון א פראנצויז. ער האט געבאפט אייניגע וועגטער. דער רעדנער האט געשיינט וועמען פירצוהאלטען. ער האט ניט געקענט כאפען די וועגטער פון דער שניידענדיגער שטימע. גערעדט שנעל און ניט גלייד. ער דענקט, אז דאס איז די שטימע פון א רוס. באשטעטיגט דאס אלגעמיינע ערות־זאגען. אליין איז ער אן איטאליענער. האט קיין מאל ניט גערעדט מיט א געבארענעם פון רוסלאנד.

אייניגע ערות, וועלכע זיי צוריקגערופען, האבען ערות געזאגט אז די קוימענס פון די אלע צימערן אויפ'ן פיערטען שטאק זיינען געווען צו שמאל פאר א מענשען דורכצוקריכען. מיט די „בעזימער" האט מען געמיינט די ציליגדרישע קערבארשטען, וועלכע די קוימענקערערס געברויכען. די דאזיגע בארשטען האט מען דורכגעפיהרט היז און צוריק אין יעדען קוימען פון הויז. עס איז ניטא קיין הינטער־ארויסגאנג, דורך וואס אימיצער וואלט געקענט ארונטער־ארויסגעהן בעת די קאמפאניע איז ארויף די טרעפ. דער קערפער פון מאדמואזעל ל'עספאנאי איז געווען אזוי שטארק ארייניגעהאקט אין קוימען, אזש מען האט עס ניט געקענט ארויסנעהמען, ביז וואנען פיער אדער פינף פון דער קאמפאניע האבען ניט צוזאמענגענומען זיך מיט זייערע קרעפטען.

„פאל דיומא, א דאקטאר, זאגט עדות, אז מען האט איהם געדופען ארום באגינען אנצוקוקען די קערפערס. זיי זיינען בוידע דענסטמאל געלעגען אויפ'ן לייוועגט פון דעם בעטגעשטעל אין דעם צימער, וואו מאדמואזעל ל. איז געפונען געווארען. דער קערפער פון דער יונגער פרוי איז געווען שטארק צעקלאפט אוז אפגעשונדען. דער פאקט, וואס מען האט עס אריינ־

זייערע האנדלונגען, אחוץ די מעטאדע פון מאמענט. זיי מאכען א גרויסען פּאראד פון מאסרעגלען, אבער ניט זעלטען זיינען די דאזיגע מאסרעגלען אזוי שלעכט אנגעוואנדט פּאר די געפּלאנטע צוועקען, אז זיי דערמאנען אן מאסיע ושאדענ׳ס שיקען נאך זיין Robe-de-chambre pour mieux ontendre musique. די רעזולטאטען, וואס ווערען דערגרייכט דורך זיי זיינען ניט זעלטען איבערראשענד, אבער מעהרסטענטייל ווערען זיי דערגרייכט דורך איינפאכע פלייסיגקייט און טעטיגקייט. וועז די דאזיגע אייגנשאפטען פעהלען, פאלען דורך זייערע פלענער. ווידאק, צום ביישפּיל, איז געווען א גוטער טרעפער אוז א מענש מיט אויסדרויער. אבער זיין אינטעלעקט איז ניט געווען געביל־דעט, האט ער כסדר געמאכט טעות׳ן דורך דער אינטענסיוויטעט גופא פון זיינע אונטערזוכונגען. ער האט געשעדיגט זיין ווייזאן דורך דעם וואס ער האט זיין צוועק געהאלטען צו נאהענט צו זיך. ער האט אפשר געקענט זעהן אייגעם אדער צווייי פונקטען מיט אומגע־וועהנליכער קלארקייט, אבער טוענדיג אזוי, האט ער נויטוועגדי־גערווייז פארלארען פון אויג די זאך אלס א גאנצע. אט אזוי, זעה־סטו, איז דא אזא זאך, וואס איז צו טיף. דער אמת איז ניט אלע מאל אין דער מיפענישן. פאקטיש, וואס איז שייך דאס מעהר וויכטיגע וויסען, גלויב איך, אז דער אמת איז באשטענדיג פון אויבען אויף. די טיפקייט לייגט אין די טאלען, וואו מיר זוכען זי, און ניט אויפ׳ן שפיץ בארג, וואו מיר געפינען זי. די אופנים און קוועלען פון דעם דאזיגען מיז טעות׳ן זיינען גוט טיפיפיצירט אין דער באאבאכטונג פון די הימלישע קערפערס. וועז מען קוקט אויף א שטערען ווארפענדיג אויף איהם בליקען, וועז מען באט־דאכט איהם פון דער זייט וועהרענדיג צו איהם די אויסווערטיגע טיילען פון דער ר ע ט י נ ע (מעהר מסוגל אויף אויפצונעמען שוואכע אייגדריקען פון ליכט ווי די אינוועניגסטע) — קען מען דאן דעם שטערן זעהן קלאר, מען קען מעהר אפשעצען זייז גלאנץ, א גלאנץ, וועלכער ווערט טונקעלער אויף אזוי פיעל, אויף וויפיעל מיר קערען אונזער זעהקראפט א י נ ג א נ צ ע ן צו דעם שטערען. טאקע א גרעסערע צאהל שטראלען פאלען אויפ׳ן אויג

ווארעז, כאטש עס זיינען אויסגעפרעגט געווארעז אייניגע אנדערע פערזאנען. אזא מיסטעריעזער מאדד, אז אזוי פּאראלאנטערט אין אלע זיינע אינצעלהייטען, איז נאר קיינמאל ניט באגאנגען געווארעז אין פּאריז — אויב ס'איז ווירקליך א מאדד אינגאנצען באגאנגען געווארעז. די פּאליציי הויבט ניט אן צו ווייסען, וואס צו טאן דא — אן אומגעווענליכע פּאסירונג אין אן אפערע פון אזא כאראקטער. עס זעהט זיך אבער ניט קיין שאטען פון א שפּור".

די אוועגט-אויסגאבע פון דער צייטונג האט דערצעהלט, אז די גרעסטע אויפרעגונג קומט נאר פּאר אין דעם קווארטאל סב. ראש, אז דער פּלאץ, וואו דאס איז פּאראגעקומען, איז נאר א מאל פּארזיכטיג ארומגעזוכט געווארעז. און מען האט פון דאס ניי ארומגעפרעגט עדות, אבער דאס אלעס האט צו גארנישט געפיהרט. א פּאסטסקריפּטום אבער האט דערמאנט, אז אדאלף לע באן איז ארעסטירט געווארעז און אריינגעזעצט געווארעז אין געפענגניש, כאטש קיין זאך האט ניט אויסגעזעהן צו פּארמישען איהם אין דער געשיכטע, אחוץ די פּאקטען, וואס זיינען שוין אנגענעבען געווארעז.

דיופּען האט געשיינט מאדנע צו זיין פּאראינטערעסירט אין דעם פּארשריט פון דער דאזיגער אפערע — אזוי האב איך ווענסטענס געאורטיילט פון זיין האלטען זיך, ווארים רעדען האט ער ניט געריעדט. ערשט נאך דער באקאנטמאכונג, אז לע באן איז אינגעשפּארט געווארעז, האט ער מיך געפרעגט מיין מיינונג יועגען די מארדען.

איך האב בלויז געקאנט איינשטימען מיט נאנץ פּאריז, צו באטראכטען דאס אלס אומלייזבארע געהיימנים. איך האב קיין שום מיטעל ניט געזעהן, ווי אזוי עס קען זיין מעגליך צו דערגעהן א שפּור פון דעם מערדער.

— מיר דארפען ניט אורטיילען ווענען די מיטלען, — האט דיופּען געזאגט, — ווערלינ אט די ניט-ממשות'דינע אונטערזוכונג. די פּאריזער פּאליציי, וועלכע איז אזוי געריהמט פּאר איהר שארפּזין, איז כיטרע, אבער מעהר ניט. עס איז ניטא קיין מעטאדע אין

הויז מיט דער געוויסטער אויפמערקזאמקייט, וואס איך האב דערזין ניט געקענט זעהן קיין שום מעגליכען צוועק.

געהענדיג צוריק מיט'ן זעלבען וועג, זיינען מיר צוריקגעקומען צום פראנט פונ'ם הויז, האבען אנגעקלונגען אן באוויזען אונזער ערלויבנישפאפיר. די אגענטען, וואס האבען געהאט די אויפזיכט, האבען אונז אריינגעלאזען. מיר זיינען אריף אויבען אן אריין אין דעם חדר, וואו דער קערפער פון מאדמואזעל ל' עספאנאי איז געפונען געווארען, אן וואו ביידע טויטע זיינען נאך געלעגען. די אומארדנונג איז צימער האט מען ווי געווענליך איך נאך אויערגעלאזען. איך האב קיין זאך ניט געזעהן, אחוץ דאס וואס איז געווען באשריבען אין דער „גאזעט דע טריבונא". דיוסעז האט אלצדינג אויסגעפארשט, אפילו די קערפערס פון די קרבנות. מיר זיינען דאן אריין אין די אנדערע צימערן אן דערנאך ארונטער אין הויף. א זשאנדאר האט אונז אומעטום באגלייט. די אונטערזוכונג האט אונז באשעפטיגט ביז עס איז געווארען פינסטער, אן דאן זיינען מיר אוועק. אויפ'ן וועג אהיים האט מיין קאמפאניאן זיך אויף א ווייל אריינגעכאפט אין דער רעדאקציע פון אייגער פון די טעגליכע צייטונגען.

איך האב געזאגט, אז די קאפריזען פון מיין פרייגד זיינען געווען פיעלפאכיג, אן אז Je Les menageais וואהרים די דאזיגע פראזע האט צו זיך קיין גלייכען ניט אין ענגליש. ער האט איצט אזוי געפיהלט, ניט צו לאזען זיך רעדען וועגען דעם ענין פון דעם מארד ביז אויף מארגען ארום האלבען טאג. דאן האט ער מיר פלוצלונג א פרעג געטאן, אויב איך האב באמערקט עפעס זונדערבארעם אויפ'ן פלאץ פון דער רציחה.

עס איז עפעס געווען אין דעם אופן, ווי ער האט באטאנט דאס ווארט „זונדערבארעם", וואס האט מיך געמאכט אויפצושוידערן, אלייז ניט וויסענדיג פארוואס.

— ניין, גארנישט זונדערבארעם, — האב איך געזאגט, — וועניגסטענס, ניט מעהר, ווי פיעל מיר האבען ביידע געזעהן באשריבען אין דער צייטונג.

איז דעם לעצטען פאל, אבער איז דעם ערשטען איז דא מעהר רא־
פּיניִרטע פּעהיגקייט צו באגרייפען. דורך צופּיעל גרינדליכקייט
פּאר־פּלאַנטערט מיר אוֹן שוואכען אפּ דעם פּארשטאנד: אוֹן עם
איז מעגליך צו מאכען, אז אפּילו וועגום אליין זאל פּארשווינדען
פּון הימעל דורך א צו אויסגעהאלטענע, צו קאנצענטרירטע אדער
צו דירעקטע פּארשונג.

— וואס איז שייך די דאזיגע מארדען, מא לאמיר אליין מא־
כען אן אונטערזוכונג פּאר זיך, אידער מיר וועלען פּאסען א מיי־
נונג וועגען דעם. אן אונטערזוכונג וועט אונז פּארשאפען פּאר־
געניגען — (איך האב געטראכט, אז דאס איז א צו מאדנער אויס־
דרוק איז דעם פּרט, אבער איך האב גארנישט געזאגט) — אוֹן
אחוץ דעם האט לע באו מיר איינמאל געטאן א טובה, פּאר וועלכער
איך בין ניט אומדאנקבאר. מיר וועלען אריבערגעהן אוֹן זעהן
דעם פּלאץ מיט אונזערע אייגענע אויגען. איך קען זש——, דעם
פּאליציי־פּרעפעקט, אוֹן מיר וועלען קיין שווערigקייט ניט האבען
צו קריגען די נויטיגע ערלויבניש.

די ערלויבניש האבען מיר געקראגען, אוֹן מיר זיינען גלייך
אוועק אויף דער מארג־גאס. דאס איז איינע פּון די מיזעראבלע
גאסען, וואס האקען זיך אריין צווישען דער רישעליע־גאס אוֹן
דער גאס סט. ראש. עס איז געווען שפּעט נאכמיטאג, וועו מיר
זיינען אהין אנגעקומען, וואַרים דער דאזיגער קוואַרטאל איז זעהר
וויִיט פּון דעם קוואַרטאל, וואו מיר וואוינען. דאס הויז האבען
מיר לייכט געפּונען, וואַרים דאַרטען זיינען נאר א סך מענשען גע־
שטאנען אוֹן האבען פּון אנטקעגען גאס ארויפּגעקוקט צו די פּאר־
מאכטע לאדענס מיט א צוועלאזער נייגעריגקייט. עס איז געווען
א געוועהנליך פּאריזער הויז, מיט א טויער, אוֹן אויף איין זייט פּון
דעם טויער איז געווען א באלאזטע וואך־בודקע מיט א שיפּ־פּאנעל
אינ׳ם פענסטער אנצייגענדיג א Loge de coucierge. אידער
מיר זיינען אריין אינוועניג, זיינען מיר אווען ארויף־גאס, האבען
זיך פּארקירעווט אין א זייטיג געסעל, אוֹן דאַן ווידער אמאל
פּארקירעוועגדיג זיך, אריין הינטער דער געבוידע — דיופּען האט
דערווייל ארומגעקוקט די נאנצע נאכבארשאפט, אוֹן אויך דאס

פֿארציע פון איהר שיינבאַרער אומלייזבארקייט אין די אויגען פון דער פֿאַליציי.

איד האָב אַנגעקוקט דעם רעדנער מיט שטומער פֿאַרוואונדערונג.

— איך וואַרט איצט, — האָט ער וויטער געזאגט, קוקענדיג צו דער טיר פון אונזער וואוינונג, — איך וואַרט איצט אויף אַ מענשען, וועלכער האָט אפשר אַליין ניט געטאָן די דאָזיגע הרינות, אבער אין אַ געוויסער מאָס האָט ער געמוזט זיין פֿארמישט אין דער רציחה. אין דעם ערגסטען טייל פון די באַגאַנגענע פֿארברעכענס איז ער וואַהרשיינליך אומשולדיג. איך האָף, אז איך בין געראַטן מיט אָט דער השערה מיינער, וואַרים אויף איהר האָב איך געבויט מיין ערוואַרטונג צו לייזען די גאַנצע רעטעניש. איך ערוואַרט דאָ דעם מאָן, דאָ אין צימער, יעדען מאָמענט. עס איז אמת, אז ער קען ניט קומען אויב, אבער וואַהרשיינליך איז, אז ער וועט יאָ קומען. וועט ער קומען, וועט מען מוזען איהם פֿארהאַלטען דאָ. אָט זיינען פיסטאַלעטען, און מיר ביידע וויסען, ווי צו געברויכען זיי אין פאַל מען וועט דארפען.

איד האָב גענומען די פיסטאַלעטען, קוים וויסענדיג וואָס איד טו, אדער גלויבענדיג וואָס איך הער, און דיופען האָט זיך פֿארטיפֿט געזעצט, מעהר אויסזעהענדיג, ווי ער וואַלט רעדען צו זיך אַליין. איד האָב שוין געראַדט וועגען זיין אבסטראַקטער מאַניערע אין אזעלכע מאָמענטען. רעדען האָט ער טאַקע גערעדט צו מיר, אבער זיין שטימע, כאָטש פאר קיין פאַל ניט הויך, האָט געהאָט די אינטאַנאציע, וואָס ווערט אַלגעמיין געברויכט, בעת מען רעדט צו איינעם, וואָס געפינט זיך זעהר וויט. זיינע אויגען, אַהן אַ שום אויסדרוק, האָבען געקוקט נאָר אויף דער וואַנט.

— אז די שטימען, וועלכע די קאָמפּאַניע אויף די טרעפּ האָט געהערט קריגענדיג זיך, — האָט ער געזאָגט, — זיינען ניט געווען די שטימען פון די פרויען אַליין, דאָס איז פולשטענדיג באַוויזען געווארען פון די ערות. דאָס באַפרייט אונז פון יעדען שום צווייפעל אין דער פראַגע, צי די אַלטע פרוי האָט אפריהער געזעצט, מעהר אויסזעהענדיג, ווי ער וואַלט רעדען צו זיך אַליין. איד האָב שוין געראַדט וועגען זיין אבסטראַקטער מאַניערע אין אזעלכע מאָמענטען. רעדען האָט ער טאַקע גערעדט צו מיר, אבער זיין שטימע, כאָטש פאר קיין פאַל ניט הויך, האָט געהאָט די אינטאַנאציע, וואָס ווערט אַלגעמיין געברויכט, בעת מען רעדט צו איינעם, וואָס געפינט זיך זעהר וויט. זיינע אויגען, אַהן אַ שום אויסדרוק, האָבען געקוקט נאָר אויף דער וואַנט.

— אז די שטימען, וועלכע די קאָמפּאַניע אויף די טרעפּ האָט געהערט קריגענדיג זיך, — האָט ער געזאָגט, — זיינען ניט געווען די שטימען פון די פרויען אַליין, דאָס איז פולשטענדיג באַוויזען געווארען פון די ערות. דאָס באַפרייט אונז פון יעדען שום צווייפעל אין דער פראַגע, צי די אַלטע פרוי האָט אפריהער געזעצט

— די „גאזעט", — האט ער זיך אנגערופן, — האב איך מורא, האט זיך ניט אריינגעטראכט אין דעם אומגעוועהנליכן שוידער פון דער זאך. אבער לאמיר ניט רעדן וועגן די פוסטע מיינונגען פון דער דאזיגער צייטונג. עס שיינט מיר, אז די דאזיגע נעהיימנים ווערט באטראכט אלס אומלייזבאר, צוליעב דער זעלבער אורזאך, וועלכע זאל זי מאכען באטראכט צו ווערן אלס זעהר לייזבאר — איך מיין צוליעב דעם מאדנעם כאראקטער איהרען. די פאליציי איז צעמישט, וויל עס שיינט דא ניט צו זיין קיין מאטיוו, ניט פאר'ן מארד גופא, נאר פאר דער שוידערליכקייט פון דעם מארד. זי איז אויך צעמישט פון דער באשיינפערליכער אוממעגליכקייט צו מאכען עס זאל שטימען דאס וואס מען האט נעהערט קולות קריגענדיג זיך, מיט'ן פאקט וואס מען האט אויבען קיינעם ניט געפונען אחוץ די דער'הרג'עטע מאדמואזל'ס פאנאי, און אז עס איז אוממעגליך געווען ארויסצוגעהן, ניט באמערקט צו ווערן פון דער קאמפאניע, וואס איז ארויף די טרעפ. די ווילדע אומארדנונג פון צימער: דער קערפער, אריינגעשפארט מיט'ן קאפ אראפ, אין קוימען: דאס שרעקליכע צוקאליעטשען פון דער אלטער פרוי'ס קערפער: די דאזיגע אלע באטראכטונגען, מיט די וואס איך האב ערשט דערמאנט, און די אנדערע, וועלכע איך דארף ניט דערמאנען, זיינען גענוג געווען צו פארליזירען די קרעפטען, מאכענדיג פאלשטענדיג צוגישט די באריהמערישע שארפזיניגקייט פון די רעגירונגס־אגענטען. זיי זיינען אריינגעפאלען אין דעם גרויסען אבער אלגעמיינעם טעות פון צוזאמענמישען דאס אומגעוועהנליכע מיט אומפארשטענדליכען. אבער טאקע דורך די אפווייכונגען פון דעם גראד פון דעם געוועהנליכען שלאגט דער פארנונפט זיך דורך זיין וועג, אויב דאס איז בכלל מעגליך, אין זיין זוכען דעם אמת. אין די אונטערזוכונגען, וועלכע מיר מאכען איצט, דארף ניט אזוי פיעל געפרעגט ווערן „וואס האט פאסירט?", ווי „וואס האט אזוינס פאסירט וואס עס האט קיינמאל ביז אהער ניט פאסירט? אין דער אמת, איז די לייכטקייט, מיט וועלכער איך וועל דערגרייכען, אדער האב דערגרייכט, די לייזונג פון דער דאזיגער געהיימנים, אין דער דירעקטער פראַ־

אז דאס איז די שטימע פון א שפאניער, און „ער וואלט אפשר דערקענט אייניגע ווערטער, וועלן ער וואלט געלערנט באקאנט מיט שפאניש". דער הא־לענדער באהויפטעט, אז עס איז געווען די שטימע פון א פראנ־צויז; אבער מיר געפינען, ווי עס ווערט דערקלערט, אז „אזוי ווי ער פארשטעהט ניט קיין פראנצויזיש, ווערט אט דער עדות אויסגעפרעגט, דורך א דאלמעטשער." דער ענגלענדער רעכענט, אז עס איז די שטימע פון א דייטש, און „ער פארשטעהט ניט קיין דייטש." דער שפאניער איז זיכער, אז דאס איז געווען די שטימע פון אן ענגלענדער, אבער „ער אורטיילט נאך דער אינטאנאציע" אליין, „ווייל ער האט קיין שום ידיעה ניט אין ענגליש." דער איטא־ליענער גלויבט, אז עס איז געווען די שטימע פון א רוס, אבער „ער האט קיינמאל ניט נערעדט מיט א געבארענעם פון רוסלאנד." נאכמעהר, א צווייטער פראנצויז שטימט ניט איין מיט'ן ערשטען, און ער איז זיכער, אז די שטימע איז געווען פון אן איטאליענער; אבער אזוי ווי ער איז ניט באקאנט מיט דער שפראך, איז ער ווי דער שפאניער „איבערצייגט פון דער אינטאנאציע." היינט ווי מאדנע אומגעוועהנליך יענע שטימע האט געמוזט ווירקליך זיין, אז מען האט וועגען איהר אזוי פיעל באהויפטונגען געקענט ארויסברענגען! — אז אין איהרע טענער האבען אפילו די איינוואוינער פון די פינף גרעסטע טיילען פון אייראפא ניט געקאנט דערקענען עפעס באקאנטעס! וועסטו דאך זאגען, אז עס האט געקענט זיין די שטימע פון אן אזיאט, פון אן אפריקאנער; זייענען ניטא קיין סך אזיאטען אדער אפריקאנער אין פאריז. אבער ניט לייקענענדיג דעם אויספיהר, ווי איך איצט דיר אויפמערקזאם מאכען נאר אויף דרייי פונקטען. איין עדות באצייכענט די שטימע, אז זי איז „גיכער הארט, ווי שארף", צוויי אנדערע זאגען, אז זי איז געווען „שנעל און נידיג". קיין שום עדות האט ניט דערמאנט, אז ער זאל

קענט פּטר'ן די טאכטער, און דערנאך באגעהן זעלבסטמארד. איך רער דא וועגען דעם פונקט פון מעטאדע וועגען, ווארים עם וואלט ניט געווען פּאר מאדאם ל'עספּאנאי'ס כחות אריינצושפּארען איהר טאכטער'ס קערפּער ארויפּצוצו אין קוימען, אזוי ווי מען האט עס געפּונען: און דער אופן פון די וואונדען אויף איהר אייגענעם קערפּער שלייסט אינגאנצען אויס דעם געדאנק פון זעלבסט־מארד. אלזא, איז דא באגאנגען געווארען א מארד דורך א דריטען צד, און די שטימען פון אט דעם דריטען צד האט מען דאס געהערט קריגענדיג זיך. לאמיר איצטער ערינערן זיך — ניט דאס גאנצע עדות־זאגען מכח די דאזיגע שטימען — נאר וואס איז געווען זונדערבאר ערער אין אט יענעם ערות־זאגען. האסטו באמערקט עפּעס זונדערבארעס וועגען דעם?

איר האב באמערקט, אז איז דער צייט וואס אלע עדות האבען איינגעשטימט אין דער השערה, אז די גראבע שטימע איז געווען פון א פראנצויז, איז אבער ניט געווען קיין איינשטימיגקייט מכח דער שארפער, שניידענדיגער שטימע, אדער ווי איינער האט זי באצייכענט אלס הארטע שטימע.

— דאס איז דאך וואס מען האט עדות געזאגט — האט דיופּען זיך אנגערופּען, — אבער ניט די זונדערבארקייט פון דעם עדות־זאגען. דו האסט גארנישט ניט באמערקט כאראקטעריסטישעס. דאך איז דארט עפּעס גענוג וואס צו באמערקען. די עדות, ווי דו זאגסט, האבען איינגעשטימט מכח דעם גראבען קול: דא זיינען זיי געווען איינשטימיג. אבער מכח דעם שניידענדיגען קול, איז דאס זונדערבארע ניט דאס וואס זיי האבען ניט איינגעשטימט, נאר דאס וואס בעת א איטאליענער, אן ענגלענדער, א שפּאניער, א האלענדער און א פראנצויז האבען געזוכט עס צו שילדערן, האט איטליכער גערעדט פון דער שטימע ווי פון דער שטימע פון אן אויסלענדער. איטליכער איז זיכער, אז דאס איז ניט געווען די שטימע פון זיינע אייגענע לאנדס־לייט. איטליכער פארגלייבט עס ניט צו דער שטימע פון א מענשען פון וואסער ניט איז פאלק, מיט וועמעס שפּראך ער איז באקאנט — נאר אומגעקערט. דער פראנצויז שטעלט זיך פאר,

געווארען, אדער לכל־הפחות אין דעם דערביי־איגען צימער, בעת די קאמפאניע איז ארויף די טרעפ. אויב אזוי, איז נאר אין אט די צוויי חדרים מוזען מיר זוכען דעם ארויסגאנג. די פאליציי האט אויפגעריסען די דילען, די סטעליעם אוז די וועגט, אין אלע זייטען. וועז עס וואלט געווען א ג ע ה י י מ ע ר ארויס־גאנג, וואלטען זיי עס באמערקט. אבער ניט טרויעגדיג ז י י ־ ע ר ע אויגען, האב איך אונטערזוכט מיט מיינע אויגען. הייסט דאס, אז ק י י ז געהיימער ארויסגאנג איז ניט געווען. ביידע טירען, וואס פיהרען פון די צימערן אין קארידאר אריין, זיינען געווען גוט פארשפארט, מיט די שליסלען אינווענדיג. לאמיר איצ־טער א קוק טאן די קוימענס. אט דורך די קוימענס, כאטש זיי זיי־נען פון געווענליכער בריט, אז אכט אדער צהן פום איבער'ן פריפעטשאק, וועט דאך ניט קענען דורכגעהן דער קערפער פון א גרויסער קאץ. אזוי וויי עס איז פולשטענדיג אוממעגליך ארויסצוגעהן אויף די אופנים, וואס זיינען ערשט אנגעווויזען ge־וואדעז, מוזען מיר זיך וועגדעז צו די פענסטער. דורך די פענס־טער פון פאדערשטען צימער וואלט מען בשום אופן ניט געקענט אנטלויפען ניט וועדענדיג באמערקט פון דעם עולם אין גאס. אויב אזוי, האבען די מערדער ג ע מ ו ז ט ארויסגעהן דורך די פענ־סטער פון דער הינטערשטען צימער. איצט אז מיר זיינען געקומען צו אט דעם שלום אויף אזא אומצווייפעלהאפטען אופן, איז ניט קיין וועג פאר אונז אלם פארשער צו פארווארפען עס צוליב די שיינבארע אוממעגליכקייטען. עס בלייבט נאר פאר אונז צו בא־וויזען, אז די דאזיגע שיינבארע "אוממעגליכקייטען" זיינען אין דער אמת'ן גארניט אזוי.

— עס זיינען דא צוויי פענסטער אין דעם צימער. איינס איז ניט פארשטעלט פון קיין מעבעל אוז מען זעהט עס אינגאנצען. דער אונטערשטער טייל פונ'ם אנדערען פענסטער איז באהאלטען פון אויג דורכ'ן קאפ פון זעהר א שווערען בעט־געשטעל, וואס איז זעהר הארט צוגעדרוקט צו איהם. דאס ערשטע פענסטער איז ge־פונען געווארען גוט פארהאקט פון אינווענדיג. עס האט זיך ניט געוואלט אונטערגעבען, וועז מען האט אנגעווענדט די גרעסטע

דערקענען ווערטער, קלאַנגען וואָס זאָלען עהנליך זיין צו ווער־טער.

—איך וויים ניט, — האָט דיוּפּען ווייטער געדעדט, — וואָס פּאַר אַן איינדרוק איך האָב ביי אַהער געקענט מאַכען אויף דיין אייגענעם שכל: אַבער איך וועל זיך ניט קווייטקלען צו זאָגען, אַז ריכטיגע דעדוקציעס, אַפילו אָט פּון דעם טייל עדות־זאָגען — דער־טייל מכח דער גראַבער און דער שניידענדיגער שטימע — זיינען אין זיך אַליין גענוג אַרויסצובערענגען א פּאַרדאַכט, וואָס זאָל ווייזען א וועג צו דעם נאָכצוען וויטערדיגען פּאַרטשריט אין דער אינ־טערזוכונג פּון דער געהיימנים. איך האָב געוואָגט „ריכטיגע דע־דוקציעס", אַבער מיין מיין איז ניט אינגאַנצען אויסגעדריקט גע־ווארען. איך האָב געמיינט אינדירעקט אָנצודייטען, אַז די דעדוק־ציעס זיינען די א י י נ צ י ג ע פּאַסיגע, און אַז דער פּאַר־דאַכט וואָקסט פּון זיי א ו מ פּ א ר מ י י ד ל י ך ארויס אלס דער אייניציגער רעזולטאַט. וואָס דער פּאַרדאַכט איז אַבער, וועל איך נאָך איצט ניט זאָגען. איך וויל נאָר, דו זאָלסט האָבען אין זינען, אַז פּאַר מיר אַליין איז עס גענוג שטארק געווען צו געבען א באַשטימטע פּאָרמע — א געוויסע טענדענץ — צו מיינע אונטער־זוכונגען איז דעם צימער.

— לאָמיר איצט אין אונזער פּאַנטאַזיע זיך אריבערטראָגען אין דעם דאָזיגען צימער. וואָס וועלען מיר די ערשטע זאַך דאָ זע־כען? דעם וועג, ווי אַזוי די מערדער זיינען ארויס. עס וועט ניט זיין איבעריג צו זאָגען, אַז קיינער פון אונז גלויבט ניט אין אי־בערנאַטירלעכע פּאַסירונגען. מאָראַם און מאַדמואַזעל ל'עספּאַנאי זיינען ניט פּארניכטעט געווארען פון גייסטער. די וואָס האָבען עס געטאָן, זיינען געווען בשר ודם'ס און זיי זיינען אַנטלאָפען אויף א נאַטירלעכען אופן. היינט ווי אַזוי? גליקלעכערווייז איז דאָ נאָר איין אופן, ווי צו חקירה'ן זיך וועגען דעם פּונקט, און יע־נער אופן מוז אונז פיהרען צו א באַשטימטען באַשלוס. לאָמיר חוקר ודורש זיין, איינס נאָכ'ן אַנדערן, די מעגליכע וועגען, ווי אַזוי מען האָט געקענט ארויס. עס איז קלאָר, אַז די מערדער זיינען גע־ווען אין דעם צימער, וואו מאַדמואַזעל ל'עספּאַנאי איז געפונען

כונג האט גלייך אויפגעדעקט די באהאלטענע ספרונזשינע. איך האב עס א קוועטש געטאן, און צופרידען מיט דער אנטדעקונג, האב איך זיך איינגעהאלטען ניט אויפצוהויבען די פענסטער ראם.

— דערנאר האב איך צוריק אריינגעזעצט דעם נאגעל, און באטראכט דאס אויפמערקזאם. אימיצער זאל ארוים דורכ'ן פענסטער, קען עס צוריק פארמאכען, און די ספרונזשינע וואלט פארהאקט, אבער דער נאגעל וואלט ניט געקענט צוריק אריינגעזעצט ווערען. דער שלום איז געווען איינפאר, און ווידער באשרענקט אין פעלד פון מיינע אונטערזוכונגען. די מערדער האבען ג ע מ ו ז ט אנטלויפען דורכ'ן אנדער פענסטער. זיך פארשטעלענדיג אלזא, אז די ספרונזשינעס אין יעטווידער ראם זיינען די זעלבע, ווי עס איז וואהרשיינליך געווען, האט ג ע מ ו ז ט געפונען ווערען אן אונטערשייד צווישען די נעגעל, אדער לכל־הפחות צווישען די אופנים פון זייער אויפריכטונג. ארויפקריכענדיג אויפ'ן לייוועגט פונ'ם בעט־געשטעל, האב איך אריינגעקוקט איבער'ן קאפ־ברעט, באטראכטענדיג גוט די ציווי־טע פענסטער־ראם. דורכשפארענדיג מיין האנט הינטער'ן ברעט, האב איך באלד אויסגעפונען און א דריק געטאן די ספרונזשינע, וועלכע, ווי איך האב זיך פארגעשטעלט, האט געהאט איין פנים מיט איהר שכנה. איך האב איצט א קוק געטאן אויפ'ן נאגעל. ער איז געווען פונקט אזוי גראב ווי דער אנדערער, און ווי עס שיינט אויך אריינגעפאסט אויפ'ן זעלבען אופן — אריינגעשלאגען כמעט ביז צום קעפל.

— דו וועסט דאך זאגען, אז איך בין געווען צעטומלט: אבער אויב דו דענקסט אזוי, פארשטעהסטו דאן ניט די טבע פון די אינדוקציעס. איך מוז דיר זאגען, אז איך האב קיין אייז מאל קיין טעות ניט געמאכט. דער שפור איז קיינמאל, אויף קיין רגע ניט, פארלארען געגאנגען. עס איז ניט געווע קיין בראך אין קיין שום רינג פון דער קייט. איך האב נאכגעשפירט דעם סעקרעט ביז צו זיין ענדגילטיגען רעזולטאט, און יענער רעזולטאט איז געווען דער נאגעל. איך האב געהאט, זאג איך, פאר זיך אין יעדער הינזיכט דאס אויסזעהן פון זיין חבר אינ'ם

קרעפּטעז צו עפּענען עס. א גרויסע לאָך איז אויסגעגבערט געווען מיט אַז עגבער איז דער ראָם צו־לינקס, און זעהר א גרויסער נאָגל איז געפּונען געווארען דארט אריינגעזעצט במעט ביז קעפּל. ארומקוקענדיג דאָס אנדער פענסטער האָט מען געזעהן דארט אן עהנליכען נאָגל אריינגעשפּארט, און א שטארקער פּאָר־זוך אויפּצוהויבען די דאזיגע פענסטער־ראָם איז אויך געווען אומ־זיסט. די פּאָליציי איז שוין איצט געווען פולשטענדיג זיכער, אז דורך אט די ערטער האָט מען ניט געקענט ארויסגעהן. און ד ע ר פ א ר האָט מען געטראכט, אז עס איז נאָכ איבעריג ארויסצוגעהן די נעגל און צו עפּענען די פענסטער.

— מיין אייגענע אונטערזוכונג איז געווען עטוואָס מעהר גענוי, און עס איז געווען אזוי, צוליעב דער אורזאַך וואָס איך האָב ערשט אנגענעבען — וויל איך האָב געוואוסט, אט דא איז דאָס, וואו אלע שיינבארע אוממעגליכקייטען מ ו ז ע ן באַווי־זען ווערען, אז אין דער וירקליכקייט זיינען זיי גארניט אזוי.

— איך האָב אלזא גענומען דענקען — א פּאָסטעריארי. די מערדער ז י י נ ע ן אנטלאפען דורך איינס פון אט די פענ־סטער. וויבאלד אז אזוי, האָבען זיי ניט געקענט צוריק פּאר־האלטען די ראָמען פון אינוועניג, אזוי ווי מען האָט זיי געפונען פּארהאקט, — די באטראכטונג, וועלכע האָט דורך איהר באשיינ־פּערליכקייט געמאכט אז ענדע צו דער פּאליציי'ס פּארשונג אויף אט דעם פּלאַץ. דאָך זיינען די ראָמען ג ע ו ע ן פּארהאקט. האָבען זיי סיידען ג ע מ ו ט. האָבען די קראפט אלײן צו פּאר־האלטען זיך. מען האָט ניט געקענט אויסדרעהען זיך פון אט דעם שלום. איך בין צוגענאָנגען צום ניט־פּארשטעלטען פענסטער, האָב ארויסגענומען דעם נאָגל מיט עטוואָס שווערינקייט, און געוואלט אויפהייבען די ראָם. זי האָט זיך ניט געלאזען, ווי איך האָב אפּרי־הער זיך פּארגעשטעלט. איצט האָב איך געוואוסט, אז דא געפינט זיך א באהאלטענע ספּרונגשיינע, און אט די באשטעטיגונג פון מיין געראנק האָט מיך איבערצייגט, אז מיין פּרעמיסע וועניגסטענס איז ריכטיג, ווי מיסטעריעז עס זאלען ניט זיין די אומשטענדען, וואָס זיינען פּארבונדען מיט די נעגל. א זארגפעלטיגע אונטערזו־

מיין שפאציירנאנג מיט דיר ארום דער געביידע. ביי א פינף פוס אוו
א האלב פונ׳ם פענסטער, וועגען וועלכען מיר רעדען דא, לויפט א
דראט פון א בליץ־אפליטער. פון אט דער דראט וואלט פאר
קיינעם ניט געווען מעגליך צו דערגרייכען דאס פענסטער גופא.
וועגען אריינגעהן איז אפגערעדט. איך האב אבער באמערקט,
אז די לאדענס פון דעם פערטען שטאק זיינען געווען פון א מאד־
נעם סארט, וואס די פאריזער סטאליארעס רופען פ ע ר א ־
ד ע ס — א סארט לאדען, וואס וועלט זעלטען באנוצט ביי
היינטיגען טאג, אבער מען זעהט זיי אפט אויף די אלטע היי־
זער אין ליאן אוו באדרא. זיי זעהן אויס אזוי ווי א געוועהנליכע
טיר (איין אייגיגע, ניט קיין פליגעל־טיר) א חוץ וואס די אונ־
טערשטע העלפט איז געמאכט אזוי ווי א נעץ אדער אויסגעארבייט
אין אפענע גראטעס. געבענדיג אזוי די געלעגענהייט אויסגעציי־
כענט אנצוהאלטען זיך מיט די הענט. אין דעם איצטיגען פאל
זיינען די לאדענס געווען פולע דרייי אוו א האלב פוס בריים. וועז
מיר האבען זיי געזעהן הינטען פון הויז, זיינען זיי ביידע געווען
ביי האלב אפען — דאס מיינט, זיי זיינען אפגעשטאנען אין
גראדע ווינקלען פון דער וואנט. עס איז וואהרשיינליך, אז די
פאליציי, פונ ט ווי איך, האט ארומגעקוקט הינטען דאס הויז:
אבער אויב א.ו, קוקענדיג אויף די פערדעס אין דער ליניע פון
זייער בריים (ווי זי האט עס געמוזט טאן), האט זי ניט באמערקט
די דאזיגע גרויסע בריים גופא, אדער אלענפאלס האט זי פא־
פעהלט צו נעמען דאס רעכט אין אנבעטראכט. אין דער אמת,
איינמאל צופו ידענשטעלענדיג זיך, אז דורך דאנען ארויסגעהן האט
מען בשום או.ן ניט געקענט, האט זי נאטירליך שוין געמאכט דא
אן אויבערפלעכליכע אונטערזוכונג. פאר מיר איז אבער געווען
קלאר, אז דער לאדען, וואס געהערט צום פענסטער וואס צו קא־
פען פון בעט, אויב מען וואלט איהם אינגאנצען צוגעמאכט צו
דער וואנט, וואלט ער געכאפט ביי צוויי פוס פון דעם בליץ־
אפליטער. עס איז אויך געווען קענטיג, אז ביי אן אנשטרענגונג
פון א זעהר אומגעווענליכען גראד קראפטען און קוראש ,וואלט
מען געקענט פון דער דראט ארויז דורכ׳ן פענסטער. דערגרייי־

אַנדער פענסטער. אבער דער ראזיגער פאקט האט לחלוטין ניט געטויגט (ווי אנטשיידענד ער זאל ניט אויסזעהן צו זייז), ווע: מען פארגלייכט עס מיט דעם געדאנק, אז אט דא, ביי דעם פונקט, ענדיגט זיך די שפּור. „עפּעס מ ו ז זיין ניט גלאט", האב איך געזאגט, „מיט דעם נאגעל". איך האב עס אנגעריהרט, אין דאס קעפּעל צוזאמען מיט א פערטעל אינטש פון דעם נאגעל גופא איז ארונטערגעפאלען צוויישען מיינע פינגער. דאס איבעריגע פונ'ם נאגעל איז געבליבען אין דער אויסגעבויערטער לאך, ווי עס איז געווען איבערגעבראכען. דער בראד איז געווען אז אלטע־ (וואהרים די ברענען זיינען געווען פארצויגען מיט זשאוועך), אוו דאס איז ווי עס שיינט, געמאכט געווארען מיט'ן זעץ פון א האמער, וואס האט טיילווייז טיף אריינגעשלאגען אינ'ם אויבען פון דער אונטערשטער ראם דעם אויבערשטען טייל פונ'ם נאגעל. איצט האב איך פארזיכטיג צוריק אריינגעזעצט דעם אויבערשטען טייל אויפ'ן זעלבען פלאץ, פון וואנען איך האב איהם ארויסגענומען. און די עהנליכקייט צו אן אמת'ן נאגעל איז געווען פאל־ קאמען — די לאך איז ניט געווען קענטיג. א דריק טוענדיג די ספרונזשינע, האב איך שטיל אויפגעהויבען די ראם אויף עטליכע אינטשעס: דער קאפ האט זיך אויפגעהייבען, פארבליבענדיג פעסט אין זיין געלעגער. איך האב פארמאכט דאס פענסטער, און דער אויסקוק פונ'ם גאנצען נאגעל איז צוריק געווען פאלקא־ מען.

— די רעטעניש איז דערווייל געלייזט געווארען. דער מער־ דער איז אנטלאפען דורכ'ן פענסטער, וואס צוקאפען פון בעט ארונטערפאלענדיג פון זיך אליין, נאכדעם ווי יענער איז ארוים (אדער אפשר האט ער עס מיט א כיוו צוגעמאכט), איז עס פארהאקט געווארען פון דער ספרונזשינע, און דא האט די פאליציי א טעות געהאט, מיינענדיג, אז דער נא־ געל האלט עס, ניט די ספרונזשינע, און אזוי איז שוין די ווייטערדיגע אונטערזוכונג באטראכט געווארען פאר ניט נויטיג.

— ווייטער איז די פראגע, ווי אזוי איז ער ארונטער. אויף דעם האב איך געקראגען א צופריעדענשטעלענדע דערקלערונג ביי

פארמירטער באגריף פון דעם וואס דיופען האט געמיינט, דורכ־
געפלויגען אין מיין קאפ. איך האב געשיינט צו זיין אויפ'ן ברעג
פון באגרייפען, ניט האבענדיג אבער די קראפט צו באגרייפען,
פונקט אזוי ווי מענשען געפינען זיך צייטענווייז אין א צושטאנד,
אז אט־אט דערמאנען זיי זיך עפעס א זאך, און צום סוף קענען
זיי זיך ניט דערמאנען. מיין פריינד איז אנגענאנגען מיט זיין
געשפרעך.

— דו זעהסט, האט ער געזאגט, — אז איך האב אריבערגע־
טראגען די פראגע פון דעם אופן וויי מען איז ארויס צו דעם
אופן ווי מען איז אריין. מיין פלאן איז געווען איבערצוגעבען
דעם נעראנק, אז אי ארויס אי אריין איז מען אויפ'ן זעלבען אופן,
אויפ'ן זעלבען פונקט. לאמיר זיך איצט אומקערען צו דעם
וואס טוט זיך אין צימער. לאמיר באטראכטען דאס אויסזעהן דא.
די שופלאדען פון קאמאד, זאגט מען, זיינען צעראבירט געווארען,
כאטש פיעלע זאכען זיינען נאך דארט איבערגעבליבען. דער שלום
איז דא א זינלאזער. עס איז ניט מעהר ווי אז השערה — זעהר
א נארישע, און ניט מעהר. ווי אזוי קענען מיר וויסען, אז די
זאכען, וואס זיינען געפונען געווארען אין די שופלאדען, זיינען
אלע, וואס זיינען פריהער געווען אין די שופלאדען? מאדאם ל־
עספאנאי און איהר טאכטער האבען גלעבט א זעהר צוריקגע־
צויגען לעבען, האבען ניט געזעהן קיין געזעלשאפט, זיינען זעל־
טען וואו געגאנגען, האבען זיך ניט געקימערט וועגען א סך קלייי־
דער צו איבערבייטען אויף זיך. די זאכען, וואס זיינען געפונען
געווארען, זיינען וועניגסטענס געווען פון די בעסטע קוואליטעט,
וואס די דאזיגע פרויען האבען נאר געקענט פארמאגען. אויב
א גנב האט וואס ענגומען, פארוואס האט ער ניט ענגומען דאס
בעסטע, פארוואס האט ער ניט ענגומען אינגאנצען? מיט איין
וואגט, פארוואס האט ער איבערגעלאזען פיער טויזענד פראנק
אין גאלד, אום צו באלעסטיגען זיך מיט א פעקעל לייוועגט?
דאס גאלד האט מען נ י ט געטשעפעט. כמעט די גאנצע סומע,
וואס מאסיע מיניא, דער באנקיר, האט דערמאנט, איז געפונען
געווארען אין די זעקלעך אויפ'ן דאך, איך וויל דעריבער, דו זאלסט

כענדיג די דיסטאנץ פון צווישן אין א האלב פוס (מיר שטעלט זיך פאר איצט, אז דער לאדעז איז אינגאנצען אפען), וואלט א רי־ בער געקענט שטארק אנהאלטען זיך אז די גראטעם. אפילאזענדיג דאז די דראט, אוועקשטעלענדיג די פיס גלייך צו דער וואנט אין אפישפרינגענדיג מיט מוט, וואלט ער געקענט א מאל טאז אזוי דעם לאדעז, אז ער זאל זיך פארמאכען, און אויב מיר שטעלען זיך פאר, אז דאס פענסטער איז בשעת מעשה געווען אפען, וואלט ער זיך געקענט אזוי אריינווארפען אין צימער.

— איך וויל, דו זאלסט האלטען באזונדערס אין זינען, אז איך האב געראדט פון זהר אן אומגעוועהנליכען גראד קרעפטען, אלס דורכאוים נויטיג צו זיין ערפאלגרייך אין אזא ריזיקאליישער אן שווערער טאט. מיין פלאן איז צו באווייזען דיר, ערשטענס אז די זאד האט מעגליך געקענט דורכגעפיהרט ווערען: אבער צווייטענס אן א י ב ע ר ה ו י פ ט, וויל איך, דו זאלסט גוט האבען אין זינען דעם ה ע כ ס ט־א ו י ס ע ר ג ו ו ע ה נ ־ ל י כ ע ן, דעם במעט איבערנאטירליכען כאראקטער פון דער־ פלינקייט, מיט וועלכער מען האט דאס געקענט דורכפיהרען.

— דו וועסט אהן צוויפעל זאגען, געבראכענדיג די שפראך פון יוריסטען, אז „אום אויסצומאכען מיין קעיס", האב איך בע־ סער געדארפט אונטערשעצען, אוידער צו באשטעהן אויף דער פולער אפשאצונג פון דער אקטיוויטעט, וואס עס פאדערט זיך אין אט דעם ענין. אזוי פיהרט מען זיך אפשר אין געזעץ, אבער דער פארנונפט פיהרט זיך אנדערש. מיין ענדגילטיגער צוועק איז נאר דער אמת. מיין באלדיגער צוועק איז צו באווייזען דיר די שייכות צווישען די ז ע ה ר א ו מ ג ע ו ו ע ה נ ל י כ ע קרעפטען, וואס איד האב דיר ערשט געזאגט. מיט דער ז ע ה ר מ א ד נ ע ר שנייד־עגדיגער (אדער הארטער) און נ י ט ־ ג ל י י כ ע ר שטימע, וועגען וועמעס נאציאנאליטעט עס האט־ בען קיין צווייי מענשען זיך ניט געפונען, וואס זאלען איינשטי־ מען, און אין וועמעס אויסדריקען מען האט ניט געקאנט דערקענען קיין שום קלאנג פון א זילבע.

ביי די דאזיגע וועדטער איז אן אומבאשטימטער און האלב־

מיטלען. וועניגער ווי אלץ איז מעגליך, אז זיי זאלען פטור ווערען פון דעם ערמאדעטען אויף אזא וועג. אין דעם אופן, ווי מען האט אריינגעשפארט דעם קערפער אין קוימען, וועסטו דאך צוגעבען, אז עס איז געווען עפעס אויסערגעוועהנליך מאדנע — עפעס, וואס שטימט לחלוטין ניט מיט אונזערע אלגעמיינע באגריפען פון מענשליכער טעטיגקייט, אפילו וועו מיר זאלען זיך פארשטעלען די טויער אלס די פארדארבענסטע מענשען. בארעכען אויף, ווי גרויס עס האט געמוזט זיין די קראפט, וואס האט געקענט אריינשפארען מיט גוואלד דעם קערפער ארויסצוציען איז אזא לאר, אז די פאראיניגטע קרעפטען פון עטליכע מענשען איז קוים גענוג געווען ארויסצושלעפען פון אונטען!

— איצט גיב זיך א קער צו די אנדערע סמנים פון העכסט וואונדערליכער קראפט, וואס איז דא געבליבט געווארען. אויפ'ן פריפעטשאק האט מען געפונען דיקע לאקען, זעהר דיקע לאקען, פון גראהע מענשליכע האר. זיי זיינען געווען אויסגעריסען מיט די ווארצלען. דו ווייסט דאך, וואס פאר א גוואלדיגע כח מען דארף האבען, אום ארויסצורייסען אזוי פון קאפ כאטש צוואנציג אדער דרייסיג האר פאר א מאל. דו האסט פונקט ווי איך געזהן די לאקען, ווען דו האלטסט עס האנדעלט זיך דא. זייערע ווארצלען (א שוידערליכער בילד!) זיינען געווען איינגעוואקסען איז שטיקער פלייש פון'ם סקאלפ — א סימן מובחק פון דער וואונדער-קראפט, וואס איז אנגעוועגדט געווארען אויף אויסצורייסען מיט'ן ווארצל אפשר א האלבען מיליאן האר אויף איין מאל. דער האלז פון דער אלטער פרוי איז ניט געווען בלויז איבערגעשניטען, נאר דער קאפ איז לגמרי געווען אפגעהאקט פון'ם קערפער: דער אינסטרומענט איז געווען ניט מעהר ווי א גאל מעסער. איך וויל, אז דו זאלסט אויך א קוק טאן אויף דער בערטא-לערגרויזאמקייט פון די דאזיגע מעשים. וועגען די וואונדען אויפ'ן קערפער פון מאדאם ל'עספאנאי רעד איך דא ניט. מאסיע דיומא און זיין ווירדיגער קאלעגע מאסיע עטיען האבען דערקלערט, אז די וואונדען זיינען געמאכט געווארען מיט א טעמפען אינ-

זיך ארויסשלאגען פון זינען דעם פּעהלערהאפּטען געדאנק וועגען מ א ט י ו ו , וואס איז געבארען געווארען איז די מוחות פון דער פּאליציי צוליעב דעם באווייז וואס עדות האבען דערצעהלט וועגען געלט, וואס איז צוגעטראגען געווארען צו דער טיר פון הויז. צוזאמענטרעפונגען, נאר צעהן מאל מעהר מערקווירדיגע ווי אט די (דאס צוטראגען דאס געלט, און דער מארד, וואס איז באגאנגען גע־ווארען איז משך פון דריי טעג איבער דער פּערזאן, וואס האט דאס געלט געקראגען) טרעפען מיט אונז אלעמען איז יעטווידער שטונדע פון אונזער לעבען, ניט צוציהענדיג קיין אויפמערקזאמ־קייט אפילו אויף א וויילע. צוזאמענטרעפונגען, בכלל, זיינען גרויסע שטרויבעל־שטיינער איז וועג פון יענעם קלאם דענקער, וועלבע זיינען ערצויגען געווארען ניט צו וויסען גארנישט פון דער טעאריע פון וואהרשיינליכקייטען — יענע טעאריע, וועלבער די גלאררייכסטע אביעקטען פון מענשליכער פארשונג האבען צו פאר־דאנקען פאר די גלאררייכסטע באלויכטונגען. אין דעם איצטיגען פאל, וועו דאס גאלד וואלט געפעהלט, וואלט דער פאקט, דאס וואס מען האט געבראכט דאס גאלד מיט דריי טעג פריהער, בא־טראכט געווארען אלס עפּעם מעהר ווי א צוזאמענטרעפונג. דאס וואלט געווען א באשטעטיגונג פון דער דאזיגער אידעע פון מא־טיוו. אבער אונטער די ווירקליכע אומשטענדען פון דער זאך. אויב מיר זאלען אננעמען גאלד פאר'ן מאטיוו פון דער רציחה, מוזען מיר זיך אויך פארשטעלען דעם רוצח פאר אזא גוואלדיגען אידיאט, אז ער זאל האבען אוועקגעווארפען זיין גאלד מיט זיין מאטיוו צוזאמען.

— האלטענדיג איצט כסדר אין זינען די פונקטען, אויף וועל־כע איך האב געצויגען דיין אויפמערקזאמקייט — דער מאדנער קול, די אומגעווענליכע פליקייט און די דערשטוינענדע אפ־וועזנהייט פון מאטיוו און א מארד, וואס איז אזוי זונדערבאר־שוידערליך ווי אט דער — לאמיר איצט כאפען א קוק אויף דער הריגה גופא. א פרוי איז דא דערשטיקט געווארען אויף טויט מיט דעם כח פון העגט, און ארויפגעשפּארט איז קוימען מיט'ן קאפ אראפ. געווענליכע מערדער געברויכען ניט אזעלבע מארד־

צו א ווארט, האט אימער די פארבינדונג פון זיל־בען. אויסער־דעם, די האר פון א משוגענעם זעהט ניט אזוי אוים, ווי די וואס איך האלט איצט אין מיין האנט. איך האב ארויסגענומען אט דעם בינטעל האר פון די שטארק פארקוועטשטע פינגער פון מא־דאם ל'עספאנאי. זאג מיר, וואס קלערסטו וועגען דעם?

— דיופען! — האב איך אויסגערופען אינגאנצען דענעווי־רירט, — אט די האר איז העכסט אומגעוועהנליך, עס איז קיין מ ע נ ש ל י כ ע האר ניט.

— איך האב ניט באהויפטעט, אז דאס איז, — האט ער געזאגט, —אבער איידער מיר וועלען באשליסען אט דעם פונקט, וויל איך זאלסט א קוק טאן אויף אט דער קלייענער צייכענונג, וואס איך האב אראפגענומען דא אויפ'ן פאפיר. עס איז א פאקסי־מילע צייכענונג פון דעם וואס איז אין איין טייל פונ'ם ערות־זאגען געשילדערט געווארען אלס „טונקעלע וואונדען און סימנים פון טיף אייננעשניטענע פינגער־נעגעל" אויפ'ן האלז פון מאדמו־אזל ל'עספאנאי, און איז אנדער טייל(פון די הערדען דיומא און עטיען) אלס א רייה ברוין־בלויע פלעקען, קענטיג די סמנים פון פינגער".

— דו וועסט באמערקען, — האט מיין פריינד פארטגעזעצט, אויסשפרייטענדיג פאר אונז דאס פאפיר אויפ'ן טיש, — אז די דאזיגע צייכענונג גיט דעם באגריף פון א פעסטער און זיכערער האנט. עם זעהט זיך ניט קיין שום א פ ו י י כ ו נ נ . יעדער פינגער איז געבליבען שטעקען איז לייב — מעגליך ביז'ן טויט פונ'ם קרבן — מיט'ן שרעקליכען נעם, אזוי ווי עס איז גלייך פון אנפאנג אריינגעלאזען געווארען. פרואוו איצטער שטעל אוועק דיינע פינגער, אלע פאר איין מאל, איז די באטרעפענדע אפדרו־קען, ווי דו זעהסט זיי.

איך האב אומזיסט געמאטערט זיך צו טאן דאס.

— מעגליך, מיר גיבען ניט דער זאך אז אומפארטייאישע פראבע, — האט ער געזאגט, — דאס פאפיר איז אויסגעשפרייט אויף אן אייזנפאכער אויבערפלאך: אבער דער מענשליכער האלז איז צילינדריש. אט איז א שייטעל האלץ, וואס האט כמעט

סטרומענט: און אויף אזוי ווייט זיינען די דאזיגע הערערן זעהר געראטן. עס איז קלאר, אז דער טעמפּער אינסטרומענט איז געווען דער שטיינערנער ברוק אין הויף, אויף וועלכען דער קרבן איז געפאלען פון פענסטער, וואס איז צוקאפּען פון בעט. אט די אידעע, ווי איינפאך זי זאל איצט ניט אויסזעהן, איז ניט איינגע־פאלען דער פּאליציי צוליב דער זעלבער אורזאך, וואס זי האט ניט באמערקט די ברייט פון די לאדענס — ווייל, אויבער דער נע־שיכטע מיט די נעגעל, איז זייער בח־ההשגה הערמעטיש פארזי־געלט געווארען, ניט צו באגרייפען די מעגליכקייט, אז די פענ־סטער זיינען אינגאנצען געעפענט געווארען.

— נון, אויב צו אט די אלע זאכען, האסטו ריכטיג בא־טראכט די מאדנע אומארדנונג פון׳ם צימער, זיינען מיר אזוי ווייט אוועק ווי צו קאמבינירען די באגרייפען פון א פלינקייט א דער־שטוינענדע, א קראפט אז איבערמענשליכע, א גרויזאמקייט א ברוטאלע, א הריגה אהן א מאטיוו, אז אויסטערליש קייט אין שוידערהאפטיגקייט, וואס איז לחלוטין פרעמד פון מענשליכ־קייט, און א שטימע, פרעמד אין טאן פאר די אויערן פון מענשען פון פיעל פעלקער, אוז עס פעהלט יעדע שום דייטליכע אדער פארשטענדליכע זילבען־בילדונג. אויב אזוי, וואס איז דער פּוּעל־יוצא דערפון? וואס פאר אן איינדרוק האב איך געמאכט אויף דיין פאנטאזיע?

איך האב דערפיהלט, אזוי ווי ווערים וואלטען מיר איבער׳ז לייב געקראכען, בעת דיופען האט מיך געפרעגט די פראגע.

— א משוגענער, — האב איך געזאגט, — האט דאס גע־טאן, עפעס א ווילדער מאניאק, וואס איז אנטלאפען פון דער דערבייאינער Maison de Santé

— איז מאנכע הינזיבטען, — האט ער געזאגט, — איז דיין אידעע גאר ניט אויסען וועג. אבער די שטימען פון משוגעים, אפילו אין זייערע ווילדסטע פּראקסיזמען, קענען קיינמאל ניט זיין צוגעגליכען צו דער מאדנער שטימע, וואס איז געהערט גע־ווארען אויף די טרעפּ. משוגעים קומען ארויס פון וואסער ניט איז פאלק, און זייער לשון, ווי עס זאל זיך ניט קלעפען א ווארט

דערפאר הויפטזעכליך געבויט מיינע האפנונגען צו לייזען אינ־
גאנצען די רעטענישן. א פראנצויז האט געוואוסט פון דעם מארד.
עס איז מעגליך — ווירקליך, עס איז מעהר ווי וואהרשיינליך —
אז ער איז ניט געווען שולדיג אין דער גאנצער בלוטיגער גע־
שיכטע, וואס איז פארגעקומען. עס קען זיין, דער אראנג־אוטאנג
איז פון איהם אנטלאפען. ער האט אפשר איהם נאכגעשפירט
ביז'ן צימער, אבער אונטער די אויפרעגענדע אומשטענדען וואס
זיינען נאכדעם געשעהן, האט ער איהם בשום אופן ניט געקענט
כאפען. ער איז נאר פראנק און פריי. איד וועל זיך ניט האלטען
אז די דאזיגע השערות — איך האב קיין רעכט ניט צו רופען
זיי אנדערש — ווייל די שאטענס פון די געדאנקען, אויף וועלכע
זיי זיינען באזירט, זיינען קוים טיף גענוג צו האבען עפעס א ווער־
דע פאר מיין אייגענעם פארשטאנד, און וויבאלד נאר איך קען ניט
פרעטענדירען צו מאכען זיי פארשטענדליך פאר אן אנדער'ס
שכל. מיר וועלען זיי אלזא רופען השערות און רעדען פון זיי
אלס אזעלכע. אויב דער פראנצויז, וועגען וועלכען עס האנדעלט
זיך דא, איז ווירקליך, ווי איך שטעל זיך פאר, ניט שולדיג אין
דער דאזיגער רציחה, וועט אט די אנאנסע, וואס איך האב נעכ־
טען בייגאבט, וועז מיר זיינען אהיימגענאנגען, איבערגעלאזען איז
דער רעדאקציע פון „דע מאנד" (א צייטונג, וואס גיט זיך אפ
מיט שיף־אינטערעסען און וועלכע וועלייענט פון מאטרא־
זען), איהם ברענגען היינט צו אונז איז הויז.

ער האט מיר דערלאנגט א צייטונג, און איך האב דארט
איבערגעלייענט:

„ג ע ב א פ ט — א י ז ב ו ל א נ ע ר ו א ל ד ,
ג א נ ץ פ ר י ה — (ד ע ר ט א ג פ ו נ ׳ ם מ א ר ד) ,
א ז ע ה ר ג ר ו י ס ע ז , ט ו נ ק ע ל ־ ב ר ו י נ ע ם
א ר א נ ג ־ א ו ט א נ ג פ ו ן ד ע ם ב א ר נ ע ז י ש ע ז
מ י ז . ד ע ר א י י נ ע נ ט י מ ע ר (ו ו ע ל כ ע ר
א י ז ב א ש ט י מ ט א מ א ט ר א ז א ו י ף א
מ א ל ט ע ז י ש ע ז ש י ף) ק ע ז ק ר י ג ע ז ד י ח י ה
צ ו ר י ק , א ו י ב ע ר ו ו ע ט ג ע ב ע ז צ ו פ ר י ־

אזא׳נ׳ אומקרייז אזוי ווי דער האלז. וויקעל ארום די צייכנונג ארום דעם, אוז פּרוביר נאכאמאל דעם עקספּערימענט.

איך האב אזוי געטאז, אבער די שווערigקייט איז געווען נאך באשיינפּערליכער ווי פריהער.

— דאס, — האב איך געזאגט, — איז ניט דער צייכען פון א מענשליכער האנט.

— איצטער לייען, — האט דיופּען געזאגט, — אט די שטעלע פון קיוואויע.

עס איז געווען א גענויע אנאטאמישע און אלגעמיין שילדערדע באשרייבונג פון דעם גרויסען טונקעל־ברוינעם אראנג־אוטאנג פון די אסט אינדישע אינזלען. דער גיגאנטישער וואוקס, די וואונדער־קראפט און אקטיוויטעט, די ווילדע רציחה און די אימיטירטע שלעכטע נייגונגען פון אט די זויג־חיות זיינען פאר אלעמען גענוג באקאנט. איך האב גלייך באגריפען דעם פולען שווידער פון דעם מארד.

— די באשרייבונג פון די פינגער, — האב איך געזאגט נאכדעם ווי איך האב געענדיגט לייענען, שטימט פינקטליך מיט דער צייכענונג. איך זעה, אז קיין שום חיה, נאר אן אראנג־אוטאנג, פון דעם מין וואס איז דא דערמאנט, וואלט ניט געקענט אייניגראבען זיך אזוי מיט די פינגער, אזוי ווי דו האסט עס ארונטערגענומען. היינט אט דער בינטעל טונקעל־ברוינע האר זעהט אויך אזוי אוים ווי די האר פון קיוואויע׳ס חיה. אבער מיר איז ניט מעגליך צו פארשטעהן די פּרטים פון אט דער שוידערליכער גיהיימנים. אחוץ דעם, האט מען דאך אין פארבינדונג מיט דעם געהערט צ ו ו י י שטימען, און איינע פון די איז אהן שום שאלות גענוג די שטימע פון א פראנצויז.

ריכטיג: און דו וועסט זיך דערמאנען אן אויסדרוק, וואס די עדות האבען כמעט איינשטימיג צוגעשריבען צו אט דער שטימע, דער אויסדרוק "Mon dieu!" אט דאס איז אונטער די אומשטענדען ריכטיג כאראקטעריזירט געווארען פון איינעם פון די עדות (מאנטאני, דער צוקערניק), אלס אן אויסדרוק פון פראטעסט אדער פארווארף. אויף אט די צוויי ווערטער האב איך

פאר זיך אליין — פארוואס זשע זאל איך עס פארלירען איבער א פוסטען שרעק פאר געפאהר? אט איז עס מיט'ן האנט צו דער־לאנגען! מען האט עס געפונען אין דעם בולאנער וואלד — א גרויסער מהלך פון דעם פלאץ פון יענער הריגה. ווי קען מען גאר חושד זיין, אז א חיה־רעה זאל עס האבען אפגעטאן? די פאליציי איז דורכגעפאלען — זיי האבען דעם מינדסטען שפור ניט געקענט געפינען. זאלען זיי אפילו נאכשפירען די חיה, וועט עס זיין אוממעגליך צו באווייזען, אז איך האב גענוואסט פון דעם מארד, אדער צו פארמישען מיך אין דעם שולד צוליעב דעם וואס איך האב יא גענוואוסט. אויסער אלעמען, ב י ז א י ד ב א־ ו ו א ו ס ט. דער אנאנסירער באצייכענט מיד אלס דעם אייגענטימער פון דער חיה. איך בין ניט זיכער, ווי ווייט זיין ווי־סען קען גרייכען. זאל איך אויסמיידען ניט צו פארערן אזא גרוים פארמעגען, וואס מען ווייסט אז דאס איז מיינס, וועט דאד דענסט־מאל וועניגסטענס געווארפען ווערען א חשד אויף דער חיה. איך ווי־ל ניט, אז עס זאל געצויגען ווערען אויפמערקזאמקייט אויף מיר אדער אויף דער חיה. איך וועל זיך אפרופען אויף דער אנאנסע, קריגען דעם אראנג־אוטאנג און האלטען איהם באהאלטען ביז די געשיכטע וועט פארגעסען ווערען".

אין דעם אויגענבליק האבען מיר דערהערט א טראט אויף די טרעפ.

— זיי גרייט מיט דיינע פיסטאלעטען, — האט דיופען גע־זאגט, — אבער דו זאלסט זיי ניט געברויכען און אויד ניט ווייזען זיי, ביז דו וועסט פון מיר ניט זהען קיין סיגנאל.

די פאדער־טיר פון הויז איז געבליבען אפען, און דער בא־זוכער איז אריין ניט אנקלינגענדיג, און איז ארויף עטליכע טרעפ. דערנאך אבער האט ער געשיינט צו קווייטקלען זיך. באלד האבען מיר איהם געהערט ארונטערגעהענדיג. דיופען האט זיך שנעל גע־נומען רוקען צו דער טיר, ערשט מיר האבען ווידער דערהערט איהם ארויפגעהענדיג. א צווייטען מאל האט ער זיך שוין מעהר ניט צוריקגעקערט, נאר ער איז ארויפגענאנגען מיט אנטשלאסע־הייט, און ער האט אנגעקלאפט אין טיר פון אונזער צימער.

דענשטע לענדע סמנים און ער וועט באצאהלען, ניט קיין סך, ווי פיעל עס קומט פאר'ן כאפּען און אוים־האלטען. זיך וועלנדען איז נומער —— גאס, —— פּארשטאדט סט. זשערמען — Au troisiéme."

— ווי איז עס מעגליך געווען, — האב איך געפרעגט, — דו זאלסט וויסען, אז דער מאן איז א מאטראז און ער געהערט צו א מאלטעזישען שיף?

— איך וויים עס ניט, — האט דיופּען געענטפערט, — איך בין ניט זיכער אין דעם. אט איז אבער א קליין שטיקעל סטענגע, וואס וועדליג איהר פּארמע און נאך איהר פּארשמאלצענקייט איז קענטיג, אז זי איז געניצט געווארען אויף צו פּארפּלעכטען די האר אין לאנגע צעפּ, וואס די מאטראזען חן'דלען זיך אזוי מיט דעם. נאכמעהר, אט דער קניפּעל איז אזא, וואס וועניג מענשען אחוץ מאטראזען קענען עס מאכען, און איר בערהויפּט מאכען דאס די מאלטעזער. איך האב אויפּגעהויבען די סטענגע אונטען ביים בליץ־אפּלייטער. דאס האט ניט געקענט געהערען צו וועמען פון די פּארשטארבענע. נון, אויב נאך אלעמען האב איך א טעות אין דעם שלום, וואס איך דרינג ארויס פון אט דער סטענגע, אז דער פּראצוויז איז געווען א מאטראז פון א מאלטעזישען שיף, האב איך נאך אלץ ניט קאליע געמאכט מיט דעם וואס איך האב געזאגט אין דער אנאנסע. אויב איך האב א טעות, וועט ער זיך בלויז משער זיין, אז איך בין פּארפיהרט געווארען פון א געווייסען אומשטאנד, וואס ער וועט זיך נאר די מיה ניט נעמען צו אונטערזוכען דאס. אויב אבער איך בין גערעכט, האב איך א וויכטיגען פונקט געווארענען. וויסענדיג, כאטש אומשולדיג, פון דעם מארד, וועט דער פּראנצויז, נאטירליך, קווייטקלעז זיך צו ענטפערן אויף דער אנאנסע, צו פּאדערן דעם אראנג־אוטאנג. ער וועט זיך אזוי טראכטען: „איך בין אומשולדיג: איך בין ארים: מיין אראנג־אוטאנג איז א סך וועדט: פּאר א מענשען איז מיינע אומשטענדען איז דאס א פּארמעגען

גארנישט קריגען, מיין הערר! — האט דער מאן געזאגט — איך האב עס גארניט געדענקט. איך בין זעהר גערן צו געבען א באלוי־נונג פאר געפינגען די חיה. איך מיין אזא וואס זאל זיין ביים וועג.

— יא, — האט געענטפערט מיין פרייגד, — דאס אלץ איז זעהר פיין, זיבער. לאמיר נאר א טראכט געבען! וואס זאל איך האבען דערפאר? יא! איך וועל אייך זאגען. מיין באלוי־נונג זאל אט וואס זיין. איהר זאלט מיר דערצעהלען אלץ וואס איהר וויסט וועגען אט די מארדען אויף מארג־נאס.

דיופען האט ארויסגערעדט די לעצטע וועדטער אין זעהר א נידעריגען טאן, אוז זעהר רוהיג. פונקט אזוי רוהיג איז ער אויך צוגענאנגען צו דער טיר, צוגעשלאסען, אוז דעם שליסעל אריינגעלייגט צו זיך אין קעשענע. ער האט דאז ארויסגענומען א פיסטאלעט פון זיין בוזום, אוז אהן דער מינדסטער אויפרע־גונג דאס אוועקגעלענט אויפ'ן טיש.

דעם מאטראז'ס פנים האט אויפגעלאמט, גלייך ווי עס וואלט איהם עפעס געגומען שטיקען אין האלז. ער האט זיך אויפגע־שטעלט אויף די פים אוז שטייף אנגענומען זיין דראנג; אבער אין דער אנדער רגע איז ער צוריקגעפאלען אין זיין שטול, שטארק ציטערנדיג אוז בלאס ווי דער טויט אליין. ער האט קיין ווארט ניט געוארטט. איך האב אויף איהם רחמנות געקראגען פון דער טיפעניש פון מיין הארצען.־

— מיין פרייגד! — האט דיופען געזאגט מיט א פרייגד־ליכען טאן, — איהר באאומרוהיגט זיך אומזיסט, ווירקליך אזוי. מיר מיינען ניט צו טאן אייך עפעס שלעכטס. איך גיב אייך דאס עהרענווארט פון אן אדעלמאן אוז א פראנצוזין, אז מיר ווילען אייך ניט שעדיגען. איך וויים גאנץ גוט, אז איהר זייט ניט שולדיג אין די רציחות אויף מארג־נאס. איך וועל אבער ניט לייקענען, אז אין א געוויסער מאס זייט איהר יא פארמישט אין דעם. פון דעם, וואס איך האב שוין געזאגט, קענט איהר ווייסען, אז איך האב נעהאט וועגען ווי צו דערגעהן די זאך, אזעלבע וועגען, פון וועלכע איהר וואלט קיינמאל ניט ג'עהלומ'ט. איצט האלט די זאך אזוי.

— קומט אריין! — האט דיופען זיך אנגערופען מיט פרעהליכען און הארציגען טאן.

א מאן איז אריין. ער איז קענטיג געווען א מאטראז — א גרויסער, פולער און קענטיג קרעפטיגער מאן, מיט א געוויסען גע־וואנטען אויסדרוק פון געזיכט, ניט גאר אנציהענד, זיין פנים, שטארק אפגעברענט פון דער זון, איז געווען מעהר ווי האלב באַ־האלטען אין באקענבארדען און וואנצעם. ער האט געהאט מיט זיך א גרויסען דעמבענעם דראנג, אבער וויטער אזוי איז ער, דאכט זיך, געווען ניט באוואפענט. ער האט זיך אומגעלומפערט פארנייגט און געזאגט אונז „גוט נ'אווענט" מיט א פּ־אנצוויזישען אקצענט, וועלכער האט, אמת, געקלונגען עטוואס ניושאטעליש, אבער ער האט גענוג געצייגט אז ער איז פון א פאריזער אפּ־שטאמונג.

— זעצט זיך, מיין פריינד! — האט דיופען געזאגט, — איך רעכען, איהר זייט געקומען מכח דעם אראנ־אוטאנג. אויף מיין וואָרט, איך בין שיער ניט מקנא אייך, וואס איהר פאר־מאגט איהם. א מערקווירדיגע פיינע און אהן צווייפעל א זעהר ניצליכע חיה. ווי אלט, רעכענט איהר, דארף ער זיין?

דער מאטראז האט א לאנגען אטעם געטאן, מיט דער מינע פון א מענשען, וואס איז פטור געווארען פון עפעס אן אומער־טרעגליכער לאסט, און דאן האט ער געענטפערט מיט א דרייסטען טאן:

— איך קען ניט זאגען וויפיעל, אבער ער מוז ניט זיין מעהר ווי פיער אדער פינף יאהר אלט. האט איהר איהם דא ביי זיך?

— א, ניין! מיר האבען דא ניט די באקוועמליכקייט צו האלטען איהם דא. ער איז אין א פערדען־שטאל אויף דיובורג גאס, דא דערבי. איהר וועט איהם קענען קריגען אינדערפריה. פארשטעהט זיך, איהר האט סמנים אנצוגעבען?

— געווים, מיין הערר!

— עס וועט מיר זעהר לייד טאן צו שיידען זיך מיט איהם, — האט דיופען זיך אנגערופען.

— איך מיין ניט, אז איהר זאלט פאר אייער גאנצע טרחת

האט געקראָגען, פֿאַרשטעכענדיג זיך פון א האלץ אויפ'ן שיף. סוף־כל־סוף האט ער עס גערעכענט צו פֿאַרקויפען.

צוריקקערענדיג זיך אהיים פון עפּעס א מאַטראָזסקע שמחה'לע איז דער נאכט, אדער בעסער געזאגט איז דעם פריהמאָרגען פון דעם מאָרד, האט ער געפונען די חיה פֿאַרנעמענדיג זיין אייגען שלאָפצימער, וואוהין ער האט זיך אריינגעריסען פון א דערביי־איגען אלמער, וואו, ער האט גערעכענט, ער איז גוט פֿאַרפּאקט. מיט'ן גאלמעסער איז האנט, און ווי געהעריג אנגעזיפּט, איז דאס זיך גענומען פֿאר א שפּיגעל, פֿרובירענדיג זיך צו גאלען, אזוי ווי ער האט אהן צווייפל פריהער געזעהן דורכ'ן שליסעל־לאך פון אלמער זיין האר טוענדיג דאס. דערשראקען ביז גאר, דערזעהענדיג אזא געפּעהרליכען וואפען איז די הענט פון אזא ווילדע חיה, וועלכע איז נאך גוט אימשטאנד צו געברויכען דאס, איז דער מאן געבליבען שטעהן פֿאר עטליבע רגע'ס, ניט וויסענדיג וואס צו טאן. ער איז אבער געווען געוועהנט אויפצושטיל־לען דאס באשפּעניש, אפילו איז זיינע ווילדסטע מאמענטען, געברויכענ־דיג דערצו א בייטש, און דאס האט ער אויך איצט געוואלט טאן. דערזעהענדיג דאס, האט דער אראנג־אוטאנג א שפּריינ געטאן גלייך דורכ'ן טיר פון צימער און איז ארונטער די טרעפּ, און דאן, דורך א פענסטער, וואס איז צום אומגליק געווען אפען, איז גאס ארוים.

דער פראנצויז האט נאכגעפאלגט אין פֿאַרצווייפלונג. די מאַלפּע, מיט'ן גאלמעסער נאך אין האנט, האט וועז ניט וועז זיך אפּגעשטעלט א קוק צו טאן אהינטער אוז צו מאכען מיט די הענט צו איהר נאכיאגער, ביז דער לעצטער האט זי שיער־שיער ניט אנגעיאגט. דאן האט זי זיך ווידער א לאז געטאן לויפען. אויף אזא'נ'אופן האט דאס יאנעניש געדויערט א היבשע צייט. די גאסען זיינען געווען טויט שטיל, ווייל עס איז געווען ארום דריי פֿאַרטאג. אריינגעהענדיג איז א געסל הינטער דער מארג־גאס, האט דעם אנטלאפענעמ'ס אויפמערקזאמקייט זיך אפּגעשטעלט אויף דאס פייערל, וואס האט געשימערט פונ'ס אפענעם פענ־סטער פון מאדאם ל'עספאנאי'ס צימער אויפ'ן פערטען שטאק

איהר האָט קיין זאַך ניט געטאָן, וואָס איהר וואָלט געקענט אויס־מיידען — נעווים, קיין זאַך ניט, וואָס זאָל אייך מאַכען פּאַר שולדיג. איהר זייט אפילו ניט שולדיג אין רויבערייַ, כאָטש איהר האָט געקענט בארויבען אזן בלייבען אומבאשטראָפט. איהר האָט גארנישט וואָס צו באהאַלטען. איהר האָט קיין שום אורזאַך ניט צו באהאַלטען. פּון דער אנדער זייט, זייט איהר פּאַרפּליכטעט פון יעדען עהרען־פּרינציפּ מודה צו זיין זיך אין אַלעם וואָס איהר ווייסט. אז אומשולדיגער מענש איז איצט ארעסטירט, באשולדיגט אין דעם פּאַרברעכען, פון וועלכען איהר קענט אנצייגען דעם טוער.

דער מאַטראָז איז אין א היבשער מאַס צו זיך געקומען, בעת דיופּען האָט אַרויסגערעדט די ווערטער, אבער זיין ערשטע דריי־טע האַלטונג איז אינגאַנצען פּאַרשוואונדען.

— זאָל מיר גאָט אזוי העלפען, — האָט ער געזאָגט נאָך א קורצער פּויזע, — איך ו ו ע ל אייך דערצעהלען אַלעם וואָס וויים וועגען דער גשיכטע. אבער איך ערווארט ניט, איהר זאָלט מיר גלויבען אפילו האַלב פון דעם וואָס איך וועל דערצעהלען. איך וואָלט ווירקליך געווען א נאַר, וועז איך זאָל עס ערוואַרטען. דאָך ב י ז איך אומשולדיג, אזן אויב עס וועט אויס־קומען, וועל איך שטאַרבען מיט א ריינעם געוויסען.

וואָס ער האָט דערצעהלט, איז אין עצם אזוי געווען: ער האָט לעצטענס געמאַכט א רייזע צום אינדישען אַרכיפּעלאַג. א קאמפּאניע, פון וועלכער ער איז געווען אייגער, האָט געלאַנדעט אין בארנעא, אזן איז אווק וווייטער אויף א לוסט־עקסקורסיע. ער אזן א קאמפּאניאָן האבען געכאפּט דעם אראנג־אוטאנג. דער קאמפּאניאָן איז געשטאַרבען, איז די חיה געבליבען פּאַר איהם אליין. נאָך א סך צרות, וואָס ער האָט געהאַט אויף זיין רייזע אי־בער די אומצוימבאַרע ווילדקייט פון זיין געפּאַנגענעם, איז איהם ענדליך געלונגען צו ברענגען איהם בשלום צו זיך אהיים אין פּאַריז, וואו אום ניט צוציהען צו זיך די אומאַנגענעהמע נייגעריגקייט פון זיינע שכנים, האָט ער איהם זאַרגפעלטיג באהאַלטען ביז דער צייט, וועז ער וועט געזונט ווערען פון א וואונד אין פּוס, וועלכע ער

זיצען מיט זייערע רוקענס צום פענסטער, און פון דער צייט וואס איז אוועק צווישען דעם אריינגעהן פון דער חיה און די געשרייען, זעהט וואהרשיינליך אוים, אז מען האט עס ניט גלייך באמערקט. דעם קלאפען פונ'ם לאדען האט מען געקענט נאטירליך צושרייבען צום ווינט.

וועז דער מאטראז האט אריינגעקוקט, האט די ריזיגע חיה אנגעכאפט מאדאם ל'עספאנאי פאר די האר (וועלכע זיינען געיוען צעלאזען, ווייל זי האט זיי געהאלטען אין קעמען), און געמאכט מיט'ן גאלמעסער ארום איהר פנים, ווי נאכמאכענדיג די באוועגונגען פון א ראזירער. די טאכטער איז געלעגען אויסגעצויגען און באוועגלאז: זי האט ג'חלש'ט. די געשרייען און דאס ראנגלען זיך פון דער אלטער פרוי (וואס פאר דער צייט איז איהרע האר אויסגעריסען געווארען פון קאפ) האבען געהאט די ווירקונג אויף אראנג־אוטאנג, אז ער זאל ענדערן זיינע וואהרשיינליך פרידליכע אבזיכטען אויף ווילד־צארניגע. מיט איין אנטשלאסענעם מאך פון זיין מוסקולאטורען ארעם האט ער כמעט ווי אפגעהאקט איהר קאפ פון איהר קערפער. דערוועהן דאס בלוט איז ער אנגעצונדען געווארען מיט מעהר רציחה. קריצענדיג מיט די ציין און ברענענדיג מיט די אויגען, האט ער זיך א וואלד געטאן אויף דער מיידעל'ס קערפער און אריינגעלאזען זיינע מוראדיגע נעגעל אין איהר האלז, האלטענדיג דאס אזוי לאנג, ביז זי איז אויסגענאנגען. זיינע בלאנדשעדיגע און ווילדע בליקען זיינען אין דעם אויגענבליק געפאלען אויפ'ן קאפען פונ'ם בעט, איבער וועלכען דער פנים פון זיין האר, פארגליווערט פאר שרעק, האט זיך אקארשט אנגעזוהן. דער ווילדער צארן פון דער בעסטיע, וועלכע האט אהן צווייפעל נאר געהאט אין זינען די מוראדיגע בייטש, איז אויגענבליקליך אריבער איז שרעק. פיהלענדיג אז זי האט פארדינט א שטראף, האט זי, ווי עס שיינט, געוואלט באהאלטען איהרע בלוטיגע מעשים, און זי איז ארומגעשפרונגען איבער'ן צימער איז אן אנאניע פון נערוועזער אויפרעגונג, איבערקערענדיג און צעברעכענדיג דאס מעבעל ביים ארומלויפען, און האט אזוי אויך ארויסגעשלעפט דאס בעט פונ'ם געשטעל. צום

פון איהר הויז. א לאז־טוענדיג זיך צו דער געבוידע, האט ער באַ־
מערקט דעם בלוי־אפּלייטער, האט ער אַרויפגעקלעטערט אויף דעם
מיט אַן אומבאַגרייפלעכער פלינקייט, אַנגעכאפּט דעם לאדעז, וואס
איז געווען אינגאנצען אפּען, און איז אויף אזא כ'אופן אַרויפגע־
שפּרונגען גלייך אויפֿן קאפּען פונ'ם בעט. די גאנצע מעשה האט
קיין מינוט ניט געדויערט. דער לאדען איז צוריק אפּגעפּאלן
געוואָרען פון דעם אראנג־אוטאנג'ס שטויס, ער איז אין צימער
אַריין.

דער מאטראז איז דערווייל געווען אי דערפּרעהט אי צעטו־
מעלט. ער האט געהאט איצט שטאַרקע האפּענונגען צו כאפּען די
בעסטיע, ווייל זי האט קוים געקענט אַנטלויפען פון דער פּאסטקע,
אין וועלכער זי האט זיך אַריינגעכאפּט, סיידען דורכ'ן בלוי־
אפּלייטער, וואו מען האט זי געקענט איבערנעמען ביים אַרונ־
טערגעהן. פון דער אנדער זייט איז געווען א סך וואס צו באַ־
אומרוהיגען זיך, וועגען דעם וואס זי קען דאַרטען אנטאז איז הויז.
דער לעצטער געדאנק האט געצוואונגען דעם מאן נאכצופֿאלגען
דעם אנטלאפענעם. אַרויפצוקלעטערן איבער א בלוי־אפּלייטער
איז פון די לייכטע זאכען, איבערהויפט פאַר א מאטראז; אבער
וועז ער איז אַרויף אזש ביז צום פענסטער, וואס איז געלעגען וויט
פון איהם לינקס, איז ער געבליבען שטעהן. דאס העבסטע וואס
ער האט געקענט אויפטאן, איז אויסצוציהען זיך אויף אזוי פיעל,
אז ער זאל קענען כאפּען א קוק וואס עס טוט זיך אינוועניג אין
צימער. אבער ווי נאר ער האט א קוק געטאן, איז ער שיער ניט
אַרונטערגעפּאלען פאַר גרויס שרעק. דאס איז דעמאלט געווען,
וואס די שוידערליכע געשרייען האבען דורכגעשניטען די נאכט,
אויפריסענדיג פון שלאף די איינוואוינער פון דער מאַרג־גאס.
מאדאם ל'עספּאנאי און איהר טאכטער, אנגעטאן אין זייערע
נאכט קליידער, זיינען, ווי עס שיינט, געווען פאַרנומען מיט אי־
בערלעזען עפּעס פּאפּירען אין דעם שוין דערמאנטען אייזערנעם
שראנק, וועלכער איז אויסגעפיהרט געוואָרען אינמיטען צימער.
עס איז געווען אפּען, און דאס וואס איז אינוועניג געווען, איז
געלעגען בייַ דער זייט אויפֿן דיל. די קרבנות האבען געמוזט

דען, וואס איך האב איהם צעקלאפט אין זיין אייגענעם שלאס. פונדעסטוועגען, דאס וואס איהם האט זיך ניט איינגענעבען צו לייזען די דאזיגע געהיימנים, איז פאר קיין פאל ניט דערפאר ווייל עס איז א וואונדערליכע זאך, ווי ער איז זיך משער: ווארים אין דער אמת איז אונזער פריינד דער פרעפעקט עטוואס צו כיטרע. אום צו זיין טיפזינניג. אין זיין קלוגשאפט איז ניטא קיין פעסטע גרונדלאגע. עס איז דורכאוים קאפ, אהן א גוף, פונקט ווי די בילדער פון דער געטין לאווערנא: אדער איז דעם בעסטען פאל דורכאוים קאפ און אקסלען, אזוי ווי א שטאק־פיש. אבער נאר אלעמען איז ער א גוטער נפש. איך אכט איהם איבערהויפט פאר זיין באהערשען די קאנווענציאנעלע פראזעאלאגיע, מיט וואס ער האט ערוואַרבען זיין רעפוטאציע פון א שארפזיניגען. איך מיין דעם אופן ווי ער האט "de nier ce qui est; et d'expli- quer ce qui n'est pas."*)

*) Rousseau—Nouvelle Héloïse.

סוף האט זי א כאפּ געטאן דעם קערפּער פון דער טאכטער און עס ארויפגעשטופּט אין קוימען, וואו עס איז געפונען געוואָרען: דאן האט זי א כאפּ געטאן דעם קערפּער פון דער אלטער פרוי און עס גלייך א שליידער געטאן דורכ'ן פענסטער מיט'ן קאפּ אראפּ.

וועז די מאלפּע איז צוגעקומען צו דער פענסטער־ראם מיט איהר צעקאלעטשעטער משא, האט דער מאטראז אין שרעק זיך צוריקגעצויגען צו דער דראט פון בליץ־אפּלייטער, אין גיכער אָרונ־טערגלימשענדיג זיך איידער אָרונטערקריכענדיג, האט ער זיך גע־איילט גלייך אהיים, ציטערנדיג פּאר די פּאלגען פון דער הריגה, און אין זיין שרעק צופרידען אוועקווארפענדיג יעדע שום זאָרג וועגען דעם שיקזאל פון דעם ארגאנג־אוטאנג. די וועלטער, וואס די קאמפּאניע האט געהערט אויף די טרעפּ, זיינען געווען דעם פראנצויז'ס אויסגעשרייען פּאר אימה און שרעק, צו־נויבנעמישט מיט די טייוואלנישע פלוידערייען פון דער חיה־רעה.

איך האב כמעט ניט וואס צו צוגעבען. דער ארגאנג־אוטאנג האט געמוזט אנטלויפען פונ'ם ציטער איבער'ן בליץ־אפּלייטער, פונקט פּאר דעם ווי מען האט אויפגעבראכען די טיר. דורכקריכענדיג, האט ער געמוזט פּארמאכען דאס פענסטער. דער סוף איז געווען, אז דער אייגענטימער אליין האט איהם געמאפט און פּארקויפט איהם פּאר א זעהר גרויסע סומע, אין Jardin des Plantes לע באן איז באפריידיגט געוואָרען, גלייך ווי מיר האבען דער־צעהלט די גאנצע געשיכטע (מיט אינטיגע קאמענטאָרען פון דיופענ'ען) איז ביורא פון דעם פּאליציי־פּרעפעקט. דער דאזי־גער באאמטער, ווי גוט ער איז ניט געווען געניגט צו מיין פּרוינד, האט ער גאר אינגאנצען ניט געקענט פּארבאָרגען זיין פּאַרדרוס, וואס די געשיכטע האט אזא וועגדונג אָנגענומען, און ער האט מיט צופרידענהייט געמאכט א סארקאסטישע באמערקונג וועגען דעם וואס ס'איז ניט שעהן פּאר א מענשען זיך מישען אין פרעמדע עסקים.

— זאל ער רעדען! — האט געזאגט דיופענ, וועלכער האט גארניט געהאלטען פּאר נויטיג איהם צו ענטפערען, — זאל ער רע־דען, וועט איהם וועלען לייכטער אויפ'ן הארצען. איך בין צופרי־

ignes fatui פון אבערגלויבען. איך האב געהאלטען באר ריכטיג צו מאכען אזא לאנגע הקדמה, כדי די אומ־גלויבליכע נעשיכטע, וואס איך וועל דא דערצעהלען, זאל ניט באטראכט ווערען גיכער אלס די פלוידעריי־עז פון אן אומגעלומ־פערטער פאנטאזיע, איידער אלס די פאזיטיווע ערפאהרונג פון א מענשען מיט פארשטאנד, פאר וועמען די טרוימעריי־עז פון פאנ־טאזיע זיינען געווען א טויטער בוכשטאב און א נול.

נאכדעם ווי איך האב פארבראכט פיעל יאהרען אין ארומ־פאהרען איבער פרעמדע לענדער, בין איך אין דעם יאהר ——18 אפגעפאהרען פון דעם פאסט פון באטאוויא, וואס אויף דעם ריי־כען און באפעלקערטען אינזל יאווא, אויף א רייזע צו די ״ער־כיפעלאג אינזלען. איך בין אוועק אלס פאסאזשיר, ניט האבענ־דיג קיין אנדער פארלאנג, ווי נאר א מין נערוועזע אומרוהיגקייט. וועלכע האט מיך געיאגט ווי א שטו.

אונזער שיף איז געווען א שהנע שיף פון ארום פיער הונ־דערט טאן, באשלאגען מיט קופער, און געבויט איז באמבוי פון מאלאבארישען טעק־האלץ. זי איז געווען אנגעלאדען מיט רויהען באווע און עהל פון די לאקאדיווען אינזלען. מיר האבען אויך געהאט אויפ'ן שיף קאיאר, דושאגערי, גהי, קאקוס־נים און עטלי־כע קאסטענס אפיום. די אנלאדונג איז געמאכט געווארען אומ־געלומפערט, און די שיף האט זיך דערפאר לייכט געקענט אי־בערקעהרען.

וועז מיר זיינען אפגעפאהרען, האט קוים א ווינטעל געבלא־זען, און א סך טעג זיינען מיר געשטאנען ביים מזרח־ברעג פון יאווא, און עס האט זיך גארנישט געמאכט, עפעס, וואס זאל פאר־טרייבען די מאנאטאניקייט פון אונזער רייזע, א חוץ דאס צו־פעליגע טרעפען זיך מיט אייניגע פון די קלייגע שיפלאך פון דעם ארכיפעלאג, וואוהין מיר זיינען געפאהרען.

איינמאל איז אן אוועגט, אנשפארענדיג זיך איבער'ן דעק־געלענדער, האב איך באמערקט א זעהר מארנעם אפגעזונדערטען וואלקען צו נארד־וועסט צו. ער איז געווען מערקווירדיג, אי מיט זיין קאליר, אי מיט דעם וואס עס איז געווען דער ערשטער,

א מאנוסקריפט, וואס מען האט געפונען אין א פלעשעל.

Qui n'a plus qu'un moment a viare
n'a plus rien a dissimuler.

ק י נ א ל — א ט י .

וועגען מיין לאנד און מיין משפחה האב איך וועניג וואס צו זאגען. שלעכטע געווען־הייטען און א משך פון יאהרען האבען מיך פארטריבען פון דעם ערשטען און פארפרעמדט מיך פון דער צווייטער. איך האב נע'ירש'נט א פארמעגען, וואס האט מיר געגעבען די מעגליכקייט צו קריגען ניט קיין געווען־הליכע ערציהונג, און מיין פארשענדער גייסט האט מיר געגעבען די מעגליכקייט צו מעטאדיצירען די גייסטיגע אוצרות, וועלכע איך האב אנגעזאמעלט שטודירענדיג מיט התמדה יונגערהייד. א חיץ אלע זאבען, האבען די וועלק פון די דייטשע מארכאליסטען פארשאפט מיר גרויס פארגעניגען, ניט פון נארישער התפעלות פאר זייער בארעזאמער משוגעת, נאר וויל עם פלעגט מיר לייכט אנקומען, צוליב מיין שארפען קאפ, אויפצודעקען זייערע פאלשקייטען. מען האט מיר אפט אויפגעווארפען, אז איך האב א טרוקענע נשמה: מען האט מיר פארעכענט פאר א פארברעכען דאס וואס עם פעהלט מיר פאנטאזיע, און דער פירהאניזם פון מיינע מיינונגען האט אין אלע צייטען מיך בארימט געמאכט. ווירקליך, א שטארקע נייגונג פאר פיזישע פילאזאפיע, האב איך מורא, האט אנגעשטעקט מיין מארך מיט א זעהר אלגעמיינעם פעהלער פון הייטיגען דור — איך מיין, די מאדע צוצושרייבען פאסירונגען, אפילו אזעלכע, וואס האבען אם וועניגסטען א שייבות דערמיט צו די פרינציפען פון יענער וויסענשאפט. אינגאנצען גענומען, קען קיין שום מענש ניט זיין וועניגער מסוגל ווי איך אראפנגעפיהרט צו ווערען פון די שטרענגע גרעניצען פון אמת דורך די

נאכט בין איך ארויף אויפ'ן דעק. ווי איך האב ארויפגעשטעלט מיין פום אויפ'ן אויבערשטען טרעפעל פון די טרעפ, בין איך דערשטוינט געווארען פון א הויכען הודושענדען קול, אזוי ווי עס הערט זיך א מאל בעת די ראד פון א מיהל נעמט זיך שנעל דרעהען, און איידער איך האב נעקענט דערגעהן וואס דאס מיינט, האב איך דערזעהן, אז די שיף טרייסעלט זיך אין מיטען. באלד נאכדעם האט א גאנצער ים מיט שוים אונז א שליידער נעטאן אויף איין זייט, און א לאז טוענדיג זיך איבער אונז הין און צוריק, האט עס א שווייגק געטאן די גאנצע דעק פון עק ביז עק.

די ווילדע רציחה פון דעם שטורעם האט אין א גרויסע מאס א טובה געטאן דער שיף. כאטש אינגאנצען פול מיט וואסער, דאך, וען איהרע מאסטבוימער זיינען צעשמעטערט געווארען, האט זי א מינוט שפעטער זיך שווער אויפגעהויבען פונ'ם ים, און וואקלענדיג זיך א ווייל אונטער דעם מורא'דיגען דרוק פון דעם שטורמווינט, האט זי זיך ענדליך אויסגענליכט.

דורך וואס פאר א נס האב איך זיך נעראטעוועט פון טויט, איז אוממגליך צו זאגען. פאלענדיג ווי א שטיין פון דעם קלאפ פון וואסער, האב איך דערנאר, קומענדיג צו זיך, דערזעהן, אז איך ליג צונויפגעקוועטשט צווישען דעם דעק־סלופ און דעם שטייער־רודער. שטעלענדיג זיך מיט גרויס מאטערניש אויף די פים און ארומקוקענדיג זיך ווי א צעמישטער, איז מיר צוערשט איינגעפאלען א געדאנק, אז מיר זיינען צווישען שטורעמדיגע כוואליעס: אזוי מורא'דיג, וואס די ווילדסטע פאנטאזיע קען זיך דאס נארנים פארשטעלען, איז געווען דער ווירבעל־שטראם פון דעם בערגיגען און שוימענדען אקעאן, אין וועלכען מיר זיינען איינגעשלונגען געווארען. א ווייל שפעטער האב איך דערהערט די שטימע פון אן אלטען שווער, וועלכער איז ארויס צוזאמען מיט אונז בעת מיר האבען פארלאזען דעם פארט. איך האב א געשריי געטאן צו איהם מיט אלע מיינע כחות, און ער איז באלד צונעקומען ווארפענדיג זיך ווי א שכור אין אלע זייטען. מיר האבען באלד אויסגעפונען, אז מיר זיינען די איינציגע לעבען־איבערגעבליבענע פון דעם אומגליק. אלע אויפ'ן דעק, א חוץ

וואס מיר האבען נעזעהן זינט אונזער אפּפּאהרען פון באטאוויא. איך האב דאס אויפמערקזאם באאבאכטעט ביז זונען־אונטערגאנג, וועז דאס האט זיך מיט א מאל צעשפּרייט צו מזרח־צו און צו מערב־צו, ארומגארטלענדיג זיך אין דעם האריזאנט מיט א שמאלען שטרייף פון נעבעל, און אויסקוקענדיג ווי א לאנגע ליניע פון א נידערינגען ברעג. מיין אויפמערקזאמקייט איז נלייך נאכדעם נעצויגען געוואָרען אויפ'ן טונקעל־רויטען אויסזעהן פון דער לבנה און אויפ'ן זונדערבארען כאראקטער פון דעם ים. דאס לעצטע האט זיך שנעל נעענדערט, און דאס וואסער האט אויסגעזעהן מעהר ווי נעוועהנליך דורכזיכטיג. כאטש איך האב דייטליך נעקענט זעהן דעם אפּגרונט, האב איך נעפּונען, אז די שיף איז פּוצעזעהן קלאפּטער אין וואסער. די לופט איז נעוואָרען אומערטרעגליך היים, און עס איז נעווען אנגענאדעז מיט ספּירעלע אויסדונסטונגען, עהנליך צו די וואס קומען ארויס פון אנגעברענטע אייזען. וועז די נאכט האט זיך אנגערוקט, איז יעדעס בערעקל ווינט אפּגעשטארבען, און א מעהר פּאלשטענדיגע רוהינקייט איז אוממעגליך צו באגרייפען. דער פלאם פון א ליכט האט נעברענט אין הינטער־טייל פון שיף אהן א שום באמערקבארער באוועגונג, אין א לאנגע הער וואס איך האב נעהאלטען צווישען די פינגער, איז נעהאנגען אהן א שום מעגליכקייט צו נעפינען א וויבראציע. אזוי ווי אבער דער קאפּיטאן האט נעזאגט, אז ער קען ניט זעהן קיין שום סימן פון נעפאהר, און אזוי ווי עס האט אונז נעטריבען צום ברעג, האט ער נעהייסען אויפציהען די זעגלען און אפּלאזען דעם אנקער. קיין וואך האט מען ניט אוועקגעשטעלט, און די מאנשאפט, בעז־שטעהענדיג הויפּטזעכליך פון מאלאיער האט זיך בריטליך אויסנעצויגען אויפ'ן דעק. איך בין אראפּ אונטען, און דאס הארץ האט מיר נעזאגט, אז עפּעס וועט טרעפען. וווירקליך, יעדע זאך האט אויסנעזעהן צו באשטעטיגען מיין מורא פאר א סאמום. איך האב דערצעהלט דעם קאפּיטאן פון מיין שרעק, אבער ער האט ניט נעשענקט קיין אויפמערקזאמקייט צו דעם וואס איך האב נעזאגט, און האט מיר אפילו דעם כבוד ניט אנגעטאן צו ענטפערען מיר. מיין אומרוהיגקייט אבער האט מיר ניט נעלאזען שלאפען, און ארום האלבע

שרוט פאר די ערשטע פיער טעג איז נעווען, מיט אומבאַרייטענדע ענדערונגען, פון זיד־אפט צו זיד, און מיר האבען געמוזט פאהרען מיט'ן בראנד פון ניי־האלאנד. אויפ'ן פינפטען טאג איז די קעלט נעווארען זעהר שטארק, כאטש דער ווינט האט זיך אויסגעדרעהט אויף א פונקט מעהר צו צפון צו. די זון איז ארויס מיט א קרענקליך גלעזען שיין, און זי האט ארויפגעקלעטערט זעהר וועניג נראדען איבער'ן האריזאנט, ניט ארויסלאזענדיג קיין קלאר ליכט. קיין וואלקענס האבען זיך ניט געזעהן, דאך האט דער ווינט גע־האלטען אין איין שטארקער ווערען, און ער האט געבלאזען מיט אן אומרעגלמעסיגער און ניט אנטשלאסענער קראפט. ארום האלבען טאג, אויף ווי וויים מיר האבען זיך געקענט משער זיין, איז אונזער אויפמערקזאמקייט ווידער צוגעצויגען געווארען פון דער ערשיינונג פון דער זון. זי האט ניט ארויסגענעבען קיין ליכט, ווי מען זאל עס ריכטיג אנרופען, נאר א מאטע און טריבע רויטקייט אהן אן אפגלאנץ, אזוי ווי אלע איהרע שטראלען וואל־טען פארלויזירט געווארען. איידער זי האט זיך ארונטערגלא־זען אין דעם אויפנעברויזטען ים, זיינען איהרע צענטראלע פייע־רען פלוצלונג אויסגעלאנגען, אזוי ווי זיי וואלטען שנעל אויסגע־לאשען געווארען דורך עפעם אן אונדערקלערבארע קראפט. עס איז געווען ניט מעהר ווי א טונקעלער, זילבערנער רייף, בעת זי האט זיך ארונטערגלאזען אין דעם ניט־דערגרונטעווטען אקעאן.

מיר האבען אומזיסט נעווארט אויפ'ן אנקומען פון דעם זעק־סטען טאג: יענער טאג איז פאר מיר נאר ניט אנגעקומען, און פאר דעם שווער איז ער שוין קיינמאל ניט אנגעקומען. פון דאן אן זיינען מיר אינגעהילט געווארען אין א געדיכטע פינסטער־ניש, אזוי אז מיר האבען ניט געקענט זעהן קיין שום זאך פאר צוואנציג טריט פון דער שיף. אייביגע נאכט האט אונז אלץ מעהר אינגעוויקלט, נאר ניט גלינדערט פון דעם פאספארישען ים־שיין, צו וועלכען מיר זיינען נעווען צוגעוועהנט אין די טראפי־קען. מיר האבען אויך באמערקט, אז כאטש דער שטורעם האט נאר אלץ געבושעווען מיט ניט פארקלענערטער רציחה, איז אבער שוין מעהר ניט נעווען צו באמערקען די געווהנליכע ער־

אונז בײדעז, זײנען אריינגעשלײדערט געוואָרען אין ים אריין: דער קאַפּיטאַן און זײַנע העלפֿער האָבען געמוזט אומקומען שלאָפענדיגהײט, ווײל די קאַיוטעס זײנען געווען פול מיט וואַסער. אָהן הילף האָבען מיר וועניג וואָס געקענט טאָן, אום צו רעטעווען די שיף, און אונזערע אַנשטרענגונגען זײנען צוערשט פֿאַרלוירט געוואָרען פון די מאַמענטאַנע עראָרטונגען, אז אַט־אַט געהען מיר אונטער. אונזער קאַבעל איז, פֿאַרשטעהט זיך, צעריסען געוואָרען אזוי ווי פֿאַק־פֿאַדים ביים ערשטען בלאָז פון ס אוראַגאַן, אַנית וואַלטען מיר אויפֿגענבליקליך דערטרונקען געוואָרען. מיר זײנען געלאָפען איבער'ן ים מיט א מורא'דיגער שנעלקייט, און דאָס וואַסער האָט איבער אונז געשלײדערט די כוואָליעס. די געבײַ פון ס הינטערטייל פון אונזער שיף איז שטאַרק צעקלאַפּט געוואָרען, און כמעט אומעטום זײנען מיר שטאַרק צעשעדיגט געוואָרען, אַבער צו אונזער גרעסטער פֿרייד האָבען מיר געפונען די פֿאַמפֿעס ניט פֿאַרשטאָפּט, און מיר האָבען אהין אַראָפּגעלאָזען א ביסעל פון אונזער באַלאַסט. די העכסטע רציחה פון דעם שטורעם איז שוין אַריבער, און מיר האָבען ערוואַרט וועניג געפֿאַהר פון דעם ווינט'ס שטורעמען. אַבער מיר האָבען געקוקט פֿאַראויס מיט פֿחד אויף דער קומענדער שטילקייט, גלויבענדיג שטאַרק, אז אין אונזער צערודערטען צושטאַנד, וועלען מיר אומפֿאַרמיידליך אומקומען אין די מורא'דיגע כוואַליעס פון ים, וואָס וועלען קומען נאָכ'ן שטורם. אַבער אַט די ריכטיגע מורא האָט בשום אופֿן ניט אויסגעזוכט זיך מקום וועלען. פינף נאָכצענע טעג און נעכט, אין וועלכע מיר האָבען אויפגעהאַלטען אונזער לעבען, ניט מעהר ווי מיט א קליין ביסעל דזשאַגערי, וואָס מיר האָבען מיט גרויס שווערניקייטען געקראָגען פון ס פֿאַרשטעהן טייל פון שיף, איז אונזער צעבראָכענע שיף געפלויגען מיט א שנעלקייט, וואָס מען קען גאָרניט אויסרעכענען, און דאָס האָט אונז אַנטקעגען געבלאָזען א ווינט, וועלכער האָט זיך אמת ניט געקענט פֿאַרגלייכען מיט דער ערשטער בייזער גבורה פון דעם סאָמום, אַבער ער איז נאָך געווען פיעל שרעקליכער ווי וואַסער ניט איז שטורעם, וועלכען א ך האָב וועז באַגעגענט. אונזער מאַר־

ארומגטער ערגעץ אין א וואסערדיגען גיהנום, וואו די לופט איז געוואָרען אומבאַוועגליך און קיין שום קלאַנג האָט ניט געשטערט דעם שלאָף פון דעם קראָקעון.

מיר זיינען געווען אויפ'ן דעק פון איינעם פון די דאָזיגע אפגרונטען, ערשט א שארפער געשריי פון מיין קאמפאניאן האָט זיך מורא'דיג ארויסגעריסען אין דער נאַכט. „זעה! זעה!" האָט ער אויסגערופען, שרייענדיג מיר אין אויער „אלמעכטיגער גאָט! זעה! זעה!" בעת ער האָט געערדט, האָב איך באמערקט א מאַטעו, טריבען שיין פון א רויטען ליכט, וואָס האָט געשטראמט איבער די זייטען פון דעם בריטען אויפגעעפענטעז תהום, וואו מיר זיינען געלעגען, און געוואָרפען אן אומרעגעלמעסיגען שיין אויף אונזער דעק. א וואַרף טוענדיג מיינע אויגען ארויפצוצו, האָב איך דערזעהן א בילד, וואָס האָט פארפירט דעם שטראָם פון מיין בלוט. אויף א מורא'דיגער הויך גלייך איבער אונז, און אויפ'ן סאמעו ראנד פון דער שארף משופע'דיגער אראפשטייגונג, האָטגעשוועבט א ריזיגע שיף פון אפשר א פיער טויזענד טאָן. כאָטש אויפגעהויבען אויף א שפיץ פון א כוואַליע, וואָס איז געווען איבער הונדערט מאל אזוי די גרויס ווי זי, האָט איהר באשיינפערליכע מאָס נאך אלץ אריבערגעשטייגט וואסער ניט איז שיף פון דער ליניע אדער אן אסט־אינדישע שיף וואָס איז נאר אויף דער וועלט דא. איהר ריזיגער קערפער איז געווען טיף בחודנע שוואַרץ, ניט האבענדיג פאר'ן אויג די געוועהנליכע שניצערייען פון א שיף. איין־אייניגע רייה פון מעשענע קאנאנען האבען ארויסגעשטעקט פון איהרע אפענע לעכער און געוואָרפען פון זייערע גלאנציגע פנימ'ער די פייערן פון אהן א שיעור קריגס־לאנטערנעס, וועלכע האבען זיך געווינט הין און צוריק ארומאיהר שטריק־ווערק. אבער וואס עס האָט אונז איבערהויפט אנגעפילט מיט שרעק און פארוואונדערונג איז געווען דאָס וואָס זי איז געגאנגען אונטער'ן דרוק פון די זעגלען, אויסלאבענדיג זיך פון דעם איבערנאטירליכען ים און אומבאהערשבארען אוראגאן. וועו מיר האבען זי צוערשט באמערקט, האָט מען איהר פאדער־טייל אליין געקענט זעהן, לאנגזאם אויפהויבענדיג זיך פון דעם טונקע־

שיינונגען פון כוואליעם אדער שוים, וואס מיר האבען ביז אהער
געזעהן. אלעס ארום איז געווען שרעק און געדיכטע פינסטער־
ניש און א שווארצער שטיקענדער מדבר פון עבעדיגן. אבער־
גלויבישער שרעק איז גראדענווייז געקראבען אין דער נשמה פון
דעם אלטען שוועד און מיין אייגענע זעלע איז געווען אייגנעהילט
אין שווייגענדער שטוינונג. מיר האבען זיך אינגאנצען פארגעסען
אז דער שיף, וועלכע איז געווען נאך ערגער ווי נוצלאז, און באד־
וואנענדיג זיך אויף ווי ווייט מעגליך אויפ'ן שטומפ פון דעם
מיזען־מאסטבוים, האבען מיר ביטער ארויסגעקוקט אין דער וועלט
פונ'ם אקעאן. מיר האבען ניט געהאט קיין וועג, ווי אויסצורע־
כענען די צייט, און מיר האבען אויך ניט געקענט זיך פארשטעלען,
וואו מיר געפינען זיך. מיר האבען אבער גוט געוואוסט, אז מיר
זיינען פארגאנגען ווייטער ווי וועלכער ניט איז נאוויגאטאר צו
דרום צו, און מיר האבען געפיהלט גרויס איבערראשונג, וואס מיר
האבען ניט אנגעטראפען די געווהנליכע שטערונגען פון אייז.
דערווייל האט יעטווידער מאמענט אויסגעזוהן צו זיין דער לעצ־
טער פאר אונז, יעטווידע כוואליע איז געלאפען אונז צו פאר־
פלייצען. די אויפגעשוואלענקייט פון ים האט איבערשטייגט אלץ.
וואס איד האב זיך געקענט פארשטעלען פאר מעגליך, אזן
עס איז א וואונדער, וואס מיר זיינען ניט דערטרונקען געוואָרען.
מיין קאמפאניאן האט גערעדט פון דער גרינגקייט פון אונזער
לאדונג אזן ער האט מיר דערמאנט וועגען די אויסגעצייכענטע
אייגענשאפטען פון אונזער שיף, אבער איך האב אלץ געפיהלט די
אבסאלוטע האפנונגסלאזיגקייט פון דער האפנונג אליין, אזן איך
האב מיד באטריבט צוגעגרייט צו דעם טויט, וועלכער, איך האב
גערעכענט, וועט קומען ניט שפעטער ווי אין א שטונדע, וואָריִם
מיט יעטווידען מיי פון דער רייזע וואס די שיף האט געמאכט,
האט די אויפגעשוואלענקייט פון די שוואַרצע ערשטוינליכע כוואַ־
ליעם אלץ מעהר גענשראקען אונז. צייטענווייז האבען מיר
אטעם געזוכט אין די הויבקייטען, וועלכע דער אלבאטראס
אפילו קען ניט דערגרייכען, צייטענווייז האט אונז געזומען שווינ־
דלען פון דער שנעלקייט, מיט וועלכער מיר זיינען געפלויגען

האב צולייב דעם אוועקגענומען א קליינעם טייל פון די ברעטער אזוי, אז איד זאל קענען באקוועם באהאלטען זיך צווישען די ריזיגע קלעצער פון שיף.

איד בין קוים פארטיג געווארען מיט מיין ארבייט, ערשט טריט פון פיס אין דעם פראכט־פלאץ האבען מיד געצוואונגען צו באנוצען זיך דערמיט. א מענש איז פארבייגענאנגען מיין באהעלטענישפלאץ מיט א שוואבען און ניט זיכערען טראט. איך האב זיין פנים ניט געקענט זעהן, אבער איך האב געהאט א נעלעגענהייט צו באאבאכטען זיין אלגעמיינעם אויסזעהן. עס איז געווען קענטיג, אז דער מאן איז זעהר אלט און שוואך. זיינע קני האבען זיך געבראכען אונטער דער משא פון יאהרען, און זיין גאנצע געביי האט זיך געטריסעלט אונטער דער לאסט. ער האט געמורמעלט צו זיך אליין אין א נידעריגען, געבראכענעם טאן עפעס ווערטער פון א שפראך, וועלכע איך האב ניט געקענט פארשטעהן, און ער האט געטאפט אין דער פינסטער אין א ווינקעל צווישען א הורבע אנגעלענטע מאדנע אינסטרומענטען און צעפוילטע קארטעס פון נאווינאציע. זיין מאניער איז געווען א ווילדע נעמישעניע פון די קאפריזנעקייט פון צווייטער קינדהייט און די פייערליכע האלטונג פון א גאט. ער איז ענדליך אוועק אויפ'ן דעק, און איך האב איהם שוין מעהר ניט געזעהן. . . . . .

. . . . . .

א געפיהל, פאר וועלכען איך האב קיין נאמען ניט, האט אנגעפאפט מיין זעלע — א געפיהל, וועלכער לאזט זיך ניט אנאליזירען, פאר וועלכען די לערנונגען פון דער פארגאנגענער צייט זיינען ניט צוגעפאסט, און פאר וועלכען, איך האב מורא, די צוקונפט אפילו וועט מיר קיין שליסעל ניט געבען. פאר א פארשטאנד אזא ווי מיינער איז די לעצטע באטראכטונג אן אומגליק. איך וועל קיינמאל ניט — איך וויים, אז איך וועל קיינמאל ניט — ניט זיין צופריידען וואס איז שייך צו דעם אופן פון מיינע באגריפען. דאד איז עס ניט וואונדערבאר, וואס די דאזיגע באגריפען זיינען אומבאשטימט, וויבאלד זיי קומען ארויס פון אזעלכע דורכאוים טשי־

לעז אוז שוידערליכען תהום הינטער איהר. אויף איין ווייליע פון אינטענסיוועז שרעק איז זי שטעהן געבליבען אויפ'ן אומזיכערן שפּיץ, ווי זי וואלט באטראכטעז איהר אייגענע דערהויבענקייט, דאז האט זי א ציטער געטאז, זיך א שאקל געטאז, אוז איז ארונ־טערגעגאנגען.

איך וויים ניט, וואס פאר א פּליצליכע זעלבסטבאהערשונג עס איז אין דער רגע ארויפגעקומען אויף מיין גייסט. דערשלע־פענדיג זיך בין צום הינטערטייל פון שיף, אזוי ווייט ווי איך האב געקענט, האב איך אהן מורא נעווארט אויפ'ן ביטערען סוף, וואס דאזף קומען. אונזער אייגענע שיף האט ענדליך אויפגעהערט צו קעמפען אוז געוומען זינקען מיט'ן קאפּ אין ים אריין. דער שטויס פון דער ארויפשטייגענדער מאסע האט איהר א קלאפּ געטאז, נאטירליך, אין יענעם טייל פון איהר געביי, וואס איז כמעט ווי געווען אונטער'ן וואסער, אוז דער אומפּארמיידליכער רעזולטאט איז געווען א שליידער צו טאז מיך מיט אז אומווי־דערשטעהליכער קראפט אויפ'ן שטריק־ווערק פון דער פרעמדער שיף.

בעת איך בין ארונטערגעפאלען, איז די שיף נעבליבען שטעהן, אוז דאז צוריקגעגאנגען, אוז צוליב דער צעטומלענישי, רעכען איך, האט די מאנשאפט מיך ניט באמערקט. מיט וועניג שווערינקייט האב איך אומבאמערקט זיך דערשלאגען בין צו דער הויפט־לוקע, וועלכע איז טיילווייז געווען אפען, אוז איך האב באלד געפונען א געלעגענהייט צו באהאלטען זיך דארט, וואו מען האלט די פראכט. פארוואס האב איך אזוי געטאז, קען איך אליין ניט זאי־גען. אז אומבאשטימטער געפיהל פון אימה, וואס האט מיך אי־נעכאפט בייס ערשטען קוק אויף די נאווינאטארען פון דער שיף, איז אפשר געווען דער הויפט גרונד פון מיין באהאלטען זיך. עס האט זיך מיר ניט געוואלט פארטרויען זיך אויף אזעלכע מענשען, וועלכע האבען, וועדליג מיין אויבערפלעכליכען בליק, ארויסגערו־פען אין אזוי פיעל הינזיכטען אומקלארע טשיקאווקייט, צווייפעל אוז מורא. איך האב דערפאר געטראכט, אז עס וועט זיין בעסער, וועז איך באהאלט זיך דארט וואו מען האלט די פראכט. איך

איך האב ניט לאנג נעמאכט מיינע באאבאכטונגען פון דער סטרוקטור פון דער שיף. כאטש גוט באוואפענט, דאך דענק איך ניט, אז זי איז א קריג־שיף. איהר שטריק־ווערק, געבוי און די אלגעמיינע אויסשטאטונג באווייזען, אז זי איז דאס ניט. וואס זי איז נישט, קען איך לייכט באגרייפען; וואס זי איז א, האב איך מורא, איז אוממעגליך צו זאגען. איך וויים ניט ווי דאס איז, אבער אויספארשענדיג איהר זונדערבארען מאדעל און מאדעם באראקטער פון די קלעצער, וואס שפארען אונטער די זעגלען, איהר ריזיגע גרויס און די ריזיגע זעגלען, איהר שטרענג איינפאכען פאדער־טייל און פארעלטערטען הינטער־טייל טוט פון צייט צו צייט אויפבליצען איז מיין געדאנק א געפיהל פון באקאנטע זאכען, און עס מישט זיך אימער צוזאמען מיט אזעל־כע ניט קלארע שאטענס פון עראינערונגען פון לאנג פארגעסענע צייטען פון אלטע פרעמדע כראניקעס און לאנג פארגאנגענע דורות...

איך פלעג קוקען אויפ'ן הילצערנעם טייל פון דער שיף. זי איז געווען געבויט פון א מאטעריאל, וואס איז פאר מיר פרעמד געווען. עס איז דא עפעס אייגנטימליכעס אין דעם האלץ, וואס קוקענדיג אויף דעם, פאלט מיר איין צו זאגען, אז עס טויג ניט פאר דעם צווק, פאר וועלכען מען האט עס באנוצט. איך מיין דאס וואס עס איז דורכאוים פול מיט קלייניע לעכעלאך, וועלכע נעמען זיך ניט דוקא פון דעם וואס וועריים האבען עס אויסגענע־טען, א צושטאנד וואס קומט פון דעם ארומפאהרען איבער אזעל־כע ימ'ן, און אויך א חוץ דער צעפוילטקייט, וועלכע קומט פון יאהרען. דאס וועט פילייכט אויסווייזען ווי אן עטוואס צו קוריא־זע באאבאכטונג, אבער דאס וואלט נעהאט אלע כאראקטערים־טישע סמנים פון שפאנישען דעמב, אויב שפאנישער דעמב וואלט נעקענט אויפגעשוואלען וועדען דורך וועלכע ניט איז אומנאטיר־ליכע מיטלען.

איבערלייענענדיג דעם אויבערשטען זאץ, קומט ארויף ווי לעבעדיג אויף מיין זינען א קוריאזעם גלייכווארט פון אן אלטען דורכגעטריבענעם האלענדישען נאווינאטאר. „עס איז אזוי ריכ־

קאווע קווּעלען. א נייער געפיהל, א ניי וועזען איז צוגעקומען אין מיין זעלע. . . . . .

עס איז שוין לאַנג ווי איך האָב צוערשט מיין פּום געשטעלט אויפֿן דעק פון דער דאָזיגער שרעקליכער שיף, און די שטראָלען פון מיין שיקזאל, דענק איך, קלייבען זיך דערווייל אין אייז פּאָקוס. אומפּאַרשטענדליבע מענשען! פּאַרטיפּט אין רעזונות איבער זאכען, וועלכע איך קען ניט טרעפען, געהען זיי פּאַרבּיי מיר אומבאמערקט. עס איז אן אמת'ע נאַרישקייט פון מיין זייט צו באהאלטען זיך, ווארים די מענשען ווילען נישט זעהן. אט ערשט בין איך פאַרבייגענגען אקוראט פאר די אויגען פון דעם שטייערמאַן, און ערשט דאָ גאר ניט לאַנג צוריק האָב איך געווואָגט אַרייַנצוגעהן אין דעם קאַפּיטאַנס אייגענע קאַיוטע און האָב פון דאָרטען געזומען די מאַטעריאַלען, מיט וועלכע איך שרייב, און איך האָב געשריבען. איך וועל פון צייט צו צייט פּאַרטזעצען דעם דאָזיגען זשורנאל. עס איז וואהר, אז איך קען אפשר ניט געפינען א געלעגנהייט איבערצוגעבען דאָס צו דער וועלט, איך וועל זעהן צו געפינען אוא געלעגנהייט. אין דעם לעצטען מאָמענט וועל איך אַרייַנלעגען דעם מאַנוסקריפּט אין א פּלעשעל און דאָס אַרייַנוואַרפען אין ים.

. . . . . .

אן אינצידענט האָט געטראָפען, וואָס האָט מיר געגעבען א נייעם באַדען פּאר נאכדענקען. זיינען אויעלכע זאכען די אַרבייט פון אן אומבאהערשטען צופאל? איך האָב זיך דערוועגט אַרויסצוגעהן אויפֿן דעק און האָב זיך אַרונטערגעוואַרפען, ניט צייהענדיג קיינעמ'ס אויפמערקזאמקייט, צווישען א הורבע פון שטריק און אלטע זעגלען אויפֿן דעק פון דער שיף. טראָכטענדיג וועגען דער זונדערבאַרקייט פון מיין שיקזאל, האָב איך ניט וויסענדיג פּאַרשמירט מיט א פּענזעל פון סמאלע די ברעגען פון א נעט צונויפגעלעגטען קלייַנעם קוואַדראַטנעם זעגעל, וואָס איז געלעגען לעבען מיר אויף א פּאָס. דער זעגעל איז איצט אַנגעצויגען אויף דער שיף, און די אומבאַרעכענטע שטריכען פונ'ם פּענזעל זיינען צוזאמענגעאַסען אין דעם וואַרט א נ ט ד ע ק ו נ ג .

געשלונגען גלייך אוו אויף אימער. מיר זיינען זיכער פאר'משפט צו שוועבען בסדר איבער'ן ראנד פון אייביגקייט, ניט מאכענדיג דעם לעצטען שפרונג אין אפגרונט ארויס. פון אינדען, א טויזענט מאל מעהר ערשטוינליך ווי וועלכע ניט איז וואס איך האב וועז נעזוהן, גליטשען מיר זיך אויעק מיט דער לייכטקייט פון דער מעווע, וואס פליהט, ווי א פייל פון א בויגען. אוז די קאלאסאלע וואסערן שטעלען אויף זייערע קעפ איבער אונז אזוי ווי טיי־וואלים פון גיהנום, אבער אזוי ווי טייוואלים זיינען זיי פאר־זאגט נעווארען נאר צו סטראשען, אבער ניט צו פארניכטען. איך בין נעניגט צוצושרייבען די דאזיגע אפטע רעטונגען צו דער אייג־ציגער נאטירליכער אורזאך, וועלכע קען דערקלערען אזא מין ווינ־קונג. איך בין זיך משער, אז די שיף איז געווען אונטער'ן אייג־פלום פון עפעס א שטארקען שטראם אדער א האסטיגער שטרע־מונג אויפ'ן באדען פון ים, וואס באוועגט זיך אין דער נעגענוועצ־ליכער ריכטונג פון דער שטרעמונג, וואס שטראמט פון אויבען...

איך האב געזוהן דעם קאפיטאן פנים אל פנים, אוז טאקע אין זיין אייגענער קאיוטע, אבער, ווי איך האב ערווארט, האט ער מיר ניט געשענקט קיין אויפמערקזאמקייט. כאטש אין זיין אויסזוהן איז פאר א צופעליגען באאבאכטער נאדנישט ניטא, וואס זאל איהם קאנען באצייכענען מעהר אדער וועניגער ווי מענשליך, דאד, וועז איך קוק אויף איהם, נעמט מיך אז א גע־פיהל פון אומאונטערדריקבארער אכטונג אוז עהרפוכט געמישט מיט א נעפיהל פון פארוואונדערונג. אין וואוקס איז ער כמעט מיט מיר איין הויך, דאס הייסט, ארום פינף פום אכט אינטשעס. די נעבויי פון זיין קערפער איז גוט צוזאמענגעשטעלט אוז קאט־פאקט, ניט מגושם'דיג אוז אויך ניט מערקווירדיג אויף אן אנ־דער אופן. אבער עס איז די זונדערבארקייט פון דעם אויסדרוק וואס עס באהערשט דאס נעזיכט, עס איז דער שטארקער, דער וואונדערבארער, דער דורכנעמענדער זיגעל פון טיפען עלטער, אזוי פולשטענדיג, אזוי אומגעוועהנליך, וואס עס רענט אויף אין מיין גייסט א נעפיהל, א סענטימענט, וואס קען מיט וועדטער ניט אויסגעדריקט ווערען. זיין שטערען, כאטש א ביסעל צע־

טיג", פלעגט ער זאגען, וועז מען פלעגט צווייפלען אין זיין וואר־
הייטליכקייט, „אזוי ריכטיג, ווי עס איז דא א ים, וואו די שיף
אליין קען ווערען ווי דער לעבעדיגער קערפער פון דעם מאטראז."...

אן ערך מיט א שטונדע צוריק האב איך זיך דערוועגט אריינ־
צושפּאַרען זיך צווישען א גרופּע פון דער מאנשאפט. זיי האבען
מיר קיין שום אויפמערקזאמקייט ניט געשענקט, און באטש איך
בין געשטאנען אין סאמען מיטען צווישען זיי, האט אויסגעזעהן,
אז זיי פיהלען לחלוטין ניט מיין אנווועזנהייט. ווי יענער, וועל־
כען איך האב צום ערשטען געזעהן אין דעם פלאץ וואו מען האלט
די פראכט, אזוי האבען זיי אלע געטראגען אין זיך די סמנים פון
גריין אלטע יאהרען. זייערע קני האבען געציטערט פון שוואכ־
קייט; זייערע אקסלען זיינען שטארק געבויגען געווען פון אפּגע־
לעבטקייט; זייער איינגעשרומפּענע הויט האט געציטערט אופ'ן
ווינט; זייערע שטימען זיינען געווען נידעריג, ציטערדיג און
געברעכען; זייערע אויגען האבען געשימערט, טרערענדיג פון
אלטקייט, און זייערע גראהע האר האבען שרעקליך נעפּלאטערט
אין דעם שטורעם. ארום זיי, אויף יעטווידען טיל פון דעם דעק,
זיינען געלעגען צעווארפענע מאטעמאטישע אינסטרומענטען פון
דער אלט־פרענקישסטער און פארעלטערסטער קאנסטרוקציע...

איך האב מיט א קורצע צייט צוריק דערמאנט, אז מען האט
אויסגעשפּרייט א קליינעם קוואדראטנעם זעגעל. פון יענער צייט
אן האט די שיף, פאהרענדיג פריי מיט די זעגעלשטאנגען אפּגע־
לאזען, פארטגעזעצט איהר שרעקליכען מארשרוט צו דרום־צו מיט
יעטווידען ברעקעל לייוועטע אויפגעצויגען אויף איהר, פון דעם
שפּיץ פון איהר מאסט ביז צו איהרע נידעריגע זעגעל־שטאנגען,
טרייבענדיג יעטווידען מאמענט איהרע העכסטע זעגעל־שטאנגען
אין דעם אימה'דיגען וואסער־גיהנום, וואס א מענש קען זיך נאר
אין די גרעסטע פארשטעלען. איך האב אקארשט פארלאזען דעם
דעק, וואו איך האב בשום אופן זיך ניט געקענט איינהאלטען אויף
די פיס, באטש די מאנשאפט האט, ווי עס שיינט, וועניג וואס
אומבאקווּעמליכקייט געפיהלט. עס זעהט מיר אוים ווי א וואונ־
דער שב'יואונדער, וואס אונזער ריזיגע מאכינע ווערט ניט אייג־

וואס נאהענט ארום דער שיף איז די שוואַרצקייט פון אייביגער נאַכט און א כאַאס פון שוימלאַזען וואַסער. אַבער ביי א ים־מיל פון ביידע זייטען שיף קען מען זעהן, ניט־קלאָר און אין אינטערוואַלען, ערשטוינליכע בערג פון אייז, הויבענדיג זיך ווי א טורעם אין דעם טריבען הימל ארויס, און אויסקוקענדיג יעי די וועגט פון דעם אוניווערזום...

ווי איך האָב זיך פארגעשטעלט, איז די שיף טאקע אין א שטראָם, אויב דאס קען אזוי ריכטיג אנגערופען ווערען א וואַסער־פלום, וואס וואַיגענדיג און שרייענדיג דורכ'ן ווייסען אייז, דורכערט ער ווייטער צו דרום־צו מיט דער שנעלקייט פון א ראַשיגען הויכען וואַסערפאל...

צו באגרייפען דעם שרעק, וואס איך פיהל דורך, דעכען איך, איז לחלוטין אוממעגליך. דאָך א נייגעריקייט דורכצודרינגען די סודות פון די דאזיגע אימה'דיגע רעגיאָנען איז שטארקער אפילו פון מיין פארצווייפלונג, און עס וועט מיר צונויפברענגען מיט'ן שוידערליכסטען אנבליק פון טויט. עס איז קענטיג, אז מיר איילען זיך פאַרווערטס צו עפעס אן אויפרעגענדער ערקענטניש, צו עפעס א קיינמאל־ניט־אנטפלעקטען סוד, וואס זיין דערגרייכונג איז פארניכטונג. אפשר פיהרט אונז דער דאזיגער שטראָם צום זיד־פאל גופא. איך מוז זיך מודה זיין, אז אזא וויילד־אוים־זעהענדע השערה האט יעטווידע וואהרשיינליכקייט אויף איהר זייט...

די מאנשאפט שפרייזט אום אויפ'ן דעק מיט אומרוהיגע אוז ציטערדיגע טריט, אבער אויף זייערע פנימ'ער איז גיכער צו זעהן אן אוסדרוק פון באַגעהר נאך האפנונג, איידער פון דער אפאטיע פון פארצווייפלונג.

דערווייל איז דער ווינט נאך אונז פון הינטען, און אזוי ווי מיר האבען אויפגעצויגען א מאסע זעגלען, ווערט די שיף צייטענווייז אויפגעהויבען אינגאנצען פון ים ארויס. א, שרעק אי־בער שרעק! דאס אייז עפענט זיך פלוצלונג רעכטס און לינקס, און מיר דערעהען זיך שווינדעלדיג אין אוממעגליכע קאַנצענטרישע קרייזען, ארום און ארום די ברעגען פון א ריזיגען אמפיטעאטער,

קנייטשט, שיינט צו טראָגען אויף זיך דעם שטעמפּל פון א מי־
ריאָר מיט יאָהרעס. זיינע גרויע האָר זיינען כראָניקעם פון דער
פּארגאַנגענהייט, און זיינע נאָך גרויערע אויגען זיינען פּאַראויס־
זאָגער פון דער צוקונפט. דער דיל פון דער קאיוטע איז געווען
געדיכט פּאַרלעגט מיט מאַדנע, אייזען געקלאַמערטע בלעטער, אוו
אין שטיקלעך צעבראָכענע אינסטרומענטען פון וויסענשאפט, אוו
פּארלעטערטע, לאַנג־פּארגעסענע קאַרטעס. זיין קאָפּ איז געווען
אַנגעבויגען איבער זיינע הענט, און ער האָט אַריינגעקוקט מיט א
בייערדיג, אומרוהיג אויג אין א פּאָפּיר, וואָס איז ביי מיר אויסגע־
קומען, אז דאָס איז א מין פולמאכט, און וואָס האָט יעדענפאלס
געטראָגען די חתימה פון א מאַנארך. ער האָט געערדט עפּעס צו
זיך, אַזוי ווי דער ערשטער מאַטראָז, וועלכען איך האָב געזעהן
דארט וואו מען האלט די פּראָכט, עפּעס נידעריגע, משוגענע זיל־
בען פון א פּרעמדער שפּראָך, און כאטש ער איז געזעסן האָרט ביי
מיין עלענבויגען, האָט זיך מיר אויסגעדוכט, אז זיין שטימע קומט
פון ערגעץ א מיל ווייט...

די שיף און אלעס וואָס אין איהר איז אַנגעזאפּט מיט'ן
גייסט פון אלטקייט. די מאַנשאפּט באַוועגט זיך הין און צוריק
אַזוי ווי גייסטער פון באַגראָבענע יאָהרהונדערטער: זייערע אוי־
גען האָבען א זשערנעם אוו אומרוהיגען קוק, אוו וועו זייערע פי־
גורען פאלען מיר אין וועג, אין דעם ווילדען שיין פון די קריגס־
לאַנטערנעס, פיהל איך ווי איך האָב קיינמאל אין מיין לעבען ניט
געפיהלט, כאטש איך בין געווען מיין גאַנצען לעבען א העגדלער
מיט אַנטיק־זאָכען אוו האָב איינגעזויגען אין זיך די שאטענס
פון די איינגעפּאלענע קאלאָנעס פון באַלבעק אוו טאדמאר אוו
פּערספּאלים בין מיין סאָמע האָרץ איז געווארען א חורבה...

וועו איך קוק זיך אַרום, שעם איך זיך פאל מיין פּריהערדיגער
מורא. אויב איך האָב געציטערט אין דעם שטורעם־ווינט, וועל־
כער האָט בין אָהער אונז באַגלייט, זאל איך ניט שטעהן א דער־
שראָקענער אין דעם קאמף צווישען ווינט אוו אָקעאַן, וואָס איבער־
צוגעבען פון דעם א וועלכען עס איז באַגריף, זיינען די ווערטער
טאַרנאדא אוו סאָמום אומבאַדייטענד אוו ניט שטאַרק? אלעס

ליגעיא

„און דער ווילען ליגט אין דעם, וואס שטאַרבט ניט אָפּ. וועט קען ווייסען די סודות פון דעם ווילען, מיט זיין קראַפט? וואָרים גאָט איז נאָר א גרויסער ווילען, וואס דרינגט דורך אַלע זאַכען מיט זיין השגחה. א מענש פאַלט ניט פאַר מלאכים, אויך ניט איינגאַנצען פאַר'ן טויט, סיידען נאָר דורך דער שוואַכקייט פון זיין צעקראַכענעם ווילען".
דושאַזעף גלענווייל.

איך קען זיך באמת איצט ניט דערמאַנען, ווי אזוי, ווען, אדער אפילו וואו, איך בין צוערשט באקאַנט געוואָרען מיט דער ליידי ליגעיא. א סך יאָהרען איז פון דעמאלט אָן אַוועק, און מיין זכרון איז שוואַך פון פיעל ליידען. אדער, אפשר, קען איך א י צ ט דאס ניט אַרויפברענגען אויף מיין זכרון, ווייל אין דער אמת האָט דער כאראקטער פון מיין ליבסטער, איהר זעלטענע געלערנטקייט, איהר זונדערבארע, דאך מילדער, סאַרט שהנקייט און די דורכדרינגענדע און באַצויבערנדע עלאקוועניז פון איהר שטילער מוזיקאַלישער שפראַך וואס אמאל מעהר אריינגעדרונגען אין מיין הארצען מיט אזעלכע גלייכמעסיגע און גענב'עטע טריט, אז זיי זיינען נעבלִיבען אומבאמערקט און אומבאוואוסט. דאך גלויב איך, אז איך האָב זי צוערשט און אם אפטסטען געטראפען אין עפעס א גרויסער, אלטער אפשטאַרבענער שטאָט ביים רהיין. וועגען איהר משפחה האָב איך זי זיכער נעהערט רעדענדיג. אז עס איז פון ווייט אלטע צייטען, קען דערין

וואס דער שפּיץ פון זיינע וועגט וועלט פּאַרלאַרעז איז דער פּינ־
סטערניש און וויטקייט. אבער עס וועט וועניג צייט מיר איבער־
בלייבן צו טראַבטען איבער מיין שיקזאל! די קרייזען וועלן
שנעל קלענער, מיר וועלן משוגע געשטירצט, געכאַפּט פון דעם
ווירבעל־שטראָם, און צווישען א ברומען און א ברויזען און א דו־
נערן פון אַקעאַן איז שטורעם טרייסלט זיך די שיף — א, גאט!
— און נעהט אונטער!

ב א מ ע ר ק ו נ ג. — דער „מאַנוסקריפּט, וואס מען האַט גע־
פונען אין א פלעשעל" איז צוערשט געווען פּאַרעפענטליכט אין 1831,
און ערשט א סך יאָהרען נאָכדעם בין איך באַקאַנט געוואָרען מיט די
מאַפּעס פון מערקאַטאָר, אין וועלכע דער אַקעאַן וועלט פּאַרגעשטעלט
ווי ער פליסט אַרויס דורך פיער מיילער אין דעם (צפון'דיגען) פּאָל־
רען גאָלף, אום אויסגעשלונגען צו ווערען אין דעם בויך פון דער ערד.
דער פּאָל אַליין וועלט פּאַרשטעלט דורך א שוואַרצען פּעלז, חויבענדיג
זיך ווי א מורעם צו אַן אומגעהויערער חויכקייט.

הערען, ווי זי פלענט אריין אין מיין פארמאכטען ארבייטס־צימער, וואו איך פלעג ניט דערהערען די ליבע מוזיק פון איהר נידערי־גער זיסער שטימע, צוועקלענגדיג איהר מירמעל־האנד אויף מיין אקסעל. אין שעהנקייט פון געזיכט איז קיין מיידעל צו איהר גלייך ניט געווען. עס איז געווען דער אפגלאנץ פון אן אפיום־טרוים — א לופטיגע גייסט־אויפהויבענדע וויזיאן, מעהר ווי קלד־נעטליד, ווי די פאנטאזיעס, וועלכע האבען געשוועבט ארום די דרעמלענדע זעעלען פון די טעכטער פון דעלאס. דאך זיינען איהרע שטריכען ניט נעווען פון יענעם נעוועהנליכען פורעם, וועל־כען מען האט אונז פאלש געלערנט צו פארגעטערען אין די קלא סישע ווערק פון דעם נעצענדינער. „עס איז ניטא קיין אויס־געצייכענטע שעהנקייט", זאגט בייקאן, לאדד ווערולאם, רעדענדיג ריכטיג פון אלערליי פארמען און מינים שעהנקייט, „וואו עס זאל ניט זיין עפעס זונדערבארעס אין דער פראפארציע". דאך, כאטש איך האב געזעהן, אז די שטריכען פון ליגיע זיינען ניט נעווען פון קלאסישער רעגעלמעסיגקייט; כאטש איך האב באגריפען, אז איהר ליבליכקייט איז ווירקליך נעווען „אויסנעצייי־בענט", און נעפיהלט, אז עס איז דא פילעם פון דער „זונדער־בארקייט", וואס דרינגט עס דורך, דאך האב איך אומזיסט נע־מאטערט זיך אויפצודעקען די אומרעגעלמעסיגקייט און אויסצו־זוכען מיין אייגענע השגה פון „דעם זונדערבארען". איך האב נוט באטראכט די קאנטור פונ׳ם הויכען און בלאסען שטערן — קיין שום מום — ווי קאלט איז ווירקליך אזא אויסדרוק, רעדענדיג וועגען אזא נעטליכער מאיעסטעט! די הויט האט קאנקורירט מיט׳ן רייגסטען עלפענבין, היינט די באפעהלענדע גרויס און רוהיגקייט, און די צארטע בולט׳קייט פון די פלעצער איבער די שלייפען! און דאן די ראב־שווארצע, גלאנציגע, גרויסע און נאטור־נעקרייזעלטע לאקען, וואס האבען ארויסגעבראכט אין פולער קראפט דעם האמערישען עפיטעט „היאצינטיש"! איך האב געקוקט אויף די דעליקאטע שטריכען פון דער נאז, און ערגעץ ניט, סיידען אין די גראציעזע מעדאליאנען פון די אידען, האב איך באמערקט אז עהנליכע פאלקאמענהייט. עס איז נשוועז די זעלבע רייכע

קיין שום ספק ניט זיין. ליגעיא! ליגעיא! פּארגראבען אינ'ם שטודיום פון אזעלכע זאכען, וועלכע זיינען מעהר ווי אלע אנ־דערע מסוגל אפּצוטוטען די אייגדרוקען פון דער דרוי־סענדינער וועלט, איז נאר מיט דעם דאזיגען זיסען אייגצינגען וואָרט — ליגעיא — קען איך אויפּבערגעגען פּאר מיינע אויגען אין דער פּאנאָאזיע די געשטאלט פון יענער, וועלכע איז שוין מעהר ניטא. און איצט, שרייבענדיג, דערמאָן איז זיך פלוצלונג, אז איך האָב קיינמאל ניט געוואוסט דעם פּאמיליען־נאָמען פון יענער, וועלכע איז געווען מיין פּריינד און מיין פּאר־לאָבטע, און וועלכע איז נעווארען דער קאמפּאניאן אין מיין שטודיום, און ענדליך די ווייב פון מיין שוים. איז עס געווען א שפּיצעל פון ליגעיא'ס זייט? אדער איז עס געווען אויסצו־פּרובען די שטארקייט פון מיין ליבע, אז איך זאל ניט מאכען קיין חקירה ודרישה וועגען אוא זאך? אבער איז עס געווען מיינער אן איינענער קאפּריז — א ווילדער ראמאנטישער פּייער־צפּפער אויפ'ן מזבח פון דער ליידענשאפּטליכסטער־ליבשאפט? איך דערמאָן זיך בלויז ניט קלאָר דעם פּאקט אליין — וואס איז דער וואונדער, אז איך האָב לגמרי פּארגעסען די אומשטענדען. וועלכע האבען דאס ארויסגעבראכט אדער באגליים? און ווירקליך, אויב יענער נייסט, וועלכער רופט זיך ר א מ א נ ס, אויב יענע, די טונקעלע, מיט די נעבעל־פליגלען, א ש ט א פ ע ט פון דעם געצענדינערישען מצרים האט וועג געפּראווען, ווי זיי דערצעהלען, די ביז־באשערטע חתונות, דאן האט זי זיכער מיין חתונה געפּראווען.

עס איז אבער דא איין ליבער פונקט, וועגען וועלכען מיין זכרון פּארראט מיר ניט. דאס איז ווי ליגעיא האט א ו י ס ג ע־ז ע ה ן. אין וואוקס איז זי געווען הויך, עטוואס שלאנק, און אין איהרע שפּעטערדיגע טעג זאגאר אפּגעצעהרט. איך וואלט אומזיסט געמאטערט זיך צו שילדערן איהר מאיעסטעט, די גלא־סענע רוהיגע האלטונג איהרע, אדער די אומבאגרייפליכע לייכט־קייט און עלאסטישקייט פון איהרע טריט. זי פלעגט קומען און אוועקגעהן אזוי ווי א שאטען. איך פלעג קיינמאל ניט

וואס איז דא, און ווייט איבער זיי זיינען געהאנגען פּערשוואַרצע ווייסע פּוין א היבשער לענג. די ברעמען, עטוואס אונרעגעלמעסיג אין קאנטור, האבען געהאט דעם זעלבען קאליר. די „זונ־ דערבארקייט" אבער, וואס איך האב געפונען אין די אויגען, איז געווען פּוין א גאנץ אנדער נאטור, ניט אין דער פּארמירונג, אדער קאליר, אדער אין דעם גלאנץ פּוין די שטריכען, און איך האב געמוזט, נאר אלעמען, זיך ווענדען צום א ו י ס ד ר ו ק. אך, א וואַרט, וואס מיינט גארנישט! א וואַרט, וואס הינטער זיין מורא'דיגער ברייטקייט פּוין בלויזען קלאנג, באהאלטען מיר אונזער אומווייסענהייט פּוין אזוי פּיעל פּוין דאס גייסטיגע. דער אויסדרוק פּוין ליגעיא'ס אויגען! אך, ווי איך האב שטונדען־לאנג געטראכט איבער דעם! אך, ווי איך האב איינמאל א גאנצע מיטען־זומער נאכט געמאטערט זיך דאס צו דערגרונטעווען! וואס איז דאס געווען, אט דאס עפּעס טיפער ווי דער קוואל פּוין דעמאקריטוס, וואס איז געלעגען הינטער די שוואַרצאפּלעז פּוין מיין ליבסטער? וואס איז דאס ג ע ו ו ע ן? א ליידענשאפט האט מיך אנגענומען צו אנטדעקען דאס. יענע אויגען, יענע גרויסע, יענע שיינענדע, יענע געטליכע ארביטען — זיי זיינען געווארען פּאר מיר דער צווילינג־שטערען פּוין לעדא, און איך פּאר זיי — דער איבערגעבענסטער אסטראלאג.

צווישען די פּיעלע אומבאגרייפּליכע אנאמאליעס פּוין דער ווי־ סענשאפט פּוין זכרון איז ניטא קיין מעהר שארף אויפּרענענדער פּונקט, ווי דער פּאקט — קיינמאל, גלויב איך, ניט באמערקט אין די שולען — וואס מאטערנדיג זיך אמאל צו דערמאנען זיך עפּעס לאנג פּארגעסענעס, דוכט זיך אויס, אז א ט־א ט ד ע ר־ מ א נ ע ן מ י ר ז י ך, און צום סוף קענען מיר זיך נ י ט דערמאנען. און אט אזוי, אין מיין שטארקער פּארשונג פּוין ליגעיא'ס אויגען, ווי אפּט האב איך געפיהלט, אז אט באלד וועל איך אינגאנצען דערגרעהן זייער אויסדרוק — געפיהלט, אז אט־אט וועט עס געשעהן — און דאך דאס ניט געקענט, און אט אזוי איז עס ענדליך אינגאנצען פּארשוואונדען. און (זונדערבאר, אה, זונדערבארסטע געהיימנים!) איך האב געפונען אין די אייג־

גלאטקייט פון הויט. די זעלבע קוים באמערקבארע טענדענץ צו אדלעריישעס, די זעלבע הארמאניש אויסגעבויגענע נאזלעכער, אין וועלכע דער פריייער גייסט האט נערעדט. איך האב באטראכט דאס זיסע מויל. דא איז ווירקליך געווען דער טריאומף פון אלצדינג וואס איז הימליש: דער פרעכטיגער שניט פון דער קורצער אויבערשטער ליפּ, דער וויבער, ליידענשאפטליכער שלומער פון דער אונטערשטער, די גריבעלעך וואס האבען זיך גענהנ'דעלט אוז די פארב וואס האט נערעדט, די ציינער, וואס האבען אפגעשפיגעלט מיט א שיער דערשטוינענדען גלאנץ יעדען שטראל פונ'ם היילינגען ליכט, וואס איז געפאלען אויף זיי אין איהר רוהיגען, מילדען, דאך פריידיגסט־שטראלענדען פון אלע שמייכלען. איך האב גוט באטראכט די פארמירונג פון דעם קין, און אויך דא האב איך געפונען די צארטע בריייטקייט, די וויכקייט אוז די גרוסקייט, די פולקיייט אוז די גייסטיגקייט פון דאס גריבישע, די קאנטור וועלכע אפאלא האט נאר אין טרויס אנטפלעקט צו קלעאמענס, דעם זוהן פון דעם אטענער. אוז דאן האב איך ארייגעקוקט אין די גרויסע אויגען פון ליגעיא.

פאר אויגען האבען מיר ניט קיין מאדעלען אין דעם וויטען אלטערטום. עס קען אויך זיין, אז אט אין די אויגען פון מיין ליבסטער ליגט דער סוד, אויף וועלכען לארד וועראלאם איז מרמז. זיי זיינען געווען, מוז איך גלויבען, פיעל גרעסער, ווי די געווענליכע אויגען פון אונזער אייגענער ראסע. זיי זיינען זאנאר געווען פולער ווי די פולסטע פון די נאטעלען־אויגען פון דעם שבט פונ'ם טאל פון נורזשהאד. דאך איז עס געווען נאר אין צוויישען צייטען — איז מאמענטען פון העכסטער אויפרעגונג — וואס די דאזיגע אייגענטימליכקייט פלעגט ווערען מעהר ווי עטווואס באמערקבאר בייי ליגעיא'ן. און אין אזעלכע מאמענטען איז געווען איהר שהנקייט — איז מיין צעהיצטער פאנטאזיע איז דאס אפשר אזוי אויסגעקומען — די שהנקייט פון וועזענס, וואס זיינען, אדער איבער אדער ווייט פון דער ערד — די שהנקייט פון דער פאבעלהאפטער הורי, פון די טערקען. דער קאליר פון די אויגען־קוילען איז געווען דער גלענצענדסטער שוואַרצער קאליר

ווייטע שייכות צווישען דער דאזיגער ציטאטע פון דעם ענגלישען מאראליסט און א טייל פון ליגעיא׳ס באראקטער. אן א י נ ־ ט ע נ ס י ו ו י ט ע ט אין דענקען, האנדלען אדער רעדען איז מעגליך געווען אין איהר א רעזולטאט, אדער וועניגסטענס אן אנציי־ גער, פון יענער ריזיגער ווילענס־קראפט, וועלכער האט אין משך פון אונזער לאנגען בארקעהר ניט ארויסגעוויזען קיין אנדערע און מעהר דירעקטע ס מנים פון איהר עקזיסטענץ. פון די אלע פרוּעז, וועלכע איך האב וועז־עס־איז געקענט, איז זי, די אויסערליך רוהיגע, אלעמאל מילדע ליגעיא, אם שטארקסטען געווען א רויב צו די צערייצטע רויב־פויגעל פון בייזער ליידענשאפט. און איך קען מיר אנדערש ניט דערקלערען אזא ליידענשאפט, סיידען מיט דער כמעט צוויבערליכער מעלאדיע, מאדולאציע, קלארקייט און זאנפטקייט פון איהר זעהר נידעריגער שטימע, און מיט דער גוואלדיגער ענערגיע (נאר אמאל אזוי פיעל ווירקזאם געמאכט דורכ׳ן קאנטראסט מיט איהר מאניער פון אויסשפראך) פון די ווילדע ווערטער, וועלכע זי פלעגט געווענליך ארויסרעדען.

איך האב גערעדט פון ליגעיא׳ס געלערנטקייט: עס איז נעווען גוואלדיג, וואס איך האב אוועק נאר אין א פרוי ניט גע־ זעהן. אין די קלאסישע שפראכען האט זי געהאט א טיפע בקיאות, און אויף ווי ווייט עס גרייכט מיין אייגענע באקאנטשאפט, וואס איך האב אין די מאדערנע אירופעאישע שפראכען, האב איך זי קיינמאל ביי קיין גרייז ניט געכאפט. ווירקליך, אין וואסער ניט איז ענין פון דער באוואונדערטסטער, ווייל ס׳איז אייגפאך די אומפארשטענדליכסטע, פון דער בארימערישער ערודיציע פון דער אקאדעמיע — האב איך ו ו ע ן געפונען ליגעיא זאל זיין הינטערשטעליג? ווי מאדנע, ווי ריהרענד, וואס ערשט איצט אזוי שפעט, האב איך געמוזט שענקען אויפמערקזאמקייט אט דער אייגענשאפט פון מיין ווייב׳ס נאטור! איך האב גע־ זאגט, אז איהר קענטעניש איז געווען אזא, וואס איך האב אין א פרוי ניט געטראפען — אבער וואו לעבט דער מאן, וואס איז דורכגענאנגען, און ערפאלגרייך, אל׳די ברייטע פעלדער פון מא־ ראלער, פיזישער און מאטעמאטישער וויסענשאפט? איך האב

פּאַכסטע געגענשטאַנדען פּון דעם אוניווערזום א גרופּע אַנאַלאָגיעס פּאַר יענעם אויסדרוק. איך וויל זאָגען, אז נאָכדעם, נאָר דער צייט, וועו לינגויא'ס שהנקייט איז אריבער אין מיין גייסט, לינגענדיג דאַרטען, ווי אין אן ארון־קודש, האָב איך פּון פּיעלעם וואָס עקזיסטירט אין דער מאַטעריעלער וועלט, זיך אויסגעבילדעט א געפּיהל, אזא, ווי איך האָב אימער געפּיהלט אַרום מיר, אין מיר דורך איהרע גרויסע אוז לידטיגע אויגען. דאָך קען איך אַלץ ניט דעפינירען יענעם געפּיהל, אַדער אַנאַליזירען עס, אַדער אפילו בכדר עס בעאַבאַכטען. לאָמיר דאָס נאָר אַמאָל זאָגען — איך האָב עס אָפטמאָל דערקענט, באַטראַכטענדיג א שענלוואָקסענדען וויינשטאָק, באַאַבאַכטענדיג א מאָט, א שמעטערלינג, אן אינזעקטען־פּופּע, א שטראָם פון לויפענדען וואַסער. איך האָב דאָס געפּיהלט אין דעם אָקעאַן, אין דעם פּאַלען פון א מעטאָר. איך האָב דאָס געפּיהלט אין די בליקען פון אומגעוועהנליך אלטע לייט, אוז עס איז דא איינער אַדער צוויי שטערען אין הימעל (איינער איבערהויפּט, א שטערען פון דער זעקסטער גרויס, טאַפּעלט אוז פּאַרענדערליך, וואָס מען קען איהם געפּינען לעבען דעם גרויסען שטערען אין לירא), וואָס קוקענדיג אויף זיי דורך א טעלעסקאָפּ, בין איך דורכגעדרונגען געוואָרען מיט'ן געפּיהל. איך בין דערמיט אַנגעפּילט געוואָרען דורך געוויסע קלאַנגען, ארויסגעבראכט דורך אינסטרומענטען מיט סטרונעס, אוז זעהר זעלטען דורך צימ־טען פון ביכער. צווישען אַנדערע ביישפּילען אָהן א צאָהל געדענק איך גוט עפּעס אין א באַנד פון דושאַזעף גלענוויל, וואָס (אפּשר מיט זיין אלטפרענקישקייט — ווער קען זאָגען?) פּלעגט מיר אימער אַנפּילען מיט אט דעם געפּיהל: „אוז דער וויללען ליגט אין דעם, וואָס שטאַרבט ניט אפּ. ווער קען וויסען די סודות פון דעם וויללען פון זיין קראפט? וואַרים גאט איז נאָר א גרויסער וויללען, וואָס דרינגט דורך אלע זאכען מיט זיין השגחה. א מענש פּאַלט ניט פּאַר מלאכים, אויך ניט אינגאַנצען פּאַר'ן טויט, סיידען נאָר דורך דער שוואכקייט פון זיין צעקראַכענעם ווילען".

א משך פון יאָהרען אוז נאכפּאלגענדע נאכדענקונג האבען מיר געגעבען די מעגליכקייט ווירקליך אויסצושפּירען עפּעס פּ

סטער עמאציע. איך האב געזעהן, אז זי מוז שטארבען, און איך האב פארצווייפעלט געקעמפט אין גייסט מיט'ן בייזען אזראעל. און דער קאמף פון דער ליידענשאפטליכער ווייב איז צו מיין דער־שטוינונג געווען נאך ענערגישער, ווי מיין אייגענער. עס איז געווען פיעלעם אין איהר שטרענגער נאטור, וואס זאל אין מיר איינפלאנצען דעם גלויבען, אז צו איהר וועט דער טויט קומען אהן זיינע שרעקען. אבער עס איז ניט געווען אזוי. ווער־טער זיינען ניט אימשטאנד איבערצוגעבען א וועלכען־עס־איז ריכ־טיגען באגריף פון דעם ווילדען ווידערשטאנד, מיט וועלכען זי האט זיך געראנגעלט מיט'ן טויט. איך האב געקרעכצט אין אנגסט, ניט קענענדיג צוזעהן דעם צער. איך וואלט זי גע־טרייסט, איך וואלט גערעדט צו איהר; אבער אין דער אינ־טענסיוויטעט פון איהר ווילדען חשק צו לעבען, צו לעבען, נאר צו לעבען, וואלטען טרייסט און רייד געווען די גרעסטע נאריש־קייט. דאך ניט ביז צו דער לעצטער רגע, אונ'ם העכסט קאנ־וואלסיווען דרעהען זיך פון איהר ווילדען גייסט, איז געבראכען געווארען די אויסערליכע רוהיגקייט פון איהר כאראקטער. איהר שטימע איז געווארען צארטער, געווארען נאך נידעריגער, דאך וואלט איך ניט וועלען זיך אפשטעלען אויף דער ווילדער בא־דייטונג פון די שטיל ארויסגערעדטע ווערטער. מיין מח האט זיך אין מיר געקעהרט, הארכענדיג, אין עקסטאז, צו א מעלאדיע, מעהר ווי שרעקליך — צו אייגבילדונגען און שטרעבונגען, פון וועלכע די שטערבליכקייט האט קיינמאל פריהער ניט געוואוסט.

אז זי האט מיך געליבט, אין דעם האב איך ניט געקענט צווייפלען, און איך וואלט לייבט געקענט זעהן, אז אין אזא הארץ, ווי איהרס, קען די ליבע באזיצען ניט קיין געוועהנליכע ליידענ־שאפט. אבער נאר אין טויט האב איך דערפיהלט די גאנצע קראפט פון איהר ליבע. שטונדען־לאנג, האלטענדיג מיין האנט, האט זי פאר מיר אויסגעגאסען דעם איבערפלום פון א הארץ, וועמעם מעהר ווי ליידענשאפטליכע איבערגעבענהייט האט דערגרייכט ביז צו געצענדיענערי. ווי אזוי איך האב דאס פארדיענט אזוי געבענשט צו זיין מיט אזא וידוי? ווי אזוי איך האב דאס

דענסטמאל ניט געוועהן דאס, וואס איך זעה איצטער קלאר, אז לינגויא'ס ערוואַרטונגען פליגלען און פליהען צוועק! אהן לינגויא'ן בין איך נאר געווען ווי א קינד וואס טאפט אין דער פינסטער. איהר אנווועזנהייט, איהר איין לייענען האט שטארק ליכטיג געמאכט די פיעלע סודות פון דעם טראנסצענדענטאליזם, אין וועלכען מיר האבען זיך ארונטערגעלאזען. ניט האבענדיג דעם שיינעדען גלאנץ פון איהרע אויגען, זיינען די בוכשטאבען, שי־ מערנד און גאלדיג, געווארען טונקעלער ווי סאטורנישער בליי. און דאן האבען יענע אויגען געשיינט אלץ זעלטענער און זעל־ טענער איבער די בלעטער, אין וועלכע איך האב זיך פארטיפט. לינגויא איז קראנק געווארען, די ווילדע אויגען האבען אויפגע־ פלאמט מיט א צו — יא, א צו הערליכען גלאנץ. די בלאסע פינגער האבען געקראנען דעם דורכזיכטיגען וואקסענעם קאליר פון קבר און די בלויע אדערען אויפ'ן הויכען שטערען זיינען אויפגעשוואל־ לען געווארען און ראשיג אפגעפאלען מיט'ן שטראם פון דער צארט־

און מורמלענדיג וואס אין דער שטיל,
פֿאיאצען פיעל אין גאט׳ס געשטאלט,
הער־הין זיך דרעהען אין דעם שפיעל.
א מחנה שאטענס זיי באפאלט
און פיהרט זיי, דרעהט די ביהנע אום
ביי יעדען ווינקעל, ברעט און שפאלט,
פון זיי׳רע פליגלען פייערליך־שטום
אומזיכבאר אומגליק פאלט.

משונה׳דיג די דראמא! קענסט
פארגעסען זי? — א, קיינמאל ניט!
מען יאגט נאך אייביג א געשפענסט,
מען כאפט איהם קיינמאל ניט.
און אין א רינג געשווינד, געשווינד,
אלץ פליהט ער אום און פליהט.
פיעל וואהנזין רא, און נאר מעהר זינד,
און שרעק אויף יעדען טריט.

א קריביג, רויט באשעפעניש
קומט, דרעהענדיג זיך פוין,
א וואלם קומט פון פינסטערניש
אינמיטען דעם פֿאיאצען־קנויל.
ער דרעהט זיך, גראבט איין דורשטיג־ווילד
אין זיי זיין העסליך מויל,
די שרפים ווייגען ביי דעם בילד
און שוידערען פאר גרויל.

פֿארדיענט אזוי פֿארשאלטען צו זיין, אז מיין ליבסטע זאל פֿון מיר אוועקגענומען ווערען אין דער שטונדע, וואס זי האט זיך דאס אזוי מתודה געווען? אבער איך קען וועגען דעם ענין קיין סך ניט רעדען. איך וועל נאר זאגען, אז אין ליגיא'ס איבערגעבען זיך, נאך מעהר ווי פֿיעל א פרוי קען, צו א ליבע, ליידער נארניט אפֿגעשאצט, נאר אומפֿארדיענט געשענקט, האב איך ענדליך דערקענט דאס פֿרינציפּ פון איהר בענקען מיט אזא ווילדער שטארקען באגעהר נאכ'ן לעבען, וואס פֿליהט פון איהר איצט אזוי געשווינד אוועק. דאס איז אט די ווילדע בענקשאפֿט, דאס איז אט דער זעהר העפֿטיגער באגעהר צום לעבען — נ א ר צום לעבען — וואס איך האב קיין קראפֿט ניט צו שילדערן — קיין וועדטער זיינען ניט אימשטאנד אויסצודריקען.

אין רעכטען מיטען נאכט, אין דער נאכט אין וועלכער זי איז געשטארבען, א ווינק טוענדיג צו מיר מיט א פעסטער אכטשלאפֿענהייט, איך זאל צוגעהן צו איהר, האט זי מיר געהויסען איבערזאגען פאר איהר געוויסע פערזען, וואס זי אליין האט פארפאסט מיט ניט קיין סך טעג צוריק. איך האב איהר געפֿאלגט. אט דאס זיינען זיי געווען:

א גרויסער פעסט געגעבען וועדט 1)
אין איינזאמקייט פון צייט.
פֿארדעקט, פֿארטרויערט און פֿארטרעדט,
מלאכים זיצען גרייט.
פון האפֿנונג און פון שרעק א שפּיעל
נעהט אן פאר זייער בליק,
אוון דער ארקעסטער אטעמט שטיל
פון ספערען די מוזיק.

---

1) דאס ליעד, און דאס צווייטע ליעד אין „אונטערגאנג פון חויז עשר" זיינען איבערזעצט פון י. קיסין.

דעם איינזאמען פּלאץ, וואו איך האָב געוואוינט אין דער פּינסטערער טויטער שטאָדט ביים רהיין. דאָס, וואָס די וועלט רופט עשירות, האָט מיר ניט געפעהלט. לויגעיא האָט מיר אריינגעבראכט פּיעל מעהר, ווי עס פּאַלט געווענליך אוים אויפֿן חלק פון אַ בשר־ודם. איך האָב דערפּאר נאָך עטליכע מאָנאטען פון אויסגעמאטערטען און צילאָזען וואנדערן אפּגעקוויפּט, און געלאָזט עטוואס רעמאנטירען, אַ מאנאסטיר (וועלכען איך וועל ניט אנרופען מיט'ן נאָמען) אין איינער פון די וויילדסטע און אם וועניגסטען באזוכטע געגענדען פון דער שהנער ענגלאנד. די טונקעלע און מרה־שחורה'דיגע פּרעכטיגקייט פון דעם בנין, דאָס כמעט וויילדע אויסזעהן פון פּלאַץ ארום, די פּיעלע מעלאנכאָלישע און פון דורות פּארהערליכטע ערינערונגען, וואָס זיינען פּארבונדען אי מיט'ן קלויסטער אי מיט'ן פּלאַץ ארום, — דאָס אלעס האָט פּיעל געשטימט מיט די געפּיהלען פון דער פּולשטענדיגער דערשלאָגענקייט, וועלכע האָט מיך פּארטריבען אין יענע ווייטע און פּארוואַרפענע געגענד פון'ם לאנד. דאָך, כאטש אויסערליך איז דער מאנאסטיר מיט דעם שימעל, וואָס האָט איהם באדעקט, וועניג איבערגעאנדערשט געווארען, האָב איך אבער מיט אַ קינדערשער פּערוועזיטעט, און אפּשר מיט אַ שוואכער האָפענונג צו לינדערן מיינע ליידען, זיך ערלויבט נאָך מעהר ווי קענינליבען גלאַנץ און פּראכט אינוועניג. צו אזעלכע נארישקייטען האָב איך געהאט אַ שטאַרקע נייגונג אין מיין קינדהייט זאגאר, און איצט זיינען זיי צו מיר צוריק געקומען, אזוי ווי מיינע יסורים וואלטען מיר צוריקגעקעהרט מיין קינדערשען שכל. אך, איך פיהל, וויפּיעל כאטש פון אן אנפאנג־משוגעת וואלט מען געקענט אויסגעפּינען אין די פּרעכטיגע און פאנטאסטישע דראפּירונגען, אין די איינדרוקספּולע שניצונגען פון עניפּטען, אין די וויילדע קארניזען און מעבעל, אין די משוגע'נע צייכענונגען פון די טעפּיכער פון געבינטעלטען גאָלד! איך בין געווארען אַ געבונדענער שקלאף אין די נעצען פון אפּיום, און מיין ארבייט און מיינע באשטעלונגען האָבען אפּגעשפּיגעלט מיינע טרוימען. אבער איך וועל זיך ניט אפּשטעלען צו באשרייבען מיט אלע אינצעלהייטען

אוּן באַלד דער שיין פֿאַרלאַשען ווערט,
אויף יעדער אַנגסטליכער געשטאַלט
אַ טויט־קלייד פֿלאַטערט, צו דער ערד
מיט אַ געוויש דער פּאַרהאַנג פּאַלט.
די שרפים אין דער לופֿטיגער שטיל
ערקלערען, בלייכע, פֿאַר דער וועלט,
אַז „לעבען" הייסט דער טרויער־שפּיעל,
דער וואַרים איז דער העלר.

„א גאָט!" — האָט ליגעיא האַלב אויסגעשריען, אויפֿשפּרינגענדיג פּון בעט אוּן אויסשפּרייטענדיג אין דער הויך איהרע אַרימס מיט אַ ספּאַזמאַטישער באַוועגונג, ווען איך האָב געענדיגט די דאָזיגע שורות. — „א, גאָט! א, גאָט! א, געטליכער פּאַטער! ווער־לעז אָט די זאַכען אַזוי כסדר זיין? ווער אָט־אַ־דער באַזיגער גאָר קיינמאָל ניט באַזיגט ווערען? זיינען מיר דען ניט א טייל פּון דיר? ווער, ווער קען וויסען די סודות פּון דעם ווילען, מיט זיין קראָפט? א מענש פֿאַלט ניט פּאַר מלאכים, אויך ניט אינגאַנצען פּאַר'ן טויט, סיידען נאָר דורך דער שוואַכקייט פּון זיין צעקראַכענעם ווילען".

אוּן איצט, ווי זי וואַלט אויסגעמאַטערט געווארען פּון עמאָציע, האָט זי ארונטערגעלאָזען איהרע ווייסע ארימס, אוּן פֿייערליך זיך צוריקגעקהרט צו איהר טויטען־בעט. אוּן ווען זי האָט אויסגעאַטעמט איהרע לעצטע זיפצען, אוּן צוזאַמען מיט זיי ארום א שטיל־לער מורמל פּון איהרע ליפּען. איך האָב אַנגעבויגען מיין אויער, אוּן איך האָב ווידער דערקענט די לעצטע ווערטער פּון דער צי־טאַטע פּון גלענווי: — „א מענש פּאַלט ניט פּאַר מלאכים, אויך ניט אינגאַנצען פּאַר'ן טויט, סיידען נאָר דורך דער שוואַכ־קייט פּון זיין צעקראַכענעם ווילען".

זי איז געשטאַרבען, אוּן איך, דערשלאָגען מיט טרויער בין צום סאָמען שטויב, האָב שוין מעהר ניט געקענט אַריבערטראָגען

לאנג רינגען, א גרויסער פייערפאן, אויך פון גאלד, סאראצענישע מיסטער, אין מיט א סך דירכלעכערונגען, אזוי קונציג געמאכט, אז עס האבען זיך אריינגעדרעהט אין ארויסגעדרעהט דורך זיי, אזוי ווי באשאנקען מיט דער לעבעדיגקייט פון א שלאנג, פייערען פון אלערליי קאלירען, בסדר איינע נאך די אנדערע.

איניגע אטאמענקעם און גאלדענע קאנדעליאברעס פון אריענטאלישען אויסזעהן זיינען געווען צעשטעלט ארום אין פארשיידענע פלעצער. און עס איז געווען אויך א געלעגער — דאס חתן־כלה בעט — פון אן אינדישען מאדעל, א נידעריגס אין אויסגעשניצט פון מאסיוון עבען־האלץ, מיט א חופה פון אויבען, וואס האט אויסגעקוקט ווי דאס שוואַרצע טור, מיט וועלבען מען דעקט אויבער א מטה. אין יעדען ווינקעל פונ׳ם צימער איז געווען אויסגעשטעלט א ריזיגער סארקאפאג פון שוואַרצען גראניט, פון די קברים פון די מלכים אנטקעגען לוקסאר, מיט זייערע אלטע דעקלאד פול מיט גאר פארצייטיגע שניצערייען. אבער — אך! — אין דער דראפירונג פונ׳ם צימער איז געלעגען די הויפט־פאנטאזיע פון אלצדינג. די הויבע וועגט, ריזיג הויך — זאגאר ניט פראפארציאנעל — זיינען באהאנגען געווען פון אויבען ביז ארונטער, אין בריייטע פאלבעו, מיט שווערע און מאסיוו־אויסזעהענדע טעפיד־טאפעטען, געמאכט פון א שטאף, וואס האט אויסגעקוקט גלייך, ווי א טעפיד אויפ׳ן דיל, ווי אן איבערדעק פאר די אטאמענקעם און פאר׳ן עבעט־בעט, ווי א באלדאכין פאר׳ן בעט, און ווי די פרעכטיגע וואליוטען פון די פארהאנגען, וואס האבען טיילווייז פארדעקט דאס פענסטער. דער שטאף איז געווען דער רייכסטער געוואַנט פון גאלד. עס איז געווען געפלעקט דורכאוים אין אומרעגלמעסיגע אינטערוואַלען מיט אראבעסקע פיגורען, בייא פוס אין דיאמעטער, און אויפגעארבייט אויפ׳ן געוואַנט אין צייכענונגען פון דעם פערד־שוואַרצסטען קאליר. אבער די דאזיגע פיגורען האבען אויסגעקוקט אמת א־אבעסק נאר דאס, וועו מען דאס זיי באטראכט פון אי איינצעלנעם נעזיכטס־פונקט. דורך אן איינפאל, וואס איז איצט נאנץ איינפאך, און וואס שטאמט ווירקליך פון זעהר ווייטע אלטע צייטען, האבען די פיגורען ג־

די דאוגע אונזינקייטע. איך וועל נאר רעדען פון יענעם אייז ציטער, דעם איבער פּארשאלטענעם, וואוהין איך האב אין א מא־ מענט פון משוגה, אריינגעפיהרט פון אלטאר אלם מיין ווייב — אלם די נאכפאלגערין פון דער אומפארגעסליכער לגיעיא — די העלי־האריגע און בלוי־אויגיגע לוידי דאוועגא טרעוואניאן פון טרעמען.

עם איז ניטא קיין ברעקעל פון דער ארכיטעקטור אין דעקא־ דאציע פון יענעם חתן־כלה ציטער, וואם איך זאל ניט זעהן איצט פאר מיינע אויגען. וואו זיינען געווען די נשמות פון דער שטאל־ צער כישפחה פון דער כלה, וועו דורך דארשט נאך נאלד, האבי זיי געלאזט א מיידעל און א טאכטער אזא באליבטע, ארויפגי טרעטען די שוועל פון אזא באפוצטען הדר? איך האב געזאגט, אז איך געדענק נעמוי די איינצעלהייטען פון'ם ציטער — דאך, ציט באדויערן פארגעס איך אן פונקטען פון טיפע מאמענטען. אין דא איז ניט געווען קיין שום סיסטעם, קיין שים הארמאניע אין דער באנטאכטישער אויפשטעלונג, וואם זאל זיך קענען שייך־ מאלטען אין מיין זכרון. דאס ציטער איז געלעגען אין א הויבען גראדעם פון דעם באפעסטיגטען מאנאכטיר, איז געווען פיער־עקיג אין זעהר געוואם. ארי־אייניגיג פעניכטער האב פארניטען דעם גאנ־ צען זידליכען פראנט פון דעם פענמאנאן — א גרויסער גאנצער ראנען וועגעציאניש גלאט, אויך־אייניגע שויב, און געפארבט ניט א מאטען קאליר, אזוי, אז די שטראלען סאי פון דער זון אי פון דער לבנה, הירבעהענדיג, פלעגען באלען ניט אן אימה־ ד גען שיין אויף די געגענשטאנדען אינווענינ. איבער'ן ייבערשטען טייל פון אט דעם גרייסען פענסטער האבען זיך ראויגען זיי א נעיז אלטע פלאנצע, וועלכע האבען געקלעטערט ארויף די מאסיווע וועגט פונ'ם טורעם. דער סופיט, פון מונ־ קעלען רעמב, איז געווען זעהר הויך, געוועלבט, און קונסטפול באצירט מיט די ווילדסטע און משונה'דיגסטע צייכענונגען פון א האלב־גאטישען, האלב־דרואידישען סטיל. פון א פארטיפונ־ גען סאמען צענטער פון דעם דאזיגען מעלאנכאלישען געוועלב, איז ארונטערגעהאנגען אויף אייז־אייניגער קייט פון גאלד מיט

דער פּאַרצעהרענדער היץ פון מיין בענקשאַפט נאָך דער פּאַר־
שטאַרבענער וואָלט איך געקענט זי צוריקברענגען צום לעבען אויף
דער ערד, וואָס זי האָט פּאַרלאָזען — אַך, קען עס דען געמאַלט
זיין, אז אויף אייביג?

אַרום דעם אָנפּאַנג פון דעם צווייטען מאַנאַט פון אונזער
היראַט איז די ליידי ראַוונא פּלוצלונג קראַנק געוואָרען, און
זי איז לאַנגזאַם געזונט געוואָרען. די היץ, וועלכע האָט זי אויפ־
נעגעסען, האָט איהר געבראכט אומרוהיגע נעכט, און אין איהר
צעמישטען צושטאַנד פון האַלב־דרעמעל האָט זי גערעדט פון
קלאַנגען און פון באַוועגונגען אין און אַרום דעם צימער פון׳ם
טורעם, וועלכע, איך האָב באשלאָסען, שטאַמען נאָר פון איהר
צערודערטער פאַנטאַזיע, אָדער אפשר פון די פאַנטאַסמאַגאָריש
ווירקונגען פון׳ם צימער גופא. זי איז דערנאָך צו זיך געקומען,
און ענדליך געזונט געוואָרען. דאָך, איז נאָך ניט אַוועק א קורצע
צייט, ערשט א צווייטע, נאָך א שטאַרקערע אטאַקע, האָט זי
אַוועקגעלאָזט צום בעט פון יסורים, און אָט פון דער אטאַקע
איז איהר אָרגאַניזם, אימער א שוואַכער, שוין מעהר ניט געקומען
פולשטענדיג צו זיך. איהר חולאת, דאָס מאָל באַאומרוהיגענדיג
אי מיט איהר כאַראַקטער און נאָך מעהר מיט דער ווידערהאַלונג,
האָט זיך אויסגעלאַכט פון דער קענטניש און פון די גרויסע אנ־
שטרענגונגען פון די דאָקטוירים. מיט דער פאַרגרעסערונג פון
דער כראַנישער קראַנקהייט, וועלכע האָט אזוי, באשיינפערליך,
מיט צופיעל זיכערקייט זיך אָנגעזעצט אויף מיין ווייב׳ם אָרגאַ־
ניזם, אז עס איז ניט געווען פאַר מענשליכע כחות דאָס אויס־
צואוואַרצלען, — האָב איך ניט געקענט ניט באמערקען אז עהנ־
ליכע כאַרעקטעריסטישע פון דער נערוועזער גערייצטקייט פון איהר
טעמפּעראַמענט און פון איהר אויפרעגען זיך פון דער קלענסטער
אורזאַך פאַר שרעק. זי האָט ווידער גערעדט, און איצט נאָך
אפטער און איינגעשפּאַרטער, פון די קלאַנגען — פון די מינדסטע
קלאַנגען — און פון די אומגעוועהנליכע באַוועגונגען צווישען די
טעפּיד־טאַפּעטען, וועגען וועלכע זי האָט פריהער אָנגעדייטעט.

איינמאָל ביי דער נאַכט, אַרום סוף סעפּטעמבער, האָט זי

האלטען אין איין ענדערען זייער אויסזעהן ווי איינפאכע פּאר־
זעהנישען, אבער געהענדיג ווייטער, פלעגט אט דאס אויסזעהן
בישלעכווייז פּארשווינדען, און שריט ביי שריט, רוקענדיג זיך
ווייטער אין צימער אריין, פלעגט דער באזוכער זעהן זיך ארומ־
נערינגעלט פון אן ענדלאזער רייה פון שוידערליכע געשטאלטען,
וועלכע דער נארמאנער פלעגט אין זיין אבערגלויבען זעהן, אדער
דער מאנאד אין זיין שולדיגען דרעמעל. דער פאנטאסמאגאר־
שער עפענט פלעגט נאר מעהר פּארשטארקט ווערען דורך דעם
קינסטליכען ארויסקומען פון א שטארקען אומאויפהערליכען
שטראם פון ווינט הינטער די דראפירונגען, וואס פלעגט ארויסבלא־
זען א שוידערליכען און אומהיימליכען רוח־חיים אין אלעם.

אין אט אזעלכע זאלען, אין אט אזא חתן־כלה צימער האב
איך פּארברעכט מיט דער לייזי פון טרעמען די זינדיגע שטונדען
פון דעם ערשטען מאנאט פון אונזער הייראט — פּארברעכט מיט
נאר אביסעל אומרוהיגקייט. אז מיין ווייב האט געציטערט פּאר
מיין ווילדען געמיטס־צושטאנד, אז זי האט פון מיר געווייכט און
מיך וועניג ליב געהאט — דאס האב א־ך ניט ווילענדיג געמוזט
באמערקען, אבער דאס האט מיר גיכער פּארשאפט פארגעניגען,
ווי עפעס אנדערש. איך האב זי געהאסט מעהר מיט'ן האס פון
א טייוועל, ווי פון א מענשען. מיין ערינערונג איז צוריקגעפלוי־
גען (א, מיט וואס פּאר א שטארקען באדויערען!) צו ליגעיא'ן,
די באליבטע, די הערליכע, די שעהנע, די באערדיגטע. איך האב
זיך געקוויקט מיט די ערינערונגען וועגען איהר ריינקייט, וועגען
איהר קלוגקייט, וועגען איהר ערהאבענע, איהר הימלישער נאטור,
וועגען איהר ליידענשאפטליכער, איהר געצענדיענערישער ליבע.
און מיין גייסט האט דאן פול און פרעי געברענט מיט נאך מעהר
ווי אלע פייערען פון איהר גייסט. אין דער אויפרעגונג פון מיינע
אפיום־טרוימען (וואהרים איך בין שטארק איינגעשמידט געוואהרען
אין די קייטען פון אט דעם סם־המות) פלעג איך הויך אויסרופען
איהר נאמען אין דער שטילקייט פון דער נאכט, אדער בייטאג
אין די פּארברענגע ערטער צווישען די טאלען, אזוי ווי דורך
דעם ווילדען חשק, דורך דער פייערליכער ליידענשאפט, דורך

אויסזעהן, אזוי, ווי מען וואלט זיך קענען פארשטעלען ווי דער שאטען פון א גייסט. אבער איך בין געווען ווילד פאר אויפבעגונג פון אן איבערמאסיגער דאזע אפיום, און האב וועניג אויפמערקזאמקייט געשענקט די זאכען, אויך ניט דערצעהלט ראוונאן וועגען זיי. געפינענדיג דעם וויין, בין איך אריבער צוריק דאס צימער, און האב אנגעגאסען א פולען בעכער, צוטראגענדיג דאס צו די ליפען פון דער שמאטטענדער פרוי. זי איז איצט טיילוויז דאך צו זיך געקומען, און האט אליין געמומען די כלי אין האנט, און איך האב זיך ארומגעלאזען אויף אן אטאמנקע, לעבען איהר, מיט מיינע אויגען אנגעשטעלט אויף איהר. ערשט דאן האב איך קלאר דערהערט א צערטען טראט איבער'ן טעפיך, און לעבען דעם געלענער; איז א סעקונדע נאכדעם, וועז ראווענט האט געוואלט צוטראגען דעם וויין צו איהרע ליפען, האב איך געזעהן, אדער אפשר האט זיך מיר גע'חלום'ט, אז איך זעה, וויי עם פאלען אריין אין בעכער, ווי פון עפעם אן אומזיכטבארען קוואל אין דער לופט פונ'ם צימער, דרייי אדער פיער גרויסע טראפענס פון א גלענצענדער און רובין־קאלירטער פליסיגקייט. אויב איך האב דאס יא געזעהן, האט דאס אבער ראוועגא ניט געזעהן. זי האט ניט קווייקלענדיג זיך ארומגעשלונגען דעם וויין, און איך האב זיך אפגעהאלטען פון צו רעדען צו איהר פון א זאך, וועלכע, ווי איך האב באטראכט, איז נאר אלעמען געווען נאר די באציינפלוסונג פון א לעבעדיגער פאנטאזיע, וואס איז געוואהרען קראנקהאפט טעטיג דורך דעם שרעק פון דער פרוי, דורך דעם אפיום און דורך דער שטונדע פון דער נאכט.

דאך קען איך דאס ניט באהאלטען פון זיך אליין, אז גלייך נאכ'ן פאלען פון די רובין־טראפענס האט זיך שנעל געמומען ענדערן צום ערגערן מיין ווייב'ס קראנקהייט, אזוי, אז אויף דער דריטער נאכט נאכדעם, האבען די הענט פון איהרע דינער זי פארטיג געמאכט צו דער קבורה, און אויף דער פערטער נאכט בין איך געזעסען אליין, מיט איהר אין תכריכים אנגעטאנענעם קערפער אין יענעם פאנטאסטישען צימער, וואס האט זי אויפגעמומען אלס מיין ווייב. ווילדע זעהונגען, פון אפיום געבארען,

שטארקער ווי אימער געצווינגען מיין אויפמערקזאמקייט מיט איהרי
ריידן וועגען דעם דאזיגען טרויעריגען ענין. זי האט זיך נאר ווי
אויפגעכאפט פון אן אומרוהיגען שלאף, און אין דעם האב באמערק
טעט מיט געפיהלען פון האלב אנגסט, האלב אומבאשטימטער
שרעק, די אויסדרוקען פון איהר אויסגעצייכנטען גזיכט. איך
האב זיך געזעצט ביי דער זייט פון איהר עבען־בעט, אויף אייגער
פון די אינדישע אטאמאנקעס. זי האט זיך טיילוויין אויפגעהויבן
בען און האט גערעדט אין אן ערנסטען נידעריגען פלוסטער פון
קלאנגען, וועלכע זי האט ד ע מ א ל ט געהערט, אבער וועלכע
איך האב ניט געקענט הערען: פון באווענגונג, וועלכע זי האט
ד ע מ א ל ט געזעהן, אבער וועלכע איך האב ניט געקענט בא־
מערקען. דער ווינט האט שנעל געבלאזען הינטער די בעפידערטע
פענסטער, און איך האב געוואלט איהר באווייזען (וואס, לאכען
זיך מודה זיין, איך קען ג א ר נ י ט גלויבען), אז יענע כמעט
נידעריגליך ארויסגעבראכטע אטעמונגען און יענע זעהר שארפע
וואריאציעס פון די פיגורען אויף דער וואנט, זיינען געווען ניט
כעהר, ווי די נאטירליכע ווירקונגען פון יענעם געוועהנליכען
פלאזען פונ׳ם ווינט. אבער א טויטליכע בלאסקייט, פארשפרייט
טענדיג זיך איבער איהר פנים, האט מיר באווייזען, אז מיינע
אפיטרענגונגען צו פארזיכערן זי וועלען זיין אומזיסט. זי האט
אויסגעזוהנט, ווי זי חלש׳ט, און וועמען א רוף טאן צו הילף איז
ניט געווען. איך האב זיך דערמאנט, וואס ס׳איז אויפגעשטעלט
געווארען א פלעשעל לייכטער ווייז, וואס די דאמטירם האבען
איהר געהייסען געבען, און איך בין אריבער דעם צימער צו
קריגען דאס. אבער ווי נאר איך האב א טראט געגעבען הינטער־
ליכט פונ׳ם פייערפלאץ, האבען צוויי דערשטוינענדע זאכען צוגע־
צויגען מיין אויפמערקזאמקייט. איך האב דערפיהלט, אז עפעס
א זאך וואס מען קען אנטאפען, כאטש מען קען עס ניט זעהן,
איז לייכט פארבייגעגאנגען פארבי מיר. און איך האב געוואוסט,
אז עס איז געלעגען א שאטען אויפ׳ן גאלדענעם טעפיך, אין דעם
מאמען מיטען פונ׳ם רייכען שיין, וואס איז געפאלען פונ׳ם [illegible]
ערפאן — א בלאסער, אומבאשטימטער שאטען פון מיסט׳ען

מיט איינגעשפּאַרטקייט געהאַלטען מיין אויפמערקזאַמקייט צוגע־
נאַגעלט צום קערפּער. א סך מינוטען זיינען פאַריבער ביז וואַנען
עפּעס אַן אומשטאַנד זאָל זיך מאַכען, וואָס זאָל זיין מסוגל צו
וואַרפען ליכט אויף דאָס געהיימנים. ענדליך האָט מען
באַשיינפּערליך געקאַנט זעהן, אַז א לייכטער, זעהר א שוואַכער
און קוים באַמערקבאַרער סימן פון א פּאַרב האָט אויפגעפּלאַמט
אין איהרע באַקען און איבער די איינגעפּאַלענע קלייניע אַדערלאַך
פון די אויגען־דעקלעך. עס האָט מיד אַנגענומען א מין אומאויס־
דריקבאַרער שרעק און אימה, פּאַר וועלכע די שפּראַך פון א בשר
ודם האָט ניט קיין ענוג שטאַרקען אויסדרוק, אַז איך האָב
דערפיהלט, מיין הארץ הערט אויף צו קלאַפען, מיינע גלידער
ווערען שטייף דאַרט וואו איך בין געזעסען. דאַך, א געפיהל פון
פליכט האָט ענדליך ענגומען אַרבייטען צוריקצוקהרען מיין
זעלבסטבאַהערשונג. איך האָב שוין לענגער ניט געקענט צווייפ־
לען, אַז מיר זיינען געווען צו געאיילט אין אונזערע פּאַרבערייי־
טונגען — אַז ראַוונא האָט נאָך געלעבט. עס איז נויטיג געווען,
אַז עפּעס א שנעלע אַנשטרענגונג זאָל געמאַכט ווערען. אַבער
דער טורעם איז געווען אינגאַנצען אָפּגעזונדערט פון דעם טייל
מאַנאַסטיר, וואו די־ דיענער האָבען געוואוינט, מען האָט זיי
ניט געקענט א רוף טאָן, איך האָב קיין שום ווענ ניט געהאָט ווי
א רוף צו טאָן זיי צו הילף, ניט איבערלאַזענדיג דאָס צימער אויף
א סך מינוטען, און דאָס האָב איך זיך ניט דערוועגט צו טאָן. איך
האָב דערפּאַר אליין געקעמפט אין מיינע באַמיהונגען צוריקצו־
רופען די נשמה, וועלכע האָט נאָך ארומגעשוועבט. אין א קורצע
צייט איז אַבער גענוג זיכער, אַז דער פּריהערדיגער צושטאַנד
האָט זיך צוריקגעקהרט: דער קאַליר איז פאַרשוואונדען גענוג־
רען אי פון די אויגען־דעקלעך, אי פון די באַקען, איבערלאַזענדיג
א בלאַסקייט, וואָס איז נאָך פיעל בלאַסער ווי מירמעלשטיין
גענוג: די ליפּען זיינען גענוג אינצווייען אייגעשרומפּען
און אייגעצויגען מיט דעם שוידערליכען אויסדרוק פון טויט;
אַן אָפּשטויסענדע פייבטקייט און קעלט האָט שנעל פאַרשפּרייט
זיך איבער'ן גאַנצען קערפּער, און באַלד איז נאָך צוגעקומען

זיינען ווי א שאטען געפֿלויגען פֿארבײ מיר. איך האב געקוקט מיט אן אומרוהיג אויג אויף די סארקאפאגען וואס אין די ווינקלען פֿונ׳ם צימער, אויף די וואריאירענדיגע פיגורען פון דער דראַפּירונג און אויפֿן דרעהען זיך פון די בונטע פֿייערען אין דעם פֿייערפּאָס איבער׳ן קאפּ. איך האב ארויסגערופען אין זכרון די אומשטענדען פון א פּריהערדיגער נאכט, און דאס זיינען מיינע אויגען געפאלען אויפֿן פֿלאץ אונטער׳ן שיין פונ׳ם פֿייערפּאָס, וואו איך האב געהאט געזעהן די בלאסע שפּורען פון דעם שאטען. עס איז אבער שוין מעהר דאַרטען ניט געווען; און אפּאטעמענדיג פּרייער, האב איך א קעהר געטאן מיינע בליקען צו דער בלאסער און שטרענגער פיגור אויפֿן בעט. דאס האבען זיך אויף מיר א לאז געטאן א טויזענט עריגערונגען פון לינגויא׳ן, און דאס איז צו מיין הארץ צוריקגעקומען מיט א רוישענדער קראפט פון א מבול׳ דאס גאנצע פון יענעם אומאויסדריקבארען וועה, מיט וועלכען איך האב זי אזוי באטראכט אייגעוויקעלט אין תכריכים. די נאכט איז געקומען צו איהר ענדע, און מיט א הארץ, פול נאך מיט ביטערע געדאנקען וועגען דער אייגנער נאר און אלערהעכסטער גלויבטער, בין איך געבליבען זיצען קוקענדיג אויפֿן קערפּער פון ראוועגא.

עס האט געמוזט זיין האלבע נאכט, אדער אפשר פריהער, אדער שפּעטער (וואהרים איך האב ניט געקוקט אויף דער צייט), ווען א קרעכץ, א שטילער, א צארטער, אבער זאהר א דייטלעכער, האט מיך אויפגערעגט פון מיין חלום אויפֿן וואר. איך האב ג ע פ י ה ל ט, אז עס איז געקומען פונ׳ם בעט פון עבעז־האלץ — דעם בעט פון טויט. איך האב זיך צוגעהערט אין אן אנאנים פון אבערגלויבישען שרעק, אבער דער קלאנג האט זיך ניט ווידערהאלט. איך האב אנגעשטרענגט מיין ראיה צו אנטדעקען כאטש אבי וועלכע באוועגונג אין דעם טויטען קערפּער — אבער עס איז ניט געווען דאס מינדסטע צו באמערקען. עס האט דאך אבער ניט געקענט זיין, אז איך האב זיך אפּגענארט. איך ה א ב געהערט דעם קלאנג, ווי שוואך ער איז ניט געווען, און מיין זעלע האט אין מיר ערוואכט. איך האב מיט אנטשלאסענהייט און

עקעלהאפטע אייגענשאפטען פון דעם, וואס איז פאר פיעלע טעג נעווען א שוכן־עפר.

און ווידער בין איך פארזונקען געווארען אין וויזיאנען פון לינגוויא'ן, און ווידער (וואס פאר א וואונדער, וואס איך שוידער שרייבענדיג?), ו ו י ד ע ר האט דערגרייכט מיין אויער א שטיל קרעכץ פון דעם ארט, וואו דאס עבען־בעט איז געשטאנען. אבער צו וואס זאל איך איבערגעבען מיט אלע אינצעלהייטען די אומבאשרייבליכע שרעקען פון יענער נאכט? וואס זאל איך זיך אפשטעלען צו דערצעהלען, ווי אזוי, צייט נאך צייט, בין דער טאג האט גענומען גראהען, האט זיך די דאזיגע שוידערליכע דראמע פון ווידער־אפלעבונג ווידערהאלט? ווי יעדער שרעק־ליכער צוריקקער איז נאר געווען א צוריקקער צו א שטרענגערען און באשיינפערליך מעהר אומאויסלייזבארען טויט? ווי יעדע אנאניע האט געטראגען דאס אויסזעהן פון א קאמף מיט גייסטער אן אומזיכטבארען שונא? און ווי נאך יעדען קאמף איז געקומען איך וויים ניט וואס פאר א ווילדע ענדערונג אין דעם קערפערליכען אויסזעהן פון דעם בר־מינן? לאמיר אויף גיך ענדיגען.

דער גרעסטער טייל פון דער מורא'דיגער נאכט איז שוין אוועק, און זי, וועלכע איז טויט געווען, האט זיך ווידער אמאל א ריהר געטאן — און איצט שוין שטארקער ווי געווען, כאטש אויסגאפענדיג זיך פון אן אויפלעזונג, וואס איז דאס מאל געווען שוידערליכער אין איהר פולשטענדיגער האפנונגסלאזיגקויט. איך האב שוין לאנג אויפגעהערט צו קעמפען מיט זיך, אדער צו באוועגען זיך, און איך בין פארגליווערט געבליבען זיצען אויף דער אטאמאנקע, א האפנונגסלאזער רויב צו א ווירבעל־וויינט פון העפטיגע עמאציעס, פון וועלכע די העכסטע אימה איז גארניט אזוי שרעקליך געווען, גארניט אזוי פארצעהרענד. דער בר־מינן, זאג איך נאר א מאל, האט זיך א ריהר געטאן, און איצט שוין שטארקער ווי פריהער. די פארבען פון לעבען האבען אויפגעפלאמט אין נעזיכט מיט אן אומגעווהנליכער ענערגיע, די גלידער האבען אפגעלאזען, און וועז ניט די אויגען־דעקלעך, וואס זיינען נאר

די גאַנצע געזעהנליכע שטאַרקע שטייפקייט. איך בין צוריק־
געפאַלען מיט א שוידער אויפֿן געלעגער, פון וועלכען איך האָב
זיך אויפגעכאַפּט מיט גרויס שרעק, און זיך ווידער אָפּגענעבען
צו לייַדנשאַפטליכע לעבעדיגע וויזיאָנען פון ליגעיאָן.

א שטונדע איז אזוי אַוועק, ערשט (קען עס מענליך זיין?)
איך האָב א צווייטען מאָל דערפיהלט עפּעס אן אומבאַשטימטען
קלאַנג, ארויסקומענדיג פון דעם אָרט, וואו דאָס בעט שטאַנד.
איך האָב זיך צוגעהערט אין גרויס שרעק. דער קלאַנג איז ווידער
געקומען — עס איז געווען א זיפֿץ. צולויפענדיג צום קערפּער,
האָב איך דערזעהן — דייטליך געזעהן — א ציטער אויף די
ליפּען. אין א מינוט שפּעטער זיינען זיי לויז געוואָרען, אויפּדע־
קענדיג א ליכטיגע ציי׳ל פון די פּערלדיגע צייהן. איז מיין האַר־
צען האָט איצט געקעמפּט איבערראַשונג מיט דער טיפֿער מורא,
וועלכע האָט ביז איצט אַליין דאָרט געהערשט. איך האָב גע־
פּיהלט, עס וועלט מיר טונקעל אין די אויגען, אז מיין באַר־
שטאַנד נעמט בלאַנדזשען, און נאָר דורך א שטאַרקע אָנשטרענ־
גונג האָט זיך מיר ענדליך איינגעגעבען צו שטאַרקען זיך פאַר
דער אויפגאבע, וועלכע די פליכט האָט אזוי נאָר אמאָל מיר אָנ־
געציגט. עס איז איצט געווען א טיילווייז רויטקייט אויפֿן
שטערן און אויף די באַקען און אויפֿן האַלז; א פּיהלבאַרע
וואַרעמקייט האָט דורכגענומען דעם גאַנצען קערפּער; עס איז
אפילו געווען א לייכט קלאַפּען אין האַרצען. די פרוי ה א ט
ג ע ל ע ב ט, און מיט צווייפֿאַכער היץ האָב איך זיך געזונמען
פאַר דער ארבייט צוריקצוברענגען זי. איך האָב געריבען און גע־
וואַשען די שליפּען און די הענט, און באַנוצט יעדעם מיטל,
וואס ערפֿאָהרונג און ניט וועניג מעדיצינישע אָנגעלעזענקייט
האָבען געקענט ברענגען אויפֿן זינען. אָבער אומזיסט. פלוצ־
לונג איז דער קאָליר פאַרשוואונדען, דאָס קלאַפּען האָט אויפ־
געהערט, די ליפּען האָבען צוריקגעקראַגען דעם אויסדרוק פון
מוט, און אין א ווייל שפּעטער האָט דער גאַנצער קערפּער אויף
זיך אָנגענעזיגען די אייזיגע קאַלטקייט, דעם ברוין־בלאָהען קאָליר,
די שטאַרקע שטייפקייט, די איינגעפֿאַלענע קאָנטור און אַל׳די

אנגעכאפט מיט דעם דאזיגען געדאנק? איין שפרונג, און איך בין שוין ביי איהרע פיס געווען! אויפשוידערענדיג פון מיין ריהר, האט זי ארונטערגעוואַרפען פון איהר קאפּ, לויז געמאכט די טויטען־קלײדער, וועלכע האבען דאם באהאלטען, און עם האבען געגומען שטראמען ארויף, אין דער רוישענדער אטמאס־פערע פונ׳ם צימער, גרויסע שטיקער לאנגע און צעשויבערטע האר, שוואַרצער ווי די ראבען־פליגלען פון מיטען נאכט! און דאן האבען זיך לאנגזאם געעפענט די אויגען פון דער געשטאלט, וואס איז פאר מיר געשטאנען. „אט, איצטער, וועניגסטענס", האב איך הויך אויסגעשריען, „קען איך שוין מעהר ניט, קען איך שוין מעהר ניט, קיין טעות ניט האבען — דאם זיינען די פולע, די שוואַרצע און די ווילדע אויגען — פון מיין פאַרלאַרענער ליבע — פון דער ליידי — פון דער ליידי ליגעיא!"

געווען שטייף צונויפגעפּרעסט, און די באַדאַשען אוּן דראַפּי־רונגען פּון קבר, וואָס האָבען נאָך צוגעגעבען זייער טויטען־שטי־בעל כאַראַקטער צו דער פּיגור, וואָלט זיך מיר געקענט אויס־דוכטען, אז ראַוועגא האָט ווירקליך אָפּגעטרייסעלט פּון זיך לגמרי די קייטען פּון טויט. אָבער אויב דער דאָזיגער גראַק איז אפילו דאָן נאָרניט אַנגענומען געוואָרען, האָב איך לכל הפּחות בעת איך האָב זיך אויפגעהויבען פּון בעט, וואָקלענדיג מיט שוואַ־כע טריט, מיט פֿאַרמאַכטע אויגען און האַלטענדיג זיך אַזוי ווי אייגער וואָס איז צעמישט אין א חלום, שוין מעהר ניט געקענט צווייפֿלען, אז די זאַך וואָס איז געווען איינגעהילט אין ווייסען האָט מוטיג און באַשיינפּערליך געשפּרייזט אינמיטען צימער אריין.

איך האָב זיך א טרייסעל ניט געטאָן, איך האָב זיך א ריהר ניט געטאָן, וואָרים א מחנה פּאַנטאַסטישע בילדער, פֿאַרוואַנדלען מיט דער מינע, וואוקס און האַלטונג פּון דער פּיגור, דורכלויפֿענ־דיג האַסטיג דורך מיין מאַרך, האָבען פּאַראַליזירט, האָבען מיך פּאַרשטיינערט. איך האָב זיך א ריהר ניט געטאָן — נאָר איך האָב מיט דערשטוינונג געקוקט אויפֿן געשפּענסט. עס איז גע־ווען א ווילדע צערודערונג אין מיינע גראַנקען, א טומעל ניט איינצושטילען. קען עס ווירקליך זיין די לעבעדיגע ראַ־וועגא, וועלכע האָט זיך געשטעלט אַנטקעגען מיר? קען עס ווירק־ליך זיין ראַוועגא אינגאַנצען — די העל־האָרינע, די בלוי־אויגינע ליידי ראַוועגא טרעוואַניאַ, פּון טרעמען? פּאַרוואָס, פּאַראָוואָס זאָל איך צווייפֿלען אין דעם? דער באַדאַשט איז שטייף געלעגען ארום מויל, אָבער דאָן קען עס דען ניט זיין דאָס מויל פּון דער אָטעמענדער ליידי פּון טרעמען? און די באַ־קען — עס זיינען אויף זיי געווען די רויזען ווי אין דער בליהונג פּון איהר לעבען — יא, דאָס האָבען דאָך ווירקליך געקענט זיין די שעהנע באַקען פּון דער לעבעריגער ליידי פּון טרעמען. און דאָס קין, מיט די חן־גריבעלעך, ווי בעת זי איז געווונט געווען, איז דאָס ניט איהרעס? נאָר איז זי אויסגעוואַק־סען, העכער געוואָרען, זינט זי איז קראַנק? וואָס פּאַר אן אומאויסדריקליכע משוגעת האָט מיך

קראפט פון דער פאנטאזיע וואלט דאס ניט געקאנט טאן. וואס איז דאס געווען, האב איך געמוסען טראכטען, וואס איז דאס אזוינס געווען, וואס עס האט מיר אזוי די נערוועז צעשרויפט אין די געדאנקען איבער דעם ה ו י ז פ ו ן א ש ע ר ? עס איז געווען א געהיימניס, וואס קען גארניט געלייזט ווערען: איך האב אויך ניט געקענט בייקומען די טונקעלע פאנטאזיעס, וואס זיינען מחנות־ווייז געקראבען צו מיר, בעת איך האב געהאלטען אין טראכטען. איך בין געווען געצוואונגען צוריקצוקומען צום ניט צופרידענשטעלענדען באשלוס, אז כאטש עס זיינען אהן סבֿ פּאראן קאמבינאציעס פון זעהר אינפאכע נאטירליכע אביעקטען, וועלכע האבען די קראפט אונז אזוי צו ריהרען, דאך, דער אנאליז פון דער דאזיגער קראפט ליעגט צווישען די באטראכטונגען, וואס זיינען מחוץ לגבול פון אונזער השגה. עס איז מעגליך געווען, האב איך געטראכט, אז וועז מען זאל נאר אנדערש צעשטעלען די איינצעלהייטען פון דער סצענע, די פרטים פון בילד, וועט דאס שוין זיין גענוג צו מאדיפיצירען, אדער אפשר צו פארניכטען די פעהיגקייט דערפון צו מאכען א שמערצליכען אייניפרוק. און אפשטעלענדיג זיך אויף דעם דאזיגען געדאנק, האב איך צוגעבונדען מיין פערד צום שטארק־משופּע'דיגען ראנד פון א שווארצער און שמוציגער סאזשעלקע, וואס איז געלעגען אין שטילען גלאנץ ביים הויז, און האב ארונטערגעקוקט, אבער מיט א נאר מעהר דורכנעהמענדען שוידער, ווי פריהער, אויף די אי־בערגעמאכטע און איבערגעשטעלטע בילדער פון די גרויע זומפּ־גראזען און אויף די מורא'דיגע שטאמען פון די בוימער און די פוסטע פענסטער, וואס האבען ווי אויגען געקוקט.

פונדעסטוועגען האב איך געערבענט צו פארבערגען עטליכע וואכען אין אט דעם הויז פון חושך און טרויער. דער באלעבאס זיינער, ראדעריק אשער, איז געווען איינער פון מיינע לוסטיגע קאמפאניאנען אין די אינגעלשע יאהרען, אבער עס איז אווען א סך יאהרען, זינט מיר האבען זיך געזעהן צום לעצטען מאל. א בריף אבער האט צו מיר לעצטענס געגרייכט אין א ווייטען טייל פון לאנד, א בריף פון איהם, אויף וועלכען, וועדליג זיין ווילד־

דער אונטערגאנג פון הויז אשער.

Son coeur est un luth suspendu,
Litot qu'on le touche il resonne.

ב ע ר א נ ז ש ע .

דעם גאנצענעם טאג, א שווערעז, פינסטערעז אזן טויט־שטילעז הערבסט־טאג, וועז די וואלקענס זייגעז שטיקעגדיג נידעריג געהאנגעז אין די הימלעז, בין איד אליין זיד געפאהרעז, רייטענדיג אויף א פערד, דורד א מאדנעם וויסטעז שליאד פון לאנד, אזן ענדליד, וועז די שאטענס פונ'ם אוועגט האבעז זיד ארונטערגע־לאזעז, האב איד דערזעהן פאר זיד דאם מעלאנכאליש ה ו י ז פון א ש ע ר . איד ווייס ניט, ווי דאם אין געווען, אבער מיט'ן ערשטעז בליק אויף דער געביידע האט א געפיהל פון אומערטרעגלי־כעז אומעט דורכגעדרונגעז מיין נשמה. איד זאג: אומערטרעגליכער, וואהרים דאם געפיהל איז ניט פארליכטערט געוואהרעז דורד עטוואס פון יענער האלב־אנגענעמער, ווייל פאעטישער, עמפפינדליכקייט, מיט וועלכער דער געדאנק נעמט געווהנליד אויף אפילו די ערנסטע נאטירליכע בילדער פון אומגליק אדער שרעק. איד האב געקוקט אויף דער סצענע וואס פאר מיר — אויף דאם הויז אליין אזן אויף די אינפאכע לאנדשאפט־שטריכעז פון דעם פלאץ ארום, אויף די אומעטיגע וועגט, אויף די פוסטע פענסטער, וואס האבעז יוי אויגעז אויסגעזעהן, אויף דאם ביסל גרויסע דיקע גראזעז אין אויף די עטליכע ווייסע שטאמעז פון פארפוילטע בוימער — געקוקט מיט דעם העבסטעז יאוש אין דער נשמה, צו וועלבעז איד רעז ניט געפינעז צווישעז אלע ערדישע געפיהלעז קיין פאסיגערעז פארגליידי, ווי דער נאד־טרוים פון אז אפיום־שכור, דער ביטערער ווידערקעהר צום אלטעגליכעז לעבעז, דאם שרעקליכע ארונטערפא־רי אין דעם שלייער. עס האט געגומעז פריהרעז, איינפאלעז, ווי־הי־וואז דאם הארץ: א האפנונגסלאזער עלענד האט געגומעז ווייטערעז דעם גדאנק, אזוי מאטערעז, אז קיין שום טרייב־

נאכצו. עס איז געווען אט־א־דער פעהלער, האב איך געטראכט, איבערלויפענדיג אין געדאנק די פאלקאמענע הארמאניע אין דעם כאראקטער פונ׳ם פלאץ מיט דעם אנערקענטען כאראקטער פון די מענשען, און ספעקולירענדיג איבער דעם מעגליכען איינפלוס, וואס איינס, אין דעם לאנגען משך פון יאהרהונדערטער, האט געקענט האבען איבער׳ן צווייטען, — עס איז געווען אט־א־דער פעהלער אפשר, וואס דער דור האט זיך ניט פארצווויגט און דאס כסדר׳דיגע ניט־אפווייכענדיגע איבערגעהן בירושה, פון פאטער צו זוהן, דער מאיאנטעק צוזאמען מיט׳ן נאמען, וואס האט ענדליך אזוי אידענטיפיצירט די ביידע, אז דער אריגינעלער נאמען פון דער נחלה איז איינגעשלונגען געווארען אין דעם אויסטער־לישען און צווידייטיגען נאמען „דאס הויז פון אשער", א נאמען, וואס האט אין די מחות פון די פויערים, וועלכע האבען דאס אזוי גערופען, געשיינט איינצושלישען אי די פאמיליע אליין אי דאס הויז.

איך האב שוין געזאגט, אז דער איינציגער עפעקט פון מיין עטוואס קינדישען עקספערימענט, ארונטערצוקוקען אין סאזשעלע אריין, איז געווען, צו פארטיפען דעם ערשטען מאדנעם איינדרוק. עס קען קיין שום צווייפעל ניט זיין, אז דאס באוואוסטזיין פון דעם שנעלען וואוקס פון מיין אבערגלויבען (וואהרים פארוואס זאל איך דאס ניט אזוי רופען?) האט הויפטזעכליך געפיהרט צו דער פארשנעלערונג פון דעם וואוקס גופא. דאס האב איך שוין לאנג געוואוסט, איז דאס פארארבסאלע געזעץ פון אלע געפיהלען, וועלכע באזירען אויף שרעק. און עס קען זיין, אז דאס איז געווען נאר די אורזאך, וואס, וועז איך האב צוריק אויפגעהויבען מיינע אויגען צום הויז אליין, איז אויסגעוואקסען אין מיין געראנק א מאדנע פאנטאזיע, אזא לעבערליכע פאנטאזיע, ווירקליך, אז איך דערמאן דאס נאר, צו ווייזען די לעבהאפטע קראפט פון די פיהלונגען, וואס האבען מיך גערירט. איך האב אזוי געארבייט איבער מיין אייגבילדונג, ווי עס וואלט ווירקליך געווען צו גלויבען, אז איבער׳ן נאצען הויז און פלאץ הענגט אן אטמאספערע, וואס איז אייגענטימליך נאר פאר זיי אליין און זייער נאהענטער סביבה.

צודרינגליכען כאראקטער, האט מען נעמוזט געבען ניט קיין אנ־
דערען, ווי נאר א פערזענליכען ענטפער. דער מאנוסקריפט האט
געוויזען סימנים פון נערוועזער אויפרעגונג. דער שרייבער האט
נערעדט וועגען א שארפער קערפערליכער קראנקהייט, וועגען א
גייסטיגער צערודערונג וואס איז איהם באפאלען, און וועגען אז
ערנסטען וואונש צו זעהן מיד, אלס זיין בעסטען און ווירקליד
זיין איינציגען פערזענליכען פריינד, מיט דער אבזיכט צו פרובירען
דורך דער לוסטיגקייט פון מיין גענזלשאפט עטוואס צו פארליכ־
טערן זיין חולאת. עס איז געווען דער אופן, ווי דאס אלעס, און
פיעל מעהר, איז אויסגעדריקט געווארען: עס איז געווען די
באשיינפערליכע הארציגקייט, וואס איז צוואמען מיט דער בקשה
געקומען, — דאס איז געווען, וואס האט ניט נעלאזט מיר
קווייננקלעז זיד, און איד האב דערפאר גלייד נעפאלגט דאס, וואס
איד האב נאד אלץ באטראכט פאר א זעהר זונדערבארען רוף.

כאטש איינגעלווייז זיינען מיר געווען זאגאר זעהר נאהענטע
חברים, דאד האב איד ווירקליד וועניג געוואוסט פון מיין פריינד.
זיין אייגענהאלטענקייט איז תמיד געווען איבער דער מאס און
באשטענדיג. איד האב אבער געוואוסט, אז זיין זעהר אלטע
משפחה האט פון לאנג־אן גע'שמ'ט מיט איהר מאדנער עמפפינד־
ליכקייט פון טעמפּעראמענט, ארויסווייזענדיג זיך דורד לאנגע
דורות אין פיעלע ווערק פון הויכער קונסט, און די לעצטע צייט
ארויסווייזענדיג זיך אין צדקה־טאן כסדר מיט א ברייטער האנט,
דאד אויף א באשיידענעם אופן, אויד איבערגעבענדיג זיך לייד־
שאפטליד צו די שווערigקייטען פון מוזיקאלישער וויסענשאפט,
אפשר נאד מעהר אפילו ווי צו די פעסטגעשטעלטע און לייכט אנער־
קענבארע שעהנקייטען. איד האב זיד אויד דערוואוסט דעם זעהר
מערקווירדigען פאקט, אז דער שטאם פון דער אשער־פאמיליע,
ווי בכבוד'יג פון דורות־לאנג זי איז ניט געווען, האט אין קיין
שום צייט ניט ארויסגעבראכט קיין צווייג, וואס זאל מאריד
ימים זיין: מיט אנדערע ווערטער, אז די נאנצע פאמיליע געהט
אין דער דירעקטער ליניע פון אפשטאמונג, און איז תמיד אזוי
געווען, מיט זעהר אומבאדייטענדע און זעהר צייטווייליגע אוים־

טריט, האט מיד פון דארטען שטיל געפיהרט דורך פיעלע פינסטערע און געדרעהטע וועגען צום צימער פון זיין האר. פיעלעם וואס, איד האב אנגעטראפען אויפ'ן וועג האט איד וויים ניט וויי אזוי, צוגענעבען צו דער פארשטארקערונג פון די אומקלארע געפיהלען, פון וועלכע איד האב שוין געליטן. אין דער צייט וואס די געגענשטאנדען ארום מיר, די שני־צונגען אויף די סופיטען, די טונקעלע טעפיד־טאפעטען אויף די וועגט, די גלאטע שווארצקייט פון די דילען און די פאנטאסמאגאריישע וואפען־טראפייען, וועלכע האבען געבריאזגעט בעת איד האב געטראטען, זיינען געווען ניט מעהר ווי זאכען, צו וועלכע, אדער צו אזעלכע ווי זיי, איד בין צוגעוועהנט געווען פון מיין קינדהייט אן: אין דע־ צייט וואס איד האב זיך געקווינקעלט ניט מודה צו זיין זיך, ווי באקאנט דאס אלץ איז געווען, — בין איד נאד אלץ נייגעריג געווען אויסצוגעפינען, ווי אומבאקאנט זיי־נען געווען די פארשטעלונגען, וואס געווענליכע בילדער רופען ארויס. אויף איינער פון די טרעפ האב איד באגעגענט דעם דאק־טאר פון הויז. זיין פנים, האב איד געטראכט, האט געטראגען א נעמישטען אויסדרוק פון געמיינער כיטרעקייט און פארלעגנ־הייט. ער האט מיד באגריסט מיט ציטער און איז אוועקגעגאנ־גען. דער דינער האט דערנאד ברייט געעפענט א טיר און מיד אריינגעפיהרט צו זיין האר אין צימער.

דאס צימער, ווען איד האב זיך געפונען, איז געווען זעהר גרוים און הויד. די פענסטער זיינען געווען לאנגע, שמאלע און שפיציגע, און אזוי הויד פון דעם שווארצען דעמבענעם דיל, אז פון אינווענדיג האט מען אינגאנצען ניט געקענט דערלאנגען זיי. שוואכע שטראלען פון בלוט־רויטען ליכט האבען זיך דורכגעשלא־גען דורך נעץ־ארטיגע שויבען, און האבען באצווועקט צו מאבען גענוג דייטליך די מעהר וויכטיגע זאכען וואס ארום. דאס אויג אבער האט אומזיסט זיך געמאטערט צו דערגרייכען די וויייטערעווינקלען פון דעם חדר, אדער די פארטיפונגען פון דעם געוועלב־טען און באצירטען סופיט. שווארצע דראפירונגען זיינען געהאנ־גען אויפ'ן וואנט. די אלגעמיינע כלי־בית איז געווען איבער־

אן אטמאספערע, וואס האט ניט קיין שייכות מיט דער לופט פון הימעל, נאר וועלכע האט אויסגעדונסטעט פון די צעפוילטע בוי־מער און די סארע וועגט און דעם שטילען זומפּ א פּעסטהאפּטע און מיסטישע דונסט, א שווערע, א פּוילע, א שוואכליך באמערק־בארע און פון א בלייערנעם קאליר.

אפּטרייסלענדיג פון מיין גייסט דאס, וואס האט ג ע־ מ ו ז ט זיין א חלום, האב איך גרינדליך באטראכט דעם ריכ־טיגען אויסזען פון דעם בנין. זיין הויפּט־שטריך, שיינט, איז געווען דאס צופיעל פארעלטערטקייט. די דיסקאלירונג פון דערות איז געווען גרויס. פּיצינקע שוועמלעך האבען באדעקט דאס גאנצע דרויסען פונ׳ם בנין, אראפּהענגענדיג אין א דין געפּלאנטערט ג ע־ וועב פון די דאך־ברעטער. דאך האט דאס אלעס ניט געהאט צו טאן מיט עפּעם אויסערגעווענליכער צעשטערונג. קיין טייל פון דעם מויער־ווערק איז ניט געווען ארונטערגעפאלען, און עס האט געשיינט צו זיין א וויילדער אומצוזאמענהאנג צווישען זיינע נאד נאנץ גוטע טיילען און די אינצעלנע שטיינער, וואס האבען זיך געהאלטען אין ברעקלען. אין דעם איז געווען פיעלעם, וואס האט מיר דערמאנט אן די אנזיכטיגע נאנצקייט פון אלטען האלצ־ווערק, וואס האט יאהרענלאנג געפּוילט אין עפּעם א פּארנאכלע־סיגטען קעלער, וואו עס איז ניט געשטערט געווארען פון דעם אטעם פון דער דרויסענדיגער לופט. אחוץ, אבער, די דאזיגע אנדייטונג פון שטארקער צעפוילטקייט, האט די געבויד וועניג אנגעצייגט אויף ניט־פעסטקייט. אפּשר דאס אויג פון א גרינדלי־כען באאבאכטער וואלט געקענט אויסגעפינען א קוים באמערק־בארען שפּאלט, וועלכער, ציהענדיג זיך פון פּארענט פון דעם דאך פון דער געבויד, האט זיך דורכגעבראכען א וועג ארונטער׳ן וואנט אין א זיגזאג ריכטונג, ביז ער איז פּארלאדרען געגאנגען; אין די כמורנע וואסערען פון סאזשעלקע.

באמערקענדיג די דאזיגע זאכען, בין איך צוגעפּאהרען צום הויז איבער א קורצען וועג. א דיענער, וואס האט שוין געווארט אויף מיר, האט צוגענומען מיין פערד, און איך בין אריין אין דעם גאטישען ארק־דורכגאנג פונ׳ם קארידאר. א דיענער, מיט שטילע

וואו די שלייפען געהען, האבען ארויסגעבראכט א בילד, וואס מען האט ניט לייכט געקענט פארגעסען. היינט נאך אין דער הויפט־ער איבערטרייבונג פון דעם הערשענדען כאראקטער פון די דאזיגע שטריכען אוז פון דעם אויסדרוק, וואס זיי פלענען ארויס־געבען, איז גענוג צוזי פיעל ענדערונג, אז איך האב אליין ניט געוואוסט צו וועמען איך רעד דאס. אוז די שרעק־ליכע בלאסקייט פון דער הויט אוז דער וואונדערליכער גלאנץ פון די אויגען האבען מיך מעהר פון אלע זאכען ערשטוינט אוז זאגאר ,געשראקען. היינט די זיידענע האר האט מען גענוג וואקסען אהן שום אויפמערקזאמקייט, אוז אזוי ווי אין זייער ווילדען, לייכט־דינעם געוועב האבען זיי גיכער גענפלאטערט ווי ארונטערגעפאלען איבער'ן פנים, האב איך דאדום, אפילו מיט מאטערנישׂ, ניט געקענט פארבינדען זייער ארבעסקען אויסדרוק מיט וואסער ניט איז באגריף פון איינפאכער מענשליכקייט.

אין דער אויפפיהרונג פון מיין פרייוד האב איך גלייך הער־זעהן א צוזאמענהאנג, אז אומבאשטענדיגקייט, אוז איך האב באלד אויסגענומען, אז דאס קומט פון א סדרה שוואכע אוז אומזיכטע מאטערנישען בייצוקומען אז איינגעוועהנטע שרעקעדיגקייט, אז איבערמאסיגע נערוועזע אויפרעגונג. אז עטוואס אזוינס זאל מיט איהם זיין, צו דעם בין איך געווען צוגעגרייט, ניט אזוי פון זיין בריף, ווי פון די ערינערונגען אז געוויסע אינגעלשע שטיק, אוז פון שלוסען, ארויסגעדרונגען פון זיין זונדערבארען קערפער־ליבען נעבוי אוז טעמפעראמענט. זיין האנדלונג איז געווען אמאל לעבעדיג אוז אמאל אומעטיג. זיין שטימע האט זיך געביטען שנעל פון א ציטערדיגער אומאנטשלאסענהייט (וועז די לעבעדיג־קייט פלענט, דאכט זיך, פון איהם אינגאנצען ארונטער) צו יענעם סארט ענרגישע קורץ־נעפאסטקייט, צו יענע אפגעהאקטע, וואשנע, ניט־נעאיילטע אוז טעמפ־קלינגענדע דיבורים, צו יענער שווערער, זעלבסט־באלאנסירטער אוז ביז גאר מאדולירטער האלז־אויסשפרעכונג, וואס מען קען באמערקען בייס פארפאלענעם שכור, אדער בייס אומפארבעסערליכען אפיום־עסער, אין די ציי־טען פון זיין העכסט־אינטענסיווער אויפרעגונג.

גינוג, ניט־באַפֿרידיגענד, פֿאַרצייטיג און אָפּגעריסען. א סך ביכער
און מוזיקאַלישע אינסטרומענטען זיינען געלעגען צעוואַרפּען אַרום,
אָבער זיי האָבען ניט צוגענעבען קיין שום לעבעדיקייט צום
בילד. איך האָב געפּיהלט, אז איך האָב אַריינגעאָטעמט אין זיך
אז אָטמאָספּערע פון צער. א לופט פון בייזען, טיפען און אייביגען
חושך איז געהאַנגען איבער אַלעם און אַלעם דורכגענומען.

בעת איך בין אַריין, האָט אַשער זיך אויפּגעהייבען פון א
סאָפּע, אויף וועלכער ער איז געלעגען אינגאַנצען אויסגעצויגען,
און האָט מיך געגריסט מיט א לעבעדיגער וואַרימקייט, וועלכע,
ווי איך האָב צוערשט געטראַכט, האָט געהאָט אין זיך פּיעל גע־
מאָכטע האַרציקייט, אַנגעשטרענגטע באַמיהונג פון א מענשען,
וועמען די וועלט האָט שוין דערעסען, איך האָב אָבער א קוק
געטאָן אויף זיין פּנים, און איך האָב געזעהן, אז ער איז אויפּריכ־
טיג בין גאָר. מיר האָבען זיך אַנידערגעזעצט, און פּאָר עטלעכע
רגע'ס, וואָס ער האָט ניט גערעדט, האָב איך געקוקט אויף איהם
מיט א געפּיהל פון האַלב רחמנות, האַלב שרעק. זיכער, א מענש
האָט זיך נאָר קיינמאָל אַזוי שרעקליך ניט געענדערט אין אַנא
קורצער צייט, ווי ראַדעריק אַשער האָט זיך געענדערט! עס איז
מיר שווער אַנגעקומען צו רעכט מאַכען ביי זיך, אז אָט דער טויט־
בלאַסער מענש, וואָס איז איצט פּאָר מיר, איז דער זעלביגער,
וואָס איז געווען מיין חבר אין מיינע פּריהסטע אינגעלשע יאָה־
רען. דאָר, דער כאַראַקטער פון זיין געזיכט איז אין אַלע צייטען
מערקווירדיג געווען. א פּנים פון א בר־מינן; אויגען גרויסע,
פייכטע פון טרערען און גלאַנציגע, אז קיין פֿאַרגליך איז גאָר
ניטא: ליפּען עטוואָס דינע און זעהר בלאַסע, אָבער אָהן א שיעור
שוין אויסגעבויגען; א נאָז פון א דעליקאַטען אידישען מאָדעל,
אָבער מיט אַזעלכע אומגעוועהנליך בריייטע נאָזלעכער, וואָס מען
זעהט גאָרניט אין אַזעלכע נעזער; א פּיין געשניצט קין, דער־
צעהלענדיג אין זיין מאַנגעל פון בולט'קייט, אויך פון א מאַנ־
געל אין גייסטיגער ענערגיע; האָר, וואָס זיינען געווען ווייכער
און דינער, ווי וואָסער ניט איז געווען, — די דאָזיגע אַלע שטריכען
צוזאַמען מיט אן אויסברייטונג פון אָהן א מאָס איבער די פּלעצער

וועט פריהער אדער שפעטער אנקומען, וועז איך וועל מוזען פאר־
לאזען לעבען אוז פארשטאנד צוזאמען, איז א נעוויסען קאמף
מיט דער שרעקליכער האלוצינאציע, מ ו ר א".

נאכמאהר, בינתים, אוז דורך האלבע אוז צווייריייטיגע רמזים,
האב איך זיך דערוואוסט פוז אז אנדער זונדערבארען שטריך
פוז דעמדאזיגען גייסטיגען צושטאנד. ער איז דורך נעוויסע אבער־
גלויבישע איינדריקען נעווארן ווי אין קייטען געשמידט בנוגע דער
וואוינונג וואס ער האט באוואוינט, אוז פוז וואנען ער האט יאה־
רען־לאנג קיינמאל די נאז ניט ארויסגעשטעקט: בנוגע אז איינ־
פלום, וועמען איינגעדרעטע קראפט איז איבערגעגעבען געווארען
אין צו טונקעלע טערמינען, אום צו קענען דאס דא איבערדרעצאה־
לען — אז איינפלום, וואס איניגיג אייגענטימליכקייטען אין דער
הויליער פארמע אוז סובסטאנץ פוז זיין פאמיליען־וואוינונג האב־
בען, זאגט ער, דורך דער קראפט פוז לאנגע ליידען געקראגען אי־
בער זיין גייסט: א רושם, וואס דער פיזישער געבוי פוז די סארע
וועגט אוז טרעמם, אוז פוז דער טונקעלער סאזשעלקע, איז וועל־
כער זיי האבען אלע ארונטערגעקוקט, האט געמאכט אויפ'ן גייס־
פוז זיין וועזען.

ער האט אבער צוגעגעבען, כאטש קוויינקלענדיג זיך, אז פיע־
לעם פוז דעם מאדנעם אומעט, וואס האט איהם אזוי געפלאגט קע
קומען פוז א מעהר נאטירליכען אוז וויים מעהר ממשות'דיגע
מקור: פוז דער שטארקער אוז לאנג־אנהאלטענדער קראנקהייט,
פאקטיש ביז צו אויגענשיינליך אנקומענדער אויפלעזונג, פוז א
צארט געליבטער שוועסטער, זיין אייניגיגע קאמפאניאן פוז יאה־
רען־לאנג, זיין לעצטען אוז אייניגיגען קרוב אויף דער ערד. „וועז
זי זאל שטארבען", האט ער געזאגט מיט א ביטערקייט, וואס
איך וועל קיינמאל ניט פארגעסען, „וועט ער בלייבען (ער
דער האפענונגסלאזער אוז שוואכער) דער לעצטער פוז דעם פאר־
צייטיגען שטאם פוז די אשערס". בעת ער האט דאס געזעדט,
איז די ליידי מאדליין (אזוי האט מען זי געוופען) דורכגעגאנ־
גען דורך א וויטען טיל פוז'ם צימער, אוז ניט באמערקענדיג

אט אויף אזא אופן האט ער געדעדט וועג ן דעם צוועק פון מיין קומען, וועגען זיין ערנסטען וואונש צו העהן מיך און וועגען די טרייסט, וואס ער ערווארט פון מיר, אויך זאל איהם געבען. ער האט ביז א געוויסען גראד זיך צערעדט וועגען דעם, וואס ער האט געהאלטען פאר זיין קראנקהייט. דאס איז, האט ער געזאגט, אן ארגאנישער און פאמיליען־פעהלער, אזא, צו וועלכען עס איז ניט געווען קיין רפואה. עס איז ניט מעהר, ווי א נערוועזער מיחוש, האט ער באלד צוגעלעגט, וואס וועט אהן צווייפעל גיך איבערגעהן. דאס האט זיך ארויסגעוויזען אין א מאסע אומנאטירליכע געפיהלען. אייניגע פון אט־אדי, ווי ער האט זיי מיר אויספיהרליך ערקלערט, האבען מיך פאראינטערעסירט און צעטומעלט, כאטש עס קען זיין אפשר, די טערמינען און דער אלגעמיינער אינהאלט, ווי ער האט דאס דערצעהלט, האבען געהאט זייער ווירקונג. ער האט א סך געליטטען פון א קראנקהאפטער פארשארפונג פון די חושים. נאר די געשמאקלאזסטע מאכלים האט ער געקענט פארטראגען; ער האט געקענט טראגען נאר קלייד־ער פון געוויסע געוועבטע שטאפען; די ריחות פון אלע בלומען האבען איהם געשטיקט; זייגע אויגען פלעגען ניט קענען פארטראגען אפילו דאס שוואכסטע ליכט, און נאר זונדערבארען קלאנגען, אין דאס פון די אינסטרומענטען אויף סטרונעס, האבען איהם ניט אנגעפילט מיט שרעק.

איך האב איהם געפונען א געבונדענעם שקלאף צו אן אנאמאלען סארט שרעק. „איך וועל אומקומען", האט ער געזאגט, „איך מ ו ז אומקומען אין אט דער קלאגעדיגער נארישקייט. אט אזוי, אט אזוי, און ניט אנדערש וועל איך ניט וועהרען. איר ציטער פאר די פאסירונגען פון דער צוקונפט. ניט פאר זיי אליין, נאר פאר זייערע רעזולטאטען. איך שוידער ביים געדאנק וועגען וואסער ניט איז, אפילו דעם טריוויאלסטען אינצידענט, וואס קען ווירקען אויף אט דער אומערטרעגליכער אויפרעגונג פון דער זעלע. מיר קימערט ווירקליך ניט קיין געפאהר, אויסער אין איהר אבסאלוטער ווירקונג, אין שרעק. אין אט דעם אפנעשוואכטען, אין אט דעם צרה/דיגען צושטאנד פיהל איך, אז די צייט

ענט אינאיינעם, אדער איך האב זיך צוגעהערט ווי אין א חלום צו די ווילדע אימפראוויזאציעס, וואס ער האט אויסגעשפילט אויף זיין גיטארע. און אויף אזא אופן, וועז אלץ א נעהנטערע און נעהנטערע אינטימליכקייט האט מיך אלץ אומבאשרענקטער צוגעלאזען צו די טיפענישען פון זיין נשמה, אלץ ביטערער האב איך באגריפען די אומזיסטקייט פון יעטווידען פארזוך אויפצומונטערען א גייסט, פון וועלכען פינסטערקייט, ווי דאס וואלט געווען אין איינגעבארענע פאזויטיוע אייגענשאפט, האט ארויסגעשטראמט איבער אלע געגענשטאנדען פון דער גייסטיגער און פיזישער וועלט אין איין ניט־אויפהערענדען שטראם פון אומעט.

איך וועל מיט זיך שטענדיג טראגען די ערינערונג פון די פיעלע אייגנדרוקספולע שטונדען, וואס איך האב אויף אזא אופן פארבראכט אליין מיט'ן האר פון דעם הויז אשער. דאך וועט זיך מיר ניט איינגעבען צו פרובירען געבען א באגריף פון דעם געניוען כאראקטער פון די שטודיען אדער פון די באשעפטיגונגען, אין וועלכע ער האט מיך אריינגעשלעפט, אדער דעם וועג מיר געווייזען. אן אויפנערעגטער און העכסט צערודערטער גייסט האט געווארפען א העל־גלאנץ גלאנץ איבער אלעס. זיינע לאנגע אימפראוויזירטע טרויער־לידער וועלען מיר אייביג קלינגען אין די אויערען. צווישען אנדערע זאכען האלט איך שטארק אין זכרון א געוויסע מאדנע פארדרעהונג און אויסברייטונג פון דעם ווילדען ניגון פון דעם לעצטען וואלץ פון פאן־וועבער. פון די בילדער, איבער וועלכע זיין פלייסיגע פאנטאזיע האט געארבייט און וועלכע זיינען שטריך ביי שטריך אויסגעוואקסען אין אן אומקלארקייט, אזוי, אז א שוידער האט מיך נאך מעהר דורכגענומען, ווייל איך האב געשוידערט ניט ווייסענדיג פארוואס, — כון די דאזיגע בילדער (לעבעדיג, ווי זיי שטעהען מיר איצטער פאר די אויגען) וועל איך זיך אומזיסט מאטערן ארויסצוברענגען מעהר ווי א קליינע טייל וואס קען לויגען אין דעם קרייז פון הוילע געשריבענע ווערטער. מיט דער פולשטענדיגער אויפאקקייט, מיט דער נאקעטקייט פון זיינע אנגעוואנדטע פלענער האט ער די אויפמערקזאמקייט צוגעצויגען און א מורא אנגעווארפען. אויב

מיין אנווענהייט, איז זי פּארשוואונדען געווארען. איך האב זי באטראכט: מיט אן אויסערסטער דערשטוינונג, געמישט כמעט ווי מיט שרעק, אזן דאך האב איך געפונען פּאר אומטענליך צו דערקלערען זיך אזא מין פיהלען. ווי באטויבט האב איך זיך געפיהלט, בעת מיינע אויגען האבען נאכגעפאלגט איהרע אפּגעהענדע טריט. ווען א טיר האט ענדליך זיך צוגעמאכט נאך איהר, האט מיין בליק אינסטינקטיוו אזן גערינ געזוכט דאס נעזיכט פון דעם ברודער: אבער ער האט איינגענראבען זיין פּנים אין זיינע הענט, אזן איך האב נאר געקענט באמערקען, ווי א פיעל מאהר פון א געוועהנליכער בלאסקייט האט באדעקט די אויסגעצעהרטע פינגער, דורך וועלכע א סך הייסע טרערען האבען גערונען.

די קראנקהייט פון דער ליידי מאדעלין האט לאנג צוניישט געמאכט די חכמה פון איהרע דאקטוירים. א געשטעלטע אפּאטיע, א גראדענווייזע פּארשוינדונג פון דעם מענשען, אזן אפּטע כאטש באלד איבערגעהענדע אנפאלען פון א טיילווייז קאטאלעפּטישען כאראקטער — דאס איז געווען די אומגעווענליכע דיאגנאזע. בין אהער האט זי כסדר אויסגעהאלטען דעם דרוק פון איהר קראנקהייט אזן האט זיך ענדליך ניט געלעגט צום בעט, נאר ביים ענדע אוועגט פון מיין אנקומען אין הויז האט זי זיך אונטערגעגעבען (ווי איהר ברודער האט מיר בייגאכט דערצעהלט מיט אן אונבאשרייבליכער אויפרעגונג) צו דער פּארדאבענדער מאכט פון דעם משחית: אזן איך האב דערגאנגען, אז דער בליק, וועלכען איך האב פון איהר נעכאפט וועט אויף אזא אופן וואהרשיינליך זיין דער לעצטער, וואס איך וועל קענען קריגען — אז די פּרוי, וועניגסטענס ווייל זי לעבט, וועל איך שוין מעהר ניט קענען זעהן.

עטליכע טעג נאך דעם איז איהר נאמען ניט דערמאנט געווארען, ניט פון אשער'ן, ניט פון מיר, אזן פּאר דער צייט האב איך זיך ערנסט אפּגענעבען מאטערנדיג זיך צו פּארליכטערן די מרה־שחורה פון מיין פּרייגד. מיר האבען געמאלען אזן געליי־

טענער, ווי אויך אין די ווערטער פון זיינע ווילדע פאנטאזיעס (ווארים ניט גאר זעלטען פלעגט ער זיך אקאמפאניירען מיט גע־זאמטע ווערטערליכע אימפראוויזאציעס), דער רעזולטאט פון יע־נער אינטענסיווער מוט־געפאסטקייט און קאנצענטרירונג, אויף וועלכע איך האב פריהער אנגעדייט, אז מען קען דאס באמערקען נאר אין באזונדערע מאמענטען פון דער העכסטער קינסטליכער אויפרעגונג. די ווערטער פון אייניער פון די דאזיגע ראפסאדיעס האב איך זיך לייכט אריינגענומען אין זכרון. אפשר דערפאר האט דאס איבערגעוואלד געלאזען א רושם אויף מיר בעת ער האט דאס אימפראוויזירט, וויל אין דער אונטערשטער אדער מיסטי־שער־ שטרעמונג פון איהר באדייטונג האב איך זיך פארגעשטעלט, אז איך האב באגריפען, און צום ערשטען מאל, אישער'ס פולען באוואוסטזיין, אז זיין הויכער פארשטאנד שאקעלט זיך אויף זיין טראהן. דאס געדיכט, וואס האט זיך געוופען מיט'ן נאמען „דער פון רוחות פארפאלגטער פאלאץ", האט זיך אומגעפעהר, אויב ניט פונקט, געלייענט אזוי:

אינמיטען פון א טאל א גרינעם,
פון שרפים ליכטיגע באוואוינט,
א פאלאץ הויכען, שטאלצען, שעהנעם
האט ווען א שטראלען־שיין געקרוינט.
און ס'איז געווען אין רייך פון שטראלען
דער האר — נעדאנק.
נאר איז קיין שרף־בליק געפאלען
אויף אזא פאלאץ שעהן און שלאנק.

א בשר־ודם האָט וועז געמאַלעז א אידעע, איז דאָס ראַדערויק אַשער יענער בשר־ודם געווען. פּאַר מיר וועניגסטענס, איז די אומשטענדען וואָס האָבען מיר דענסטמאָל אַרומגערינגעלט, איז אַזויכצע־ קער האָט געזוכט אָנצואוואַרפען אויף זיין לייוועגט, אַז אינטענסיוויטעט פון אומערטרעגליכער מורא, וואָס קיין שאָטעז פון איהר האָב איך ניט געפיהלט אפילו ביים באַאַבאַכטען די זיכער היציגע דאַך צו־ממשות'דיגע, פאַנטאַזיעס פון פיוועלי.

איינע פון די פאַנטאַסמאַגאָרישע אידעען פון מיין פרייַנד, וואָס האָבען ניט אָנגענומען אזא שטרענגען גייכט פון אַבסטראַקציע, קען יא געשילדערט ווערען אין ווערטער, באָטש שוואַכליך. א קליין בילד האָט פּאַרגעשטעלט דאָס אינוועניגסטע פון אַן אומגעהייער לאַנגען אוז רעקטאַנגולאַרען קעלער אַדער טונעל, מיט גיי־ דעריגע וועגט, גלאַטע, ווייסע, אוז אהן שום אונטערברעכונג אַדער איינפאַל. געווייסע זייטיגע שטריכען פון דער צייכענונג זיינען צוניץ געקומען, צו געבען דעם באַגריף, אַז די דאָזיגע אויסגראַבונג ליגט זעהר טיף אונטער דער ערד. קיין שום אַרכיטעקטור איז ניט געווען צו באַמערקען אין קיין שום טייל פון איהר גרויסען שטח, אוז קיין שום פּאַקעל אַדער אַן אַנדער קונסטליכען קוואַל פון ליכט איז ניט געווען צו זעהן: דאָך האָט א מבול פון שטאַרקע שטראַלען זיך דורכגעריסען אוז געבאַדעט דאָס גאַנצע אין א שרעקליכען אוז א ניט געהעריגען גלאַנץ.

איך האָב נאָר וואָס גערעדט פון יענעם קראַנקהאַפטען צושטאַנד פון דעם געהער־נערוו, וואָס האָט געמאַכט מוזיק אומערטרעגליך פאַר'ן ליידענדען, א חוץ געווייסע ווירקונגען פון אינסטרומענטען מיט סטרונעס. אפשר זיינען דאָס געווען די שמאַלע גרענעצען, אין וועלכע עך האָט זיך אזוי אייגענעשלאַפען מיט זיין גיטאַרע, וואָס האָט אַרויסגעבראַכט אין א גרויסער מאָס דעם פאַנטאַסטישען כאַראַקטער פון זיין שפּילען. אַבער די ברעענדיגע לייבטקייט פון זיינע עקספּראַמפּטען קען ניט אויף דעם אופן דערקלערט ווערען. זיי האָבען געמוזט זיין אוז זיינען געווען אין די

דאך נייסטער פיעל פון בייז און זארגען
באפאלען זיינען יענעם טאל.
(א וועה! א וועה! עס וועט דער מארגען
ניט אויפגעהן אויף דעם לאנד קיינמאל!)
דער שלאם, וואס איז א טרויס נעוועזען
פון הערליכקייט,
איז איצט א זאנע האלב פארגעסען
פון אן אומדענקליך אלטער צייט.

איצט, דורך די רויט־באשיינטע פענסטער
דארט שוועבען פאר דעם וואנדערער'ס בליק,
א רייה פאנטאסטישע געשפענסטער
צום טאקט פון גרילצענדער מוזיק.
און ס'געהען פון דעם טויער בלייכען
מיט לייכטע טריט
געשטאלטען פינסטערע און לאכען —
זיי שמייכלען קיינמאל ניט.

איך געדענק גוט, ווי די סוגעסטיאנען, וואס זיינען ארויס־געוואקסען פון דער דאזיגער באלאדע, האבען אונז אריינגעפיהרט אין א וועלט פון געדאנקען, וואו ס'איז קלאר באוויזען געווארען אשער'ס א מיינונג, וועלכע איך דערמאן דא ניט אזוי צוליב איהר־נייקייט (וואהרים אנדערע לייט*) האבען אזוי געדענקט), ווי צו־ליב דער אייגנעשפארטקייט, מיט וועלכער ער האט זיך פאר דעם אייגנעשטעלט. די דאזיגע מיינונג אין איהר אלגעמיינער פארמע

*) וואטאסאן, דר. פערסיוואל, ספאלאנצאני און באזונדערס דער בי־שאף פון לאנדאף.

און ס'זיינען אויף זייך דאך געהאנגע
און האבען אין דער לופט געוועהט
פאהנען פון גאלד אויף גלעלע שטאנגען
(פארגעסען לאנג איז יענע צייט!)
האט א זעפיר אהין פארטראגען
אין בלויער לופט,
פון שלאם האט ער אוועקגעטראגען
א צארטען, צויבערליכען דופט.

און דורך די לויכטענדינע פענסטער
פארנומען האט א וואנדערער'ס בליק,
ווי ס'האבען זיך באוועגט געשפענסטער
צום שטרענגען ריטם פון מוזיק.
ארום א טראן די גייסטער שוועבען.
אין פורפער קרוין,
אין גלאנץ און רוהם דארט זיצט דערהויבען
דער האר פון קעניגרייך אליין.

רובין און פערל שיין באגאסען
האט דארט דעם הערליכען פארטאל.
און פריה און שפעט איז אלץ געפלאסען
א מחנה עכאם פון דעם זאל.
און הערליך האט אין רוים געקלונגען
דער שטילער באר.
זיי האבען פריה און שפעט באזונגען
די ווייזהייט פון דעם קעניג נאר.

מאקיאוועלי, דער הימעל אוז גהינום" פון סוועדענבאָרג, האַל־
בערג'ס „אונטערערדישע רייזע פון ניקאָלאַס קלים", די „כי־
ראַמאַנטיע" פון ראַבערט פלאַד, פון זשאַן ד'ענדאַזשינע אוז פון
דע לא שאמבר, די „רייזע אין די בלויע וועלטקייט" פון טיעק,
אוז די „שטאַט פון דער זון" פון קאמפאַנעלאַ. איין באַליבט
בוך איז געווען א קליינע אויסגאַבע אין אקטאַוא־פארמאַט פון
„דירעקטאריום אינקוויזיטאריום" פון דעם דאמיניקאַנער עי־
מעריק דע זשיראָנ, אוז עס זיינען געווען שטעלען אוז אין פאַמ־
פאַניום מעלא" וועגען די אלטע אפריקאנישע סאטירען אוז
ענייפאַנע, איבער וועלכע אשער פלעגט זיצען שטונדען־לאַנג טרוי־
מענדיג. זיין גרעסטען פארגעניגען האַט ער אבער געפונען אין
לייענען א גאר זעלטענעם אוז קוריאזען סדר אין גאטישען קווא־
טא־פארמאַט, דאס געבעט־בוך פון א פארגעסענער קירכע, —
Vigiliae Mortuorum Secundum Chorum Ecclesiae Maguntinae.

איך האב ניט וויל־ענדיג געמיוזט א טראכט טאָן וועגען דעם
וויל־דען ריטואל פון דעם דאזיגען ווערק אוז וועגען זיין וואהר־
שיינליכען איינפלים אויף דעם היפאכאנדריקער, וועז איין אווענט,
גורץ לאזענדיג מיר וויסען, אז די ליידי מאדעליין איז שוין מעהר
ניטא, האט ער דערקלערט, אז ער האט בדעה צו באהאלטען איהר
טויטען קערפער אויף צווויי וואכען צייט (ביז מען וועט זי ענד־
ליך ברענגען צו קבורה) איז איינעם פון די פיעלע קעלערז, וואס
צווישען די הויפט־וועגט פון דער געביידע. דער גשמיות'דינער
טעם, וואס ער האט אנגענעבען פאר זיין מאדנע עובדא, איז גראד
געווען אזא, וואס איך פיהל זיך ניט פריי צו דיסקוטירען.
דער ברודער איז געקומען צו אט־דעם באשלום (אזוי האט ער מיר
דערצעהלט) צוליב דעם אומגעוועהנליכען כאראקטער פון דער
פארשטארבענער'ס קראנקהייט, צוליב געוויסע צודרינגליכע אין־
טשיקאַוע חקירות ודרישות פון די דאקטוירים וואס האבען זי בא־
האנדעלט, אוז צוליב דעם וואס דער באערדיגונגס־פלאַץ פון דער
פאמיליע איז צו ווייט אוז אין אן אפענעם פלאַץ. איך וועל ניט לייי־
קענען, אז וועז איך האב זיך דערמאנט אז דעם ניט גוטען אויסזעה:

איז וועגען דער באוואוסטזיניקייט פון די צמחים. אבער אין זיין צערודערטער פאנטאזיע האט די אידעע אנגענומען א מעהר נע־וואגטען כאראקטער און איז אריבערגעגאנגען, אונטער געווישע בא־דינגונגען, אויף דעם קעניגרייך פון דאם אומארגאניש־עם. מיר פּעהלען וועלטער אויסצודרייקען די פּוּלע גרויס, אדער דעם ערנ־סטען ענטוזיאזם פון זיין איבערצייגונג. דער גלויבען אבער איז געווען פּארבונדען (ווי איך האב שוין פריהער אנגעדייט) מיט די גרויע שטייגער פון דער היים פון זיינע אבות. די באדינגונ־גען פון דער באוואוסטזיניקייט, האט עך זיך פּארנעשטעלט, זיי־נען דא מקום געווארען איז דער מעטאדע פון דער צוזאמענשטע־לונג פון די שטיינער, — איז דעם סדר, ווי זיי זיינען אויסגעלעגט, ווי אויך איז דעם אופן פון די פּוּלע שוועמלעך וואם האבען זיי באדעקט, און פון די צעפוילטע בוימער, וואם זיינען ארום געשטא־נען: מעהר פון אלצדינג, איז דעם לאנגען אומגעשטערטען קיום פון דעם דאזיגען סדר און איז דער אפשפּיגלונג איז די שטיל־ע וואסערן פון דער סאושעלקע. זיין באווייז, דעם באווייז פּונ־ם באוואוסטזיין, האט מען געקענט זעהן, האט עך געוואגט (און דא האב איך אויפגעשפּרונגען, בעת עך האט גערעדט), איז דער שטי־פענווייזער דאך זיכערער צוזאמענפּארעסונג פון אן אייגענטימליכער אטמאספּערע ארום די וואסערן און די וועלט. דעם רעזולטאט האט מען געקענט אויסגעפינען, האט עך מוסיף געווען, איז יענעם שטי־לען דאך באלעסטיגענדען און שרעקליכען איינפלום, וואם האט הונדערטער יאהרען אויסגעפּורעמט די שיזאלען פון זיין פאמיליע, און וואם האט פון איהם געמאכט דאם וואם איך האב איצט גע־זעהן. אזעלכע מיינונגען דארפען קיין פּירושים ניט האבען, און איך וועל טאקע ניט מאכען.

אונזערע ביכער — די ביכער, וועלכע האבען יאהרען־לאנג גע־בילדעט ניט קיין קלייניעם טייל פון דער גייסטיגער עקזיסטענץ פון דעם אינוואליד — זיינען געווען, ווי מען האט זיך געקענט פּארשטעלען, איז שטרענגער הארמאניע מיט'ן כאראקטער פון דע־אילווייע. מיר האבען אינאיינעם געגראבען זיך אין אזעלכע ווערק ווי „ווערווער און שארטערעז" פון גרעסע, „בעלפּענאר" פון

ווערטער, פון וועלכע איך האב דערגאנגען, אז די געשטאלטענע אוו ער זיינען געווען א צווילינג, אוו אז סימפאטיען פון א קוים פארשטענדליכען כאראקטער האבען אימער עקזיסטירט צווישען זיי. אונזערע בליקען האבען אבער לאנג ניט געהויט אויף דער טויפער, וואהרים מיר האבען ניט געקענט קוקען אויף איהר אהן אימה. די קרענק, וועלכע האט אריינגעטריבען די פרוי אין קבר אין איהר רעכטער יוגענד, האט איבערגעלאזען, ווי געווענליך אין אלע קראנקהייטען פון א שארף קאטאלעפטישען כאראקטער, כלומר'שט א שוואכע רוטקייט אויפ'ן בוזעם אוו געזיכט, אין יענעם פארדעכטליך זיך קווייקלענדען שמייכעל אויף די ליפען, וואס איז אזוי מורא'דיג אין טויט. מיר האבען צוריק ארויפגעלעגט אוו צוגעשרויפט דאס דעקעל, אוו צוקומענדיג צו דער אייזערנער טיר, האבען מיר מיט מאטערניש זיך דורכגעשלאגען אונזער וועג צו די קוים וועניגער חושכ'דיגע צימערען פון דעם אויבערשטען טייל פון הויז.

אוו דערנאך, אז עס זיינען אריבער אייניגע טעג פון ביטעטען שמערץ, איז א באמערקבארע עגדערונג געקומען אין דעם כאראקטער פון דער נייסטיגער צערודערונג פון מיין פרייגד. זיין געוועהנליכע האלטונג איז פארשוואונדען. זיינע געוועהנליכע באשפטיגונגען זיינען פארנאכלעסיגט אדער פארגעסען געווארען. ער איז ארומגענאנגען פון צימער צו צימער מיט שנעלע, ניטגליכע אוו צוועקלאזע טריט. די בלאסקייט פון געזיכט האט, אויב מעגליך, נעקראנגען א מעהר טויטליכען אויסזעהן, אבער דער גלאנץ פון זיינע אויגען איז אינגאנצען אויסגעלאשען געווארען. די א מאל צופעליגע הייזעריגקייט פון זיין טאן האט זיך שוין מעהר ניט געהערט, אוו א ציטערנדע טרעל, ווי פאר גרויס שרעק, האט געוועהנליך כאראקטעריזירט זיין אויסשפראך. עס זיינען ווירקליך געווען צייטען, וועו איך האב געמיינט, אז זיין אומאויפהערליך אויפגערעגטער מוח ארבייט עפעס איבער א דריקענדען סוד, מאטערנדיג זיך צו קריגען דעם נויטיגען קוראוש, אום אויסצוזאגען איהם. אז אנדעריש מאל ווידער בין איך געווען געצוואונגען צו באשלוסען, אז אלצדינג איז ניט מעהר ווי אומבאגרייפליכע קאפ-

פון דעם פּאַרשוין, וואָס איך האָב אַנגענומען אויף די מרעפּ אין דעם טאָג פון מיין אַנקומען אין הויז, האָב איך שוין ניט גע־ווען זיך שטעלען אַנטקעגען אַזא באַוואַרעניש, וואָס איך האָב אין בעסטען פּאַל געהאַלטען פּאַר אומשעדליך אוּן פּאַר קיין פּאַל ניט פּאַר אומנאַטירליך.

אויף אַשער׳ס פּאַרלאַנג האָב איך איהם פּערזענליך געהאַלפּען אין די פּאַרכאַרייטונגען צו דער צייטוויליגער קבורה. אַרײַנלע־נענדיג דעם קערפּער אין דער טרונע, האָבען מיר דאָס ביידע אומגע־נעטראָגען אין זיין רוה אַרײַן. דער קעלער, ווּאו מיר האָבען דאָס אַרײַנגעלענט (אוּן ווּעלכער איז אזוי לאַנג ניט געעפּענט געווא־רען, אַז אונזערע פּאַקעלעך, האָלב לעשענדיג זיך אין זיין שטיקע־דער אַטמאָספּערע, האָבען אונז וועניג געלענגהייט געגעבען אַרומ־צוקוקען דעם פּלאַץ), איז געווען קליין, פּייכט אוּן דורכאוים אָהן שום מעגליכקייט פּאַר דער ליכטיגער שיין אַרײַנצוקומען, אוּן ער איז געלענגען זעהר טיף, גלייך אונטער יענעם טייל פון דער געביי־דע, ווּאו מיין אייגען שלאָף־צימער איז געווען. עס איז וואָהר־שיינליך באַנוצט געוואָרען אין אַלטע פּעאַדאַלע צייטען פּאַר די ערנסטע צוועקען פון א געפּענגעניש־פּלאַץ, אוּן איז שפּעטערדיגע טעג פּאַר א פּלאַץ צו האַלטען פּולווער, אַדער אַנדערע שטראָפען, וואָס קענען זיך זעהר לייכט אנציגדען, וואַרים א טייל פון דעם דיל אוּן דאָס גאַנצע אינווענינסטע פון א לאַנגען אַרק־דורכגאַנג, דורך וועלכען מיר זיינען דורכגענאַנגען, זיינען געווען גוט באַשלאָגען מיט קופּער. די טיר, פון מאַסיוון אייזען, איז אויך געווען אַן ערך אזוי באַוואַרענט. איבער דער מוראַ׳דיגער וואָג האָט די טיר שטאַרק געסקריפּעט, דרעהענדיג זיך אויף די זאַוויעסעס.

אַנידערלענדיג אונזער טרויעריגע משא אופ׳ן געשטעל אין דעם דאָזיגען גבול פון שרעק, האָבען מיר עטוואָס אָפּגעקערט אַן א זייט דאָס נאָר ניט צוגעשרויפּטע דעקל פון דער טרונע אוּן האָבען א קוק געטאָן דער טויטער אין פּנים. א מערקווירדיגע עהנליכקייט צווישען דעם ברודער אוּן דער שוועסטער האָט דאָן צוערשט צוגעצויגען מיין אויפּמערקזאַמקייט, אוּן אשער, טרעפּענ־דיג אפשר מיינע נעדאַנקען, האָט ארויסגעמורמלט עפּעס ענליכע

אן אינטענסיוועז שרעקענס־נעפיהל, אז אומערקלעךבארעז דאך ניט דויערהאפטעז, האב איך שנעל ארויפגעווארפען אויף זיך מיינע זאכען (ווארים איך האב נעפיהלט, אז מעהר ווע׳ל איך שוין ניט שלאפען די נאכט), אוז האב געזוכט דורך שפאנען שנעל הין אן צוריק איבער׳ן צימער צו באפרייען זיך פוז דעם יאמערליבען צושטאנד, אין ווע׳לכען איך בין אריינגעפאלען.

איך בין אזוי עטליכע מאל ארומגענאנגען, ערשט לייכטע טריט פוז א דערבייאיגער טרעפ האבען צוגעצויגען מיין אויפמערקזאמקייט. איך האב גלייך דערקענט, אז דאס איז אשער׳ס טריט. איז א רגע ארום האט ער מיט א צארטען ריהר אנגעקלאפט אין טיר, אוז איז אריינגעקומען טראגענדיג מיט זיך א לאמפ. זיין פנים איז געווען ווי שטענדיג טויט־בלאס, אבער א חוץ דעם איז געווען עפעס א מין משוגענע לוסטיגקייט אין זיינע אויגען. א קענטיג איינגעהאלטענע היסטעריע אין זיין גאנצער האלטונג. זיין אויסזעהן האט מיך דערשטוינט, אבער עס איז אלץ געווען בעסער ווי די איינזאמקייט, ווע׳לכע איך האב אזוי לאנג געליטען, אוז איך האב זאגאר באגריסט זיין אנווועזנהייט ווי א דערלייכטערונג.

„אוז דו האסט דאס ניט געזעהן?" האט ער שארף א זאג געטאן, נאכדעם ווי ער האט זיך ארומגעקוקט אין דער שטיל פאר עטליכע סעקונדעס, — האסט דאס אלזא ניט געזעהן!" — אווי רעדענדיג אוז פארזיכטיג פארשטע׳ענדיג זיין לאמפ, איז ער שנעל צוגענאנגען צו איין פענסטער אוז דאס פריי אויפגעעפענט איז רעכטען שטורעם.

די האסטיגע רציחה, מיט ווע׳לכער דער ווינט האט זיך אריינגעריסען איז הויז, האט אונז שיער פוז די פים ניט אומגעווארפען. עס איז ווירקליך געווען א שטורמדיגע, דאך א בייזע שעהנע נאכט, א נאכט, ווען איז מאדנע ווילד געווען איז איהר שרעק אוז איהר שעהנקייט. א ווירבעל־ווינט האט מסתמא געוואלט זיינע קרעפטען ארום אונזער הויז, ווארים עס זיינען געווען אפטע אוז העפטיגע ענדערונגען איז דער ריכטונג פוז דעם ווינט, אז די אויסערגעווענליכע געריכטקייט פוז די וואלקענס (ווע׳לכע זיינען

ריזען פון משוגעת, וואַרים איך האָב באַמערקט איהם קוקענדיג שטונדען־לאַנג אין דער פּוסטקייט אַריין, אין א פּאָזע פון טיפּ־סטער אויפּמערקזאַמקייט, ווי ער וואָלט זיך צוהערען צו עפּעס אַז איינגעבילדעטען קלאַנג. עס איז קיין חידוש ניט געווען, אַז זיין צושטאַנד האָט געשראָקען, אַז עס האָט מיך אַנגעשטעקט. איך האָב געפּיהלט קריכענדיג איבער מיר, מיט לאַנגזאַמע אַבער זיכע־רע שטופּען, די ווילדע איינפּלוסען פון זיינע אייגענע פּאַנטאַסטי־שע, דאָך איינדרוקספּולע אַבערגלויבענס.

איבערהויפּט האָב איך דערפּיהלט די פּולע מאַכט פון אָזעלבע פּיהלונגען, בעת איך בין געגאַנגען שלאָפען שפּעט ביי נאַכט אויפֿן זיבעטען אָדער אַכטען טאָג נאָך אונזער באַהאַלטען די לייַדי מאַדעליין אין קעלער. עס איז אַוועק א שטונדע נאָך א שטונדע, אָן קיין שלאָף האָט מיך ניט געגומען. איך האָב זיך געמאַטערט צו פּאַרטרייבען די נערוועזיטעט, וועלכע האָט מיך באַ־הערשט. איך האָב זיך געמאַטערט צו גלויבען, אַז פּיעל פון דעם, אויב ניט אַלעס, וואָס איך האָב געפּיהלט, קומט פון דעם משוגע־מאַכענדען אינפלוס פון די חושב'דיגע כלי־בית פון צי־מער, פון די טונקעלע אָן אָפּגעריסענע דראַפּירונגען, וועלכע, גע־טריבען פון בלאָזען פון אַנקומענדען שטורעם, האָבען קאַפּ־ריזנע זיך געשאַקעלט הין אָן צוריק איבער די וועגט, אָן אומ־רוהיג גערוישט ארום די באַפּוצונגען פון בעט. אַבער מיינע באַמי־הונגען זייַנען נעווען אומזיסט. אָן אומאָנטערדריקבאַרער ציטער האָט ביסלעכווייז דורכגענומען מיין קערפּער, אָן ענדליך האָט זיך אויף מיין האַרץ אַרויפּגעלעגט א שווערע משא פון א פּולשטענ־דיג גרונדלאָזען שרעק. אַראָפּוואַרפענדיג דאָס פון זיך מיט א שווערען אמעם אָן מאַטערניש, האָב איך זיך אויפּגעהויבען אויף די קישענס, אָן אַריינדרינגענדיג שארף מיט די אויגען אין די געדיכטע פינסטערניש פון'ס חדר, האָב איך זיך צוגעהאַרכט (איך וויים ניט פאַרוואָס, סיידען אָן אינסטינקטיווער גייסט האָט מיך געטריבען) צו געוויסע נידעריגע אָן אומבאַשטימטע קלאַנגען, וועלכע זיינען געקומען דורך די פּויזען פון דעם שטורעם, אין לאַנ־גע אינטערוואַלען, איך וויים ניט פון וואַנען. איבערוועלטיגט פון

איצט אנגעכאפט דעם היפאכאנדריקער, קען געפינען א דערלייכטערונג (וואהרים די געשיכטע פון גייסטיגער צערודערונג איז פול מיט עהנליכע אנאמאליעס) אפילו אין דער אויסערגעווענליכער שטות'ערי, וואס איך וועל לייענען. וואלט איך ווירקליך געקענט אורטיילען נאר דער ווילדער צו־אנגעשטרענגטער לעבהאפטער מינע, מיט וועלכער ער האט זיך צוגעהערט, אדער כלומר'שט צוגעהערט, צו די ווערטער פון דער מעשה, וואלט איך געקענט זיך גראטולירען מיט'ן ערפאלג פון מיין פלאן.

איך בין צוגעקומען צו יענעם גוט־באקאנטען טייל פון דער געשיכטע, וואו עטעלרעד, דער העלד פון ט ר י ס ט , נאכדעם ווי ער האט אומזיסט געזוכט מיט גוטען אריינצוקומען אין דעם פרוש'ס וואוינונג, האט זיך מיט גוואלד אריינגעריסען אהין. ונען מען זאל זיך דערמאנען, לייענט זיך די געשיכטע אזוי:

„און עטעלרעד, וועלכער איז בטבע געווען א מוטיגער מאן, און איז איצט דערצו נאך קרעפטיג אויך געווען צוליב די סך וויין וואס ער האט אין זיך אריינגעגאסען, האט שוין מעהר ניט געוואלט טענה'ן מיט'ן פרוש, וועלכער איז אין דער אמת געווען אן אייגנעשפארטער און בייזער מענש; נאר פיהלענדיג דעם רעגען אויף זיינע אקסלען און מורא האבענדיג פאר'ן אנקומענדען שטורעם, האט ער גלייך אויפגעהויבען זיין דובינע און מיט איין קלאפ נאכ'ן צווייטען האט ער אויף גיך דורכגעבראכען די ברעטער פון טיר, אזוי אז זיין האנט מיט דער אייזערנער הענטשקע זאל קענען דורכגעהן. דאן האט ער מיט כח א ציה געטאן די טיר, און אזוי שטארק געבראכען און גערישען, אז דער קלאנג פון די טרוקענע און פוסט־קלינגענדע האלץ האט זיך צעטראגען און אפגעקלונגען איבער'ן גאנצען וואלד".

ענדיגענדיג דעם זאץ בין איך אויפגעשפרונגען, און אויף א ווייל זיך אפגעשטעלט; וואהרים עס האט זיך מיר אפגערוכט (כאטש איך האב גלייך באשלאסען, אז דאס האט מיין אויפגערייצטע פאנטאזיע מיך אפגענארט), עס האט זיך מיר אפגערוכט, אז פון ערגעץ זהר א ווייטען טייל פון הויז האט ניט קלאר דערגרייכט צו מיינע אויערן, וואס עס האט זיך געקענט

געהאנגען אזוי נידעריג, אז זיי האבען נערריקט די טורעמס פונ׳ם הויז) האט ניט געשטערט אונז צו זעהן די לעבעדיגע שנעלקייט, מיט וועלכער זיי זיינען אין גאלאפּ געפלויגען פון אלע זייטען אין־נע אנטקעגען די אנדערע, ניט פּארשווינדענדיג אין דער ווייטקייט אריין. איך זאג, אז אפילו זייער אויסערגעווענליכע געדיכטקייט האט ניט געשטערט אונז צו זעהן דאס: דאך האבען מיר קיין סימן ניט געזעהן פון דער לבנה אדער די שטערן; עס האט אפילו ניט געבליצט. אבער די מורא׳דיגע שטיקער באווענליכע פּאר־און אויך די אלע ערדישע געגענשטאנדען ווי אזוי ארום אונז האבען געגליהט אינ׳ם אומנאטירליכען ליכט פון א שוואך שיינענדיגע־און קלאר זיכטבארער גאז־ארטיגער אויסדונסטונג, ווי אזוי גע־האנגען ארום און איינגעהילט דאס הויז.

„דו טארסט ניט, דו דארפסט דאס ניט זעהן!" האב איך שוידערנדיג זיך אנגערופען צו אשער׳ן, און האב איהם אייד־לעך שטארק אננעמענדיג אפּגעפיהרט פון פענסטער צו אן ארט אוועק־צוזעצען זיך. „די דאזיגע ערשיינונגען, וועלכע מאכען דיך צע־מישט, זיינען ניט מעהר ווי עלעקטרישע ערשיינונגען, וואס זיינען ניט אומגעווענליך. אדער עס קען זיין, אז זייער שרעקליכקייט נעמט זיך פון דער עקעלהאפּטער מיאזמע פון דעם זומפּ. לאמיר פארמאכען דאס פענסטער. די לופט איז קאלט און געפעהרליך פאר דיין ארגאניזם. אט איז איינע פון דיינע באליבטע געשיכ־טעס. איך וועל לייענען, און דו וועסט הערען, און אזוי וועלען מיר אריבערקומען די דאזיגע שרעקליכע נאכט צוזאמען".

דאס אלטע בוך וואס איך האב געגומען אויף צו לייענען איז געווען דער „משוגענער טריסט" פון סער לאנסעלאט קאנינג, נאר איך האב דאס אנגערופען אשער׳ס ליבלינג מעהר אין טרויערינגען שפּאס ווי אין ערנסט, וואהרים אין דער אמת איז אין דער אומנע־לומפּארטער און בילדער־ארימער צעצוינענקייט פונ׳ם בוך געווען וועניג וואס זאל קענען אינטערעסירען דעם דערהויבענעם און רייי־כען גייסט פון מיין פרייניד. עס איז אבער געווען דאס איינציגע בוך, וואס איז גלייך ביי דער האנט געווען, און אן אומקלארע האפענונג איז מיר אריין אין זינען, אז די אויפרעגונג, וועלכע האט

ווייטען, אבער שארפען, אויסגעצויגענעם און העכסט אומגעוועהנ־
ליכען געשריי, אדער קריצענדיגען קלאנג, פונקט א קאפיע פון
דעם, וואס מיין פאנטאזיע האט שוין ארויסגערופען פאר דעם
דראקאנ׳ס אומנאטירליכען געשריי, ווי באשריבען פון דעם מחבר
פון דער בבא־מעשה.

איצט ווען עס האט פאסירט צום צווייטען מאל אזא העכסט
אויסערארדענטליכע צוואמענטרעפונג, איז ווי געדריקט איך בין,
פארשטעהט זיך, געווען פון טויזענדער ווידערשפרעכענדע געפיה־
לען, איז וועלכע פארוואונדערונג און אויסרגעווען־הנליכער שרעק
האבען פרעאמינירט, האב איך אלץ נאך איינגעהאלטען איז זיך
געגוג פארשטאנד, ניט צו דערלאזען דורך א ליאדע באמערקונג
אויפצורייצען די סענסיטיוויע נערוועזיטעט פון מיין קאמפאניאן.
איך בין בשום אופן ניט געווען זיכער, צי ער האט באמערקט די
קלאנגען, וועגען וועלכע דא רעדט זיך, כאטש געווים איז א זונדער־
בארע ענדערונג, פאר די לעצטע עטליכע מינוטען, פארגעקומען אין
זיין האלטונג. זיצענדיג די גאנצע צייט אנטקעגען מיר, האט ער
דערנאך ביסלאכווייז אומגעדרעהט זיין שטול, אזוי, אז ער איז
שוין אויסגעקומען מיט׳ן פנים צו דער טיר פונ׳ם צימער, און אויף
אזא אופן האב איך נאר טיילווייז געקענט באמערקען זיינע שטרי־
כען, כאטש איך האב געוואהן זיינע ליפען האבען געציטערט, אזוי
ווי זיי וואלטען מורמלען אזוינס, וואס מען קען ניט הערען. זיין
קאפ איז ארונטערגעפאלען אויף זיין ברוסט, דאך האב איך נע־
וואוסט, אז ער שלאפט ניט, ווייל איך האב געכאפט א קוק פון
זיין פראפיל אויף זיין אויג, וואס איז געווען בריט און שטרענג
אפען. אויך די באוועגונג פון זיין קערפער האט ניט געווייזען,
אז ער שלאפט, וואהרים ער האט שטיל, אבער כסדר און אויף איין
אופן, געווינט זיך פון איין זייט צו דער צווייטער. שנעל כאפענ־
דיג דאס אלעס, האב איך זיך ווידער גענומען צו דער מעשה פון
סער לאנסלאט, וועלכע האט זיך ווייטער אזוי געלייענט:

„דערנאך, אז דער העלד איז ניצול געווארען פון דעם שרעק־
ליכען צארן פונ׳ם דראקאן און ער האט זיך דערמאנט אז דעם
מעשענעם שילד און וועגען דעם וואס דער כישוף איז פון דעם

אויסדובטען, וועדליג זיין פּינקטליכע עהנליכקייט אין כּאראקטער, דער אפּקלאנג (אבער א פּארשטיקטער אוו א טעמפּער, פּאר־ שטעהט זיך) פּון דעם קנאקען אוו רייסען, וואס סער לאנסעלאט האט אזוי נענוי באשריבען. עס איז אהן צווייפּעל געווען די צוזאמענטרעפונג אליין, וואס עס האט צוגעצויגען מיין אויסמערק־ זאמקייט, וואהרים צווישען דעם קלאפּען פּון די ראמען פּון די פּענ־ סטער אוו די געווהנליכע צוזאמענגעמישטע קולות פּון דעם אלין גרעסער־וווערענדען שטורעם, האט דער קלאנג אין זיך אליין, זי־ כער, גאהרנישט ניט געהאט אווינס, וואס זאל מיר אינטערעסירען אדער שטערען. איך האב וווייטער געלייענט די מעשה:

„אבער דער גוטער העלד עטעלרער, אריינקוקענדיג איצט אין וועניג, איז געווען שטארק אויפּגעבראכט אוו איבערראשט, וווען ער האט קיין שום צייכען ניט געזעהן פּון דעם בייזען פּרוש, נאר אנשטאט איהם — א דראקאן פּון א שופיגען אוו שרעקליכען אויסזעהן אוו מיט א פּייערדיגער צונג, וועלכער איז געזעסען אויף דער וואר פּאר א פּאלאץ פּון גאלד מיט א דל פּון זילבער, אוו אויפ'ן וואנט איז געהאנגען א שילד פּון גלאנציגען מעש אין אויף איהם איז געווען אויפּגעשריבען:

„וווער אריינגעהן וועט, דער וועט זיגען",

„וווער דעם דראקאן טויטען קען, דעם שילד וועט קריגען".

„אוו עטעלרער האט אויפּגעהויבען זיין רובינע אוו א קלאפּ געטאן איבער'ן קאפּ דעם דראקאן, וועלכער איז געפּאלען פּאר איהם אוו האט אראוסגעלאזען זיין גיפּטיגען אטעם מיט אזא מין שרעק־ ליכען אוו שארפען אוו דערצו נאך אזא שניידענדיגען געשריי, אז עטעלרער האט געמוזט פּארמאכען די אויערען מיט זיינע הענט, כדי ניט צו הערען דעם מורא'דיגען קול, וואס נאך אזא קול איז נאך קיינמאל פּריהער ניט געהערט געוואָרען".

דא האב איך זיך ווידער מיט אמאל אפּגעשטעלט, אוו דערצו נאך מיט א געפיהל פּון ווילדער איבערראשונג: וואהרים עס האט קיין שום ספּק ניט געקענט זיין, אז אין דעם איצטיגען פּאל האב איך ווירקליך געהערט (נאטש איך האב בשום אופן ניט געקענט זאגען, פּון וואנען דאס איז געקומען) א נידעריגען אוו דאכט זיך

שבע שוואבע באיועגונגען אין דער פוסטער טרונע. איך האב זיי נעהערט מיט פיעל, פיעל טעג צוריק, איך האב אבער ניט גע־ווואגט, איך האב ניט געוואגט צו רעדען! און איצט — היינט ביינאכט — עטעלרער — כא! כא! דאס אויפברעכען פון דעם פרוש'ס מיר אין דער טויט־נעשרייי פון דעם דראקאן און דער מע־טאלישער קלונג פון דעם שילד, — זאג בעסער, דאס אויפרייסען פון איהר טרונע און דאס סקריפען פון די אייזערנע זאוויעסעם פון איהר תפיסה און איהר ראנגלען זיך דורך דעם מיט קופער בא־שלאגענעם ארק־דורכנאגל פון דעם קעלער! א, וואוהין זאל איך פליהען? וועט זי דא באלד ניט זיין? איילט זי זיך דען ניט צו קומען פירהאלטען מיך פאר מיין אייגענים? האב איך ניט גענהערט איהרע טריט אויף די טרעפ? דערקענען איך דען ניט יענעם שווערען און שוידערליכען קלאפען פון איהר הארץ? משוגע־נער!" — דא איז ער ווילד אויפגעשפרונגען פון זיין פלאץ און אויסגעשריען זיינע ווערטער, ווי ער וואלט זיך מאטערן זיין נשמה ארויסצולאזען — „משוגענער! איך זאג דיר, אז זי שטעהט איצטער אויף יענער זייט טיר".

גלייך ווי עס וואלט זיך געפונען די קראפט פון א כישוף אין דער איבערמענשליכער ענערגיע פון זיין רעדען, אזוי האבען די מורא'דיגע אלטמאדישע פאנעלען, אויף וועלכע דער רעדנער האט אנגעווויזען, לאנגזאם באנאנדערגעעפענט אויף דעם אויגענבליק זיי־ערע שווערע עבען־קינבאקען. דאס איז געווען די ארבייט פון דעם רוישענדיגען ווינט, אבער הינטער דער טיר איז טאקע גע־שטאנען די הויכע און אין וויסען אייננעדעקטע פיגור פון דער לידי מאדעליין אוו אשער. עס איז גע־ווען בלוט אויף איהרע ווייסע קלייידער און די סימנים פון א בי־טערען קאמף אויף יעטווידען טייל פון איהר אויסגעדארטען קער־פער. אויף איין ווייל האט זי געגנומען ציטערען און ווארפען זיך הין און צוריק אויפ'ן שוועל: דאן מיט א נידעריגען קרעכ־צענדען געשריי איז זי מיט א שווערקייט אריינגעפאלען אינווענ־ניג, גלייך אויפ'ן קערפער פון איהר ברודער, אין איהר העפטיגער און

ארונטערגעפאלען, האט ער אוועקגענומען דעם פּנר פון וועג אוֹן האט בראוו געזומען געהן איבער'ן זילבערנעם דיל פון דעם שלאָם אהין, וואו דער שילד איז געהאנגען אויפ'ן וואנט. אבער דער שילד האט אין דער אמת ניט געווארט ביז ער וועט איננאנצען צוקומען, אוֹן ער איז ארונטערגעפאלען ביי זיינע פים אויפ'ן זילבערנעם דיל מיט א גרויסען שטארקען אוֹן שרעקליכען קלאנג".

עם זיינען נאר וואס ארונטער פון מיינע ליפען די דאויגע וועדטער, ערשט אזוי וויִ א מעשענער שילד איז ווירקליך אין דעם אויגענבליק ארונטערגעפאלען מיט א שטארקייט אויף א זילבערנעם דיל, אוֹן איך האב דערהערט א דייטליכען, פוסטען, מעטאלישען אוֹן הילכיגען כאטש, דאכט זיך, א פארשטיקטער אפקלאנג. וועדענדיג איננאנצען צעשרייסט, בין איך אויפגעשפרונגען פון מיין פלאץ: אבער אשער האט אומגעשטערט זיך אלץ געלאסען געוויגט. איך בין צוגעלאפען צום שטול, אויף וועלכען ער איז געזעסען. זיינע אויגען האבען געקוקט גלייך פאר זיך, אוֹן איבער זיין גאנצען געזיכט האט געדוהט א שטיינערנע פאר־גליווערטקייט. וועז איך האב אבער אוועקגעלאזט מיין האנט אויף זיין אקסל, איז אריבער א שטארקער שוידער איבער זיין גאנצען קערפער, א קרענקליכער שמייבל האט א ציטער געטאן ארום זיינע ליפען, אוֹן איך האב געזהן, אז ער האט נערעדט מיט א נידערינען, שנעלען אוֹן אומפארשטענדליכען מורמל, ווי ער וואלט ניט ווייסן, אז איך בין דא דערביי. אריבערבויגענדיג זיך נאהענט איבער איהם, האב איך ענדליך געכאפט דעם שוידערליכען זין פון זיינע ווערטער:

„ניט הערען דאס? — יא, איך הער דאס, אוֹן האב דאס געהערט. לאנג — לאנג — לאנג, פיעלע מינוטען, פיעלע שטונדען, פיעלע טעג האב איך דאס געהערט, דאך האב איך ניט געוואגט — א, האב רחמנות אויף מיר, אויף מיר, די צרה'דיגע חורבה! — איך האב ניט געוואגט, איך האב ניט געוואגט צו רעדען! מיר האבען זי א לעבעדיגע אין קבר אריינגעלעגט! האב איך דען ניט געזאגט, אז מיינע חושים זיינען שארף? איך דערצהלּ דיר א י צ ט ע ר, אז איך האב געהערט איהרע ער־

עלעאנאר א.

Sub conservatione formae specificae salva anima.

רוימאנד לולי.

איך קום ארויס פון א נזע, וועלכע האט נע'שמ'ט מיט איהר שטארקע איינבילדונגס־קראפט און פייערדיגע ליידענשאפט. לייט פלעגן מיך רופן משוגענער, אבער עס איז נאך ניט באשטימט, צי איז משוגעת יא אדער ניט די העכסטע מדרגה פון פארשטאנד: צי פיעל פון דעם וואס איז גרויס, צי ניט אלץ וואס איז טיף, קוועלט ניט ארויס פון א קראנקען גייסט — פון א געמיטס־צו־שטאנד, וואס דערהויבט זיך אין קראפט אויפ'ן חשבון פון דעם אלגעמיינעם פארשטאנד. די וואס חלום'עז בייטאג דערוויסען זיך פון פיעל זאכען, וואס מיידען אויס יענע וואס חלום'עז נאר בייּ־נאכט. אין זייערע גרויע זעהונגען כאפען זיי בליקען פון אייביג־קייט, און אויפכאפענדיג זיך נעהמט זיי דורך א שוידער, וועז זיי געפינען אויס אז זיי זיינען געווען ביים ברעג פון דעם גרויסען סוד. ברעקלעכוויין דערגעהען זיי עפעס פון דער ווייזהייט פון גוטס און מעהר פון דעם אבסאלוטען וויסען פון שלעכטס. ווי רודערלאז אדער קאמפאסלאז זיי זאלען ניט זיין, דרינגען זיי אריין אין דעם גרויסען אקעאן פון דעם „אומאויסדריקליכען ליכט," און ווידער אמאל, ווי די נסיעות פון דעם געאגראפיסט פון נוביען "Agressi sunt mare tenebrarum, quid in eo esset exploraturi."

מילא, וועלען מיר זאגען, אז איך בין משוגע. איך בין מודה וועניגסטענס, אז עס זיינען דא צוויי דייטליכע צושטענדען פון

דאן לעצטער טויט־אנאניע האט זי איזום א ווארף געטאן אויפ'ן דיל א טויטען, און א קרבן צו די שרעקען, וועלכע ער האט פאר־אויסגעזוכט.

דערשראקען אויף טויט, בין איך אנטלאפען פון יענעם צימער און פון יענעם הויז. דער שטורעם האט נאך געבושעוועט טיף זיין גאנצען צארן בעת איך האב געגומען אריבערגעהן דעם אלטען וועג. פלוצלונג האט איבער'ן וועג א שאס געטאן א וויידע ליכטיגקייט, און איך האב זיך אפגעקערט א קוק צו טאן פון וואנען דאס האט זיך געקענט נעמען אזא אומגעווענהנליכער בליאסק, וואס רים הינטער מיר איז נאר געווען דאס גרויסע הויז מיט זייגע שאטענס. דער אפנלאנץ איז דאס געווען פון דער פולער אויפגענדער און בלוט־רויטער לבנה, וועלכע האט איצט לעבעדיג דורכגעשיינט דורך דעם אמאל קוים מערקבארען שפאלט, פון וועלכען איך האב פריהער דערצעהלט, אז ער ציהט זיך פון דאך פין דער־געבירג, איז א זיגזאגעדיגער ריכטונג, צום פונדאמענט. אין דער צייט וואס איך האב געקוקט, איז דער שפאלט שנעל בריייטער געווארען, דער ווירבעל־ווינט האט מיראַ'דיג א בלאז געטאן, דער גאנצער דיסק פון דער לבנה האט זיך מיר פלוצלונג באוויזען, דער מארד האט זיך מיר איבערגעקערט, זעהענדיג די מעבטיגע וועגט פאנאנדערפאלען, עס האט זיך דערהערט א לאנגער טומעל־דיגער נערויש ווי דער נערויש פון א טייזענט וואסערן, און די טיפע און קאלטע סאזשעלקע ביי מיינע פים האט במירנע און שטיל צוגעדעקט די פאנאנדערגעפאלענע שטיקער פון דעם „הויז פון אשער".

בערשטען עק פון אונזער ארומגערינגעלטער טעריטאריע איז ארויס־געקראכען א שמאלער און טיפער טייך, ליכטיגער פון אלץ אין דער וועלט, א חוץ פון עלעאנארא'ס אויגען, און דרעהענדיג זיך גע־גנב'עטערהייט אין פארדרעהטע וועגעלער, איז ער צום סוף פאר־שוואונדען געוואָרען דורך א שאטענדיגען גאַרטש, צוויישען בערג־לער, נאָך מעהר טונקעלערע ווי די, פון וואָנען ער איז ארויס. מיר האבען איהם א נאָמען געגעבען „דער טייך פון שטילקייט," ווייל אין זיין פליסען האט זיך געפיהלט אַן איינשטילענדיגע ווירקונג. קיין שום מורמעל איז ניט ארויסגעקומען פון זיין געלעגער, אין ער האט זיך אזוי שטיל געוואנדערט, אז די פערעלדיגע שטיינדע־לער, אויף וועלכע מיר פלעגען ליב האבען צו קוקען, ווייט ארונטער אין זיין שוים, האבען זיך קיין ריהר ניט געטאָן, נאָר זיי זיינען געלעגען, אין א באוועגלאָזער צופריידענקייט, יעטווידער שטיינדעלע אויף זיין אלטען פלאץ, כסדר שיינענדיג מיט פראכט און גלאַנץ.

דער ברעג פון טייך און פון די סך בלישצענדיגע טייכעלער, וועלכע האבען זיך דורכגעגליטשט דורך פארדרעהטע וועגעלער אין זיין קוואל אריין, און אזוי אויך די רוימען, וועלכע האבען זיך גע־צויגען פון די ברעגען וויייט ארָאפצוצו אין די טיפענישען פון די שטראָמען, ביז זיי האבען דערגרייכט דאָס געלעגער פון די שטיין־דעלער אויפ'ן אפגרונט, — אט־א־די אלע ערטער, ניט וועניגער ווי די גאנצע אויבערפלאך פון דעם טאל, פון דעם טייך ביז צו די בערג, וועלכע האבען עם ארומגענארטעלט, זיינען אלע געווען אוים־געבעטע מיט א ווייכען, גרינעם גראָז, דיק, קורץ, גלייך ביז א האָר און וואַניל־פארפיומירט, אבער דורכאוים אזוי שטארק באשפרינ־העלט מיט געלע פוטער־בלימלער, וויייסע מארגאריטקעס, פורפורנע וויאָלעטקעס און רובינען־רויטע אסאפעדעלען, אז די גרויס־גרויסע שהנקייט דערפון האט געריידט צו אונזערע הערצער מיט די הויכע טענער פון דער ליבע און פון דער גרויסקייט פון גאָט.

און דא און דארט, ארום אט די גראָז, זיינען אין קליינע וועל־דעלער, אזוי ווי די ווילדערנישען פון טרוימען, ארויסגעוואקסען פאנטאסטישע בוימער, וואס זייערע הויכע, שלאנקע שטאמען זיי־נען ניט געשטאנען גלייך, נאָר גראציעז אנגעבויגען צום ליכט,

מיין גייסטיגער עקזיסטענץ: דער צושטאַנד פון א קלאָרען פאר־
שטאַנד, וועגען וועלכען עס קען קיין שום פּראָגעס ניט זיין, און
וועלכער געהערט צו דער פארגאַנגענהייט, וואָס בילדעט די ער־
שטע עפּאָכע פון מיין לעבען — און א צושטאַנד פון שאַטען און
צווייפל, וואָס געהערט צו דער איצטיגער צייט און צו די ער־
אינערונגען פון דעם וואָס עס בילדעט די צווייטע גרויסע ערא פון
מיין עקזיסטענץ. דאָרום, דאָס וואָס איך וועל דערצעהלען פון
דער פריהערדיגער פּעריאָדע, זאָלט איהר גלויבען; און דאָס וואָס
איך וועל דערצעהלען פון דער שפּעטערדיגער צייט, זאָלט איהר
נאָר גלויבען אויף אזוי פיעל, וויפיעל איהר וועט געפינען פאר גע־
העריג; אָדער צווייפעלט נאָר אין דעם; אָדער, אויב צווייפלען
אין דעם קענט איהר ניט, זאָלט איהר זיין אן עדיפוס און טרעפען
די רעטענדיש.

יענע וועלכע איך האָב גליבט אין דער יוגענד און פון וועל־
כער איך שרייב איצט קאַלט און הייטליך די דאָזיגע עראינערונגען,
איז געווען די איינציגע טאַכטער פון דער איינציגער שוועסטער
פון מיין לאַנג פארשטאַרבענער מוטער. עלעאַנאָרא איז געווען דער־
נאָמען פון מיין קוזינע. מיר האָבען שטענדיג געוואוינט צוזאַמען,
אונטער א טראָפישער זון, אין דעם „טאָל פונם פיעל־קאָליטען
גראָז." קיין שום מענשליכער פוס האָט ווען עם איז געטראָטען
אָהן א וועגווייזער אין דעם דאָזיגען טאָל, וואָרים עם איז געלעגען
ווייט־ווייט ארויף אין א קייט פון ריזען־בערגלער, וועלכע זיינען
ארויסגעשפּאַרטע געהאַנגען ארום און ארום טאָל. אויסשליסענדיג
אויף אזא'ן אופן דאָס זון־ליכט פון זיינע זיסטע פּארטיפונגען.
קיין שום וועגוויזער איז ניט געווען אויסגעטראָטען ארום דעם
טאָל, און אום צוצוקומען צו אונזער גליקליכער היים, האָט מען
זיך מיט גוואַלד געמוזט דורכשפּאַרען דורך די בלעטער פון פיעל
טויזענטער וואַלד־בוימער און צעקוועטשען אויף טויט די גלאָריען
פון פיעל מיליאָנען שמעקעדיגע בלומען. אט אזוי האָבען מיר גע־
וואוינט נאָר אליין, גאָרנישט ניט וויסענדיג פון דער וועלט אחוצ'ן
טאָל, — איך און מיין קוזינע מיט איהר מוטער.

פון די טונקעלע רעגיאָנען וואָס הינטער די בערג ביים אוי־

ערע פֿלעצער אויסגעוואקסען צעהן מאל אזוי פיעל רובינען־רויטע אַספאַרעלען. און לעבען איז אויסגעוואקסען אין אונזערע טריט, וואַרים דער גרויסער פֿלאַמינגא, וועלכען מען האָט ביז אהער ניט געזעהן, מיט אלע העל־פֿארביג גליהענדע פוגלען, האָט זיך אויס־געפיינט פאר אונז מיט זייגע טיף־רויטע פערערען. גאַלדענע און זילבערנע פישלאַך האָבען זיך באַוויזען אין טייך, פון וועמעס שוים זיי האָבען ביסלעכווייז ארויסגעלאָזען א מורמעל, וועלכער האָט זיך ענדליך צעגאַסען אין א פֿארוויגענדע מעלאַדיע, נאָך געטליכער ווי די מעלאַדיע פון דער האַרפע פון עאָלוס — זיסער פון אלץ אין דער וועלט, אחוץ פון עלעאַנאַראַ'ס שטימע. און דאָן איז אויך א מוראַ'דיג־גרויסער וואַלקען, וועלכען מיר האָבען שוין פון לאַנג געזעהן אין די רעגיאָנען פון העספערוס, ארויסגעשוואומען פון דאַרטען, אין גאַנצען אויגעפוצט אין בלוט־רויט און גאָלד, און אַפּ־שטעלענדיג זיך רוהען איבער אונז, איז ער פון טאָג צו טאָג גע־זונקען, נידעריגער און נידעריגער, ביז זייגע ברעגען זיינען געבליי־בען ליגען אויף די שפיצען פון די בערג, פֿארוואַנדלענדיג זייער גאַנצע טונקעלקייט אין הערליכקייט, און אזוי ווי זיי וואַלטען אונז אויף אלעמאל איינגעשפֿארט אין א צויבערליכען געפענגעניש פון פֿראַכט און גלאַנץ.

די ליבליכקייט פון עלעאַנאַראַ'ן איז געווען די ליבליכקייט פון די שרפים. זי איז אַבער נעווען א מיידעל אויפֿריכטיג און אומשולדיג ווי דאָס קורצע לעבען, וואָס זי האָט געפיהרט צווישען די בלומען. קיין שום פאַלשקייט האָט ניט פאַרשטעלט דעם ברעג פון דער ליבע, וואָס האָט באַזעלט איהר האַרץ, און שפּאַזירענדיג צוזאַמען אינ'ם „טאָל פונ'ם פיעל קאַלירטען גראָז," האָט זי אויס־געקוקט מיט מיר די טיפסטע פֿארבאַרגענישען, און מיר האָבען באַשפֿראַכען די שטאַרקע ענדערונגען, וועלכע זיינען די לעצטע צייט פאַרגעקומען דאַרטען.

ענדליך, איין טאָג רעדענדיג אין טרערען פון דער לעצטער טרויעריגער ענדערונג, וועלכע מוז באַפאַלען די מענשהייט, האָט זי פון דעמאָלט אָן נעטאָן נאָר אוז געערדט וועגען אָט דער טרויעריגער טעמע, אריינוועבענדיג דאָס אין אלע אונזערע געשפֿרעכען, פונקט

וואס איז אינמיטן טאג ארויסגערופן אין דעם צענטער פונ׳ם טאל. אויף זייער געפלעקטער קארע האבן זיך געביטן די לעבעדיגע קאליר פון עבעון־האלץ און זילבער, און עס איז נעווען גלאטער פון אלץ אין דער וועלט, א חוץ פון עלעאנארא׳ס באקען, און עס האט אזוי אויסגעקוקט, אז וועז ניט די גלענצענדע גרינקייט פון די גרויסע בלעטער, וואס האט זיך צעשפרייט פון זייערע שפיצען אין לאנגע, וואקלדיגע ליניעס, שטיפענדיג מיט די זעפירען, וואלט מען זיך געקענט פארשטעלן, אז דאס זיינען די ריזיגע שלאנגען פון סיריען, בוקענדיג זיך צו זייער הערשערין די זון.

פופצעהן יאהר האב איך האנט אין האנט מיט עלעאנארא׳ן ארומגעבראדשעט אין דעם דאזיגען טאל, נאר איידער די ליבע איז אריין אין אונזערע הערצער. עס איז נעווען איינמאל אין אן אווענט, ביים ענדע פון איהר פופצעהנטען יאהר און פון מיין צוואנציגסטען יאהר, זיינען מיר ביידע געזעסען, אייגעשלאסען אייגע אין דעם אנדערעס ארימס, אונטער די שלאנגען־ארטיגע בוימער, און האבן ארונטערגעקוקט אין די וואסערען פון דעם „טייך פון שטילקייט" אויף אונזערע געשטאלטען דארטען. מיר האבן קיין ווארט ניט געררעדט דעם גאנצען יענעם זיסען טאג, און אונזערע ווערטער אפילו אויף מארגען זיינען נעווען אומזיכער אין וועניג. מיר האבן ארויסגעצויגען דעם גאט ערעם פון יענער כוואליע, און מיר האבן דאן געפיהלט, אז ער האט אין אונז אנגעגעזעדן די פייערדיגע נשמות פון אונזערע אבות. די ליידענשאפטען מיט וועלכע אונזער גזע האט זיך אויסגעצייכענט פאר הונדערטער יאהרען, האבן זיך געזומען שפארען מיט די פאנטאזיעס, מיט וועלכע זיי זיינען פונקט אזוי נעווען באריהמט, און צוזאמען האבן זיי אויסגעפאסען א ווילדע גליקזעליגקייט איבער „טאל פון דעם פיעל־קאליר־טען גראז." אן ענדערונג איז געקומען איבער אלע זאכען. מאדנע, גלענצענדע בלומען, אזוי ווי שטערען. האבן ארויסגעשפראצט אויף די בוימער, וואו קיין בלומען זיינען פריהער נאכניט נעווען. די פארבונגען פון דעם גרינעם גראז־טעפיך זיינען טיפער נעווארען, און וועז די וויסע מארגאריטקעם זיינען איינע נאך דער צווייטער נעלם נעווארען, זיינען אויף זיי־

פיעל טעג נאכדעם, רוהיג שטאַרבענדיג, האָט זי צו מיר געזאָגט, אז דערפאר וואָס איך האָב אזוי פיעל געטאָן פאר דער רוהיגקייט פון איהר גייסט, וועט איהר גייסט וואָכען איבער מיר נאָך איהר טויט, און אויב עס וועט איהר זיין ערלויבט, וועט זי באַשיינפער־ליך קומען צוריק צו מיר אין דער וואָך־צייט פון דער נאכט. נאָר אויב די זאָך איז ווירקליך אַן אוממעגליכקייט פאר די נשמות אין גן־עדן, וועט זי דאָן וועניגסטענס מיר געבען אָפט צו פיהלען פון איהר אַנווועזנהייט, זיפצענדיג איבער מיר אין די אַוועק־ווינטען, אדער אַנפיהלענדיג די לופט, מיט וועלכער איך אָטעם, מיט'ן ריח־ניחוח פון די פייער־פּאַנען פון די מלאכים. און מיט די דאָזיגע ווערטער אויף איהרע ליפּען האָט זי זיך אָפּגעשיידט פון איהר אומ־שולדיגען לעבען, מאַכענדיג דערמיט א סוף צו דער ערשטער עפּאָכע פון מיין אייגענעם לעבען.

ביז דאָנען בין איך טריי געווען צום אמת אין מיין דערצעה־לונג. אָבער וען איך געה אריבער דעם צאָם אינ'ם וועג פון דער צייט, וואָס איז אויפגעשטעלט געוואָרען דורכ'ן טויט פון מיין ליבסטער, און איך הויב אָן ווייטער מיט דער צווייטער ערא פון מיין עקזיסטענץ, פיהל איך, ווי א שאטען קלייבט זיך איבער מיין מאַרך און איך געטרוי ניט דער אמת'ער קלאַרקייט פון דאָס פאַר־שריבענע. נאָר לאָמיר געהן ווייטער. — די יאָהרען האָבען זיך שווער געשלעפּט, און איך האָב נאָך געוואוינט אינ'ם „טאָל פון'ם פיעל־קאָלירטען גראָז," אָבער א צווייטע ענדערונג איז געקומען איבער אלע זאכען. די בלומען וואָס אזוי ווי שטערען, זיינען איינ־געשרומפּען געוואָרען אין די שטאַמען פון די ביימער און מעהר האָט מען זיי שוין ניט געזעהן. די שאַטירונגען פון דעם גרינעם גראָז־טעפּיך האָבען אָפּגעבליאקירט, און די רובינען־רויטע אַספּא־דעלען זיינען איינער נאָכ'ן אנדערען פארוועלקט געוואָרען, און אויף זייערע ערטער האָבען אריסגעשפּראָצט צעהן מאָל אזויפיעל טונ־קעלע וויאָלעטקעס, אזוי ווי אויגען, וועלכע האָבען זיך אומרוהיג געדרעהט און זיינען אימער נעווען באדעקט מיט טוי. און לעבען איז פאַרשוואונדען פון אונזערע ווענען, וואָרים דער גרויסער פלאַ־מינגא האָט שוין מעהר ניט געפראַנטעוועט ארום אונז מיט זיינע

ווי אין די לידער פון דעם דיכטער פון שיראז ווידערהאלען זיך כסדר די זעלבע בילדער אין יעטווידער אימפרעסיוואר וואריאציע פון פראזע.

זי האט געזוהן דעם פינגער פון טויט אויף איהר ברוסט — או, אזוי ווי דער עפעמעראן האט זי דערגרייכט די פאלקאמענע שטופע פון ליבליכקייט, נאר אום צו שטארבען. אבער די שרעקען פון קבר זיינען פאר איהר אויסשליסליך געלעגען אין א וועג, ווען כען זי האט פאר מיר אנטדעקט איינמאל אין א בין־השמשות ביי די ברעגען פונ׳ם „טייך פון שטילקייט.“ עם האט איהר נעשמערצט צו טראכטען, אז נאכדעם ווי איך וועל זי מקבר זיין אין דעם „טאל פון פיעל־קאליר־טען גראז,“ וועל איך אויף אייביג פארלאזען זיינע גליקליכע פארבארגענישען, איבערגעבענדיג די ליבע, וועלכע האט איצט אזוי ליידנשאפטליך געהערט צו איהר אליין, צו אן אנדער מיידל פון דער דרויסענדיגער און אלטענליכער וועלט. און איך האב זיך דאן מיט האסט געווארפען צו עלעאנארא׳ס פיס און איך האב נעגעבען א נדר צו איהר אליין און צום הימל, אז איך וועל זיך קיינמאל ניט פארבינדען אין הייראט מיט קיין שום טאכטער פון דער ערד, אז איך וועל פאר קיין פאל ניט וועלן אומטריי צו איהר ליבען אנדענקען אדער צום אנדענקען פון דער איבערגעבענער ליבע, מיט וועלכער זי האט מיך באגליקט. און איך האב גערופען צום אלמעכטיגען פון דער וועלט, ער זאל זיין אן עדות פון דער הייליגער פייערליכקייט פון מיין נדר. און די קלאה וואס איך האב אויסגעבעטען פון א י ה ם און פון איהר, א הייליגע אין העלוזיאן, אין פאל איך וועל ניט זיין טריי צום נדר, איז באשטאנען פון א שוידערליכע שטראף, אז איך קען דא גארניט דערצעהלען וואס ראם איז. און די ליכטיגע אויגען פון עלעאנארא׳ן זיינען געווארען נאך ליכטיגער, בעת איך האב ארויסגערעדט די וואר־טער, און זי האט זיך אפגעזיפצט, אזוי ווי א טויטליכע משא ויאלט אראפגענומען געווארען פון איהר הארצען, און זי האט א ציטער געטאן און זיך זעהר ביטער צעווייגט. זי האט אבער צונעג־נומען דעם נדר (וואהרים וואס איז זי געווען, אויב ניט א קינד?) און עם האט איהר גרינגער געמאכט איהר טויטען־בעט. און ניט

געזן. צום סוף האט דער טאל מיר פאראורזאכט שמערצען מיט זיינע עראינערונגען פון עלעאנארא'ן און איך האב עם אויף אייביג פארלאזען. אוועקגעהענדיג צו די פוסטקייטען און די שטורעמ־דיגע טריאומפען פון דער וועלט.

— —

איך בין אנגעקומען אין א פרעמדער שטאט, וואו אלצדינג וואלט אויפ'ן בעסטען אופן געדינט אפצומעקען פון מיין זכרוי די זיסע חלומות. וועלכע איך האב אזוי לאנג גע'חלום'ט אין דעם „טאל פון דעם פיעל־קאלירטען גראז". דער פאמפ און די פארדעז פון א קעניגליכען הויף און דער ווילדער קלאנג פון וואפען און די גלענצענדע ליבליכקייט פון א פרוי האט ווילד געמאכט און פאר־שכור'ט מיין מארך. נאר פונדעסטוועגען איז מיין זעלע נאך גע־בליבען טריי צו איהר נדר און איך האב נאך געפיהלט די אנווענהייט פון עלעאנארא'ן אין די שטילע שטונדען פון דער נאכט. פלוצלונג האבען דידאויגע אלע ערשיינונגען אויפגעהערט, און די וועלט איז פינסטער געוואָרען פאר מיינע אויגען. און איך בין געשטאנען דערשראקען פאר די ברענענדיגע געדאנקען, וועלכע האבען מיך באהערשט, פאר די שרעקליכע נסיונות, וועלכע זיינען מיך באפאלען. וואָרים פון ערגעץ־וואו א ווייטען, ווייטען אומבאקאנטען לאנד איז אין דעם פרעהליכען קעניגליכען הויף, וואו איך האב געדיענט, אנגעקומען א מיידעל, צו וועמעם שהנ־קייט מיין גאנץ אומטריי הארץ האט זיך גלייך אונטערגענעבען. און ביי איהר פוסבענקעלע האב איך אהן א קאמף זיך אנידער־געבוקט אין דעם העפטיגסטען, אין דעם אונטערטעניגסטען גאטעס־דיענסט פון ליעבע. וואס איז באמת געווען מיין ליידענשאפט פאר דער יונגער מיידעל פון דעם טאל אין פארגלייך מיט'ן ברען און דעליריום און דעם גייסט־אויפהויבענדען עקסטאז פון פאר־עהרונג, מיט וועלכע איך האב אין טרערען אויסגעגאסען מיין גאנצע זעלע ביי די פים פון דער עטערישער ערמענגארד? א, ווי שעהן איז געווען דער שרף ערמענגארד! און אין דעם וויסען האב איך קיין פלאץ ניט געהאט פאר קיין שום אנדערע. א, געטליך איז

בלוט־רויטע פעדערען, נאר ער איז אומעטיג געפליגען פון טאל אין די בערג אריין צוזאמען מיט אלע העל־פארביג גליהענדיגע פויגלען, וועלכע זיינען אנגעקומען אינאיינעם מיט איהם. און די גאלדענע און די זילבערנע פישעלעך זיינען אוועקגעשוואמען דורכ'ן גאַרזש ביים נידעריגען עק פון אונזער טעריטאריע און זיי האבען שוין מעהר קיינמאל ניט באצירט דעם דעק פונ'ם זיסען טייך. און דער פארוויגענדיגער ניגון, וועלכער איז געווען וווייכער ווי די וויינט־האַרפע פון עאלוס און געטליכער פון אלץ אין דער וועלט, אחוץ פון עלעאנארא'ס שטימע, איז בים־לעכווייז אפגעשטארבען אין די מורמלען, וועלכע זיינען געווארען אלץ שטיל־ער און שטיל־ער, ביז דער שטראם האט זיך ענדליך אינגאנצען צוריקגעקעהרט צו דער ערנסטקייט פון זיין אורשפרינגליכער שטילקייט. און דאנ, צום סוף, האט זיך דער ריזיגער וואלקען אויפגעהויבען, און איבער־לאזענדיג די שפיצען פון די בערג צו דער טונקעלקייט פון די אלטע צייטען, איז ער צוריקגעפאלען אין די רעגיאנען פון העספערום און ער האט אוועקגענומען אלע זיינע פיעלפאכיגע גאלדענע און פּרעכטיגע הערליכקייטען פון דעם „טאל פון דעם פיעל־קאלירטען גראז."

דאך זיינען די פארשפרעכונגען פון עלעאנארא'ן ניט פאר־געסען געווארען. וואהרים איך האב געהערט די קלאנגען, ווי עס הוידעז זיך די פייער־פאנען פון די מלאכים, און שטראמען פון א הייליגען ריח־ניחוח האבען בסדר געפלאסען ארום דעם טאל. און אין אייגאמע שטונדען, וועז מיין הארץ האט שטארק נעקלאפט, זיינען די וויינטען, וועלכע האבען געבאדען מיינע ברעמען, געקומען צו מיר באלאדען מיט ווייכע זיפצען. און ניט־דייטליכע כורמלען האבען אפט אנגעפילט די נאכט־לופט, און איינמאל — א, נאר איינמאל! — בין איך אויפגעוועקט געווארען פון שלאף, וואס איז געווען אזוי ווי דער שלאף פון טויט, דורך דעם צודריקען פון א פאר גייסטיגע ליפען צו מיינע ליפען.

אבער די פוסטקייט אין מיין הארצען האט אפילו אויף דעם אופן זיך אנטוואגט אנגעפילט צו ווערען. איך האב געבענקט נאך דער ליבע, וועלכע האט עס פריהער אנגעפילט ביז אריבער די ברע־

די גרוב און דער פאַמפּעריקעל.

Impia tortorum longas hic turba furores
Sanquivis innocui, non satiata, aluit.
Sospite nunc patria, fracto nunc funeris autro,
Mon ubi dira fuit vita salusque patent.

א קאַרטען, פאַרפאַסט פאר די טויערען פון א מאַרמ׳ן וואַס האָט געזאָלט אויפגעשטעלט ווערען אויפ׳ן פּלאַץ פון דעם יאַקאָבינער קלוב־הויז אין פּאַריז.

איך בין געווען קראַנק — קראַנק ביז טויט מיט דער לאַנגער גסיסה, און ווען זיי האָבען מיך ענדליך אָפּגעבונדען, און איך האָב זיך געמעגט אוועקזעצען, האָב איך דערפיהלט אז מיינע חושים פארלאָזען מיר. דער אורטייל — דער שרעקליכער אורטייל פון טויט — איז געווען די לעצטע דייטליכע באַטאַנונג, וואַס האָט דערגרייכט צו מיינע אויערען. נאָכדעם האָט דער קלאַנג פון די אינקווויזיטאָרישע שטימען אווי ווי צונויפגענאָסען זיך אין אייז טרוימישען אומבאשטימטען זשוזשען. עס האָט איבערגעגעבען צו מיין זעלע די אידעע פון ר ע נ ו א ל ו צ י ע, אפשר צוליב דעם וואַס אין דער פאַנטאַזיע האָט זיך דאָס אסאָציאירט מיט דעם גע־רויש פון א מיל־ראַד. דאָס איז געווען נאָר אויף א קורצע צייט, ווייל באַלד האָב איך מעהר גאָרנישט ניט געהערט. א וויילע פונ־דעסטוועגען האָב איך געזעהן, אָבער מיט וואַס פאר א שרעקליכער איבערטרייבונג! איך האָב געזעהן די ליפען פון די שווארץ־געקליידטע ריכטער. זיי האָבען מיר אויסגעזעהן ווייס נאָר ווייס־סער, ווי דאָס פאפיר. אויף וועלכען איך פארשרייב דירעזויגע

געווען דער מלאך ערמענגאַרד! און וועז איך האָב ארונטערגעקוקט אין די טיפענישען פון איהרע אומפארגעסליכע אויגען, האָב איך געטראַכט נאָר פון זיי — און נאָר פ ו ן א י ה ר.

איך האָב חתונה געהאט. איך האָב אפילו זיך ניט געשראָקען פאר דער קללה, וואָס איך האָב אויף מיין קאָפּ גערופען, און איהר ביטערקייט איז אויף מיר ניט געקומען. און איינמאָל — מעהר ניט ווי נאָר איינמאָל, אין דער שטילקייט פון דער נאַכט, זיינען דורך מיין פענסטער־גראַטע געקומען די ווייבע זיפצען, וועלכע האָבען אָן מיר שוין פארגעסען, און זיי האָבען זיך אויסגענאָסען אין דער באַקאַנטער און זיסער שטימע, זאָגענדיג:

„שלאָף אין פרידען! וואַרים דער גייסט פון ליבע רעגירט און הערשט, און נעהמענדיג צו דיין ליידענשאַפטליכען האַרץ די, וועלכע הייסט ערמענגאַרד, ביסטו צוליב אורזאכען, וועלכע וועלען דיר באַקאַנט געמאַכט ווערען אויף יענער וועלט, באַפרייט געווא־רען פון דיין נדר צו עלעאַנאָרא'ן."

זיך פֿאַרשטאַרקט. אלע געפיהלען האָבען געשיינט פֿאַרשלונגען צו ווערען אין א ווילדען ראַשיגען תהום אזוי ווי די נשמה לאָזט זיך ארונטער אין דער גייסטער־וועלט. דאָן איז שווייגען, שטילקייט און נאכט געוואָרען דאָס אוניווערזום.

איך האָב גע׳חלש׳ט, אבער דאָך וועל איך ניט זאָגען, אז איך האָב מיין גאַנצען באַוואוסטזיין פֿאַרלאָרען. איך וועל ניט פֿרו־בירען צו דעפֿינירען, אַדער אפילו צו שילדערן דאָס וואָס איז פון דעם איבערגעבליבען; אבער עס איז ניט אלעס פֿאַרלאָרען געווען. אין דעם טיפֿסטען שלומער — ניט! אין דעליריום — ניט! איז אהנמאכט — ניט! אין טויט — ניט! אפילו אין קבר איז ניט אלעס וועלט פֿאַרלאָרען. אניט, איז דאָך ניטאָ קיין אומשטערב־ליכקייט פֿאַר׳ן מענשען. אויפֿכאַפֿענדיג זיך פון דעם טיפֿסטען שלאָף, רייסען מיר פֿאַנאַנדער דאָס שפֿינוועב פון ע פּ ע ס א חלום. דאָך אין א רגע ארום (ווי שוואַך דאָס שפֿינוועב איז ניט געווען) געדענקען מיר שוין ניט וואָס אונז האָט זיך גע׳חלומ׳ט. אין דעם צוריקקהרען זיך פון חלש׳ען צום לעבען זיינען דאָ צוויי מדרגות: די ערשטע מדרגה איז וועו מען פיהלט מיט׳ן גייסט, מיט דער נשמה; די צווייטע מדרגה איז, וועו מען פיהלט מיט׳ן קערפֿער, מיט׳ן גוף. עס זעהט אוים אלס וואהרשיינליך, אז אויב, דערגרייכענדיג די צווייטע מדרגה, זאָלען מיר זיך דערמאָנען די איינדריקען פון דער ערשטער, וועלען מיר געפינען דידאזיגע אייג־דריקען שטארק אויסגעדריקט אין עראינערונגען פון דעם תהום, וואָס אויף יענער זייט. און יענער תהום איז — וואָס? ווי זאָלען מיר לכל־הפחות אונטערשיידען זיינע שאטענס פון די וואָס פון קבר? אבער אויב די איינדרוקען פון דעם וואָס איך האָב באַצייכענט אלס די ערשטע מדרגה קומען ניט פרייוויליג. ארויף אויפ׳ן זינען, דאָך נאָך א לאַנגער הפסקה קומען זיי דען ניט אומ־געבעטען, בעת מיר וועלען נשתומם, פון וואָנען קומען זיי דאָס? דער וואָס האָט קיינמאל ניט גע׳חלש׳ט, דער קען ניט געפינען וואונדערבאַרע פֿאַלאַצען און מאַרנע באַקאַנטע פּנימ׳ער אין קויהלען וואָס גליהען; ניט ער קען באמערקען שווימענדיג אינמיטען דער לופט די אומעטיגע וויזיאָנען, וועלכע פיעלע קענען גאַרניט זעהן;

וועלטער. און דען ביז צו משוגה׳דיגקייט זאָנאר; דען מיט דער אינטענסיוויטעט פון זייער אויסדרוק פון שטאַרקייט, — פון אומ־ריהרבארער אַנטשלאָסענהייט, פון שטרענגער מיסאכטונג פאר מענשלעכע יסורים. איך האָב געזהן די דעקרעטען פון דעם, וואָס פאר מיר איז געווען מיין שיקזאל, זיינען נאָך ארויסגענאַנגען פון יענע ליפּען. איך האָב זיי געזהן קרימענדיג זיך מיט א טויט־לעכען אויסדרוק. איך האָב זיי געזהן ארויסרעדענדיג מיין נאָמען זיבענווייז, און עס האָט מיך געשוידערט, ווייל קיין קלאַנג האָט זיך ניט געהערט נאָכדעם. איך האָב פאר אייניגע מאָמענטען אין דעליריעזען שרעק אויך געזהן דאָס צארטע און כמיעט אומערק־בארע באָוועגען זיך פון די טונקעלע דראַפירונגען, וועלכע האָבען פארדעקט די וועלט פון דעם צימער. און דאָן איז מיין זהונג גע־פאלען אויף די זיבען גרויסע ליכט אויפ׳ן טיש. צום ערשטען האָבען זיי געהאַט דעם אויסזהן פון גוטסקייט און זיי האָבען געשיינט צו זיין ווייסע שלאַנקע מלאכים, וואָס דארפען מיך רא־טעווען, אָבער דערנאָך האָט מיט אמאל א שלאָג געטאָן מיט דער טויטלעכסטער איבעלקייט איבער מיין גייסט, און איך האָב דער־פיהלט ווי יעטווידער פיבער אין מיין אַרגאניזם ווערט דורכגעשוי־דערט, גלייך ווי איך וואָלט אָנגעריהרט די דראָט פון א גאַלוא־נישער באַטאַרעע. אין דער צייט וואָס די מלאכים־געשטאַלטען זיינען געווארען באַדייטונגסלאָזע געשפענסטער, מיט קעפ פון פלא־מען, און איך האָב געזהן, אז פון זיי ווען קיין הילף ניט קומען. און דאָן האָט זיך אין מיין פאַנטאזיע ארייגגע׳גנב׳עט, אזוי ווי א רייכער מוזיקאלישער טאָן, דער געדאַנק, וואָס פאר א זיסע רוה עס מוז זיין אין קבר; דער געדאַנק איז געקומען שטיל און בגנבה, און עס האָט אויסגעזהן, עס האָט געדויערט ביז עס האָט געקראַגען די גאנצע אויפמערקזאמקייט. אָבער ווי נאָר מיין גייסט האָט ענדליך געגומען ריכטיג פיהלען עס און באַנעהמען עס, זיינען די פיגורען פון די ריכטער ווי דורך א כישוף פארשוואונדען געווארען פון מיר; די גרויסע ליכט זיינען גארנישט געווארען, זייערע פלאַמען זיינען אינאַנצען אויסגעגאַנגען, די שווארצקייט פון די טונקעלקייט האָט

דער בלויזער באוואוסטזיין פון עקזיסטענץ, אהן דעם געדאנק — א צושטאנד, וועלכער האט לאנג אנגעהאלטען. דאן, נאר פלוצלונג, א ג ע ד א נ ק און דורכדרינגענדער שרעק און ערנסטע שטרע־בונג צו באגרייפען מיין ריכטיגען צושטאנד. דאן — א שטארקער וואונש ארויסצופאלען אין אומבאוואוסטזיניגקייט. דאן — א האסטיגע ווידערוויפלעבונג פון דער נשמה און ערפאלגרייכע באמיהונג צו באוועגען זיך. און דערנאך זיך אינגאנצען דערמאנט אז דעם משפט, אן די שופטים, אן די שוואַרצע דראפירונגען, אז דעם פסק־דין, אז דער קראנקהייט, אז דעם חלש'ען. דאן — זיך אינגאנצען פארגעסען אז אלצדינג וואס איז נאכדעם געקומען, אז אלץ וואס א שפעטערדיגער טאג און פיעל ערנסטער שטרעבען האבען געגעבען מיר די מענליכקייט אויף אן אומקלארען אופן צו דערמאנען זיך.

דערווייל האב איך נאך מיינע אויגען ניט אויפגעעפענט. איך האב געפיהלט, אז איך ליג אויף מיין רוקען, אן אפגעבונדענער. איך האב אויסגעשטרעקט מיין האנט, און עס האט זיך שווער ארונטערגעלאזען אויף עפעס פייכטס און הארטס. פאר היבשע מינוטען האב איך עס אזוי געלאזען ליגען בעת איך האב געשטרעבט פארצושטעלען זיך, וואו און ו ו א ס איך האב געקענט זיין. איך האב נע'חלש'ט, דאך האב איך ניט געוואגט, צו באנוצען מיין פאנטאזיע. איך האב זיך געשראקען פאר'ן ערשטען קוק אויף די זאכען וואס ארום מיר. עס איז ניט געווען דערפאר, וואס איך האב מורא געהאט א קוק צו טאן אויף זאכען וואס זיינען שוידער־ליך, נאר וויל איך האב זיך געשראקען, טאמער וועט ג א ר נ י ש ט ניט זיין צו זעהן. ענדליך, מיט א ווילדער פארצווייפלונג איז הארצען, האב איך אויף גיך אויפגעמאכט מיינע אויגען. מיינע ערגסטע געדאנקען זיינען דעמאלט באשטעטיגט געוואָרען. די שוואַרצקייט פון אייביגער נאכט האט מיך ארומגערינגעלט. איך האב זיך געמאטערט צו אטעמען. די אינטענסיוויטעט פון דער פינסטערניש האט קענטיג געדריקט און געשטיקט מיך. די לופט איז געווען אומערטרעגליך פארשטיקט. איך בין נאך געלעגען שטיל און האב זיך באמיהט צו באנוצען מיין פארשטאנד. איך

ניט ער קען זיך פארטראכטען איבער'ן ריח־ניחוח פון עפעס א חידושים'דיגע בלום; ניט ער איז דער מענש, וועמעס מארך עס ווערט צעמישט פון דעם זין פון עפעס א מוזיקאלישער קאדענץ. וועלכע האט גאר פריהער קיינמאל ניט צוגעצויגען זיין אויפמערק־זאמקייט.

צווישען אפטע און אויפמערקזאמע שטרעבונגען צו דערמאנען זיך, צווישען ערנסטע קעמפען ווידער אויפצוקלייבען עפעס סימנים פון א צושטאנד פון שיינבארער פוסטקייט, אין וועלכער מיין נשמה איז אריינגעפאלען, זיינען געווען מאמענטען, וועו איך האב גע־טרוימט פון ערפאלג; עס זיינען געווען קורצע, זעהר קורצע פע־ריאדען, וועו איך האב ארויסגערופען זכרונות, וועלכע דער קלארער פארשטאנד פון א שפעטערדיגער עפאכע פארזיכערט מיר וואלטען געקענט האבען א שייכות נאר צום צושטאנד פון שיינבארער אומ־באוואוסטזינקייט. דידאזיגע שאטענס פון זכרון דערצעהלען אומ־קלאר פון גרויסע געשטאלטען, וועלכע האבען שווייגענדיג מיך אויפגעהויבען אוו געטראגען מיך ארונטער, ארונטער אוו ארונטער, ביז א שוידערליכער קאפשווינדעל האט מיך אנגעכאפט בלויז ביים געדאנק פון דער אומענדליכקייט פון'ם תהום. זיי דערצעהלען אויך פון אן אומבאשטימטען שוידער אין מיין הארצען, צוליב דער אומנאטירליכער שטילקייט פון'ם הארץ. דאן קומט א געפיהל פון פלוצלינגער באוועגלאזיגקייט איבער אלצדינג, פונקט ווי די וואס וואלטען מיך געטראגען (א שרעקליכער צוג!) וואלטען ארי־בערגעיאגט אין זייער אראפשטייגען די גרענעצען פון דאס גרענצ־לאוז, אוו זיך אפגעשטעלט פון די מידיגקייט פון זייער הארעוא־ניע. נאכדעם געהט מיר ארויף אויפ'ן זכרון פלאקקייט אוו פייכט־קייט, אוו דאן איז אלץ מ ש ו ג ע ת — די משוגעת פון א זכרון, וועלכער פארנעהמט זיך מיט פארבאטענע זאכען.

גאר פלוצלונג איז צו מיין זעלע צוריקגעקומען באוועגונג אוו קלאנג — די רוישיגע באוועגונג פונ'ם הארץ, אוו אין מיינע אויערען דער קלאנג פון זיין קלאפען. דאן א פויוע, אין וועלכער אלעס איז פוסט. דאן ווידער א קלאנג אוו באוועגונג אוו באריהרונג — א שמערציך געפיהל האט דורכגענומען מיין קערפער. דאן

זייערע לעבער, אין דער האָפענונג צו כאַפען כאַטש א שוואכען שטראל פון דער ליכטיגער שיין. איך האָב געמאַכט א סך טריט, אָבער עס איז נאָר אלץ געווען חושך און פוסט. איך האָב געאַטמעט פרייער. מען האָט געקענט זען באשיינפערליך, אז מיין גורל איז לכל־הפחות ניט געווען דער שוידערליכסטער.

און נון, ווי איך האָב אזוי ווייטער פאָרזיכטיג געטראַטען, ערשט עס זיינען געקומען צו שפּאַרען זיך אין מיין זכרון טויזענטער אומקלאָרע קלאַנגען פון די שרעקען פון טאָלעדאָ. פון די תפיסות זיינען אומגעווענליכע זאכען דערצעלט געווארען — ווי פאבעלהאפט זיי האָבען מיר שטענדיג ניט אויסגעזעהן — אבער דאך אומגעווענליך און צו שרעקליך צו ווידערהויבען זיי, סיידען אין א פליסטער. האָט מען מיך איבערגעלאָזען אויסצוגעהן פון הונגער דא אין דער אונטערערדישער וועלט פון פינסטערניש, אָדער וואָסער אַנדער גורל, אפשר א מעהר שרעקליכער אפילו, וואָרט אויף מיר? אז דער סוף וועט זיין טויט, און נאָר א טויט מעהר ביטער ווי געווענליך, אין דעם האָב איך ניט געקענט צווייפלען, וויסענדיג צו גוט דעם כאראקטער פון מיינע ריכטער. דער צושטאַנד און די צייט — דאָס איז אלעס געווען, וואָס האָט מיך באשעפטיגט אָדער צעשטרייט.

מיינע אויסגעשטרעקטע הענט האָבען ענדליך זיך אָנגעשטויסען אָן עפּעס א הארטע זאך. עס איז געווען א וואַנט, קענטיג פון שטיין געבויט, זעהר גלאַט, קלעפיג און קאַלט. איך בין ווייטער נאָנאָנגען, טרעטענדיג מיט'ן גאַנצען פאָרזיכטיגען אומצוטרויען, מיט וועלכען געווסט פארצייטיגע ערצעהלונגען האָבען מיך אינספירירט. דער דאָזיגער פראָצעס אָבער האָט מיר ניט געגעבען קיין שום מעגליכקייט צו דערגעהן דעם שטח פון מיין תפיסה. איך האָב זיך געדרעהט ארום און ארום און בין צוריקגעקומען צום פונקט, פון וואַנען איך האָב אָנגעהויבען, אליין ניט ווייסענדיג פון דעם, אזוי פולשטענדיג איינפארמיג איז געווען די וואַנט. איך האָב דעריבער געזוכט מיין מעסערל, וואָס איך האָב געהאַט אין קעשענע. בעת מען האָט מיך אריינגעפיהרט אין אינקוויזיטאָרישען צימער;

האָב זיך דערמאָנט אָן די אינקוויזיטאָרישע געריכטס־פּראָצעסן לונגען, אוּן פּון יענעם פּונקט האָב איך זיך נעמאָטערט צו דערגעהן, וואו איך האָלט מיט אָן אמת אין דער וועלט. דער פּסק־דין איז ארויסגענעבען געוואָרען, אין עס האָט מיר אויסגעזעהן, אז א זעהר לאַנגע צווישען־צייט איז פּון דעמאָלט אָן אוועק. דאָך האָב איך אויף קיין אויגענבליק ניט זיך באַטראַכט אלס ווירקליך טויט. אזא מין השערה, ניט אַכטענדיג אויף דעם וואָס מיר לייענען אין מעשה־ביכער, שטימט ניט לחלוטין מיט דער אמת'ער ווירקליכקייט. אַבער וואו אוּן אין וואָס פּאַר א צושטאַנד בין איך געווען? די צום טויט פּאַראורטיילטע, האָב איך גע־וואוסט, זיינען געווהנליך אומגעקומען אויפ'ן א ו י ט א ־ ד א־פ ע, אוּן אזא אקט איז פּאַרגעקומען אין דער סאַמער נאכט פּון דעם טאָג פּון מיין משפּט. בין איך אריינגעוואָרפען געוואָרען אין מיין תפיסה, צי וואָרטען אויפ'ן נעקסטען אויטאָ־דא־פע, וואָס וועט ניט פּאַרקומען מאַנאַטען לאנג? דאָס האָב איך גלייך געזעהן, קען ניט זיין. קרבנות האָט מען גלייך געדאַרפט האָבען. נאָכמעהר, מיין תפיסה, פּונקט ווי די אלע צעלען פּאַר פּאַראורטיילטע אין טאָלערא, האָט געהאט א שטייגערנעם דיל, אוּן די ליכטיגע שיין איז ניט געווען לגמרי פּארשטעלט.

א שרעקליכער געדאנק האָט דאָן פּלוצלונג א טריב געטאָן דאָס בלוט אין שטאַרקע שטראָמען צו מיין הארץ, אוּן אויף א קורצע צייט בין איך ווידער אמאל אריינגעפאלען אין באוואוסטלאָזיגקייט. קומענדיג צו זיך, בין איך גלייך אויפגעשפרונגען אויף מיינע פּים, ציטערענדיג קאַנוואולסיוו מיט יעדען פיבער. איך האָב וויל־דּ געוואָרפען מיינע אָרימס איבער מיר אוּן ארום מיר אין אלע זיי־טען. איך האָב גאַרנישט ניט געפיהלט, דאָך האָב איך זיך גע־שראָקען א טראָט צו מאַכען, טאָמער ווער איך געשטערט פּון די וועגט פּון א ק ב ר. שוויים האָט געשפּארט פּון יעדען פּאַר אוּן איז געשטאַנען אין קאַלטע גרויסע פּערל אויף מיין שטערען. די אָגאָניע פּון אומזיכערהייט איז ענדליך געוואָרען אומערטרעגליך, אוּן איך האָב פּאַרזיכטיג געמאַכט א טראָט פּאַרוועדטס, מיט מיינע הענט אויסגעשטרעקט אוּן מיינע אויגען האָבען זיך געשפּארט פּון

מיר אויסגעקומען, אז די תפיסה בּאַרנעהמט א פּופּציג אייל־ען אין עיגול. איך האָב אָבער אין דער וואָנט א סך ווינקל־ען אָנגעטראַפען, האָב איך אל־זא ניט געקענט משער זיין זיך, וואָס פאר א פּיגור דער קעל־ער האָט, וואָרים איך האָב זיך אַנדערש ניט געקענט פאָרשטעל־ען, אז דאָס זאל ניט זיין קיין קעל־ער.

איך האָב געהאַט א קנאַפּען צוועק — זיכער ניט קיין האָפּענונג — אין די דאָזיגע אויספאָרשונגען. אָבער אַן אומקל־אָרע קוריאָזיטעט האָט מיך נעטריבען פאָרטצוזעצען ווייטער. אָפּל־אַזענדיג רי וואָנט, האָב איך באשל־אָסען איבערצוקרייצען דעם שטח פון דער שטייג. צוערשט בין איך געגאַנגען מיט דער גרעסטער פאָרזיכטיגקייט, וואָרים דער דיל, כאָטש ער האָט אויסגעזוכט צו זיין געמאַכט פון שטאַרקען מאַטעריאל, איז אָבער געווען פאָררעטערישׁ, פול מיט בל־אָטע. ענדל־יך אָבער האָב איך זיך אָנגענומען מיט מוט אוּן האָב זיך ניט געקווינקל־ט צו טרעטען פעסט, וועל־ענדיג אריבערגעהן צו דער אַנדערר זייט אין א ווי ווייט מעגל־יך גל־ייכער ל־יניע. איך בין אויף דעם אופן אָפּגענאַנגען א צעהן אָדער צוועל־ף טריט, ערשט דאָס שטיקל־ אָפּגעריסענע ברעג פון מיין בּגד האָט זיך אריינגעפל־אַנטערט צווישען מיינע פּיס. איך האָב א טראַט געטאָן אויף דעם אוּן בין שטאַרק געפל־אַלען אויף מיין פּנים.

צעטומל־ט וועראַנדיג פון דעם פל־, האָב איך גל־ייך ניט באַגריפען עטוואָס א זונדערבּארע זאַך, וועל־כע האָט אָבער אין עטל־יכע רגע׳ס ארום, אוּן ל־יענענדיג נאָך אל־ין אויסגעצויגען אויף דר׳ערד, צוגעצויגען מיין אויפמערקזאַמקייט. עס איז געווען אָט וואָס: מיין מאַרדע איז גל־עגען אויפ׳ן דיל פון דער תפיסה, אָבער מיינע ל־יפּען אוּן דער אויבערשטער טיל פון מיין קאָפּ, כאָטש זיי זיינען שיינבאר גל־עגען נידעריגער ווי די מאַרדע, האָבען נאָרנישט ניט אָנגעריהרט. אין דער זעל־בער צייט האָט מיין שטערען קענטיג נעבאַדען זיך אין א קל־עפּיגער פּארע, אוּן דער מאַדנער ריח פון פויל־ע שוועמל־עד האָט א שפּאַר געטאָן מיר אין נאָז אריין. איך האָב אויסגעשטרעקט מיין אָרם, אוּן איך האָב אויפגעשוידערט, וועז איך האָב אויסגעפונען, אז איך בין געפאל־ען ביים סאָמען ראַנד

אבער דאס מעסערל איז ניט געווען; מיינע קליידער האט מען אומגעביטען אויף עפעם א באלאכאן פון גראבען סארזש. איך האב געטראכט, איך וואלט דאס קלינגל אריינגעשפארט ערגעץ וואו אין א שמאלינקען שפעלטל פון דער וואנט, און אזוי וואלט איך געקענט אנצייכענען דעם פונקט, פון וועלכען איך הויב אן צו גהן. די שווערינקייט איז פונדעסטוועגן געווען ניט מעהר ווי א קלייניקייט, באטש אין מיין צערודערטער פאנטאזיע האט דאס צוערשט אויסגעזעהן, אז קיין בעסערער איינפאל קען נאכניט געבען. איך האב אפגעריסען א טייל פון דעם ברעג בגד מיינעם און דאס צוגעלעגט צום וואנט אין דער נאנצער לענג און אין גלייכע ווינקלען. טאפענדיג מיין וועג ארום און ארום געפענגעניש, וואלט איך געמוזט זיך אנשטויסען אן דעם שטיקל שמאטע נאכדעם ווי איך וואלט פארטיג געווארען מיט'ן עינול. אזוי וועניגסטענס האב איך געטראכט. אבער איך האב פון חשבון אויסגענלאזען די גרויס פון דעם קערקער אדער מיין אייגענע שוואכקייט. דער באדען איז געווען פייכט און גליטשיג. איך האב אביסל צייט זיך געשלעפט מיט מיינע פיס, ביז איך האב זיך אויסגעגליטשט און בין געפאלען. איבער מיין צו שטארקער מידיגקייט האב איך געמוזט בלייבען לינען אויף דר'ערד, און לינענדיג אזוי, בין איך באלד איינגעשלאפען.

וועו איך בין אויפגעשטאנען און האב אויסגעצויגען מיין האנט, האב איך אנגעטאפט א לעבל ברויט און א קרוג וואסער. איך בין געווען צופיעל אויסגעמאטערט, אום צו טראכטען, ווי אזוי דאס קומט אהער, נאר איך האב געגעסען און געטרונקען מיט גרויס אפעטיט. קורץ נאכדעם האב איך ווידער געגומען מאכען מיין עינול ארום דעם געפענגעניש, און מיט גרויס מאטערניש בין איך ענדליך צוגעקומען צום שטיקל סארזש. ביז צו דער צייט וואס איך בין געפאלען האב איך געהאט אפגעצעהלט צוויי־און־פופציג טריט, און וועו איך האב ווידער געגומען גהן, האב איך אפגעצהלט נאך אכט־און־פערציג, ביז איך בין צוגעקומען צו דער שמאטקע. אינאיינעם איז אלזא געווען א הונדערט טריט. און אננעהמענדיג, אז עס מוז זיין צוויי טריט אין אן אייל, איז ביי

די ברונימער, וועלכע מיין פאנטאזיע האָט איצט זיך אויסגעמאָלט א סך אין פארשיידענע ערטער פון דער תפיסה. אין אן אנדער גייסטיגען צושאנד וואָלט איך געהאָט דעם מוט צו ענדיגען מיינע לייִדען מיט איין מאָל דורך א שפרונג אין איינעם פון אָט די אָפּ־גרונטען, אָבער איצטער בין איך געווען דער גרעסטער פיינליגג אין דער וועלט. איך האָב אויך ניט געקענט פארגעסען וואָס איך האָב געלייענט וועגען די דאָזיגע גריבער — אז דער פּלוצלינ־ג ער סוף פון לעבען איז ניט דער מיין פון זייער העכסט־טייוועל־שען פלאָן.

די אויפרעגונג פון גייסט האָט מיך געהאָלטען וואָכעדיג שטונ־דען־לאָנג, אָבער ענדליך בין איך ווידער איינגעשלאָפען. וועז איך האָב זיך אויפגעכאָפּט, האָב איך, ווי פריהער, געפונען לעבען מיר א לעבעל ברויט אוז א קריגעל וואָסער. א ברענענדיגער דאָרשט האָט מיך געמוטשעט, אוז איך האָב די כלי אויסגעלעדיגט מיט איין מאָל. עס האָט געמוזט זיין מיט עפעס א באָטויבונגס־שטאָף, וואָרים ווי נאָר איך האָב אויסגעטרונקען, אזוי בין איך אומווי־דערשטעהליך שלעפעריג געווארען. א טיפער שלאָף איז אויף מיר אָנגעפאָלען — אזוי ווי א טויט־שלאָף. ווי לאָנג דאָס האָט גע־דויערט, ווייס איך נאָטירליך ניט. אָבער וועז איך האָב ווידער מיינע אויגען אויפגעמאכט, זיינען די נעגענשטענדען ארום מיר געווארען זיכטבאר. דורך א ווילדען, העל־גלעלען שיין, וואָס צו־ערשט האָב איך ניט געקענט דערגעהן פון וואָנען דאָס האָט זיך גענומען, האָב איך געקראָגען די מעגליכקייט צו זעהן די גרויס אוז דאָס אויסזעהן פון דער תפיסה.

וועגען דער גרויס האָב איך געהאָט א גרויסען טעות. דער גאַנצער עינול פון די וועגט פון דער תפיסה איז ניט געווען מעהר פון פינף־אוז־צוואנציג אייִלען. אויף עטליכע מינוטען צייט האָט דער דאָזיגער פאָקט מיר פארשאפט א גאַנצע וועלט מיט אומזיסטע ערגערניש; ווירקליך, אומזיסטע, וואָרים אונטער די שרעק־ליכע אומשטענדען וועלכע האָבען מיך ארומגערינגלט, וואָס איז דאָס וויכטיג, וויפיעל דער שטח פון מיין תפיסה פארנעהמט? אָבער

פון א קיילעכדיגער גרוב. די גרויס פון דער גרוב האָב איך נאָטירליך אין יענעם מאָמענט ניט געקענט דערגעהן. טאָפּענדיג ארום די וועגט אקוראט אונטער'ן ברעג, האָט זיך מיר איינגעגעבען אַפּצוברעכען א שטיקעל פון דער וואָגט און איך האָב דאָס ארונטערגעלאָזען אין אַפּגרונט. פּיעל סעקונדען נאָכדעם האָב איך זיך צוגעהערט צו די אַפּקלאָנגען פון דעם אַפּגעבראָכענעם שטיקעל, בעת דאָס האָט פאַלענדיג זיך אַפּגעשלאָגען אַן די זייטען פון דעם תהום. ענדליך האָט זיך דערהערט אַן אומעטיגער פּליושק אין וואַסער און נאָכדעם הויכע עכאָס. אין דער זעלבער רגע האָט זיך דערהערט א קלאָנג, עהנליך אויף דעם שנעלען עפענען און האָסטיגען צומאָכען פון א טיר איבער'ן קאָפּ, בעת א שוואָכער שיין פון ליכט האָט פלוצלינג א בליאָסק געטאָן דורך דער פינסטערניש און אין מיט דער זעלבער פּלוצלונקייט פּארשוואונדען געווארען.

איך האָב קלאָר געזעהן דעם שלימזל, וואָס איז געווען אַנגעגרייט פאר מיר, און איך האָב זיך באַגריסט מיט דער סיבה, וואָס האָט געטראָפען מיט מיר אין צייט, אום צו ראַטעווען מיך פין טויט. וועג איך פאַל ניט און איך מאַך נאָר איין טריט, וואָלט די וועלט שוין פאר מיר ניט עקזיסטירט. און דער טויט, וועלכען איך האָב נאָר וואָס אויסגעמיטען, איז געווען פון דעם זעלבען סארט, וואָס איך האָב באַטראַכט אלס פאַבעלהאפט און קינדערש אין די מעשיות פון דער אינקווויזיציע. פאר די קרבנות פון איהר טיראַניי איז געווען די ברירה, אַדער צו שטאַרבען מיט א טויט פול מיט די שוידערליכסטע פיזישע יסורים, אַדער א טויט פול מיט די שוידערליכסטע גייסטיגע שרעקען. מיר האָט מען געגעבען די לעצטע ברירה. פון לאַנגע יסורים זיינען מיינע נערוועז צעשרויפט געווארען, ביז איך האָב געגומען ציטערען פאר דעם קלאַנג פון מיין אייגענער שטימע, און איך בין אין יעטווידער הינזיכט געווארען דער פאַסענדער סוביעקט פאר די מיני מאַטערנישען, וואָס האָבען געווארט אויף מיר.

ציטערענדיג מיט יעטווידען אבר, האָב איך דורכגעטאַפּט מיין וועג צוריק צו דער וואַנט, באַשליסענדיג דאַרטען בעסער אומצוקומען, אויידער צו ריזיקירען אריינצופאַלען אין די שרעקען פון

פון טייוואלים מיט דראהענדיגע געזיכטער, מיט'ן אויסזעהן פון סקעלעטען, אין אנדערע נאר מעהר שרעקליכע געשטאלטען האבען באדעקט און פארפאטשקעט די ווענט. איך האב באמערקט, אז די קאנטורען פון די דאזיגע פארזעהענישען זיינען געווען גענוג קענטיג, אבער די קאלירען האבען געשיינט צו זיין אפגעבליאקעוועט און אפגעוויישט, אזוי ווי פון דער ווירקונג פון דער פייכטער אטמאספערע. איך האב איצט באמערקט אויך דעם דיל, וועלכער איז געווען פון שטיין. אין צענטער האט ארויסגעקוקט די קייל־עבדיגע גרוב מיט איהר מורא'דיגען מויל, וואס האט מיד שיער ניט איינגעשלונגען, אבער דאס איז געווען די איינציגע גרוב אין דער תפיסה.

דאס אלץ האב איך דייטליך געזעהן און מיט גרוים אנשטרענגונג, וואהרים מיין פערזענליכער צושטאנד האט זיך שטארק איבערגעאנדערשט פאר דער צייט וואס איך בין געשלאפען. איך בין איצט געלעגען אויף מיין רוקען, און אין דער נאנצער לענג, אויף א מין נידעריגער הילצערנער ראם. צו דעם בין איך געווען שטארק צוגעבונדען מיט א לאנגען רימען, וואס איז געווען עהנליך אויף א בויד־נארטעל פון א פערד. דער רימען האט א סך מאל, ספּי־ראלמעסיג ארומגעבונדען מיינע גלידער און מיין קערפער, לאזענדיג פריי נאר מיין קאפ און מיין לינקען ארים נאר אויף אזוי פיעל, אז איך זאל קענען דורך שטארקער אנשטרענגונג באזארגען זיך מיט שפייז פון אן ערדענער כלי, וואס איז געלעגען לעבען מיר אויפ'ן דיל. איך האב צו מיין שרעק דערזעהן, אז דעם קרוג האט מען צוגענומען. איך זאג: צו מיין שרעק, ווייל איך בין געווען געמאטערט פון אן אומערטרעגליכען דארשט. קענטיג מיינע פאר־פאלגער האבען געזוכט צו מאכען מיד דארשטיג, וואהרים די שפייז אין דער כלי איז געווען שארף צוגעווירצטע פלייש.

קוקענדיג ארויפצוצו, האב איך באטראכט דעם סופיט פון מיין גענענגעניש. עס האט געכאפט ביי דרייסיג אדער פערציג פום איבער מיין קאפ און איז געווען געבויט פיעל עהנליך אזוי ווי די זייטיגע וועגט. אין איינעם פון זיינע פאנעלען האט א מאדנע פיגור צו־געצויגען מיין נאנצע אויפמערקזאמקייט. עס איז געווען די אויס־

מיין זעלע האָט זיך ווילד אינטערעסירט מיט קלייניגקייטען. און איך האָב זיך פּאַרנומען מיט מאטערען זיך צו דערגעהן, פּאַרוואָס האָב איך דאָס א טעות געהאָט אין מיין אויסמעסטען. ענדליך האָט דער אמת מיר א בליאסק געטאָן. אין מיין ערשטען פּאַרזוך אויסצופּאַרשען מיין תפיסה האָב איך אָפּגעצעהלט צוויי־און־פּופּציג טריט ביז צו דער זייט וואָס איך בין געפּאָלען. איך האָב דעמאָלט געמוזט זיין ביי איין טראָט אָדער צוויי פּון דעם שטיקעל סאַרוש; פּאַקטיש, האָב איך כמעט ווי דורכגעמאכט דעם עינול פּון דעם סקלעפּ. איך בין דאָן איינגעשלאָפען, און וועז איך האָב זיך אויפגעכאפּט, האָב איך זיך געמוזט איבערמאכען פּון דאָס ניי מיינע טריט, און אזוי האָב איך זיך משער געיוען דעם עינול כמעט ווי אין צווייען מעהר, ווי ער איז אין דער וירקליכקייט געווען. מיין מוח איז געווען אזוי צעמישט אז איך בין אומשטאַנד ניט געווען צו באַמערקען, אז איך האָב אָנגעהויבען צו גהן מיט דער וואָנט צו דער לינקער זייט און האָב געענדיגט מיט דער וואָנט צו דער רעכטער זייט.

איך האָב זיך אויך אָפּגענאַרט בנוגע דער פיגור פון דער שטייג. טאָפּענדיג מיין וועג, האָב איך זיך אָנגעשטויסען אָן א סך ווינקלען, און אזוי האָב איך נערוונגען, אז דער פּלאַץ איז שטאַרק אומרעגעלמעסיג אין פאַרמע. אזוי שטארק ווירקט די פּולשטענדיגע פינסטערניש אויף אייגעם וואָס כאָפּט זיך אויף פון לעטאַרגיע אָדער פון שלאָף! דאָס זייגען איינפאַך געווען ווינקלען פון אייניגע לייכטע אויסהוילונגען אָדער נישעען אין פארשיידענע אינטערוואַלען. די אלגעמיינע פאַרמע פון דער געפענגעניש איז געווען פיערקאַנטיג. וואָס איך האָב אָנגענומען פאר א געמויערטע אַרבייט, האָט איצט נאָר אויסגעזעהן אזוי ווי אייזען, אָדער עפּעס אַן אנדייר מעטאַל, אין גרויסע פּלאַטען, און די אויסהוילונגען זיינען דאָס ארויסגעקומען פון די נעט אָדער די צינופּשלייסונגען פון אָט די פּלאַטען. די גאַנצע אויבערפלאַך פון דער דאָזיגער מעטאַלישער שטייג איז געווען גראָב אויסגעמאַלט מיט די שוידערליכסטע און עקעלהאַפטסטע פיגורען, וועלגע עס האָט נאָר געקענט ארויסברענגען דער פינסטערער אָבערגלויבען פון די מאַנאַכען. די פיגורען

דיגען שטאל, ביי איין פוס די לענג פון האָרן ביז האָרן; די הערנער ארויפצוצו און דער אונטערשטער ברעג זיינען קענטיג געווען שארף ווי א גאלמעסער. אזוי ווי א גאלמעסער האָט עס אויך געשיינט צו זיין מאסיוו און שווער, ציהענדיג זיך פון ברעג אלץ קלענער און קלענער ביז צו א מאסיווע און בריימט סטרוקטור פון אויבען. עס איז געווען צונעטשעפעט צו א שווערען מעשענעם דראָט, און אינגאנצען האָט עס ג ע צ י ש ע ט וויגענדיג זיך דורך דער לופט.

איך האָב שוין מעהר ניט געקענט צוויייפלען וועגען דעם גורל, וואָס די מאנאכישע כיטרעקייט האָט פאר מיר אָנגעגרייט צו מאטערען מיך. מיין וויסען וועגען דער גרוב איז דערנאָנגען צו די אינקווויזיטאָרישע אָנענטען — די ג ר ו ב, וועמעס שרעקען זיינען באשטימט געווארען פאר אזא חוצפה'דיגען אפיקורום ווי איך בין, די ג ר ו ב, א טיפישער ניהינום, און וועהליג די קלאָנגען איז זי באטראכט געווארען אלס דאָס Ultima Thule פון אלע זייערע שטראָפען. אז איך בין ניט אריינגעפאלען אין דער דאָזיגער גרוב, איז דאָס געווען ניט מעהר ווי א בלויזער צופאל, און איך האָב געוואוסט, אז צו איבערראשען אָדער אריינצופאקען אין א פייניגונג איז געווען א וויכטיגער טייל פון די אלע משונה'דיגקייטען פון די דאָזיגע קערקער־מיתות. אזוי ווי איך האָב זיך אויסגעדרעהט און בין ניט אריינגעפאלען, איז דעם טייוועל'ס פלאָן ניט געווען דוקא מיך אריינצושלייערען אין דעם תהום, און דאָרום (קיין אנדער בירירה איז דאָך ניט געווען) האָט אן אנדערע און מילדערע פארניכטונג מיך ערווארט. א מילדערע! איך האָב האלב געשמייכעלט אין מיין אָנאָניע, בעת איך האָב געטראכט וועגען אָנווענדען אזא טערמין.

וואָס איז די פעולה צו דערצעהלען פון די לאָנגע, לאנגע שטונדען פון שרעק, מעהר ווי טויט־שרעק, אין פארלויף פון וועלכע איך האָב געצעהלט די האסטיגע הין־הער באוועגונגען פון דעם שטאל! צאל פאר צאל, שטריך פאר שטריך, ארונטערשטייגענדיג אויף אזא אופן, אז מען האָט עס געקענט באמערקען נאר אין אינטערוואלען, וואָס האָבען זיך געצויגען דורות־לאנג — איז דער פאמ־

געמאלטע פיגור פון „פאטער־צייט," ווי דאס ווערט געווענליך פארגעשטעלט, אויסער וואס אנשטאט א קאסע האט ער געהאלטען, וועלכע דעם צופעליגען בליק ווי איך האב זיך פארגעשטעלט, א גרויסען פאמפעריקעל, וועלכען מיר זעהען אין פארצייטיגע זייגערס. עס איז אבער עפעס געווען אין דעם אויסזעהן פון דער דאזיגער מאשין, וואס האט געטריבען מיך צו באטראכטען עס מעהר אויפ־מערקזאם. בעת איך האב געקוקט אויף דעם גלייך ארויפצוצו (ווארים זיין פאזיציע איז געווען גלייך איבער מיר), האב איך זיך פארגעשטעלט, אז איך זעה עס באווענדיג זיך. אין א רגע ארום איז מיין פארשטעלונג באשטעטיגט געווארען. דער מאך איז גע־ווען קורץ, און פארשטעהט זיך, אז לאנגזאם. איך האב עטליכע מינוטען צייט געקוקט אויף דעם, עטוואס מיט שרעק, אבער מעהר מיט באוואונדערונג. ענדליך, ווערענדיג אויסגעמאטערט פון קו־קען אויף זיין לאנגווייליגער באווענונג, האב איך א קעהר געטאן מיינע אויגען צו די אנדערע געגענשטענדען אין דער צעלע.

א לייכטער גרויש האט צוגעצויגען מיין אויפמערקזאמקייט, און א קוק טוענדיג אויפ'ן דיל, האב איך דערזעהן דורכגעהענדיג עטליכע גרויסע ראטען. זיי זיינען ארויסגעקראכען פון ברונים, וועלכער איז געלענען נאהענט צו מיין רעכטער זייט, אז איך האב עס מיט'ן אויג געקענט כאפען. אפילו דאן, ווען איך האב געקוקט, זיינען זיי ארויפגעקומען מחנות'ווייז, שנעל, מיט זשארנע אויגען, צוגעצויגען פון דעם ריח פונ'ם פלייש, און אום אפצוטרייבען זיי האט מען געדארפט אנווענדען א סך מיה און אויפמערקזאמקייט.

עס האט נעמוזט אוועק א האלבע שטונדע, און אפשר א שטונ־דע אפילו (ווארים איך האב ניט געקענט גוט באמערקען די צייט), ביז איך האב ווידער אויפגעהויבען מיינע אויגען אין דער הויר. וואס איך האב דאן געזעהן, האט מיך צעמישט און ערשטוינט. דער שוואונג פון דעם פאמפעריקעל האט זיך פארגרעסערט אויף כמעט אן אייל. אלס א נאטירליכע פאלגע, איז זיין שנעלקייט אויך געווארען א סך גרעסער. איך האב איצטער באמערקט — מיט וואס פאר א שרעק, איז ניט נויטיג צו זאגען — אז זיין אונ־טערשטער טייל איז באשטאנען פון א האלבע לבנה פון שיינע־

אזעלכע געדאנקען, וועלכע ווערען קיינמאל ניט פארענדיגט. איך האב געפיהלט, אז עס איז געווען פון פרייד, פון האפענונג, אבער איך האב אויך געפיהלט, אז דער געדאנק איז אפגעשטארבען אין זיין פארמירען זיך. אומזיסט האב איך זיך געמאטערט צו דערענדיגען דעם געדאנק, צוריקצוקריגען איהם. לאנגע יסורים האבען כמעט ווי איננאנצען פארניכטעט אלע מיינע געווהנליכע דענקונגס־קרעפטען. איך בין געוואָרען א תם, א אידיאט.

די ווירקציע פון דעם פאמפעריקל איז געווען אין גלייכע ווינקלען צו מיין לעבן. איך האב געזהען די האלבע לבנה איז געווען באשטימט איבערצוגעהן די געגענד פון מיין הארץ. עס וואלט אויסגעריבען די סארוש פון מיין בגד, עס וואלט ווידערהוילט הין־הער זיינע אפראציעס, אבער אמאל און ווידער אמאל. ניט קוקענדיג אויף זיין מורא'דיגען בריטען שוואונג (א דרייסיג פום אדער מעהר) און די צישענדיגע קראפט פון זיין ארונטערלאזען זיך, שטארק געזונ פאנאנדערצורייסען אט די סאמע וועגט פון אייזען, איז פונדעסטוועגען וואלט ער פאר די עטליכע מינוטען נאר דאס אויפגעטאן, וואס ער וואלט אויסרייבען מיין בגד. און ביי דעם דאזיגען געדאנק בין איך געבליבען שטעהן. איך האב ניט געוואגט צו געהן ווייטער פון אט דעם געדאנק. איך האב זיך אפגעשטעלט אויף דעם מיט א פאר'עקשנ'טער אויפמערקזאמקייט, פונקט ווי אפשטעלענדיג זיך אזוי, וואלט איך געקענט אפהאלטען דא דאס ארונטערלאזען זיך פון דעם שטאל. איך האב זיך געצוואונגען צו פארטראכטען זיך וועגען דעם קלאנג פון דער האלבער לבנה, בעת דאס וואלט אריבער איבער'ן בגד — וועגען דער מאדנער דורכ־שוידערענדיגער ווירקונג, וואס די רייבונג פון די סחורה קען האבען אויף די נערוון. איך האב זיך פארטראכט וועגען אט די אלע קליניגקייטען, ביז די ציינער האבען מיר גענומען סקריהען.

עס האט זיך אלץ גערוקט ארונטער און ארונטער. עס האט מיר משוגע הנאה געטאן צו מאכען דעם קאנטראסט צווישען זיין ארונטערגעהענדיגע שנעלקייט און זיין הינהעריגע שנעלקייט. רעכטס און לינקס האט זיך דאס געוויגט ווייט און בריט מיט א געשריי פון אן פארשאלטענעם גייסט! צו מיין הארצען האט זיך

פּערזיקע אַרונטערגעקומען אַלץ נידעריגער און נידעריגער! טעג זיינען אַוועק — אפשר א ם ד טעג זיינען אַוועק — ביז עס איז ארונטער אזוי נאָהענט אויף מיר, אז עס האָט מיך גענומען פּאָכצן מיט זיין שארפער לופט. דער ריח פון דעם שארפען שטאָל האָט זיך אריינגעריסען אין מיינע נאָזלעכער. איך האָב תּפילה געטאָן, איך האָב דעם הימל פּארמאָטערט מיט מיין געבעט, אז עס זאָל זיך נאָר שנעלער ארונטערלאָזן. איך בין געוואָרען משוגע ווילד, און איך האָב זיך געמאָטערט אויפצוהויבן זיך, אום דער שרעקלי־כער אינסטרומענט זאָל מיך דערלאָנגן. און דאָן בין איך פּלוצ־לונג רויִג אנידערגעפּאַלן און בין געלעגען שמייכלענדיג צום פינקלענדיגען טויט, פונקט ווי א קינד קוקט שמייכלענדיג אויף עפּעם א זעלטענע צאַצקע.

עס איז ווידער געקומען אן הפסקה פון פולשטענדיגער באַ־וואוסטלאָזיגקייט. עס איז געווען קורץ, ווארים ווען איך בין צו־ריקגעקומען צום לעבען, האָב איך ניט באמערקט, אז דער פּאַמפּע־דיקע זאָל זיך האָבען ארונטערגעלאָזען נאָר נידעריגער. נאָר עס קען זיין, אז עס האָט געדויערט לאַנג, ווארים איך האָב געוואוסט, אז עס זיינען געווען טייוואָלים, וועלכע האָבען באמערקט מיין חלש'ען און אז זיי האָבען געוואָלט האָבען זיי געקענט אָפּשטעלען די באַוועגונג פון דעם פּאמפּעריקעל. וועז איך בין צו זיך נעקו־מען, האָב איך זיך אויך דערפיהלט זעהר קראַנק און שוואַך — אזש איך קען דאָס גאַרניט אויסדריקען — אזוי ווי דאָס וואָלט קומען פון לאַנגער אויסגעמאַרעטקייט. אפילו אינמיטען דער אַנא־ניע פון יענער פּעריאָדע האָט די מענשליכע נאַטור געגאַרט נאָר שפּייז. מיט שמערצפולער מאַטערניש האָב איך אויסגעשטרעקט מיין לינקען אָרעם, אזוי ווייט ווי מיינע קייטען האָבען מיר געלאָ־זען, און איך האָב דערלאַנגט דאָס ביסעל שיריים, וואָס די ראַטען האָבען מיר איבערגעלאָזען. אריינלעגענדיג א טייל פון דעם צווי־שען מיינע לייפּען, האָט זיך צו מיין מוח האָסטיג א לאָז געטאָן א האָלב־אויסגעטראַכטער געדאַנק פון פרייד, פון האָפענונג. אָבער ווי קום א י ד צו האָפען? עס איז געווען, ווי איך האָב גע־זאָגט, א האָלב־אויסגעטראַכטער געדאַנק. מענשען האָבען א סה

איך האָב געזעהן, אז ביי א צעהן אַדער צוועלף ווייבראַציעס וואָלט געבראכט דעם שטאָל אין ווירקליכער באריהרונג מיט מיין בגד, און מיט אָט דער באָבאכטונג איז איבער מיין גייסט פלוצלינג געקומען די שטארקסטע, געלאָסענסטע רוהיגקייט פון פאר־צווייפלונג. צום ערשטען מאָל פאר אזוי פיעל שטונדען אַדער אפשר טעג, האָב איך א טראכט געטאָן. עס האָט מיר איצט אויסגעזעהן, אז דער באנדאזש, אַדער גארטעל, וואָס האָט כיך ארומגעדרעהט, איז געווען מאַרנע. איך בין ניט געווען גע־בונדען מיט באזונדערע שטריק. דער ערשטער האק פון דער שאר־פער האָלבער לבנה אין דער קרים פון אבי וועלכען טיילן פון דעם באנדאזש, וואָלט עס אזוי צעהאקט, אז איך וואָלט דאָס דערנאָך געקענט אָפווייקלען פון מיין קערפער מיט מיין לינקער האנט. ווי שרעקליך אָבער וואָלט אויף דעם אופן געפיהלט זיך די נאָ־הענטקייט פון דעם שטאָל! דער לייכטסטער קאָמף וואָלט דעם טויט געבראכט! נאָכמעהר, צי קען דאָס זיין, אז די משרתים פון דעם תליון האָבען ניט פאַראויסגעזעהן און ניט פארהינדערט די דא־זיגע מעגליכקייט? קען דאָס זיין, אז דער באנדאזש האָט איבערגע־קרייצט מיין ברוסט אין וועג פון דעם פאָמפענדיקל? ציטערע־דיג, אז מיין שוואכע, און ווי עס האָט אויסגעזעהן, אויך מיין לעצ־טע האָפענונג זאָל צונישט ניט ווערען, האָב איך אויפגעהויבען מיין קאָפ אויף אזוי פיעל, אז איך זאָל קענען גוט זעהן מיין ברוסט. דער גארטעל האָט שטייף איינגעדרעהט מיינע גלידער און מיין קערפער אין אלע זייטען — אחוץ אין דעם וועג פון דער פארגיכטענדיגער האלבער לבנה.

קוים האָב איך געלאָזט פאלען מיין קאָפ צוריק אויף זיין פרי־הערדיגען אָרט, ערשט עס האָט א בליץ געטאָן אין מיין קאָפ עט־וואָס, וואָס איך קען דאָס ניט אָנרופען בעסער ווי די ניט־פאַרמיר־טע העלפט פון יענעם געראנק פון באפרייאונג, וועגען וועלכען איך האָב פריהער אָנגעדייט, און פון וועלכען נאָר איין טייל איז אויף אן אומבאשטימטען אופן דורכגעשוואומען מיין מאַרך, בעת איך האָב צוגעטראָגען דאָס שפייז צו מיינע ברענענדיגע ליפען. איצט

דאָס ארונטערגעלאָזען מיט די גע׳גנב׳עטע טריט פון דעם טיגער! אוֹן איך — אָט האָב איך געלאָכט, אָט האָב איך געוואָיעט, עס האָט זיך געוועדט, וועלכער געדאנק האָט געקראָגען די אויבער־האַנט.

ארונטער איז עס געגאַנגען, מיט זיכערקייט, אָהן רחמנות! עס האָט זיך באוועגט א דריי צאָל פון מיין ברוסט! איך האָב זיך גוואַלדיג געמאָטערט, מיט א ווילדקייט, צו באפרייען מיין לינקען אָרים. מיין אָרים איז געווען נאָר פריי פון עלענבויגען ביז דער האַנט. איך האָב די האַנט נאָר געקענט דערלאַנגען פון שיסעל, וואָס איז געשטאַנען לעבען מיר, צום מויל, איז דאָס מיט גרויס מאַטערניש, אָבער ניט ווייטער. וואָלט איך געקענט צעברעכען די קייטען איבער מיין עלענבויגען, וואָלט איך א כאַפּ געטאָן דעם פּאָמפּעדיקעל און געוווכט איהם אָפּצושטעלען. איך וואָלט אפילו געקענט פרובירען אָפּצושטעלען אן אוואַלאַנש!

ארונטער און ארונטער, אלץ אָהן אויפהער, אלץ אומפּארמייד־ליך איז עס געגאַנגען ארונטער! איך האָב געמאַפּעט און געמאַ־טערט זיך ביי יעטווידער באוועגונג זיינע. איך האָב קאַנוואול־סיוו זיך צוזאַמענגעצויגען ביי יעטווידען מאָד זיינעם. מיינע אויי־גען האָבען נאָכגעפאָלגט זיינע ווירבעל־באוועגונגען אין די זייטען און ארויפצוצו מיט דער גריגקייט פון דער זינלאָזסטער פאַר־צווייפלונג; זיי האָבען זיך אין ספּאָזמעס צוגעמאַכט ביים ארונ־טערלאָזען זיך פונ׳ם פּאָמפּעדיקעל, כאָטש דער טויט וואָלט געווען א דערלייזונג, אָ, אזא דערלייזונג, אז איך קען דאָס נאָר מיט ווערטער ניט אויסדריקען! דאָך האָט אין מיר יעטווידער נערוו נע־פלאָטערט, טראָכטענדיג, אז דער לייכטסטער שטויס פון דער מא־שינעריע וואָלט ארונטערגעשלייידערט יענע שארפע, בלישטשענדיגע האָק אויף מיין ברוסט. דאָס איז געווען די ה א פ ע נ נ נ ג, וועלכע האָט געמאַכט די נערוועז אויפצופלאַטערן, דעם קערפער צוזאַמענצוציהען זיך. דאָס איז געווען די ה א פ ע נ נ נ ג, וואָס טריאומפירט אויף דער טאַרטור־מאשין — וועלכע רויסט אריין עפּעס אין אויער דעם צום טויט־פּאַראוטיילטען אפילו אין די קערקערס פון דער אינקווויזיציע.

זיי האבען זיך צוגעכאפט צום האלץ, זיי זיינען דאס באפאלען און הונדערטער פון זיי זיינען געשפרונגען אויף מיר. די געמאסטענע באווענונג פון דעם פאמפעדיקעל האט זיי גארניט געארט. אויס־מיידענדיג די קלעפ פון דעם פאמפעדיקעל, האבען זיי זיך שטארק צוגעריסען צו דעם באשמירטען גארטעל. זיי האבען זיך גערוקט, זיי האבען זיך געשפארט אויף מיר אין אלץ גרעסערע און גרעסערע קיפעס. זיי זיינען געקראבען אויף מיין האלז, זייערע קאלטע ליפען האבען געזוכט מיינע ליפען. איך בין באלד דערשטיקט געוואָרען פון זייער שפארען זיך און קוועטשען זיך אויף מיר. עקעל, פאר וועלכען די וועלט האט קיין נאמען ניט, האט אנגעפילט מיין ברוסט, און מיט א שווערער קלעפיגקייט געקיהלט מיין הארץ. אבער נאך איין מינוט, און איך האב געפיהלט, אז דער קאמף וועט זיין פאראיבער. איך האב איינפאך דערפיהלט, ווי דער באנדאזש ווערט לויז. איך האב געוואוסט, אז עס איז שוין מעהר ווי אין איין פלאץ איבערגעהאקט געוואָרען. איך האב זיך איבערמענשליך אנגעשטרענגט, אום צו ליגען שטיל.

ניט איך האב א טעות געהאט אין מיין חשבון, ניט איך האב גלייטען אומזיסט. ענדליך האב איך דערפיהלט, אז איך בין פ ר י י. דער גארטעל איז אין שטיקלעך ארונטערגעהאנגען פון מיין קערפער. אבער דער קלאפ פון פאמפעדיקעל האט שוין געדריקט זיך צו מיין ברוסט. עס האט פאנאנדערגעטיילט די סארזש פון מיין בגד. עס האט שוין דורכגעשניטען די לייוונט וואס פון אונטען. עס האט זיך צווישן מאל ווידער א וויג געטאן און א שארפער געפיהל פון וועהטאג האט דורכגעדרונגען מיין יעטווידען נערוו. אבער דער מאמענט פון באפרייאונג איז אנגעקומען. איך האב א מאך געטאן מיט'ן האנט, און מיינע באפרייער זיינען מיט א געוויש אנטלאפען געוואָרען. מיט א כסדר'דיגער באווענונג, פארזיכטיג, אן א זייט, צוזאמענציהענדיג זיך און פאמעליך האב איך זיך ארויסגענליטשט פון דער אומארמונג פונ'ם באנדאזש, און דער פאמפעדיקעל האט שוין מיך מעהר ניט געקענט דערלאנגען. אויף דעם מאמענט, וועניגסטענס, ב י ן א י ך ג ע ו ו ע ן פ ר י י.

איז שוין ביי מיר דער גאַנצער געדאַנק — שוואַך, קוים וואָס קלאָר, קוים וואָס באַשטימט, אָבער דאָך אינגאַנצען. איך בין גלייך צו־געטראָטען, מיט דער נערוועזער ענערגיע פון פאַרצווייפלונג, פרו־בירען עס דורכצופיהרען.

שטונדען־לאַנג האָט הארט ארום דער נידעריגער, הילצענדער ראָם, אויף וועלכער איך בין געלעגען, כוכשטעבליך געקישעט מיט ראָטען. זיי זיינען געווען ווילד, פרעד, זעלטסובא'דיג — זיי האָ־בען געגלאָצט אויף מיר מיט זייערע רויטע אויגען, ווי זיי וואָלטען נאָר ווארטען, איך זאָל ווערען באַוועגלאָז און זיי זאָלען קענען מא־כען מיך פאר זייער רויב. „צו וועלכער שפייז," האָב איך גע־טראַכט, „זיינען זיי צוגעוועהנט געווארען אין דעם ברונים?"

כאָטש איך האָב זיך געמאַטערט ניט צו לאָזען זיי, האָבען זיי דאָך אלעם אויפגעפרעסען, איבערלאָזענדיג נאָר א קליין ביסעל פינ'ם עסען אין דער כלי. איך האָב זיך אזוי איינגעוועהנט צו רוקען די האַנט כסדר צו דער שיסעל, און ענדליך האָב איך דורך דער אומ־באַוואוסטזיניגער איינפערמיגער באַוועגונג אויסגעלעדיגט די שי־סעל ביז גאָר. אין זייער זשערנעקייט האָבען די פאַסקודנע בא־שעפענישען אפט אריינגעהאקט זייערע שארפע נעגעל אין מיינע פינגער. מיט די ברעקלעך פעטע און געווירציגע שפייז, וואָס האָט זיך אפגעשטעלט, האָב איך גוט אויסגעשמירט דעם באַנדאַזש, וואו איך האָב נאָר געקענט דערלאַנגען. דאָן, אויפהויבענדיג מיין האַנט פון דער ערד, בין איך געבליבען ליגען אטעמלאָז.

פון אַנהויב זיינען די זשערנע חיות ערשטוינט און דערשרא־קען געוואָרען פון דער ענדערונג — וואָס איך האָב אויפגעהערט זיך צו באַוועגען. זיי זיינען אין שרעק אפגעטראָטען; א סך פון זיי האָבען געזוכט צוריק דעם ברונים. אָבער דאָס איז נאָר גע־ווען אויף איין מאָמענט. איך האָב קיין טעות ניט געהאַט אין מיין רעכענונג וועגען זייער זשערנעקייט. באַמערקענדיג, אז איך בין געבליבען אָהן באַוועגונג, האָבען איינע אדער צוויי פון די פרעכסטע א שפרונג געטאָן אויף דער ראָם און א שמעק געטאָן דעם נארטען. דאָס איז קענטיג געווען א סיגנאל פאר אן אלגע־מיינעם געלאַף. און פרישע מחנות זיינען אַנגעלאָפען פון ברונים.

נישע בילדער אן אויסזעהן, וועלכער האט געקענט אויפטרייסלען אפילו שטארקערע נערוועז ווי מיינע. דעמאנישע אויגען, פון א ווילדער אוז שרעקליכער לעבהאפטינקייט, האבען געקוקט אויף מיר פון טויזענטער ריכטונגען, וואו פריהער האט מען גארנישט ניט געזהן, אוז זיי האבען געפינקעלט מיט דעם בליכען גלאנץ פון א פייער, אזוי, אז איך האב ניט געקענט צווינגען מיין פאנטאזיע צו באטראכטען עס אלס אומרעאל.

א ו מ ר ע א ל ! — אפילו אטעמענדיג איז אין מיינע נאז־לעכער אריין דער ריח פון דער פארע פון אנגעברענטען אייזען! א שטיקענדיגער גערוך האט אנגעפילט די תפיסה. א טיפערער פייער האט יעדען מאמענט אויפגעפלאמט אין די אויגען, וועלכע האבען געקוקט אויף מיינע יסורים! א שטארקערע שאטירונג פון בלוט־רויט האט זיך צעגאסען איבער די אויסגעמאלטע שרעקען פון בלוט. איך האב געסאפעט! איך האב לופט געוזוכט! עס האט קיין שום צווייפעל ניט געקענט זיין וועגען דעם פלאן פון מיינע פיינינגער — א, די אומבארעמהערציקסטע! א, די דעמאנישסטע צווישען מענשען! איך האב אפגעשפרונגען צוזאמענגעקארטשעט פון דעם גליהענדיגען מעטאל צום צענטער פון דער צעלע. אין מיטען דעם טראכטען פון דער פייערדיגער פארניכטונג, וואס האט מיר געדראהט, איז דער נעראנק, אז אין ברונים איז קיהל, געקומען אין בער מיין זעלע אזוי ווי א באלזאם. איך האב א לאף געטאן צי זיין טויטליכען ברעג. איך האב א ווארף געטאן מיין אנגעשטרענגטען בליק אונטען. דער רויטער שיין פון דעם אנגעצונדענעם האר האט באלויכטען זיינע פארבארגענסטע ווינקלען. דאר, אויף איין ווילדען מאמענט האט מיין גייסט בשום אופן ניט געוואלט באגרייפען די באדייטונג פון דעם וואס איך האב נעזהן. ענדליך האט עס זיך דורכגעשפארט, עס האט זיך דורכגעבראכען א וועג אין מיין נשמה אריין, עס האט דורכגעברענט מיין אויפשוידערנדיגען מוח. א, וואלט א שטימע גערעדט! א, שרעק! א, זאל זיין וואסער ניט איז שרעק, אבי ניט דער! מיט א נעשריי בין איך אפגעשפרונגען פון ברעג און איך האב איינגעגראבען מיין פנים אין מיינע הענט, ביטער ווייגענדיג.

פריי! — און אין די נעגעל פון דער אינקוויזיציע! איך בין נאר וואס ארויס פון מיין הילצערנעם בעט פון שרעק און זיך געשטעלט אויפ'ן שטיינערנעם דיל פון געפענגעניש, ערשט די באַ־וועגונג פון דער העלישער מאשין האט אויפגעהערט, און איך האב באמערקט, ווי זי ווערט ארויפגעצויגען דורך דער סטעליע פון עפעס אן אומזיכטבארע קראפט. דאס איז מיר געווען א לעהרע, וועלכע איך האב זיך שטארק צום הארצען גענומען. מען האט אהן שום צווייפעל געהיט מיין יעטווידע באַוועגונג. פריי! — איך האב זיך נאר ארויסגעדרעהט פון איין סארט מיתה משונה, אום אריינצופאלען נאר אין אן ערגערען טויט. מיט אט דעם גע־דאנק האב איך נערווועז א קייקעל געטאן מיינע אויגען ארום און ארום אויף די אייזערנע באריערען, וועלכע האבען מיך איינגע־קלעמט. עפעס אומגעוועהנליכעס, עפעס אן ענדערונג, וועלכע איך האב צוערשט ניט גוט באמערקט, איז הפנים פארגעקומען אין דעם חדר. מינוטען־לאנג, אין א פאר'חלומ'טער און שרעקעדיגער אב־כטראקציע, האב איך אומזיסט און אהן א טאלק זיך געבראכען דעם קאפ אויף השערות. פאר דער צייט בין איך געוואהר געוואָ־רען, צום ערשטען מאל, פון וואנען עס נעהמט זיך די העל־גלעבע שיין, וועלכע האט באלויכטען די צעלע. עס איז ארויסגעקומען פון א שפאלט, ביי א האלבען צאל די בריט, וואס האט זיך גע־צויגען ארום און ארום געפענגעניש ביי די ברעגען פון די וואנט, וועלכע האבען אזוי אויסגעזעהן אין זיינען געווען לגמרי אפגעטיילט פון דיל. איך האב זיך געמאטערט, אבער, פארשטעהט זיך, אומ־זיסט, אריינצוקוקען דורכ'ן שפאלט.

וועז איך האב זיך אויפגעכאפט פון דעם פארווך, האט מיך גלייך א בליץ געטאן אין מוח דאס געהיימניש פון דער ענדערונג אין דעם חדר. איך האב באמערקט, אז כאטש די קאנטורען פון די פינורען אויף די וואנט זיינען געווען נעגוג דייטליך, דאך האַ־בען די קאלירען אויסגעזעהן אפגעבליאקירט און אומבאשטימט. די דאזיגע קאלירען האבען אבער איצטער געקראגען, און זיי האַ־בען צו יעדער רגע געקראגען, א שטוינענדען און ביז גאר שטאר־קען גלאנץ, וואס האט צוגעגעבען די גייסטערהאפטע און טייוולא־

שפּאן פּעסטען באדען, אויף וועלכען איך זאל זיך קענען האלטען. איך האב שוין מעהר ניט געקעמפט, אבער די מאטערניש פון מיין נשמה האט געפּונען אן אויסוועג אין איין הויכען, לאנגען און לעצטען געשריי פון פּארצווייפלונג. איך האב דערפיהלט, אז איך האב זיך א וואקעל געטאן איבער'ן ברעג... איך האב אפּגעקעהרט מיינע אויגען —

עם האט זיך דערהערט אן ערב־רב פון מענשליכע קולות! עם האט זיך דערהערט א טרומייטערען פון א סך טרומייטערס! עם האט זיך דערהערט א שארפע רייבערי ווי פון טויזענטער דו־נערען! די פייערדיגע וועגט זיינען אפּגעטראטען אהינטער! אן אויסגעשטרעקטער ארים האט א כאפּ געטאן מיינעם, בעת איך האב חלש'ענדיג א פאל געטאן צום אפּגרונט. דאס איז געווען דער ארים פון געגראל לאסאל. די פראנצויזישע ארמיי איז אריין אין טאלעדא. די אינקווויזיציע איז געווען אין די הענט פון איהרע שונאים.

די היץ האָט זיך שנעל פֿאַרגרעסערט, און איך האָב ווידער אמאָל ארויפגעקוקט, און עס האָט מיך געוואַרפען אין קעלט ווי אין א קרחת. עס איז געווען א צווייטע ענדערונג אין דער צעלע — און איצט איז אפּנים די ענדערונג געווען אין דער פֿאַרמע. פּונקט ווי פריהער אזוי אויך איצט איז צוערשט אימיזסט געווען מיין מיה צו באַנעהמען אַדער צו פֿאַרשטעהן ווָאָס דאָ איז פֿאַרגעקומען. אָבער ניט לאַנג בין איך איבערגעלאָזען געוואָרען אין צווייפעל. די אינקווויזיטאָרישע נקמה האָט זיך געאיילט צו קומען צוליב מיין צווי מאָל ארויסדרעהען זיך, און דער קעניג פון טערָאָר האָט זיך שוין מעהר ניט געוואָלט שפּילען מיט מיר. דאָס צימער איז געווען פיערקאַנטיג. איך האָב געזעהן, אז צווי פון זיינע אייזערנע ווינקלען זיינען איצט שוין געווען שפּיציג — צווי, פֿאַלגליך, ניט שפּיציג. דער שרעקליכער אונטערשייד איז שנעל פֿאַרגרעסערט געוואָרען דורך א נידעריגען ברומענדיגען אָבער קרעכצענדיגען קלאַנג. אין איין רגע האָט דאָס צימער אין בערגעביטען זיין פֿאַרמע אויף א ראַמבוס. אָבער די ענדערונג האָט דאָ זיך ניט אָפּגעשטעלט — ניט איך האָב געהאָפט, ניט איך דאָב געוואָלט, עס זאָל זיך אָפּשטעלען. איך וואָלט געקענט צודריקען די רויטע וועגט צו מיין ברוסט, ווי א קלייד פון אייביגען פּרידען. „טויט," האָב איך געזאָגט, „זאָל זיין וואָסער ניט איז טויט, אבי ניט יענע גרוב!" נאָר וואָס איך בין! האָב איך ניט געקענט ווייסען, אז דער צוועק פון דעם ברענענדיגען אייזען איז געווען צו טרייבען מיך דוקא אין דער גרוב? וואָלט איך דען געקענט ביישטעהן די היץ? אַדער אפילו וועז יא, וואָלט איך דען געקענט אויסהאַלטען דעם דרוק? און דאָ איז דער ראַמבוס געווָארען אלץ פלאַטשיגער און פלאַטשיגער מיט א שנעלקייט, וואָס האָט מיר קיין צייט ניט געגעבען אויף צו טראַכטען. זיין צענטער, און פֿאַרשטעהט זיך, זיין גרעסטע בריים, איז אויסגעקומען פונקט איבער'ן געגעצענדיגען שלונד. איך האָב זיך אָפּגעדרוקט אהינטער, אָבער די וועגט האָבען מיך אָהן רחמנות געשטופּט אלץ פֿאַרווערטס און פֿאַרווערטס. ענדליך איז פֿאר מיין געפּיניגטען קערפּער שוין ניט איבערגעבליבען אין תפיסה אפילו א

au troisiéme (פר.) — אויפֿן דריטען שטאָק.
de nier ce qui est, et d'expliquer ce qui n'est pas.
(פר.) — איגנאָרירט דאָס וואָס איז פאַראַן און דערקלערט דאָס וואָס ס׳איז ניטאָ; איגנאָרירט די פאַקטען און דערקלערט די השערה.

אַ מאַנוסקריפּט וואָס מען האָט געפונען אין אַ פלעשעל

Ignes fatui (לאָט.)—בלאָנדזשענדע פייערען — אַ מין פאַספאָר־שיין וואָס זעהט זיך אין דער לופט איבער זומפּען.

די גרוב און דער פאָמפּעדיקעל

די שפּאַנישע אינקוויזיציע, וועלכע איז געוואָרען א רעגיערונגס־טריבונאל אין 15טען יאָהרהונדערט, איז אונטערדריקט געוואָרען אין יאָהר 1808, אין דער צייט פון נאַפּאָלעאָנ׳ס אינוואַזיע, און אין 1835 איז זי אינגאַנצען אָפּגעשאַפט געוואָרען. פּאָו האָט זיך באנוצט מיט די געשיכטע פון די שרעקען פון דער אינקוויזיציע אין איהרע אלטע צייטען, אום צו מאכען אן ערצעהלונג פון קונציגער גרויזאמקייט, ערלויבענדיג זיך אין דער זעלבער צייט אַריבערצוטראָגען די האנדלונג אין 19טען יאָהרהונדערט. דאָס מאָטאָ פון דער ערצעהלונג איז גענומען געוואָרען פון דיזראַעלי׳ס Curiosities of Literature אָבער דער מאַרק וואָס איז אויפגעשטעלט געוואָרען אויפֿן פּלאַץ, וואָס ער דערמאָנט, האָט, לויט באָדלער׳ן, קיינמאָל ניט געהאט ניט קיין טויערען, ניט קיין אויפשריפט.

באַטערקונגען:

וויליאַם וו לסאן

peine forte et dure (זראַנצויזיש) — די ערגסטע אין שטאַרקסטע שטראַף.

Oh, le bon temps, que ce siécle de fer! (פר.) — אָ ס׳אַרַ־אַ גוטע צייט אין דעם דאָזיגען דור פון אייזען!

די מאַרדען אויף דער מאַ־ג־נאַם׳

et id genus omne (לאַטוינוש) — און זיין גאַנצער מין.

Perdidit antiquum litera prima sonum (לאַט.) — ער האָט פאַרלאָרען די אַלטע ערשטע קלונגענדע בוכשטאָבען.

Sacré (פר.) — הייליגער.

Diable (פר.) — שיווועל.

Robe-de-chambre (פר.) — שלאָפראָק.

pour mieux entendre la musique (פר.) — אום בעסער צו פאַרשטעהן די מוזיק. — דער זין דערפון איז: וואָס זיי מאַכען פאַראַדעס, נוט נויטיגע צערעמאָניעס.

Loge de concierge (פר.) — דער פלאַץ פון דעם אויפּזאָסער פון הויז.

Je les ménageais (פר.) — דער זין דערפון איז: איך האָב זיי געדולדעט באַהאַנדעלט מיט זויבענע תענטשקעס, פרוינדליך אויפגענומען.

אינהאלט:

זייט

די מאסקע פון דעם רויטען טויט — — — — — — — — 7
דער שוואַרצער קאַטער — — — — — — — — — — — 17
א האַרץ א מסור — — — — — — — — — — — — — — 32
וויליאם ווילסאן — — — — — — — — — — — — — 41
דער אוואלער פּאַרטרעט — — — — — — — — — — 73
די מאַרדען אויף דער מאַרג־גאַס — — — — — — — 78
א מאנוסקריפט, וואס מען האט געפונען אין א פלעשעל — 132
לינעא — — — — — — — — — — — — — — — — — 149
דער אונטערגאַנג פון הויז אשער — — — — — — — 173
עלענארא — — — — — — — — — — — — — — — — 203
די גרוב און דער פּאַמפּעדיקעל — — — — — — — — 213
באמערקונגען.

Albert J. Latner
Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.

A fine of 5 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

PLEASE ADVISE CHANGE OF ADDRESS

בעל
(דערצ)
פאו

פאו, עדגאר עלען
נאוועלען

7521

#7521